

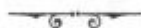
Letnik II.

KOLENDAR

ZA NAVADNO LETO

== 1921 ==

Priloga: Zabavna knjižica. Prvi zvezek.

Uredil
Dr. A. PAVLICA

MIRKO FON
Tolmin 10

Cena za Kalendar in Zabavno knjižico 4 L. 50 st.

TISKALA, IZDALA IN ZALOŽILA „NARODNA TISKARNA“ V GORICI,
ULICA VETTURINI ŠT. 9 („S. GREGORČIČEV DOM“) 1920.

Mrki solnca in meseca v letu 1921.

Leta 1921. mrkneta solnce in mesec dvakrat. Viden bo v naših krajih prvi mrk solnca in drugi mrk meseca.

1. Prvi solnčni mrk bo dne 8. aprila od 7. ure 52 minut do 12. ure 38 minut popoldne. Ta mrk bo videti po celi Evropi, severni Afriki in severni Aziji do Kitajskega.

2. Prvi mrk meseca bo dne 22. aprila in sicer popoln mrk, ki bo trajal od 9. ure 3 min. do 10. ure 26 min. popoldne. Videti ga bo v Atlant-

skem in Tihem morju, v severni in južni Ameriki, v vzhodni Aziji in Avstraliji.

3. Drugi solnčni mrk in sicer popoln bo dne 1. oktobra od 11. uri 27 min. dopoldne do 3. ure 45 min. popoldne. Pri nas ga ne bo videti.

4. Drugi mrk meseca bo dne 16. oktobra, ki bo trajal od 10. ure 14 minut dopoldne do 1. ure 34 minut popoldne; ta mrk bo sicer nepopoln, a videti ga bo tudi v naših krajih.

Navadno leto 1921

ima 365 dni (med temi 67 nedelj in praznikov po starem štetju) ter se začne v soboto in konča v soboto.

Začetek leta 1921.

Občno in državno leto se začne novega leta dan, 1. januarja.

Cerkveno leto se začne 1. adventno nedeljo.

Godovinsko število.

Zlato število 3	Rimsko število 4
Epakta ali kazato m. XXI.	Nedeljska črka B
Solnčni krog 26	Letni vladar: Merkur.

Letni časi.

Pomlad se začne 21. marca ob 12. uri po noči.	Jesen se začne 23. sept. ob 12. uri po noči.
Poletje se začne 22. junija ob 6. uri zvečer.	Zima se začne 23. dec. ob 6. uri zjutraj.

Premakljivi prazniki.

Ime Jezusovo 2. januarja.	Pepelnica 9. februarja.
Septuagesima 23. jan.	Mar. Dev. 7 žal. 18. marca.

Velika noč 27. marca.	Sv. Rešnje Telo 26. maja.
Križev teden 2., 3., 4. maja.	Srce Jezusovo 3. junija.
Vneb. Kristusov 5. maja.	Ime Marijino 12. sept.
Bink. nedelja 15. maja.	Angeli varuhi 2. oktobra.
Sv. Trojica 22. maja.	Rožnega venca 7. oktobra.
	1. adv. nedelja 27. novem.

Znamenja za krajce meseca.

Mlaj ☉	Ščep ali polni mesec ☉
Prvi krajec ☾	Zadnji krajec ☽

Kvatrni in drugi posti.

I. kvatre, spomladanske ali postne: 16., 18., 19. febr.
 II. " letne ali binkošne: 18., 20., 21. maja.
 III. " jesenske: 21., 23. in 24. septembra.
 IV. " pozimske ali adventne: 14., 16., 17. dec.
 Kvatrni in drugi posti so s križcem (†) zaznamljeni.

Heršeljev ključ za vreme,

s katerim vreme za celo leto naprej vsakdo lahko izve, ako le vé, kdaj se mesec izpremeni, to je ob kateri uri nastopi prvi krajec ☾, ščep ☉, zadnji krajec ☽ in mlaj ☉. — Ta ključ je napravil veleučeni slavni zvezdoslovec J. W. Heršelj, in dunajska kmetijska družba ga je l. 1839. spoznala za najboljši zanesljivega. Pomeni pa, kadar se luna izpremeni:

Ob uri	Po letu	Po zimi	Ob uri	Po letu	Po zimi
od 12—2 popoldne	veliko dežja	sneg in dež	od 12—2 po noči	lepo	mrzlo, če ni jugozap.
od 2—4 popoldne	spremenljivo	lepo in prijetno	od 2—4 zjutraj	mrzlo z dežjem	sneg in vihar
od 4—6 popoldne	lepo	lepo	od 4—6 zjutraj	dež	sneg in vihar
od 6—10 zvečer	lepo pri sev. ali zap. dež pri jugu ali jugozap.	dež in sneg pri jugu ali zapadniku	od 6—10 dopoldne	spremenljivo	dež pri severozap., sneg pri vzhodniku
od 10—12 po noči	lepo	lepo	od 10—12 opoldne	veliko dežja	mrzlo in mrzel veter

Opomba. Celo leto se razdeli na dva dela, t. i. leto in zimo; za leto velja čas od 15. aprila do 16. oktobra, ostali čas pa velja za zimo.

JANUAR

PROSINEC

Dnevi Godovi in nedeljski evanġeliji

1	Sobota	Novo leto. Obrez. Gosp. ☾
1 Ko je bil Herod umrl. Mat. 2, 19—23.		
2	Nedelja	Ned. pred razgl. Gosp. Ime Jez.
3	Pondeljek	Genovefa, dev.; Salvator, spozn.
4	Torek	Tit, škof; Izabela, kraljica,
5	Sreda	Telesfor, p. muč.; Simeon Stolpnik.
6	Četrtek	Sv. Trije kralji. Razgl. Gosp.
7	Petek	Valentin, škof; Lucijan, mučenec.
8	Sobota	Severin, opat; Bogoljub, mučenec.
2 Dvanajstletni Jezus v templu. Luk. 2, 42—52.		
9	Nedelja	1. po razgl. Gosp. Jul. in Baz. ☉
10	Pondeljek	Pavel I., papež; Agato, papež.
11	Torek	Higin, pap. muč.; Božidar, opat.
12	Sreda	Arkadij, mučenec; Ernest, škof.
13	Četrtek	Veronika, dev.; Bogomir; Leoncij, šk.
14	Petek	Hilarij, šk.; Feliks in Nole, spozn.
15	Sobota	Pavel, pušč.; Maver, op.; Romed.
3 O ženitnini v Kani Galilejski. Jan. 2, 1—11.		
16	Nedelja	2. po razgl. Gosp. Marcel, pap.
17	Pondeljek	Anton puščavnik; Sulpicij, škof. ☾
18	Torek	Sv. Petra stol v Rimu; Priska, d. m.
19	Sreda	Kanut, kralj; Marij in Marta, m.
20	Četrtek	Fabijan in Boštjan; Majnrad, opat.
21	Petek	Neža, devica mučenica.
22	Sobota	Vincencij, muč.; Anastazij, muč.
4 O delavcih v vinogradu. Mat. 20, 1—16.		
23	Nedelja	1. predpepeln. Zaroġa Mar. Dev.
24	Pondeljek	Timotej, škof; Babil, mučenica. ☉
25	Torek	Izpreobrnitev Pavla, ap.; Amand.
26	Sreda	Polikarp, škof; Pavla, vdova.
27	Četrtek	Janez Zlatcusi, cerkveni uġenik.
28	Petek	Julijan, škof; Marjeta, devica.
29	Sobota	Franġišek Sal., šk.; Konstantin, m.
5 Prilika o sejalcu in semenu. Luk. 8, 4—15.		
30	Nedelja	2. predpepeln. Martina, dev. ☾
31	Pondeljek	Peter Nol., spozn.; Marcela, vd.

Zapisnik.

Ker je naj-god 9-za

Pomenljivi dnevi: Sv. Makarij jasen ali moglen, naznauja vsako jesen.

Ko o sv. Vincenciju solnce sije, se v jeseni kruha in vina uġije; Spreobrnitev Pavla jasno vreme obeta sadov lepo breme.

Izpremeni meseca.

- ☾ Zadnji kraec dne 1. ob 4:35 zj.
- ☉ Mlaj dne 9. ob 6:30 zjut.
- ☽ Prvi kraec dne 17. ob 7:31 zj.
- ☽ Šġep dne 24. ob 12:8 po noġi.
- ☾ Zadnji kraec dne 30. ob 9:2 zv.

Nebeško znamenje.

Solnce stopi dne 22. ob 8. uri zj. v znamenje vodnarja. Dan zraste za 1 uro in 2 min. Dan je dolg 8 ur 26 min. do 9 ur 28 min.

FEBRUAR

SVEČAN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Torek	Ignacij, šk. m.; Efrem, cerkv. uč.
2 Sreda	Svečnica. Dar. Gospodovo.
3 Četrtek	Blaž, škof; Oskar, škof.
4 Petek	Andrej Kor., škof; Veronika, dev.
5 Sobota	Agata, dev. muč.; Japonski muč.
6 Jezus ozdravi slepca. Luk. 18, 31—43.	
6 Nedelja	3. predpeeln. Doroteja (Rotija).
7 Ponedeljek	Romuald, opat; Rihard, kralj.
8 Torek	Pust. Janez Mat., spoznavavec. ☉
9 Sreda	† Pepelnica. Ciril Aleks., šk.
10 Četrtek	Šolastika, devica; Viljem, pušč.
11 Petek	Adolf, škof; Deziderij (Željko).
12 Sobota	Humbelina, dev.; Evalija, devica.
7 Hudobni duh skuša Jezusa. Mat. 4, 1—11.	
13 Nedelja	1. postna. Katarina od Riči, dev.
14 Ponedeljek	Valentin, muč.; Zojil, spoznav.
15 Torek	Favstin in Jovita, mučenca. ☽
16 Sreda	† Kvatre. Julijana, dev. muč.
17 Četrtek	Donat in tov., muč.; Konštancija.
18 Petek	† Kvatre. Simeon, škof.
19 Sobota	† Kvatre Julijan, sp.; Konrad.
8 Jezus se na gori izpreteñi. Mat. 17, 1—9.	
20 Nedelja	2. postna. (kvat.) Elevation šk.
21 Ponedeljek	Maksimilijan, šk.; Eleonora kralj.
22 Torek	Stol sv. Petra v Antiohiji. ☽
23 Sreda	Peter Damijan, škof.
24 Četrtek	Matija, apostol; Romana, dev.
25 Petek	Valburga, opatinja; Viktorin, muč.
26 Sobota	Marjeta Kort., spoz.; Porfirij, škof.
9 Jezus izžene hudiča iz mutca. Luk. 11, 14—28.	
27 Nedelja	3. postna. Leander, škof.
28 Ponedeljek	Roman, opat; Rajmund.

Zapisnik.

Pomenljivi dnevi: Če se svečnica jasno zdani, zima še dolgo trpi. Matija led razbija, če ga ni, ga naredi.

Izpremeni meseca.

- ☉ Mlaj dne 8. ob 1:40 pop.
- ☽ Prvi krajec dne 15. ob 7:54 zv.
- ☽ Ščep dne 22. ob 10:34 zv.

Nebeško znamenje.

Solnce stopi dne 20. ob 9. uri 58 m. dop. v znamenje rib. Dan zraste za 1 uro 25 min. Dan je dolg 9 ur 28 m. do 10 ur 53 m.

MAREC

SUŠEC

Dnevi Godovi in nedeljski evangeliji

1	Torek	Albin, škof; Hadrijan, muč. ☾
2	Sreda	Sredp. Simplcij, p.; Bl. Karol.
3	Četrtek	Kunigunda, cesarica; Andrej muč.
4	Petek	Kazimir, spozn.; Lucij I., papež.
5	Sobota	Agapeta s tov., muč.; Evzebij.

10 Jezus nasiti 5000 mož. Jan. 6, 1—15.

6	Nedelja	4. postna (sredp.) Fridolin, op.
7	Pondeljek	Tomaž Akvinčan, cerkv. učenik.
8	Torek	Janez od Boga, spoz.; Filemon muč.
9	Sreda	Frančiška Rim., vd.; Gregor od N. ☼
10	Četrtek	40 muč.; Kaj in Aleksander, m.
11	Petek	Heraklij, mučenec; Cozim, muč.
12	Sobota	Gregor I., papež; Teofanez, opat.

11 Judje hočejo Jezusa kamenjati. Jan. 8, 46—59.

13	Nedelja	5. postna (tiha). Rozina, vd.
14	Pondeljek	Božja glava. Matilda, kraljica.
15	Torek	Longin, m.; Klemen Hofbauer, sp.
16	Sreda	Hilarij in Tacijan, m.; Heribert, šk.
17	Četrtek	Patricij, škof; Jedert, devica. ☽
18	Petek	Dev. Mar. 7 žalosti. Ciril Jeruz.
19	Sobota	Jožef, ženin Dev. Marije.

12 Jezusov prihod v Jeruzalem. Mat. 21, 1—19.

20	Nedelja	6. postna (cvetna). Feliks in tov.
21	Pondeljek	Benedikt, opat; Serapijon, muč.
22	Torek	Benvenuto, škof; Bazil, mučenec.
23	Sreda	Viktorijan, muč.; Miklavž, muč. ☽
24	Četrtek	† Vel. četrtek. Gabrijel, nad.
25	Petek	† Veliki petek.
26	Sobota	† Vel. sobota. Emanuel, muč.

13 Jezus vstane od smrti. Mark. 16, 1—7.

27	Nedelja	Velika noč. Vstajenje Gosp.
28	Pondelj.	Vel. pond. Janez Kapistran, sp.
29	Torek	Ciril, škof, mučenec.
30	Sreda	Angela F., vdova; Amadej, sp.
31	Četrtek	Modest, šk.; Gvidon, sp.; Baldina. ☾

Zapisnik.

Tepri je naj. god 1917.

Pomenljivi dnevi: Moča v tihi nedelji, se lotvo nikar ne veselil! Sv. Jožef lep in jasen, dobre letine prerok prijazen. Če se ob Rupertu lepi dni, se seno lahko suši.

Izpremeni meseca.
 ☾ Zadnji krajec dne 1. ob 3:5 pop.
 ☽ Mlaj dne 9. ob 7:11 zvečer.
 ☼ Prvi krajec dne 17. ob 4:50 zj.
 ☽ Ščep dne 23. ob 9:20 zvečer.
 ☾ Zadnji krajec 31. ob 10:15 dop.

Nebeško znamenje.
 Solnce stopi dne 21. ob 12 uri — min. v znamenje ovna. Začetek spomladi. Noč in dan sta enako dolga. Dan zraste za 1 uro 56 min. Dan je dolg 11 ur — min. do 12 ur 49 min.

Deželni patron: 19. Sv. Jožef na Primorskem. — 16. Sv. Hilarij in Tacijan m., patrons mesta Gorice.

APRIL

M. TRAVEŃ

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Petek	Hugon, škof; Teodora, mučenka.
2 Sobota	Frančišek Pavlan.; Marija Egipt.
14 Jezus se prikaže pri zaprtih vratih. Jan. 20, 19—31.	
3 Nedelja	1. povelik. (bela) Abundij, šk.
4 Ponedeljek	O znanjenje M. D. Izidor, šk.
5 Torek	Vincencij F., spozn.; Irena, dev.
6 Sreda	Sikst, papež; Celestina, mučenka.
7 Četrtek	Herman, spozn.; Eberhard, pušč.
8 Petek	Adalbert, škof; Dionizij, škof. ☉
9 Sobota	Marija Kleofa; Demeter, muč.
15 Jezus, dobri pastir. Jan. 10, 11—16.	
10 Nedelja	2. povelik. Ezekijel, prerok.
11 Ponedeljek	Leon I., papež; Betina, devica.
12 Torek	Zenon, škof mučenec; Saba, muč.
13 Sreda	Varstvo sv. Jožefa; Hermenegild.
14 Četrtek	Justin, mučen.; Tiburcij, mučen.
15 Petek	Helena, kralj.; Anastazija, dev. ☽
16 Sobota	Turibij, škof; Kalist, mečenec.
16 Jezus napové svoj odhod. Jan. 16, 16—22.	
17 Nedelja	3. povelik. Anicet, papež muč.
18 Ponedeljek	Apolonij, mučenec; Eleuterij, škof.
19 Torek	Leo IX., papež; Ema, vdova.
20 Sreda	Marcelin, škof; Neža, devica.
21 Četrtek	Anzelm, šk.; Bruno, spozn. ☽
22 Petek	Soter in Kaj, papeža, mučenca.
23 Sobota	Adalbert (Vojteh), škof; Viljem.
17 Jezus obljubi učencem Sv. Duha. Jan. 16, 5—14.	
24 Nedelja	4. povelik. Jurij, mučenec.
25 Ponedeljek	Marko, evangelist; Ermin.
26 Torek	Klet, papež; Marcelin, papež.
27 Sreda	Peregrin, duh.; Anastazij p.; Cita.
28 Četrtek	Pavel od križa; Vital, mučenec.
29 Petek	Peter, muč.; Robert, op.; Antonija.
30 Sobota	Katarina Sij., dev.; Marijan, muč. ☾

Zapisnik.

Pomenljivi dnevi:

O sv. Jurji naj se vrana v setvi skrije.
O sv. Jurji še slepe mlade vrane,
kmetije bodo volje razigrane.

Izpremeni meseca.

☉ Mlaj dne 8. ob 10:8 dop.
☽ Prvi krajec dne 15. ob 11:13 dp.
☽ Šeep dne 21. ob 8:50 zjut.
☾ Zadnji krajec dne 30. ob 5:12 zj.

Nebeško znamenje.

Solnce stopi dne 21. ob 2 uri — min.
ponoči v znamenje bika.
Dan zraste za 1 uro 28 min.
Dan je dolg 12 ur 51 m. do 14 ur 27 m.

MAJ

V. TRAVEN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
18	Jezus uči o moči molitve. Jan. 16, 23-30.
1	Nedelja 5. povelik. Filip in Jakob, ap.
2	Ponedeljek Atanazij, škof; Sekund, muč.
3	Torek Najdba sv. križa. Aleksand. } križev.
4	Sreda Florijan (Cvetko), m.; Monika, vd. }
5	Četrtek Krist. vnebohod. Pij V. pap.
6	Petek Janez Ev. pred latinskimi vrati.
7	Sobota Stanislav, šk., muč.; Gizela, kr. ☉
19	Jezus govori o pričevanju Sv. Duha. Jan. 15, 16-27 in 16, 1-4.
8	Nedelja 6. povelik. Prik. Mihaela, nadang.
9	Ponedeljek Gregor Nac., šk., c. uč.; Beat, sp.
10	Torek Antonin, šk.; Gordijan, muč.; Izidor.
11	Sreda Mamert, škof; Gandolf, opat.
12	Četrtek Pankracij, muč.; Nerej, mučenec.
13	Petek Servacij, škof; Glicerija, d.
14	Sobota † Bonifacij, m.; Viktor in Kor. ☽
20	Jezus govori o Sv. Dubu in ljubezni. Jan. 14, 23-31.
15	Nedelja Binkošti. Prihod Sv. Duha.
16	Ponedeljek Binkošti. pond. Janez Nep., m.
17	Torek Paškal, spozn.; Maksima, dev.
18	Sreda † Kvatre. Feliks, sp.; Vincencij.
19	Četrtek Celestin, papež; Ivo, spoznavavec.
20	Petek † Kvatre. Bernardin, spoznav.
21	Sobota † Kvatre. Valens, m.; Feliks ☽
21	Meni je dana vsa oblast. Mat. 28, 18-20.
22	Nedelja 1. pobink. Sv. Trojica. Helena.
23	Ponedeljek Deziderij, šk.; Andrej Bob., sp.
24	Torek Marija Dev., pom. kristj.; Ivana.
25	Sreda Gregor VII., papež; Urban I., pap.
26	Četrtek Sv. Rešnje Telo. Filip N., sp.
27	Petek Magdalena Pac., d.; Janez p. muč.
28	Sobota Avguštin, šk.; German; Viljem, op.
22	Prilika o veliki večerji. Luk. 14, 16-24.
29	Nedelja 2. pobink. Maksim, škof. ☽
30	Ponedeljek Ferdinand, kralj; Feliks I., papež.
31	Torek Angela, d.; Kancijan in tov., muč.

Zapisnik.

Pomenljivi dnevi:

Pred Pankracijem naj poletnih ne bo dni, da za Ksaverijem slana polj več ne mori. Brez dolga Pankrac in Urban, dobre tigate up je dan.

Izpremeni meseca.

- ☉ Mlaj dne 7. ob 10:4 zvečer.
- ☽ Prvi krajec dne 14. ob 4:27 pop.
- ☽ Ščep dne 21. ob 9:18 zvečer.
- ☽ Zadnji krajec 29. ob 10:50 zv.

Nebeško znamenje.

Solnce stopi dne 22. ob 4. uri — m. pop. v znamenje dvojčkov. Dan zraste za 1 uro 17 min. Dan je dolg 14 ur 31 min. do 15 ur 45 m.

JUNIJ

ROŽNIK

Zapisnik.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangelijski
1 Sreda	Juvencij, muč.; Gracijan, muč.
2 Četrtek	Marcelin, muč.; Erazem, mučenec.
3 Petek	Srce Jezusovo. Klotilda, kralj.
4 Sobota	Frančišek Kar., sp.; Kvirin, škof.
23 Prilika o izgubljeni ovci. Luk. 15, 1—10.	
5 Nedelja	3. pobink. Bonifacij, šk.; Valerija.
6 Ponedeljek	Norbert, šk.; Bertrand, šk. ☉
7 Torek	Robert, opat; Sabinijan, mučenec.
8 Sreda	Medard, škof; Maksim, škof.
9 Četrtek	Primož in Felicijan, m.; Pelagija, m.
10 Petek	Marjeta, kraljica; Mavrin, muč.
11 Sobota	Barnaba, ap.; Marcijan, mučenec.
24 O velikem ribjem lovu. Luk. 5, 1—11.	
12 Nedelja	4. pobink. Janez Fak., sp. ☽
13 Ponedeljek	Anton Padovanski, spoznavavec.
14 Torek	Bazilij, škof; Elizej, prerok.
15 Sreda	Vid, Modest in Krescencija, muč.
16 Četrtek	Franc Reg., sp.; Beno, šk.; Jošt, op.
17 Petek	Adolf, škof; Lavra, nuna.
18 Sobota	Feliks in Fort.; Marka in Marcelin.
25 O farizejski pravičnosti. Mat. 5, 20—24.	
19 Nedelja	5. pobink. Julijana Falk., devica.
20 Ponedeljek	Silverij, pap.; Florentina, devica. ☽
21 Torek	Alojzij (Vekoslav), sp.; Alban, m.
22 Sreda	Ahacij, m.; Pavlin, šk.; Nicej, šk.
23 Četrtek	Eberhard, škof; Cenon, škof.
24 Petek	Janez Krstnik (rojstvo). Kres.
25 Sobota	Viljem, opat; Prosper, škof.
26 Jezus nasiti 4000 mož. Mark. 8, 1—9.	
26 Nedelja	6. pobink. Janez in Pavel, muč.
27 Ponedeljek	Hema, vdova.
28 Torek	Leon II., papež; Irenej, spozn. ☽
29 Sreda	Peter in Pavel, apostola.
30 Četrtek	Spomin sv. Pavla, apost.

Pomenljivi dnevi:

Kakor se Medard zdani,
vreme 40 dni trpi.
Sv. Vid dežja ne daj,
da bo lepe žetve kaj!

Izpremeni meseca.

- ☉ Mlaj dne 6. ob 7:20 zjutraj.
- ☽ Prvi krajec dne 12. ob 10:4 v.
- ☽ Ščep dne 20. ob 10:44 dopol.
- ☽ Zadnji krajec dne 28. ob 2:20 p.

Nebeško znamenje.

Solnce stopi dne 22. ob 6. uri zveč.
v znamenje raka. Začetek poletja.
Najdaljši dan in najkrajša noč.
Dan zraste do dne 21. za 16 min. in se zopet
skrči do konca meseca za 2 min. Dan je
dolg 16 ur 44 min. do 16 ur.

Deželni patroni: 19. Nazarij v Istri. — 24. Janez Krstnik v Slavoniji. —
26. Vigilij v šk. trident. — Ladislav na Sedmograškem.

JULIJ

M. SRPAN

Dnevi Godovi in nedeljski evangeliji

1 Petek 9 Teobald, pušč.; Julij; Pambo op.
2 Sobota 10 Obiskovanje Mar. D.; Oton, škof.

27 O lažnih prerokih. Mat. 7, 15—21.

3 **Nedelja** 7. pobink. Helijodor, škof.
4 Ponedeljek 11 Urh, škof; Berta, Devica.
5 Torek 12 Ciril in Metod, šk.; Domicij. ☉
6 Sreda 13 Izaija, prerok; Dominika, muč.
7 Četrtek 13 Vilibald, škof; Benedikt IX., pap.
8 Petek 14 Elizabeta, kraljica; Kilijan, škof.
9 Sobota 15 Anatolija, dev.; Veronika Jul., dev.

28 O krivičnem hišniku. Luk. 16, 1—19.

10 **Nedelja** 8. pobink. Amalija, d.; Felicita.
11 Ponedeljek 16 Pij I., papež; Peter F., spoznav.
12 Torek 16 Mohor in Fortunat, muč. ☉
13 Sreda 18 Marjeta, d. m.; Anaklet, p.; Evgen.
14 Četrtek 18 Bonaventura, šk. in uč.; Just, muč.
15 Petek 19 Henrik I., cesar; Vladimir, kralj.
16 Sobota 22 Škapul. Dev. Marija Karmelska.

29 Jezus se joka nad Jeruzalemom. Luk. 19, 41—47.

17 **Nedelja** 9. pobink. Aleš, sp.; Generoz, m.
18 Ponedeljek Kamil Lel., spozn.; Friderik, škof.
19 Torek Vincencij Pavl., spozn.; Makrina, d.
20 Sreda Marjeta, d. m.; Elija, pr.; Ceslav. ☉
21 Četrtek Danijel, pr.; Olga; Prakseda, dev.
22 Petek Marija Magdal., spok.; Teofil, m.
23 Sobota Apolinar, škof in uč.; Liboril, šk.

30 O farizeju in cestinarju. Luk. 19, 9—14.

24 **Nedelja** 10. pobink. Kristina, dev. muč.
25 Ponedeljek Jakob, apostol; Krištof, spozn.
26 Torek Ana, mati Marije Dev.; Valens, m.
27 Sreda Pantaleon, muč.; Natalij, muč.
28 Četrtek Inocencij, papež; Viktor, muč. ☉
29 Petek Marta, d.; Beatriks, d.; Olaf, kr.
30 Soboto Abdon in Senen, m.; Julita, muč.

31 Jezus ozdravi gluhomutca. Mark. 7, 31—37.

31 **Nedelja** 11. pobink. Ignacij (Ognjeslav).

Pomenljivi dnevi:

Če Marijinega dne ne bo lepó,
se dež ves mesec ustavil ne bo.
O sv. Marjeti naj dežja ne bo,
ne bi se veselil nikdo.

Izpremeni meseca.

☉ Mlaj dne 5. ob 2:40 pop.
☽ Prvi krajec dne 12. ob 5:20 zj.
☽ Ščep dne 20. ob 1:11 po noči.
☾ Zadnji krajec dne 28. ob 3:23 zj.

Nebeško znamenje.

Solnce stopi dne 23. ob 8 uri zvečer
v znamenje leva. Začetek pasjih
dni.

Dan se skrči za 56 min. Dan je
dolg 15 ur 58 min. do 15 ur, 2 min.

Deželni patroni: 12. Mohor in Fortunat na Goriškem. — 20. Elija na Brvatskem.

Zapisnik.

elmirko je moj ojad 15.?

AVGUST

V. SRPAN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	
1	Pondeljek	Vezi Petra, ap.; Makab bratje, m.
2	Torek	Porcijunkula. Alfonz Ligv., šk.
3	Sreda	Najdba sv. Štefana; Lidija, vp. ☉
4	Četrtek	Dominik, spoznav.; Agabij, škof.
5	Petek	Marija Devica snežna; Ožbold, kr.
6	Sobota	Gospodova izpremen.; Sikst II., p.
32 O usmiljenem Samarijanu. Luk. 10, 23–27.		
7	Nedelja	12. pobink. Kajetan, sp.; Donat.
8	Pondeljek	Cirjak, Larg in Smaragd, mučeniki.
9	Torek	Roman, muč.; Emigdij, šk.; Afra, m.
10	Sreda	Lavrencij, muč.; Hugon, šk. ☾
11	Četrtek	Tiburcij, mučenec; Suzana, devica.
12	Petek	Klara, devica; Hilarija, mučenica.
13	Sobota	Hipolit in Kasijan, m.; Radegunda.
33 Jezus ozdravi deset gobavih. Luk. 17, 11–19.		
14	Nedelja	13. pobink. Evzebij; Anastazija.
15	Pondelj.	Vel. gosp. Vnebovzetje M. D.
16	Torek	Rok, spoznavavec; Hijacint, spozn.
17	Sreda	Liberat, mučenec; Sibila, devica.
18	Četrtek	Joahim, oče M. D.; Helena, kr. ☽
19	Petek	Ludovik Toled., škof; Julij, muč.
20	Sobota	Bernard, opat; Štefan, kralj.
34 O božji previdnosti. Mat. 6, 24–33.		
21	Nedelja	14. pobink. Ivana, Frančiška, vd.
22	Pondeljek	Timotej, mučenik; Hipolit, škof.
23	Torek	Filip Ben., spoznav.; Bogovoljka.
24	Sreda	Jernej, apostol; Ptolomej, škof.
25	Četrtek	Ludovik (Ljudevit), kr.; Patricija.
26	Petek	Cefirin I., pap.; Samuel, muč. ☼
27	Sobota	Jožef K., sp.; Natalija; Gebhard.
35 Jezus obudi mladeniča v Najmu. Luk. 7, 11–16.		
28	Nedelja	15. pobink. Avguštin, šk. c. uč.
29	Pondeljek	Obglavljenje sv. Janeza Krstnika.
30	Torek	Roza Limantska, dev.; Feliks, muč.
31	Sreda	Rajmund, spozn.; Izabela, devica.

Zapisnik.

Pomenljivi dnevi:

Ob Lovrencu in Jerneju lepih dni,
se vsakdo jeseni lahko veseli.
Kakor vreme da Kasijan,
bo ostalo še marsikateri dan.

Izpremeni meseca.

- ☽ Mlaj dne 3. ob 9:20 zvečer.
- ☾ Prvi krajec dne 10. ob 3:16 p.
- ☽ Ščep dne 18. ob 4:30. pop.
- ☽ Zadnji krajec dne 26. ob 1:55 zj.

Nebeško znamenje.

Solnce stopi dne 24. ob 10. uri 55 m.
zvečer v znamenje device. Konec
pasjih dni. Dan se skrči za 1 ur 32 m.
Dan je dolg 14 ur 3 m. do 13 ur 32 m.

SEPTEMBER

KIMAVEC

Dnevi Godovi in nedeljski evangeliji

1	Četrtek	Egid, opat; Verena, devica muč.
2	Petek	Štefan, kralj; Antonin, muč. ☉
3	Sobota	Evfemija, Tekla, Erazma, Doroteja.

36 Jezus ozdravi vodeničnega. Luk. 14, 1-11.

4	Nedelja	16. pobink. (Angelska). Rozal.
5	Pondeljek	Lavrencij Just., šk.; Viktorin, šk.
6	Torek	Hermogen, mučen.; Pelagij, muč.
7	Sreda	Bronislava, nuna; Regina, dev. muč.
8	Četrtek	Mala gosp. Rojstvo M. D.
9	Petek	Korbinijan, šk.; Gorgonij, muč. ☾
10	Sobota	Nikolaj Toled., sp.; Pulherija, dev.

37 O največji zapovedi. Mat. 22, 34-46.

11	Nedelja	17. pobink. Emilijan, sp.
12	Pondeljek	Ime Marijino. Macedonij, šk.
13	Torek	Virgilij, muč.; Notburga, devica.
14	Sreda	Poviš. sv. križa. Maternij, šk.
15	Četrtek	Spomin 7. žalost. M. D.
16	Petek	Ljudmila, vd.; Kornelij in Ciprijan.
17	Sobota	Lambert, šk., m.; Hildegarda, op. ☽

38 Jezus ozdravi mrtvoudnega. Mat. 9, 1-8.

18	Nedelja	18. pobink. 7. žalosti M. D.
19	Pondeljek	Januarij, muč.; Arnulf, spoznav.
20	Torek	Evstahij, muč.; Suzana mučenica.
21	Sreda	† Kvatre. Matej, ap.; Mavra.
22	Četrtek	Mavricij in tov., m.; Emeran, šk.
23	Petek	† Kvatre. Tekla, dev. m.; Lin, p.
24	Sobota	† Kvatre. Marija Dev. reš. ujet. ☾

39 Prilika o kraljevi ženitnini. Mat. 22, 1-14.

25	Nedelja	19. pobink. Kleofa, sp.; Firmin.
26	Pondeljek	Ciprijan in Justina, mučenika.
27	Torek	Kozma in Damijan, muč.; Kaj, šk.
28	Sreda	Vaclav, kralj; Marcijal, muč.
29	Četrtek	Mihael, nadangel; Evtihij, muč.
30	Petek	Hieronim, sp., c. uč.; Honorij, šk.

Pomenljivi dnevi:

Če liij mine lepega dne,
se lepa jesen upati sme.
Kakor se je vreme na Gospojuico ska-
zalo, — štiri tedne bo naprej ostalo.

Izpremeni meseca.

- ☉ Mlaj dne 2. ob 4:36 zjutraj.
- ☽ Prvi krajec dne 9. ob 4:34 zj.
- ☽ Šeep dne 17. ob 8:24 zjutraj.
- ☾ Zadnji krajec dne 24. ob 10:21 z.

Nebeško znamenje.

Solnce stopi dne 23. od 12. uri 10 m.
po noči v znamenje tehtnice.
Začetek jeseni. Noč in dan enako dolga
Dan se skrči za 1 uro 47 min. Dan
je dolg 13 ur 27 m. do 11 ur 45 m.

Deželni patroni: 28. Vaclav na Češkem. — 29. Mihael v Galiciji. —
30. Jeronim v Dalmaciji.

OKTOBER

VINOTOK

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	
1	Sobota	Remigij, šk.; Areta, mučenica. ☉
40	Jezus ozdravi kraljičevega sina. Jan. 4, 46-53.	
2	Nedelja	20. pobink. (Rožn. venca).
3	Pondeljek	Kandid, muč.; Evald, mučenec.
4	Torek	Frančišek Seraf., sp.; Edvin, kralj.
5	Sreda	Placid in tovar., muč.; Gala, vd.
6	Četrtek	Brunon, spozn.; Fida, devica muč.
7	Petek	Rožnega venca. Justina, dev.
8	Sobota	Brigita, vdova; Simeon, spozn. ☽
41	Prilika o kraljevem računu. Mat. 18, 23-35.	
9	Nedelja	21. pobink. Dionizij, škof, muč.
10	Pondeljek	Frančišek Borg., sp.; Gereon in tov.
11	Torek	Nikazij, škof; Firmin, škof.
12	Sreda	Maksimilijan, šk. m.; Serafin, spozn.
13	Četrtek	Edvard, kralj; Koloman, mučenec.
14	Petek	Kalist, papež; Domicijan, škof.
15	Sobota	Terezija, devica; Brunon, škof.
42	Dajte cesarju, kar je cesarjevega. Mat. 22, 15-21.	
16	Nedelja	22. pobink. (Posv. cerkvâ). ☽
17	Pondeljek	Hedviga, kraljica; Viktor, škof.
18	Torek	Luka, evangelist; Just, muč.
19	Sreda	Peter Alkant., spozn.; Etbin, opat.
20	Četrtek	Janez Kancijan, spoz.; Felicijan, m.
21	Petek	Uršula, devica; Hilarijon, opat.
22	Sobota	Kordula, dev. m.; Marija Saloma.
43	Jezus obudi Jairovo hčer. Mat. 9, 18-26.	
23	Nedelja	23. pobink. Severin, šk.; Peter P.
24	Pondeljek	Rafael, nadangel; Kristina, m. ☾
25	Torek	Krisant in Krišpin, m.; Bonifacij, p.
26	Sreda	Evarist, p. muč.; Lucijan in Marcel.
27	Četrtek	Frumencij, škof; Sabina, muč.
28	Petek	Simon in Juda, ap.; Fidelij, m.
29	Sobota	Narcis, škof; Hijacint, mučenec.
44	Jezus pomiri vihar na morju. Mat. 8, 23-27.	
30	Nedelja	24. pobink. Klavdij, m.; Marcel
31	Pondeljek	Volbenk (Volfgang), šk.; Lucila. ☽

Zapisnik.

Pomenljivi dnevi:

Kakor je sv. Uršula pričela,
bo zima vsa izpela.

Sv. Gal deževen ali suh
prihodnjega poletja ovaduh.

Izpremeni meseca.

- ☽ Mlaj dne 1. ob 1:30 pop.
- ☽ Prvi krajec dne 8. ob 9:13 zv.
- ☽ Ščep dne 16. ob 12:4 po noči.
- ☽ Zadnji krajec dne 24. ob 5:34 zj.
- ☽ Mlaj dne 31. ob 12:42 po noči.

Nebeško znamenje.

Solnce stopi dne 25. ob 2. uri 12 m.
po noči v znamenje škorpiona.

Dan se skrči za 1 uro 44 min.
Dan je dolg 11 ur 45 m. do 10 ur 1 m.

NOVEMBER

LISTOPAD

Dnevi Godovi in nedeljski evangeliji

1	Torek	God vseh svetnikov.
2	Sreda	Vseh vernih duš; Just, mučen.
3	Četrtek	Viktorin, šk.; Hubert, šk.; Ida, kr.
4	Petek	Karol Boromej, šk.; Modesta, d.
5	Sobota	Caharija, oče Jan. Krst.; Vitalij.

45 Prilika o dobrem semenu. Mat. 13, 24-30.

6	Nedelja	25. pobink. Lenart, opat; Sever.
7	Pondeljek	Prodocim, šk.; Engelbert, šk. ☉
8	Torek	Bogomir, škof; Deodat, mučenec.
9	Sreda	Božidar (Theodor), muč.; Orest, m.
10	Četrtek	Andrej Avel., spozn.; Trifon, muč.
11	Petek	Martin, škof; Mena, mučenec.
12	Sobota	Martin, pap. muč.; Livin, šk. muč.

46 O gorčičnem semenu. Mat. 13, 31-25.

13	Nedelja	26. pobink. Stanislav Kostka, sp.
14	Pondeljek	Jozafat Kunč., šk. m.; Serapion m.
15	Torek	Leopold, vojvoda; Jedert, dev. ☉
16	Sreda	Edmund, škof; Otomar, opat.
17	Četrtek	Gregorij, škof; Viktorija, muč.
18	Petek	Odon, opat; Evgen, spozn.; Hilda.
19	Sobota	Elizabeta, kr.; Poncijan, pap. muč.

47 O razdejanju Jeruzalema in o sodbi. Mat. 24, 15-35.

20	Nedelja	27. pobink. Varstvo Dev. M.
21	Pondeljek	Darovanje Marije Dev.; Kolumban.
22	Torek	Cecilija, dev. muč.; Maver, muč. ☉
23	Sreda	Klemen, pap. muč.; Felicita, muč.
24	Četrtek	Janez od križa, spozn.; Hrizogon, m.
25	Petek	Katarina, dev. muč.; Jukunda, muč.
26	Sobota	Konrad, škof; Silvester, opat.

48 O poslednji sodbi. Luk. 21, 25-33.

27	Nedelja	1. advent. Virgil, šk.; Ahacij, šk.
28	Pondeljek	Eberhard, škof; Jakob iz Marke.
29	Torek	Saturnin, muč.; Filomen, muč. ☉
30	Sreda	Andrej, apostol; Justina, dev.

Pomenljivi dnevi:

Sneg sv. Andreja,
polju ni kaj prida odeja.
Sv. Martin naj bo sub,
da po zimi raste kruh.

Izpremeni meseca.

☉ Prvi krajec dne 7. ob 5. uri pop.
☽ Šeep dne 15. ob 2:42 pop.
☽ Zadnji krajec dne 22. ob 12:44 p.
☽ Mlaj dne 29. ob 2:30 pop.

Nebeško znamenje.

Solnce stopi dne 24. ob 4. uri 11 m.
zjutraj v znamenje strelca.
Dan se skrči za 1 uro 20 minut.
Dan je dolga 10 ur do 8 ur 41 m.

Deželni patroni: 2. Just na Tržaškem. - 27. Virgilij na južnem Tirolskem.

Zapisnik.

DECEMBER

GRUDEŃ

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Četrtek	Eligij, škof; Natalija, dev. muč.
2 Petek	Bibijana, m.; Pavlina; Kromacij, šk.
3 Sobota	Frančišek Ksav., sp.; Lucij, škof.
49 Janez Krstnik v ječi. Mat, 11, 2-10.	
4 Nedelja	2. advent. Barbara, dev. muč.
5 Ponedeljek	Saba, opat; Krišpin, mučenec.
6 Torek	Miklavž (Nikolaj), škof; Apolinar.
7 Sreda	† Ambrozij, škof; Agaton, muč. ☉
8 Četrtek	Prečisto spočetje Marije D.
9 Petek	Peter For., šk.; Sirij, šk.; Valerija.
10 Sobota	Loretanska M. B.; Melhijad, p. m.
50 Janez Krstnik pričuje o Kristusu. Jan. 1, 19-28.	
11 Nedelja	3. advent. Damaz, p.; Trazon, op.
12 Ponedeljek	Sinezij, muč.; Epimah, mučenec.
13 Torek	Lucija, dev. muč.; Otilija, devica.
14 Sreda	† Kvat re. Spiridijon, šk.; Nikazij.
15 Četrtek	Jernej, šk.; Kristina, devica. ☽
16 Petek	† Kvat re. Evzebij, šk.; Albina.
17 Sobota	† Kvat re. Lazar, škof; Berta, vd.
51 Janez Krstnik poklican v prerokovanje. Luk. 3, 1-16.	
18 Nedelja	4. advent. Gracijan, šk.; Veneb.
19 Ponedeljek	Nemezij, muč.; Favsta, vdova.
20 Torek	Liberat muč.; Peter Kanizij, spoz.
21 Sreda	Tomaž, apostol; Glicerij, muč. ☾
22 Četrtek	Demetriј in Honorat, m.; Cenon, m.
23 Petek	Viktorija, dev.; Dagobert, kralj.
24 Sobota	† Adam in Eva; Irmina, dev.
52 Simeon in Ana oznanujeta Gospoda. Luk. 2, 33-40.	
25 Nedelja	Božič. Rojstvo Gospodovo.
26 Ponedelj.	Štefan mučenec; Arhelaj, škof.
27 Torek	Janez Evangelist; Fabijola, vd.
28 Sreda	Nedolžni otročiči; Kastor, m.
29 Četrtek	Tomaž, škof; Trofin, muč. ☼
30 Petek	David, kr.; Liberij, m.; Nicefor, m.
31 Sobota	Silvester, pap.; Pavlina, mučenica.

Zapisnik.

Marijo = mpa

Pomenljivi dnevi:

Prvega tedna v adventu mraz, trajal bo ves zimski čas.
Božič zeleni se za Velikonoč zameni.

Izpremeni meseca.

☉ Prvi krajec dne 7. ob 2:34 pop.
☽ Šeep dne 15. ob 3:53 zjutraj.
☾ Zadnji krajec dne 21. ob 9 zv.
☼ Mlaj dne 29. ob 6:42 zjutraj.

Nebeško znamenje.

Solnce stopi dne 23. ob 6. uri zjutr. v znamenje kozla. Začetek zime. Najkrajši dan in najdaljša noč. Dan se skrči do dne 23. za 15 minut in zopet zraste do konca meseca za 3 min. Dan je dolg 8 ur 41 min. do 8 ur 28 min.

Deželni patron: 14. Spiridijon v Dalmaciji.

Palim junakom.

Jokaj, domovina! Na tisoče tvojih najboljših mož in mladeničev je palo v nesrečni svetovni vojski, ne da bi vedeli zakaj. In mi, ki plačemo za njimi, tega tudi ne vemo. Ko bi vedeli, da so se borili za dom in oltar in da so dali za to svoje življenje, bi nam to bilo v tolažbo, tako pa je naša žalost neizmerna in nimamo druge tolažbe ko Boga, v katerega zaupamo, da se bo strašni zločin svetovne vojske obrnil našim družinam v dobro in da bo iz krvi vrljih mož in mladeničev, ki je bila po nedolžnem prelita, priklilo blagostanje in sreča za njih potomce.

Letošnji Koledar bodi posvečen spomenu teh naših vrljih mož in mladeničev, bodi posvečen vsej neizmerni žalosti, ki smo jo trpeli v tem sstrašnem času, vsem neizmernim solzam, ki smo jih potočili za palimi. Ne moremo pa objaviti vseh brezkončnih spisov in životopisov o palih junakih, ki so bili doposlani uredništvu v vezani in nevezani besedi in ki izražajo brezmejno žalost naših družin. O vseh naj veljajo besede, zapisane v slovo naredniku Ludviku Živcu iz Skopega na Krasu:

Poln nâd, da vrneš se domov,
zapustil si domači krov
in šel si med krđela bojna,
ko buknila je strašna vojna.

A zdaj kot grom je počil glas,
da si umrl... prevzel vso vas;
saj vsi so radi Te imeli,
vrnitve srečno Ti želeli.

Predragi Ludvik! Več Te ni?...
Zaman družina se solzi?
Zastonj ljubeča žena čaka,
da Te objame — vzor — junaka?

Te sinek nežni ni poznal,
a tisočkrat Te že pozval
je: Tata, tata, tata, tata...
Ti slišal nisi, duša zlata!

In mati čaka Te zaman?
Da!... V daljnem Nišu pokopan
ležiš... O, spavaj sladko v jami,
naj vojne hrup Te več ne drami!

Več nisi »ubog zarobljenik«,
junaški iz robstva si ubežnik.
Preselil si se v boljše kraje,
kjer bojev ni in ne izdaje.

Kdo Te ljubeče je kropil?
Kdo solzo nate potočil?
Kdo Te zagrebel je v tujini,
da grob pokazal bi družini?

Nihče ni znaka del na grob,
da vedel bi, kje spava rob.
Nihče Ti ni kropil gomile,
Nihče potočil solze mile.

Počivaj v miru ljubi brat!
Pozdravljen v duhu tisočkrat!
Na svidenje tam onkraj groba,
kjer neha boj in smrt in zloba! —

Fani.

Naj zadostujejo te kitice za vse, saj so vsi doposlani spisi in životopisi ujemajo v teh mislih. Žalost, ki je izražena v teh besedah, je legla enakomerno na vse naše dobre družine. Treba pa je, bratje, tudi poguma v tej splošni nesreči in žalosti. Mi ne objavljamo slik palih junakov, da bi nad njimi le jokali. Ne! Njih junaški in življenja potni obrazi naj spominjajo žalujoče stariše, brate, sestre, žene in otroke njih junaštva in neustrašnosti in naj jim kličejo neprestano: Pogum in zaupanje v Božjo pomoč! Oni, ki so žrtvovali življenje, nas navdušujejo za požrtvovalnost, ki je v zgodovini vsakega posameznika, vsake družine in celih narodov tisti lev, ki je nepremagljiv. Bodimo torej, predragi, v tej splošni nesreči, ki je zadela naše družine, pogumni in polni zaupanja, kakor pravi veliki apostol sv. Pavel (II. Kor. 5, 6): *Audentes igitur semper* (Vedno pogumni in polni zaupanja)!

Zato kličemo: Hvala vam, pali junaki, za dragoceni zgled požrtvovalne smrti! V duhu poljubljamo prah vašega žrtvovanega telesa. Vaša žrtev bodi našim družinam najdražja oporoka, ki naj jo v vseh težavah in bridkosti življenja vršijo, bodi največji zaklad, ki naj ga zvesto hranijo od roda do roda! Ob ognju vaše žrtve naj se ogrevajo in navdušujejo za vse lepo, dobro in plemenito. Hvala vam torej, junaki predragi, in večna vam slava!

Dr. Egidij.

B. BORKO (Radgona).

O prekmurskih Slovencih.

Po mirovni pogodbi za Madžarsko pripada Jugoslaviji pokrajina Prekmurje. Že ime kaže, da leži ta deželica onstran reke Mure. Madžari so ji dali ime Totsag, dasiravno je naziv Tot veljal v prvi vrsti za Slovaka (Tot nem ember — Slovaki ni človek), prekmurske Slovence pa so zvali Vende in le v prav redkih slučajih Slovence.

Prekmurje leži med Muro, Rabo, Kučnico in Krko, od katerih prvi dve spadate med večje reke. S svojim hrbtom se naslanja na vzhodno-štajersko hribovje, v spodnjem delu pa se razširja v široko mursko dolino, ki sta jo zajezila dva paralelna položena grebena: Slovenske Gorice in Goričko Prekmurje, oddaljena približno 18—22 km. Srednja oddaljenost med Muro in Krko je kakih 30 kilometrov. V etnografskem oziru je to ozemlje strnjena celota, ki je najgostejša v smeri proti Muri, kjer organsko prehaja v slovenski živelj, razprostirajoči se do Jadrana. V zgornjem delu in proti vzhodu je že precej načeta; od Rabe in od nemškoštajerske meje sili vanjo nemški, na vzhodu pa madžarski živelj. To je za narod, ki je slab po številu in po kulturni moči in ki je povrh tega brez vsakih političnih in prosvetnih zvez z ostalimi deli naroda, zelo neugoden položaj, in če bi se Prekmurja ne dalo pridobiti za novo jugoslovensko državo, bi madžarstvo in nemštvo že v do glednem času potisnilo slovenski živelj na desni breg Mure. Spričo tega je docela umevno, da so ogrski Slovenci v zadnjih desetletjih precej nazadnivali in se le čudimo, odkod so vzeli toliko vztrajnosti, da so kljubovali raznarodovalnemu pritisku. Na ozemlju, ki leži približno med zgoraj označenimi rekami, je naštel uradna statistika 115.916 prebivalcev, od teh je štetih 33.263 med Madžare, 10.451 med Nemce, 38 med Slovake, 5 med Rumune, 165 med Hrvatke, 7 med Srbe in 72.287 med »druge«, brezimene. To so bili tisti Slovenci ali »Vendi«, o katerih so leta 1920. madžarski delegatje v Parizu zatrjevali, da so z dušcem in telesom za Madžare, ki so največji zaščitniki vendske samostojnosti. (!)

Prekmurska pokrajina spominja na banatske ravnine in daje vtis nekega starodavnega življe-

nja, ki se drugod ni ohranilo. Čeprav sta lega in gospodarski položaj obeh polovic spodnje murske doline skoraj enaka, se vendar čuti precejšnja razlika med bivšo štajersko in bivšo ogrsko pokrajino takoj, ko se pride čez Muro. Predvsem pade v oči razdelitev zemlje. Dočim so na Murskem polju njive parcelirane in razkosane na več različno obdelanih delov, ugledaš na prekmurski ravnici velike oddelke, kjer ena sama nliiva mert 1 kvadratni kilometer in je posejana le z eno vrsto žita. Na drugi strani se razprostira velik pašnik, kjer pastirji paso črede dobro pitanih krav. Sredi pašnika je po navadi starinski studenec z visokimi dvigali, kakor ga najdeš na južnem Ogrskem in tupatam v pustah. Glavna cesta je široka, zidana solidno in močno, da se ne bi ob njo spotikala grofovsko kočija. Ob cesti leže vasi, večidel v spoštljivi razdalji od gradu ali pristave. Grad je širok, prostran; obdaja ga park z ribnikom in cvetličnimi nasadi. Vaške hiše so dokaj preproste, dasi je po vaseh mnogo bogatih kmetov; nahaja pa se še nekaj starinskih koč, ki so pletene iz lesa in pomazane z blatom, dimnika ni, streha je vsa grbava od starosti. Po notranjščini se prekmurska hiša ne razlikuje mnogo od one na štajerski strani; panonski Slovenec ljubi red in srago v izbah ter cvetlice na oknih. Življenje na vasi je preprosto, enostavno; dandanašnji je komaj nekoliko drugačno, kot je bilo pred sto leti. Ženijo in može se precej zgodaj — 15-letna nevesta ni redek pojav —; običaji so podobni onim v Prlekiji; značilno je, da si nevesta s poljubi nabira denar za prve potrebe mladega gospodinjstva. Običaji in šege pa se izvršujejo v Prekmurju z večjo ceremonijelnostjo in resnostjo nego drugod. Obdelovanje polja je vsled vpliva veleposestev še dokaj napredno; miati se večinoma s stroji, žetev je praznična kakor v Slov. goricah vinska trgatav. Cerkve niso tako goste, kot v drugih predelih naše domovine; zato so pa župnije in občine zelo razsežne. Vsaka vas ima svoje pokopališče z leseno mrtvašnico, navadno sredi polja, kakor da je za vaščane najslajše počivališče tam, kjer so si dolga leta pridelovali svoj kruh.

Iz Št. Andreža: 1 Markočič J., padel 1917 v Karpatih, 2 Nanut J., padel 1917 v Karpatih, 3 Pavlin Al., padel 1916 v Kostanjevici, 4 Mučič A., pogrešan od 1916 iz Galicije, 5 Lovrenčič A., padel 1918 na Tirolskem, 6 Batislič Ana, padla 1915 v Št. Andrežu, 7 Pavlin J., padel 1915 na Tirolskem, 8 Cotič Ang., pogrešan od 1915 iz Rusije, 9 Nanut A., pogrešan od 1916 iz Rusije, 10 Vižintin Matija, padla 1915 v Št. Andrežu, 11 Marušič J., umrl 1915 v Puli, 12 Nanut J. pogrešan od 1915 iz Rusije, 13 Pavletič A., padel 1917 na Tirolskem, 14 Plesničar A., padel 1915 v Galiciji, 15 Nanut J., ponesrečil z granato 1918 v Vrtojbi, 16 Pelicon J., padel 1915 na Tirolskem, 17 Čej Raf., padel 1915 na Tirolskem, 18 Zavadlav J., padel 1914, 19 Velikonja A., umrl vsled vojnih naporov 1918 v Kniteof-lidu, 23 Makuc A., padel 1917 v Italiji, 21 Pisk V., padel 1916 v Galiciji, 22 Markočič J., umrl vsled malarije 1919 v Št. Andrežu, 23 Kuzmin J., padel 1916 na Tirolskem, 24 Petejan Alb., padel 1914 v Rusiji. — Iz duhovnije Sežana: 25 Hu-u J., umrl 1917 v Ptuj, 26 Trebec J., padel 1917 v Bukovini, 27 Troin J., padel 1917 pri Sv. Mihaelu, 28 Miklavc Fr., umrl vsled malarije 1918 v Sežani, 29 Miklavc Al., padel 1916 v Galiciji, 30 Stojkovič R., padel 1916 v Galiciji, 31 Renčelj K., padel 1915 v Karpatih, 32 Belkar A., padel 1916 na Tirolskem.

V splošnem so prekmurški kmetje premožni, kar je pripisati njihovi delavnosti in pridnosti ter zdravi nrvnosti, ki jih diči. Kjer se pa zrne vzpenjati zemlja, začne padati blagostanje in, kar je zanimivo, začne rasti gostota prebivalstva. Na prekmurških hribih, ki zavzemajo dve tretjini jugoslov. Prekmurja, je zemlja precej slaba, nerodovitna, ne uspeva ne vinska trta ne žito. Tamkaj ni več bogatih vasi; na mestu širokih cest so blatni klanči, hiše so raztresene brez reda po hribih in dolinah; ponekod se nahajajo veliki gozdovi, iz katerih štrli kvišku visok grad (Gornja Lendava) ali pa skromna bela cerkviča. Prebivalci teh krajev so leto za letom zahajali na delo tja proti Donavi, pa v Bačko in Banat. Odhajali so spomladi in se vračali v pozni jeseni, preskrbljeni z živili za svoje revne družine. Slovaki imajo razne domače obrti, Prekmurci jih niso imeli in so se morali ubijati po madžarskih vele-

posestvih. Tako je feudalni značaj te pokrajine ustvaril razred kmetijskih proletarcev, ki životarilo na 2—4 oralih slabo rodovitne zemlje, dočim je preko 70.000 oralov v grofovskih rokah (znana imena: Szeczenyi, Bathiany, Szapary, Eszterhaszi). Naloga Jugoslavije bo, da čim prej odpravi to kričečo nesorazmerje. Ustvariti se morajo hkrati dobre prometne zveze s slovenskim ozemljem. Madžari so zgradili železnice samo do Murške Sobote; na ta način se je iztekalo bogastvo te deželice preko Kőrmenda v Budimpešto. V tem oziru je velikega pomena izguba prekmurškega gospedarskega tržišča, mesta Rudgonc ki je pripadlo Nemški Avstriji.

Narodna zavest se je med Prekmurci sicer še hranila, vendar so zlasti v zgornjem delu že precej podlegli vplivu madžarskega duha. Celk narodne pesmi so sprejele vase enoglasje in otožne modulacije, ki zvane iz madžarskih napevov. V

pokrajinah ob Muri, kjer so ljudje prihajali v stike s štajerskimi Slovenci, se se udomačile naše narodne in umetne pesmi. Tam je tudi narodna zavest najtrdnjša. Ko je oddelek jugoslovanskih čet okrog Božiča leta 1918. prispel v Prekmurje, ga je prebivalstvo teh vasi dočakalo z godbo in zastavami. Pozneje so se Madžari vrnili in mnogo Prekmurcev je moralo zbežati na štajerski brez Mure, kjer so čakali, da jugoslovanska vojska definitivno osvobodi njihovo domovino. Med temi je bil župnik in narodni voditelj Klekl, ki se je preoblečen v kmetskega delavca skrival pred madžarskimi boljševiki in se na to zatekel v Jugoslavijo. Šele v avgustu 1919. l. je dobila jugoslov. vojska od vrhovnega sveta v Parizu nalog, naj zasede Prekmurje, ki je bilo priznano državi SHS. (Posebnih zaslug sta si pridobila člana jugoslov. mirovne delegacije prof. Kovačič in prof. dr. Slavič). Čete so se zbrale v Radgoni in dne 13. ter 14. avgusta brez bojev in žrtev osvobodile zadnje ostanke ogrskih Slovencev. Madžari so pobrali šila in kopita ter jo jadrno popihali proti V. Kaniži. Prebivalstvo je bilo zelo navdušeno, v večjih vaseh so stali slavoloki in ceste so bile posute s cvetjem.

Na vprašanje: kaj so? odgovarjajo Prekmurci: Slovani. Madžari so jim skušali vbiti v glavo, da so Vendi, ker to ne zveni tako hudo panslavistično. Neki prekmurški pisatelj (J. Košič) je v svojem ljudstvu odkril — Vandale. Drugi njihovi pisci pa so ponosno poudarjali, da pišejo v staroslovenskem jeziku. Seveda je to tudi napačno, vendar lahko trdimo, da je prekmurško narečje izmed vseh naših ohranilo največ starinskega kolorita, ker se ga ni dotaknil razvoj skupnega narodnega jezika. Pri nas je nastal enoten slovstveni jezik, ki je zajemal svoje blaglasje in bogastvo iz narečij, zato pa jim oddajal v precejšnji meri svoje pridobitve. Prekmurci in Rezijanci se edini niso mogli povzpeli na to stopnjo narodnega razvoja, zato so ostali pri narečju. Naravno je, da si

vsled svoje šibkosti niso mogli ustvariti lastne kulture, kakor na pr. Slovaki (Lj. Štur). Z nami pa niso smeli iskati stikov; naše knjige in liste je ljudstvo sicer čitalo, ali inteligenca na Prekmurškem je bila razen par belih vran v madžarskem taboru in je delala na to, da se ljudstvo čimbolj odtuj slovenstvu.

Zanimivo je, da so se v Prekmurju ohranili do danes sadovi reformacije, ki so v slovenskih deželah izginili brez sledu. Ker so madžarski grofje, takratni gospodarji Prekmurja, z vso vnemo podpirali in ščitili reformacijsko gibanje, so lahko prekmurški Slovenci brez strahu priznavali novo vero, dasiravno so valovi protireformacije butali tudi ob Prekmurje. V Prekmurju se nahaja sedaj 8 protestantskih župnij (katoliških je 16), ki so vse v zgornjem delu pokrajine, v Goriškem Prekmurju; sicer pa je malo vasi, kjer ne bi živela nobena protestantska družina. Katoličani in protestanti žive v lepi slogi in lubezni; zanimivo je, da pristopajo sedaj h krajevni organizaciji Slov. (kat.) ljudske stranke. Mnogo prekmurških protestantov se je izselilo v šomodsko županijo, kjer so se nahajale cele slovenske kolonije, Tako na pr. v Šurdu, Liszó in v nekaterih vaseh blizu Velike Kaniže. L. 1900 so naštevi v šomodski županiji 1597 Slovencev, ki žive v veliki vasi Taranj. V ostalih vaseh so se že pomadžarili, samo osebna imena še pričajo, iz katerega rodu so bili predniki.

V pregnanstvu v Šurdu se je rodila prva slovenska knjiga v prekmurškem narečju. Tam je župnikoval pastor Štefan Küzmíč (? — 1779), ki je čutil, kako težko je njegovim rojakom brez slovenske knjige. Prevedel je Novi zakon (tiskan L. 1771 v Halle), ki je doživel več izdaj; priredil je tudi slovenski ABC. Ni poznal Dalmatinove biblije in menda sploh nobene slovenske knjige, vendar je v uvodu poudaril, da so prekmurški Slovenci veja velikega slovanskega debla. Jezik mu je precej dober; nekateri izrazi so tako krepki in samonikli, da jim ni enakih v točasnih slovenskih predstavah sv. pisma. Katoliški duhovnik Mikloš Küzmíč je koncem osemnajstega stoletja priredil slovenski evangelij, ki je bil tiskan v Sombotelju. Od poznejših pisateljev omenjamo Jožefa Košiča, župnika v Dolnem Siniku, ki je spisal več knjig, med njimi tudi kratko zgodovino »Slovencev med Muro in Rabo«, dalje Fr. Žbila, J. Borovnjaka, J. Augustiča (izdajatelja slov. tednika v Budimpešti; prevajalca šolskih knjig in pisca slov. prekm. slovnice), Gašparja, Kordoša, J. Klekla. Poslednji izdaja še sedaj v Dolnji Lendavi v narečju tiskani tednik »Novine« in cerkveni list. Vsa ta literatura pa je pisana zgolj za najnujnejše potrebe vsakdanjega življenja: za cerkveno in šolsko vzgojo. Ni se mogla razviti niti toliko, kot se je razvila književnost zapadno-ogrskih Hrvatov. Delo-

33 Miklavec Fr., padel 1916 v Bukovini, 34 Miklavec J., padel 1918 v Galiciji, 35 Pirjavec Al., padel 1918 v Črnigori, 36 Merlak J., padel 1915 v Galiciji, 37 Kariž A., pogrešan od 1914 iz Galicije, 38 Renčelj Ant., padel 1916 v Bukovini, 39a Mahorčič Št., pogrešan od 1915, 39b Malarče J., umrl doma 1915 vsled dobljenih ran, 39c Mahorčič J., padel 1914 v Galiciji, 40 Ušmar Fr., padel 1915 v Sv. Križu pri Trstu. — Iz duhovnije Škrbina: 41 Fakin L., umrl 1917 v Banjaluki, 42 Mihalič A., padel 1916 poleg Svetega, 43 Živec A., padel 1917 ob Piavi, 44 Kovačič L., padel 1915 pri Doberdobi, 45 Fakin A., umrl 1919 na domu vsled dobljenih ran, 46 Fakin Agr., pogrešan od 1914 iz Rusije, 47 Lozej K., padel 1914 v Srbiji, 48 Brečević J. iz Tinjana v Istri, umrl 1917 vsled ran v Galiciji. — Iz Št. Petra pri Gorici: 49 Boškini Fr., umrl vsled vojnih dogodkov 1917 v Štanjeju, 50 Blažica Al., padel 1916 pri Doberdobi, 51 Čargo P., padel 1917 v Bukovini, 52 Silič J., padel 1915 v Karpatih, 53 Rešič Jož., padel 1916 pri Doberdobi, 54 Besednjak A., padel 1916 v Karpatih, 55 Trevižan A., padel 1914, 56 Merljak A., pogrešan od začetka vojne, 57 Batistič P., padel 1914 v Karpatih, 58 Forčesin J., padel 1916 v Albaniji, 59 Glešič Fr., padel 1914 v Galiciji, 60 Uršič Ambr., padel 1918 ob Piavi. — 63 Fortunat A. iz Kamna pri Tolminu, padel 1917 pri Gorici.

ma je bila kriva verska pocepljenost, deloma pa vedno večji pritisk raznarodovanja, zakaj Madžari so dobro vedeli, da za Prekmurci leži probujeno slovensko zaledje . . . V prejšnjih časih so bili protest. duhovniki, ki so z večjo vnemo širili prekmursko-slovenske knjige in Raič, ki je leta 1863 prepotoval te kraje, priznava, da so bile protestantske verske šole mnogo vzornije nego katoliške. V zadnjem času pa je kazala največ slovenske zavesti katoliška duhovščina, ki je prejela impulze s slovenske strani.

Glade šolstva je treba omejit, da so v sedemdesetih letih minulega stoletja v Prekmurju poučevali v slovenščini; država je založila slovensko učne knjige. V osemdesetih letih se je uvedel v šole zopet madžarski pouk in potlej je vse do osvoboditve šola služila le raznarodovalnim namenom. Slovenec je imel prosto besedo le

še pod domačo streho in pa v cerkvi. Sedaj je v jugoslov. Prekmurju skupno 93 šol; od teh je 30 državnih, 2 meščanski, 41 rimsko-kat., 14 evangelijskih verskih šol, 5 občinskih ter 1 židovska. Na vseh teh šolah je učni jezik slovenski. Jugoslov. uprava je otvorila v Murski Soboti gimnazijo, ki bo vzgojila Prekmurju toli potrebno domačo inteligenco.

Glede uprave pokrajine je omeniti, da sestoji Prekmurje od dela Železne in dela Zaladske županije. Na tem ozemlju ni večjega mesta; Murska Sobota in Dolnja Lendava, ki tvorita središče dveh istoimenih okrajev, imata značaj »varoša« z docela madžarskim tipom (kroginkrog mesta lesene kmetske kočje, tik mesta velik magnatski grad s pristavami i. dr.) Prebivalstvo teh mestec je po večini madžarskega duha in slovenske krvi. Mnogo je židov, brez katerih si je težko predstavljati

tak-le vareš. Po osvoboditvi se je večina madžarskega uradništva izselila čez mejo, renegatje pa so ostali in še zdaj moledujejo za sprejem v Jugoslov. službo. Pokrajino upravlja civilni komisarjat, kateremu stoji na strani poseben sosvet, obstoječ iz odposlancev vseh občin. Drugi civilni komisar je bil goriški rojak Bogumil Berbuč, ki je umrl malnika l. 1920 v Prekmurju. Prebivalstvo je prav zadovoljno: madžarski hujškači imajo slabe uspehe. Pod Jugoslov. upravo spada tudi nekaj madžarskih in nemških ter pomadžarjenih občin, ki pa imajo šole v svojem jeziku, slovensčino pa kot obvezen predmet. Ob Rabi pri Monoštru (St. Gothardu) smo izgubili 7—8 slovenskih vasi, ki leže onstran demarkacijske črte in so narodno izgubljene.

Končno še kratek pogled v preteklost Prekmurja: V drugi polovici devetega stoletja je nastala velikomoravska država, ki jo je ustanovil zaščitnik sv. Cirila in Metoda, vojvoda Rastislav. Južno od velikomoravske države, torej južno od Rabe in okoli Blatnega jezera se je razvila manjša slovanska država, ki je tvorila vez med severnimi in južnimi Slovani. Ta država je bila sicer nemški vazal, a na znotraj še precej samostojna. Prvi vladar je bil Pribina, ki si je pridobil zasluge za razširjanje krščanstva; drugi pa Kocelj, ki je uneljal med panonskimi Slovenci slovansko bogoslužje. Rastislavov naslednik Svatopluk je pokopal velikomoravsko državo in se tudi panonsko-slo-

venska kneževina ni mogla več vzdržati. Kmalu so prišli Madžari, zasedli velike ogrske nižine ter potepali in razdajali vse, kar so našli na svojih pohodih. V tem času so izginili slovenski prebivalci med Donavo in Rabo. Južno od Rabe pa so se ohranili, ker Madžari s svojimi čilimi konji niso radi prodirali čez hribe. Tako so prekmurski griči in Slovenske Gorice tvorile nekak jez proti madžarskim navalom, ki so se ponavljali še več desetletij pozneje in stalno ogrožali štajerske meje vse gori do Ptujja. Pri teh obmejnih bojih so bili prebivalci Slov. Goric razmeroma najmanje prizadeti, ker so se glavni oddelki ogibali hribovju in prodirali preko Medžimurja na dravsko polje proti starodavnemu Poetoviju. Tako so ostali med Rabo in Muro slovenski rodovi, katere je pozneje madžarski meč pošteno trebil, krčila pa jih je tudi kuga in druge nesreče, toda slovenski značaj pokrajine je ostal nedotaknjen in je polagoma celil vsled selitve slovenskih družin z desnega brega Mure, o čemur pa nimamo natančnejših podatkov.

V panonski Sloveniji — to in onostran Mure — so se ohranila krasna krajevna imena, ki potekajo iz dobe, ko so živele stare slovanske zadruga s starešinami na čelu. Evo nekaj teh krajevnih imen: Ivanci, Radoslavci, Radomerje, Okoslavci, Očeslavci, Večeslavci, Vidonci, Vančaves, Sebeborci, Srdica, Stanjovci, Radovci, Petrovci, Nedolca, Neradnovci itd.

JOSIP JURCA:

Vojni odmevi.

Vizija.

(1914.)

V rdečedivni sem jo zrl lepoti
v poljani, ki je s cvetjem vsa posuta,
ko sklonjena je brala bele rože
in klicala me z moje mirne poti.
Pa to ni žena, to je vojna kruta,
in rož ne bere, bere mlade može.

Usmiljenki.

(1914.)

Si videla, ko solnce v morju tone,
kako krvavo krog in krog gori?
Si gledala neštete bataljone —
to morje neizmerne bo krvi.
In krvavečih src milijon, ki tesne spono
jih spajajo z mrjočimi možmi,
se krči v tuč in v bolesti klopi
potrli duh, bolem ne odoli,
ko veže na te hrabre milijone

trenutek slednji tisoč ga vezi.
A ti si daleč proč od zla in zone
in prosto ti srcé ne krvavi,
a vendar v vojno greš, da rešiš one,
ki vre iz vročih ran jim rešnja kri:

Veliki petek.

(1916.)

Oba, ki zreta nanj z mrjočimi pogledi,
oba sta kriva, nihče njiju čist.
Le on, ki ž njima križan je na sredi,
le on je po nedolžnem križan Krist.

Kako, o Kriste, bodeš nam beležil,
kar slednji nas trpljenja je prestal?
Saj ni, da bi na desni se udeležil
trpljenja, da mu boš rešenje dal?

Ne sodi nas po naših groznih delih,
ker križani razbojniki smo vsi!
Le dai, naj gre od nas ta bridki kelih
in naša lastna nas operi kri!

iz županstva Vrtojba: 64 Gorjan Aleks., padel 1915 na Oslavju, 65 Bagon J., umrl vsled vojnih naporov v Waizu na Staj., 66 Vuga Katerina, zgorela doma v baraki 1919, 67 Vuga A., umrl 1918 vsled vojnih naporov, 68 isti dan in ob istu uri je umrl vsled vojnih naporov tudi njegov sin Karol Vuga, 69 Lazar Pet., pogrešan od 1915, 70 Trobec Al., pogrešan od 1914, 71 Derman J., padel 1918 na Tirolskem, 72 Zavadlav J., umrl vsled vojnih naporov 1919 v Ljubljani, 73 Kulot Fr., umrl 1917 v Gradcu vsled ran, dobljenih na Rumunskem, 74 Miklus J., padel 1917 v Bukovini, 75 Nanut J., padel 1918 na ital. bojišču, 76 Batišič K., umrl 1918 v Budjericah vsled ran, dobljenih na ital. bojišču, 77 Gorkič J., umrl 1916 v ruskem ujetništvu, 78 Rešič A., padel 1917 na ital. bojišču, 79 Vuga J., padel 1917 ob Piavi, 80 Krpan Angel, padel 1917 pri Doberdobi, 81 Krpan Ant., padel 1918 na Sv. Gori, 82 Arčon A., padel 1917 na ital. bojišču, 83 Gorkič Jos., padel 1914 na ruskem bojišču, 84 Jug Jemaj, pogrešan od l. 1914, 85 Gregorič Fr., padel 1917. — Iz Sempolaja: 86 Zupančič J., padel 1915 v Karpatih, 87 Zupančič Fr., umrl 1919 doma vsled vojnih naporov. — 90 Hvala P. s Pečim, usreljen 1918 v Radgoni na Staj. kot „upornik“ (usreljen je bil vsaki deseti vojak, za kazen, ker niso hoteli več na bojišče.) — Iz Sempolaja: 91 Rebuja V., padel 1917 v Longarone v Italiji, 92 Zupančič Al., pogrešan od 1915, 93 Zupančič P., umrl za lakoto v 1918 v Irsu. — 94 Humar A. z Banjšč, padel 1918 na Rumunskem. — 95 Braša Ivan in Jožef Valentincič od Sv. Lucije, ubita 1917 po granat. — 96 Seljak Fr. iz Podmelca, padel 1914 v Kremplni v Galiciji. — 97 Kovačič M. iz Avč, izginil 1914 brez sledu.

JOSIP JURCA:

Vojni odmevi.

Simonu Gregorčiču.

(1917.)

O Simon, naš največji sin!
Ti križe naše in nesreče
prellil v glasove si zvoneče
in prvi nam postal trpin.

Kako si vtisnil jo v spomin,
kako iz tvojega nam »Joba«
trpljenja govori podoba
in slika rev in bolečin!

Kako iz duše si globin
krivico črtil in sovražil!
A tešil nas in nas tolažil
v bridkosti tvoj je lek edin.

O Simon, naš največji sin!
Glej, zopet križ teži nam rame,
a ni ga, da nam križ odvzame:
pregnanstvo, ječo, glad, pogla.

Spomini na Zagreb.

I. Akademijška svoboda.

Piše Franjo Starovaški.

Ko smo pred dobrimi petindvajsetimi leti v veseli dijaški družbi mladi vseučiliščniki nazdravljali bratstvu Slovencev, Hrvatov in Srbov, je pač malokdo verjel, da doživi zaželeni čas narodnega kraljestva. Nikdo ni mogel misliti, da postanejo želje navdušenih, kipečih mladih src v doglednem času zgodovinsko dejstvo, ker je na Hrvaškem vladal tačas ban Khuen-Héderváry; na Dunaju pa baron Gautsch, ker so Nemci in Madžari netili sovražstvo do Srbov in do Slovanov sploh... In danes kraljuješ ti, beli — Zagreb-grad, na svojem solnčnem Griču v zlati svobodi, rešen verig in suženjstva, pomlajen in s krasoto obdan od Maksimira do zadnje predmestne hišice v gorenji Hlivi, od Slemena, Šestin in Pantovčaka doli do valov šumeče Save! Pozdravljen stotisočkrat!

Naj mi bo dovoljeno, da povem naslednjo resnično dogodbo iz svojih dijaških let v Zagrebu, ki podaja ob enem kulturno sličico iz onih časov.

Na zagrebškem vseučilišču smo bili takrat vpisani le štirje Slovenci. Slučajno smo imeli glasove za pevski kvartet, pa so nas radi imeli v dijaških in meščanskih krogih, ker smo peli ponajveč slovenske narodne pesmi, katere Zagrebčani in Hrvatje sploh tako radi slišijo. Žal, da sem jaz s svojim grmečim basom ostal sam: ostali trije so že davno pod gomijo.

Na vseučilišču so bili dijaki po večini navdušeni radikali in so taki ostali tudi pozneje, izvzemši one, ki so šli v državne službe in so morali upogniti vrat madžaronskemu vladnemu režimu. Naš ponos je bila »akademijška svoboda« in gorje mu, ki bi se bil osmelil kršiti pravice »akademijčkov gradjanina«. Nekateri, posebno petični starejši semestri in »brûcuši«, ki so šele ušli strogi disciplini srednjih šol, so na odprt račun akademijške svobode razgrajali pozno v noč in nagajali »polipom«, ki so jih sicer smeli zapisati, a nikakor ne odvesti v Gajevo ulico »k rdeči lampi« kakor druge navadne poulične razgrajače... S kakim ponosom je potegnil dijak svojo izkaznico in jo pomolil redarju, ki je v svitu blede plinove svetilke kje na Zrinjevcu, v Vlaški ulici, na Kaptolu in klersibodi zapisoval imena, da jih predloži veljemožnemu gospodu senatorju Zorcu! Za nekaj

dni si dobil vabilo na mestni urad na Markovem trgu, gospod senator Zorac te je lepo opomnil, posvaril in kaznoval z globo od enega do petih goldinarjev stare veljave, pa je bila zadeva rešena, in akademijška svoboda je ostala čista ko solnce gori nad Slemenom... Ali vraga, gospod Zorac je imel vsak dan zasliševanja in opravke z dijaki. Vse njegove kazni in senatorski opomini niso pomagali, pa je izšel ferman, da se imajo vsi vseučiliščniki pri nočnih izgredih navzlic oguljenim izkaznicam vtakniti v »bûharo«, kjer so do drugega dne popoldne ali pa celo do večera pasli bolhe in objokovali zlato svobodo.

Komaj je začelo saborsko zasedanje, je šla dijaška deputacija k zastopnikom Starčevićeve stranke in neki poslanec je vložil radi barbarskega kršenja akademijške svobode papreno interpelacijo in jo še posebej zasolil s krepkimi citati na rovaš vlade. Dr. T. M.-č, priznani profesor slavistike na univerzi in poslanec saborski, je ironično dejal, da se mnogi dijaki nimajo s čim drugim ponašati, kakor s svojo akademijško pravico in da — čujte in strmite! — predpoldne spijo, popoldne packajo in mlatijo tarok in preference po kavarnah, zvečer pa pijejo in razgrajajo po mestu. — »Alma mater« jih vidi le, ko pridejo po podpise k profesorjem, ali pa, ko poprašujejo po denarnih pismih pri pedelu... Svojo filipiko proti akademijški svobodi je zaključil z nekvalificiranim opominom, naj dijaki ostanejo zvečer doma, naj se učijo, ako hočejo kedaj postati res svobodni. Svoj prosti čas naj porabijo za šport in naj ne kvarijo mladih moči po beznicah in na — »Potoku«. Taka mladina ni ponos in dika, ampak sramota narodu!

Čujte in strmite: M-čevi pristaši na desni se mu dalj prav in so mu čestitali, da je političnega nasprotnika tako imenitno zavrnil.

Casopisje se je razdelilo v dva tabora, in že isto popoldne so se mogli čitati članki pro in contra akademijški svobodi. Jaz nisem imel prilike čitati vsega tega že isti večer, ker sem bil dve uri na predavanju, a od četrte naprej sem prodajal svojo učenost malo nadarjenim, še večkrat pa malopridnim gimnazijcem po deset grošev za

iz župnije Podmelec: 98 Dobravec C., izginil 1916 brez sledu, 99 Pagon L., padel 1915 v bovški trdnjavi, 100 Hunar Lovr., izginil v Galiciji že začetkom vojne brez sledu, 101 Miklavčič M., izginil z ruskega bojišča ne ve se kam. — 102 Praporsčak kavs Štef. iz Solkana, padel 1915 na Oslavju. — 103 Podgornik J. iz Cepovana, umrl 1917 na Dunaju vsled vojnih ran. — 104 Adamič Al. iz Svetega pri Komnu, padel 1916 pri Doberdobi. — 105 Vodopivec Iv. iz Kamenj, padel 1917 doma. — S Peči: 106 Kovic Andr., padel 1915 v Galiciji, 107 Kovic Ant., padel 1918 na Tirolskem. — Iz Kobdilja: 108 Fabijan Alf., umrl doma vsled vojnih naporov, 109 Grbec J., umrl vsled malarije 1918 na prostoku. — iz Hruševce: 110 Pavlica J., umrl doma 1918 vsled vojnih naporov, 111 Zvoček J., umrl 1918 v ital. ujetništvu. — 112 Bandelj Fr. iz Kobljeglave, padel 1915 v Galiciji. — Iz duhovnije Stanjel: 113 Jerč A., umrl 1916 v ujetništvu, 114 Fabijan A., pogrešan od 1916, 115 Furlan J., pogrešan od 1915, 116 Fabjan Al., padel 1916 na Ruskem, 117 Čehovin Al., umrl 1918 v bolnici v Puhi, 118 Hočevar A., umrl 1918 doma vsled vojnih naporov, 119 Zega J., pogrešan od 1914 iz Karpatov, 120 Furlan A., padel 1915 na ital. bojišču, 121 Zega Fr., umrl 1917 v ljublj. bolnici. — iz duhovnije Ustje: 122 Sartori Fr., umrl 1915 v Kijevu, 123 Njegov brat Stanko padel 1916 na Tirolskem, 124 Pipan Leop., umrl 1918 v Albaniji v Elbasanu, 125 Bačar A., umrl 1915 v Košicah na Ogrskem, 126 Batč A., padel 1916 na ruskem bojišču, 127 Gomizej J., umrl 1915 za ranami v Krakovem, 128 Žigon E., padel 1916 na Tirolskem, 129 Čermelj V., padel 1915 v Galiciji.

uro. Drugi dan pa je bilo že ob osmih živahno pred vseučiliščem, po dolgih hodnikih, po raznih društvenih prostorih, pred »Crno pločo«. Menda so prišli vsi oni, ki niso slučajno zopet zdihovali v »buhari« na Markovem trgu, pa so s tem solidarnim nastopanjem sijajno dokazali, da ne prihajajo samo po podpisu k profesorjem in po denarna pisma k pedelu...

»Alma mater«, zakrij si lice od nezaslišane sramote«, je začel eden.

»Mi smo osramočeni pred kulturnim svetom«, je sekundiral drugi.

»Razbijmo M-ču šipe na oknih!« je svetoval temperamenten Dalmatinec.

»M-č naj dolbe svoje dolgočasne sanskrtške korenine in naj se ne meša v politiko!« je umoval starejši semester, ki je padel pri rigorozu.

»Sramota! Evropejski škandal! Madžaron! Streber! Vladni hlapec...« Tako so se nadaljevale te litanije na račun profesorju, ki si je kar javno v saboru dovolil čitati levite vseučiliščnikom, kakor kak pedanten gimnazijski učitelj petosolcem.

V prostrani, še prazni dvorani prečitam časopise, ki mi jih je dal tovariš, pa me ni sram povedati, da sem v srcu odobral opomine M-čeve, ki je bil tudi moj profesor. Med tem je priljubljeni »rector magnificus« izvedel, kaj pomeni izredno veliki obisk na vseučilišču, ko ni ob tako zgodnji uri ne zanimive promocije, ne izpitov, ne pismo- noše z denarnimi nakaznicami, pa je švetoval, naj skličejo vseučiliščno skupščino in naj se s postavnimi in dovoljenimi sredstvi pritožijo, ako mislijo, da se jim godi krivica. To sredstvo se je večini zdelo preveč banalno, pa so se razšli v gručah,

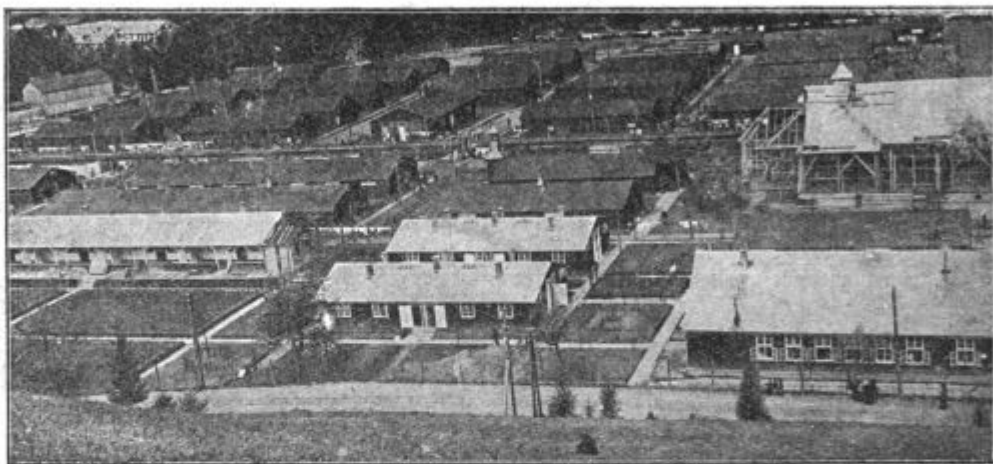
tako da se profesorji mogli štati svoja predavanja, akoravno so bile klopi po večini še bolj prazne kakor po navadi.

Do desetih sem si privoščil dva kolegija, do enajstih pa sem ostal v naši čitalnici v drugem nadstropju in čakal M-čevega predavanja, tako da nisem ničesar izvedel o junaških naklepih v obrambo in čast akademijske svobode.

Še je manjkalo nekoliko minut do »akademske četrti« ob enajstih, ko zaslišim krik in vik. S klasičnim citatom: »Ili grmi, il' se zemlja trese?« pohitim do stopnic. Od »avle« po hodnikih in ob

Zvečer potem je bila svečana beznica v dvorani »Kola«, da se dostojno proslavi — akademijska svoboda. Stoloravnatelj je bil dolg, suh Slavonec, ki je kljub svojim devetim semestrom že imel svoj prvi državni izpit. Zdravice, petje, govori in... »pune čaše, puna srca!«... V pozni noči, ko stoloravnatelj ni mogel več vzdrževati ne »križevačkova statuta« ne »studičkoga reda«, pa tudi ne svojega ravnotežja, se proglasi »republika«, pa pij in poj, brate, »samo da veselo je«...

Po beznici so se napolnile kavarne, kamor se je pač moralo iti še na čašico slivovke, bermeta,

Begunsko taborišče v Steinklamu.

obeh straneh širokih stopnic do drugega nadstropja mrgolijo čete vsučiliščnikov, a med njimi stopa dr. T. M-č, mož malo debeluhast, v dolgi črni suknji, z zibajočimi se koraki, od stotine glasov povsod navdušeno pozdravljen: »Pereat, pereat...« M-č stopa naprej stopnico za stopnico počasi, kakor da še ni zvonila njegova akademska četrt, bled ko oprana krpa, a od desne, leve, od zdol, od zgor v tisočerem odmevu...: »Pereat, pereat!« Bože sveti, koliko stopnic šteje ta »Alma mater«, kdaj šele pride M-č do drugega nadstropja, in kako dolg je še hodnik od profesorske zbornice! —

Na zadnji stopnici se obrne proti »nadi in ponosu naroda hrvaškega«, vzdigne roko... aha, zdaj bo govoril zbranim poslušalcem! — »Pereat M-č!« — in on, bled in prepaden, s tresočim se glasom ne reče kakor: »A vi živeli!«...

»Ha-ha-ha! Živela akademijska svoboda!«

Stal sem prav med zadnjimi gori na hodniku, a M-č me ošine s pogledom, ki ga še danes vidim in čutim.

Tista akademijska četrt je trajala dobre pol ure, predno je prišel M-č v dvorano »dolbst dolgočasnih sanskrtskih koreninic«... S hripavim glasom, kakor da ga duši v grlu, je čital svoje predavanje, in moram priznati, da se mi je mož smill.

črne kave in kar se dobi takih dobrih pijač, da se dostojno potrdi »pereat M-č«.

Naš kvartet in še kakih deset tovarišev je navdušenje gnalo, da smo na Zrinjevcu pred stanovanjem uglednega člana tedanje vlade šele okoli dveh po polnoči zapeli ono takrat znano poulično pesem:

»Udri, udri in der Stadt,
svim Madžarom štrik za vrat...«

Nismo sicer pričakovali aplavza in priznanja slavnega občinstva, ne pohvalne kritike v časopisju ali kaj podobnega, ali tistega brlziganja polipskih piščalk od blizu in daleč nismo nikakor imeli na svojem slavnostnem programu. Redarji so pribiteli peš in na konjih, ves Zrinjski trg jih je bil poln, malo manje kakor slavnega občinstva ob šestih popoldne pri vojaški godbi, z edino razliko, da krasni spol ni bil zastopan. Kar nas ni dosegla dolga roka in našlo bistro oko postave na Zrinjskem trgu samem, so polovili ob uhodih ulic okoli tega prelepega vrta. —

»Molim lijepo, mi smo sveučilišni gradjanil Evo izkaznice«, je ugovarjal naš dični stoloravnatelj.

»Dragi góspon, nek samo dostoju s menom k crvenoj lampi, ondi bume vre videli, kaj njihova

Iz Ozeljana: 130 Mervič Fr., padel 1916 v Galiciji, 131 Faganel J., umrl vsled vojnih naporov 1918 v Bosni, 132 Poljak A., umrl vsled ran 1918 v Kromerizu, 133 Živec J., padel 1918 na Tirolskem, 134 Lešan R., padel 1918 na Tirolskem, 135 Hvalič, A., umrl vsled ran 1918 v Bosni, 136 Tribušon J., padel 1918 na Tirolskem, 137 Klamič A., padel 1918 ob Piavi, 138a Lovreč Fr., padel 1916 v Galiciji, 138 Lovreč Fr., padel 1915 v Galiciji, 139 Mervič V., umrl vsled vojnih naporov 1917 v Mariboru, 140 Mervič Fr., padel 1915 v Galiciji, 141 Rijavec J., padel 1916 na Proseku, 142 Cernatič J., padel 1916 v Galiciji, 143 Pavšič Iv., padel 1918 ob Piavi, 144 Živec P., padel 1918 na Tirolskem, 145 Gregorič F., padel 1915 v Galiciji, 146 Bučolin Fr., padel 1916 v Galiciji, 147 Živec A., padel 1917 na Rumunskem, 148 Fornazarič A., umrl vsled vojnih naporov 1917 na Koroškem. — Iz Prvačine: 150 Sinigoj Al., padel 1915 pri Bovcu, 151 Gregorič Met., padel 1915 v Galiciji, 152 Krpan P., padel 1914 v Galiciji, 153 Furlan J., padel 1915 v Galiciji, 154 Koc J., ranjen 1916 na Tirolskem, umrl 1918 doma, 155 Gregorič H., padel 1914 v Srbiji, 156 Sulič J., padel 1917 na Skabrjelu. — 157 železničar Bizjak I. iz Cola pri Vipavi, ubit od ročne granate 1917 v Gorici. — Iz duhovnije Kobljeglava: 158 Jerič Avg., padel 1918 (dva dni po sklenjenem premirju) ob ital. meji, 159 Jerič K., padel 1916 v Galiciji, 160 poročnik Germek Al., padel 1917 ob Piavi, 161 Germek Al., padel 1918 na ital. bojišču.

izkaznica vála!« ga je tolažil redar v pristni zagrebški kajkavščini.

Jaz sem se v svojem stratežičnem načrtu in vzmiku držal lepih spomenikov Nikole Jurišiča, Medulića, Zrinjskega in drugih znamenitih Hrvatov, pa sem odtod v velikih skokih jadrno ubiral pot proti Petrinjski ulici, kjer sem takrat stanoval, pri čemer naj omenim, da sem imel vedno odličen red iz telovadbe. V senci sodnijske palače na voglu imenovane ulice me pozdravi redar z uljudnim vprašanjem, kam se mi tako mudi. — Jaz sem sicer trdil, da sem se zakasnil, da me čaka večerja, da imam še dela za jutri, da sem vseučiliščni dijak, da uživam na temelju svoje izkaznice svobodo in pravico in da smem z ozirom na ta dejstva hoditi počasi ali pa eventualno tudi skakati... a brezsrčni polip ni imel za vse to pravnega čuta,

pa je tudi mene »u ime zakona« odvedel na policijsko ekspozituro v bližnjo Gajevo ulico.

Ker je prijazni redar imel bridko sabljo in samokres v roki, se nisem hotel dalje pripraviti in sem šel z njim »uti iniquae mentis asellus«.

Na redarstveni postaji so me deli na zapisnik, pri čemer mi je izkaznica le v toliko služila in koristila, da so potrebne podatke kar prepisali. Čudil sem se hitremu uradnemu poslovanju, ker so v tem kratkem času, za kterega sem se jaz s svojim poskočnim zletom proti Petrinjski ulici zakasnil, vse druge že zaslišali in odpravili.

Nato me je mož s polmesečem in številko pod vratom spremljal po Gajevi ulici, Jelačićevem trgu, Dugi ulici in po stopnicah v Gledališko ulico in naprej do rotovža poleg starega gledališča, kjer sem našel v prostrani »buhari« še kakih deset

bratov-trpinov. Tudi moj kvartet je bil polnoštevno zbran, pa se nam ni nič ljubilo peti. Še »ambrozijska noč« ni bila posebno prijetna navzlic temu, da je v bajni majnikovi noči pihljaj dol s Stemenom hladen vetrič. Ne vem, kako je bilo drugim pri duši. Za sebe pa trdim, da je izgubljena svoboda — a najsi bo akademijska ali kakršnakoli — probujala v moji duši čustvo sramu in žalosti. Med tem ko je prvi bas, moj ljubi prijatelj Ocvirk, na trdem ležišču hrkal in žagal, prvi tenor v sanjah intoniral: »V sladkih sanjah spiš kraljica«, drugi tenor pa spal kakor doma na svojem oguljenem kauapeju, je par Slavoncev v kotu pri sveči, ki jo je eden izmed njih imel, napravilo kar na turških sedežih pohleven »färbel«, sem jaz pri solidno omreženem oknu štel zvezde in čakal rožnoprstne boginje, da javi bogovom gori na visokem Olimpu in nam trpinom na tej zemljični črni prihod zlatega solca.

Salament, ali so nekatere noči dolge navzlic temu, da greš pozno spat!

Ko se je daniło, sem konstatiral, da je naša »buhara« del četverokotnega dvorišča, okoli katerega je bilo kakih pet omreženih dvoran, v katerih so čakali zlate svobode dolgoprsti uzmoviči, potepuhi, cigani, — nočne vlačuge pa v posebnem prostoru. Za mene in moje tovariše je bila rezervirana najlepša in najbolj udobna soba.

Okoli devetih zarožljajo ključi in gostoljubni postrežniki prinesejo vsakemu po kos kruha in velik kotel prežganke, ki so jo nalivali v lesene skledice. Ob enem pa so mile goste oborožili z dolgimi lesenimi žlicami. Eden izmed teh postrežnikov pride k nam in uljudno naznanj, da si moremo proti mali odškodnini štirih grošev iz bližnje gostilne dati prinesiti hrenovko z zemljičko in čašo piva, ako ne maramo komisnega kruha in take juhe: z drugimi jedmi da ne morejo postreči.

»Hrenovko s pivom!« je bilo naše geslo.

Za pol ure nam prinesejo menažo, a obenem se odprejo tesna vrata celic gori omenjenih kolegov potepuhov, da se naužijejo svežega zraka in da se med tem prezračijo in očistijo zaduhli prostori. Krasni spol je prišel šele pozneje na promenado.

Z zanimanjem in z globoko žalostjo v srcu sem gledal to druhal, ki je bila prava pravcata »faex populi«¹⁾ iz predmestij belega Zagreba. Med njimi se je posebno odlikoval kakih osemnajst let star potepuh, dolg in suh, izpitega, koščenega obraza, razkuštranih, dolgih las, brez srajce, neumit in v razcapanih črevljih, ki je s svojimi nepravdno dolgimi rokami kakor z matarogami na mlinskem kolesu mahal po zraku in preklinjal vse, kar je med nebom in zemljo, in se togotil, da je že dva dni tu, pa da ga še niso zaslišali, da bi dokazal svojo — nedolžnost...

¹⁾ Izmeček.

Hrenovka mi ni šla v slast, še manj pa plvo, ko sem gledal to žalostno sliko, kateri sem delal s svojimi tovariši ozadje. Omenjeni potepuh se približa mojemu oknu, iz oči mu sije poželjivost, nevnosčljivost in požrešnost kakor gladnemu psu, in jaz mu ponudim skozi omrežje pol svojega zajutrka s pivom vréd. Poprosi me še konček cigarete in odide, preklinjajoč in mahajoč s svojimi dolgimi rokami...

Okoli enajstih nas pride klicat uradni sluga in vsi smo upali, da nam po dolgih osmih urah zasije toplo majnikovo solnce tam zunaj teh zidov.

Senator Zorac nas sprejme v svoji veliki uradni sobi in nam očita motenje nočnega miru. V svojem govoru se je v obče držal razporeda in načrta M-čeve filipike v saboru, samo s to razliko, da ni nihče ugovarjal pa tudi ne odobral. — Nekateri iz našega društva so mu bili že znani, pa jih je kaznoval kar po pet goldinarjev; mojemu kvartetu je prisodil samo po dva goldinarja za glas in osebo, ker smo se prvič osebno spoznali z velemožnim gospodom senatorjem.

Vsi smo bili zadovoljni s to kaznijo in bi bili najraje poleteli v to zlato svobodo. Edino naš prvi bas kot pravnik s prvim državnim izpitom, ni smatral zadeve še popolnoma rešene in je uljudno vprašal: »Molim lijepo, velemožni gospodine, ne biste li izvoljeli odrediti, da možemo platiti tu globo — u mesečnim obrociima?« Strogi senator bi se bil pri tem naivnem vprašanju gotovo na glas zasmejal, da mu ni branilo tega uradno dostojanstvo. Tudi naj bo povedano, da so se po večini take študentovske kazni pisale na račun neziterljivih dolgov.

Prijazni čitatelj pomisli, da je stvar že končana, jaz pa prosim, da poslušajte še ta-le dogodek, ki je v ozki zvezi z akademijsko svobodo v rotovski »buhari« in z našo osvoboditvijo izza omreženih oken in vrat na Markovem trgu.

Drugi dan potem sem dobil od velikaške ograde družine, kjer sem poučeval fanta-četrtolca in njegovo sestro Ilko, vabilo v gledališče, kjer se je pela prekrasna Zajčeva opera »Zrinjski«. Gospod pl. K.-Sz. je bil poveljnik v nekem husarskem regimentu in se je še-le pred kakim pol letom preselil v Zagreb. Bil je v sijajni atili in z raznimi redovi, ki mu jih je sluga šele popoldne nianovo olikal, gospa pa v elegantni pomladni obleki najnevejšega kroja, moja učenka je štela kakih sedemnajst let in mi vsakdo sme kar na prvo besedo verjeti, da ni bila grdo opravljena, brat njen pa je bil njej podoben. Moja obleka, ki sem jo tisti večer nosil, je bila izdelana v Oršičevem atelju, naročena in plačana po Ocvirkovi metodi. — Ni torej čudo, da se je marsikdo za nami ozrl. Polkovnik pa je še z ostrogami in dolgo sabljo posebno poudarjal, da namerava plemenita, ugledna,

162 Bandelj A., padel 1915 pri Doberdobu, 162a Pipan Al., umrl 1918 v Puli, 162b poročnik Abram dr. M., padel 1914 v Karpatih. — Iz duhovnije Otlica: 163 Černigoj Fr., padel 1917 v Karpatih, 164 Vidmar Ang., vsled eksplozije ubit 1917 v Palminovi, 165 Bratina Fr., padel 1914 v Galiciji, 166 Krapež A., padel 1914 v Galiciji, 167 Krapež Fr., padel 1917 na Banjski planoti, 168 Vidmar J., umrl vsled ran 1914 na Dnuaju, 169 Vidmar A., padel 1917 pri Doberdobu 170 Bizjak J., padel 1916 na Tirolskem, 171 Krapež Avg., padel 1914 v Galiciji, 172 Černej J., padel 1914 pri Grodeku. — Iz duhovnije Kronberk: 172a Komel R., padel 1918 na Tirolskem, 172b Hvalič J., umrl za kolero kot srbski vojni ujetnik 1916 v Asinari v Sardiniji, 173 Pavlin J., padel 1918 na Tirólskem. — 174 Turščinović J. iz Sv. Petra v Šumi, padel 1914 v Galiciji. — Iz duhovnije Kojško: 175 Flejban J., padel 1915 v Lvovu, 176 Gravnar, padel ne ve se kje, 177 Markočič Al., padel 1915 na srbskem bojišču. — Iz duhovnije Kal-Levpa: 178 Testen St., umrl vsled vojnih naporov, 179 Skrt Fr., padel v Rusiji, 180 Ipavec Fr., padel 1916 na ital. bojišču, (njegovemu bratu Avguštinu je granata odnesla desno roko, ko je doma kopal v zemlji), 181 Pirih A., umrl 1919 v ital. ujetništvu, 182 Baudaž Fr., padel 1918 ob Piavi. — 183 Počkar Iv. iz Štjaka, padel 1916 v Galiciji. — Iz Lokve pri Divači: 184 Skabar J., padel 1917 pri Gorici, 185 Skabar J., padel 1917 ob Piavi, 186 Čok J., padel 1915 na Rombonu, 187 Mlač Fr., umrl 1918 na ital. bojišču. — Iz Pliskovice: 188 Sirca V., padel 1916 v Galiciji, 189 Kosič Al., padel 1917 na ital. bojišču.

pristno madžarska družina s svojo navzočnostjo takoj poleg banove lože počastiti predstavo v skromnem starem hrvaškem gledališču na Markovem trgu. Šli smo po isti dolgi ulici, koder sem jaz prevčerašnjim v pozni noči jako nerad hodil v spremstvu redarja kot žrtev »akademijske svobode«. V bližini Krvavega mosta, kjer se Duga ulica že precej vzdiguje, primaha oni dolgi nepriprav, s katerim sem delil svoj zajutrk v »buhari«. Hodil je — kaj hodil! — letel je ko mlinsko kolo in mahal z dolgimi matarogami kar po sredi ulčce navzdol. Ko me zagleda, stisne dolge mataroge, kakor da bi dežnik zaprl, mi ponudi roko v bratski pozdrav in navdušeno zakliče: »Gospod, gospod, i ja sam vani!...«¹⁾

Stisnem mu desetico v zamazano pest, gospa pl. K.-Sz. pogleda skozi lorgnon in mi reče pre-

zirnó: «Monsieur, Vous n'êtes pas fier sur la Votre connaissance, vraiment!»²⁾

Malo sram me je bilo, ali še pred ouverturo sem se skesano izpovedal grehov »akademijske svobode.«

¹⁾ Gospod, gospod, i jaz sem zunaj!

²⁾ Gospod, vi ste pa res lahko ponosni na svoje znanice!

JOSIP JURCA:

Vojni odmevi. Ob doberdobskem jezeru.

(Jeseni l. 1914.)

Z velim listjem so dete veje,
jesen sama v jezero je seje.
List na veji, jesen, veter, voda,
Kam zanese naša nas usoda?

ANDREJ ČEBOKLI:

Smrad.

(V predpustu 1918.)

Pod gričem je ležalo v dolini mestece z belimi hišami in s svetlimi ulicami. Na griču pa je stala baraka, črna in nizka. Bal sem se, kar kar se pogrezne.

V dolini so uganjali pusta. V bogato razsvetljeni dvorani so sedele pri belo pogrnjenih mizah veličastne gospe in rdečelične mlade gospodične, v pravi židi in v pravem žametu, med nje pa so bili posejani mladi in stari gospodje, oficirji in civilisti.

Pravi bel kruh so jedli, čisto rumeno vino so pili, vesele so peli, mladostno plesali in po fantovsko vriskali: — vse je bilo kakor v ženitvanjskih večerih.

Tod je vse dišalo: kruh in vino — — gospe in gospodične, žida in žamet — — mladi in stari gospodje — — in celó natakariji v vojaski uniformi — —. In še pód je dišal, svetel in tako čist prahu, da bi zahvalila boga berač in potepuh, če bi na svojem večnem romanju zmerom našla taka tla, kamor bi položila svoje slabotno telo.

Tod se je vse iskriło in liščalo: vino po čašah — — gladki obrazi, beli zobje in strastne oči — — na mehkih uhljih viseči brilanti v srebru in zlatu, na golih belih prsah demanti; za pestjo opali, rdeči rubini po okroglih prstih, po nožicah in po nogah; zlate verižice za ozkim gležnjem, pod drobnim kolenom — in še bogve kje — —. Še sami nčiti na nežnih ročicah, beloobrobjeni in z belim polumesecem na dnu, so se liščali, kakor bi bili rdeče cveteli.

Tu je bilo in se je godilo za človeka vsega preveč — — tako, kakor ne dela žival — —. Vse drugo mesto, trudno in temno, pa je spalo, da bi prespalo trpljenje preteklega dne.

Ob najlepšem, šumečem plesu v vinu in v vroči strasti razgretih teles je prišel iz večera mož, visok in slok kakor živi glad. Pod žarečimi okni, režečimi grli, je obstal, kakor od kapi zadet:

»O — svet je še bogat!«

Kakor nalašč, izza okna je slišal droben glas:

»Gospod stotnik, lepa je vojna — —!«

Koj nato odgovor:

»Zanimiva — —!«

Mož se je zamajal, kakor krčevit topol, in strah groze ga je gnal dalje. Eden je bil izmed stoterih na griču, stradajočih črnih senc — —. Podnevi je prosil in poklekal po pragih — — ponoči pa ga je povabil glad, da sta šla krast. — —

V dolini pust in ples!

Na griču, v črni in nizki baraki, pa je post. — Hujše kô post: tu je pekel na zemlji! V šibkih, trepetajočih žarkih zaprašene svetilke se giblje stotero pogstav, izstradanih in suhih, brez mesa in krvi. V ledenih plamenih mraza in gladu se žejejo in se pečejo — a se ne sežejo nikdar. In ta ogenj gori noč in dan — —!

Tu notri ne odmeva ni en čist glas, ne ena gladka beseda; ne smeh, ne vzdih in vzklík radosti — — se ne glasi pesem vesela, pesem ljubezni in upanja — —.

»Vojkovodja, kdaj jih povedeš spet na fronto?«

Teh nikar! Tu notri je vse mlado življenje pogubljeno: posušena grla rohnijo — — suhi jeziki jecljajo — — zelenomodre ustnice režijo od slabosti.

Mlada srca se krčijo v bolečinah — — —.

Mlade umirajoče duše vpijejo in stokajo v obupu — — —.

To je zdaj njihova pesem, po celem svetu odmevajoča — — sodnji dan oznanjujoča in peklenško trpljenje — — —.

V teh stoterih obrazih ni za eno samo bolesto no črto več prostora — —.

Njihove oči so videle toliko gorjá in krvave groze, da so oslepele in ne poznajo več krivice, ki jih tepe. Nekdaj so imele svetle in ognjene poglede — — danes se v njih ne iskri ni ena lepa misel, ni ena lepa želja — pa tudi grda ne in hudobna —: ker njihova srca ne ljubijo več — — njihove duše ne hrepenijo in ne upajo več — — in zato tudi ne sovražijo več!

* Ali je res že vse odpuščeno — —? Človek je vendar včasih strašnejši ko zver. Maščuje se do zadnje kaplje krvi, do poslednjega vzdihla — —. Včasih pa je tako dober, da pomaga svojemu bližnjemu nositi križ življenja.

190 Štok J., padel 1916 v Galiciji, 191 Štemberger Al., padel 1917 na ital. bojišču, 192 Širca Fr., umrl 1916 v ujetništvu v Mali Aziji, 193 Zerjal L., padel 1916 na ital. bojišču, 194 Vrabc Al., padel 1915 v Karpatih, 195 Zerjal A., umrl 1917 v ruskem ujetništvu. — Iz duhovnije Veliki Dol: 196 Pipan J., umrl 1915 vsled vojnih naporov v Budimpešti 197 Pipan Al., umrl 1918 vsled vojnih naporov na Dunaju, 198 Pipan Avg., padel 1916 na Tirolskem, 199 Ostrouška J., padel 1917 na Tirolskem, 200 Šušteršič J., padel 1918 na Tirolskem, 201 Mrkuša A., umrl 1915 na Ruskem, 202 Peršič L., padel 1915 na Ruskem. 203 Rebula Avg., umrl 1917 na Dunaju. — Iz duhovnije Kamnje: 204 Slokar S., umrl 1918 v Gorici vsled ran, 205 Slokar A., padel 1917 na Rojcah, 206 Podgornik A., padel 1918 na ital. bojišču, 207 Bratina A., padel 1915 v Bukovini, 208 Lozar M., padel 1915 pri Krasniku v Galiciji, 209 Kerkoč Fr., umrl 1915 v Košicah na Ogorskem. — Iz duhovnije Mavhinje: 210 Furlan J., padel pod vojaški vlak 1917 v Aradu na Ogorskem, 211 Kocman R., padel 1917 pri Brestovici, 212 Legiša A., umrl 1916 na Tirolskem, 213 Legiša Fr., umrl 1917 na Tirolskem, 214 Pipan J., padel 1917 pri Renčah (»Mohorini«). — 215 Popek I. iz Loma pri Sv. Luciji, padel 1914 v Galiciji. — 216 Pirjec J. iz Sela pri Črničah, padel 1917 v Bukovini. — Iz duhovnije Gorjansko: 217 Kosmina K., padel 1916 pri Devetakih (Doberdob), 218 Čotar L., padel 1918 pri Asiagu, 219 Adamič Fr., umrl za vojnimi posledicami 1918 v Zagreju, 220 Kosmina Fil., padel 1915 pri Przemyslu, 221 Petelin Fr., padel 1916 v Galiciji.

Tudi njihova telesa ne čutiljo nič več, kako jih muči lakomnost veselih ljudi — —. Nad postelnim vzglavjem visijo vrste orehovorjavih pušk: na straži stoje tem bednim telesom in jih čuvajo smrti — —.

Ne v glasu, ne v koraku, ne v kretnjah ni več iskre volje in hotenja. Zlate verižice naj jim ponujajo, in še okrenili se ne bodo: le vsak devetindevdeseti bo morda segel po njej, da se obesil.

Tem je vseeno: ali brije veter in jih tresne mraz, ali jedo ali ne.

Nihče se ne zmeni za nered, ne za smrad, dokler ga ne priganjajo k čiščenju, kakor žival k vovu.

In vseh teh stoterih, do kraja groba izstradanih in izmučenih teles ne oživi več ne najbolj beli

kruh, ne najzlahtnejše vino, ne med in ne mleko. Še manj najlepša beseda o sreči — — kakor ne pomore več čezpol posušeni roži ne jutranje in ne večerno zalivanje, najmanj pa še opoldansko sonce, ki jo le še bolj ožge in nazadnje umori.

To so mrtva telesa brez srca in duše —: prazne posode, čaše brez pijače — — — —.

Ob popolnočni mizi, polni sladkih pijač, se je še istega predpusta izmislila vesela gospoda, da bi si rada ogledala črno barako in življenje v njej.

»Prosim —« je privolil in obenem že vabil star major, poveljnik črne barake.

»Kdaj pa?« mu je skočila mlada gospodična za vrat in ga je mehko objela. »Koj jutri, ali ne?«

»Da, dražestna.«

- »Recimo, predpoldne!«
 »Kakor mi ukaže ta angelček.«
 »Gotovo?«
 »Vsak čas.«
 »Tudi zdaj — haha — —?«
 »Tudi zdaj — haha — —!«

Ali predno je petelin trikrat zapel, je gospod major že pozabil na obljubljeni obisk, seveda tudi na ukaz, naj prečistijo barako. In komu naj bi bil ukazal? Mladim starcem, ki so le še senca, še manj, le še meglen spomin na moško krepkost in žilavost?

Na dane obljube pozabila pa ni gospoda: spomin ima vedno dober in voljo še boljše — —. Tudi

Slovenska narodna noša.

brez sočutja ni: spomnila se je stoterih nesrečnih bratov, katere bo obiskala in potolažila — —.

Ob osmih se je zbrala vesela gospoda in čakala starega majorja, ki je spal še in sanjal o lepi gospodični mehkih rok — —. Čakali so ga do desetih, ob enajstih so šli ponj. Ko so vstopili, jih je stari major začuden gledal in se prijel za glavo, ves iz sebe:

- »Kaj se je zgodilo? Kaj je?!«
 »Ne vaš več?«

»Gospod major!« je vzkliknila tista utaga gospodična mehkih rok in se je z glasnim smehom vrgla na divan: »Vaš spomin je siv kakor vaši lasje!«

- »Zakaj? Povejte, zakaj?!«
 »Ali mi niste obljubili — —?«

»Kaj sem vam obljubil — —?!« In stari major je bleдел že.

»Kar pripravite desetake, gospod major — —!« se mu je nasmehnila gospa stotnikova precej zbadljivo.

»Smemo čestitati, gospod major — —?« so udarili mlajši častniki s peto ob peto.

»Čemu — čemu — —?!« se jim je nasmehnil v mučni zadregi, oči pa so videle strah, posebej v mladi gospodični mehkih rok — —.

»Končano je mirno samsko življenje — —« mu je začela prorokovati gospa stotnikova. »Iz samote ste stopili v puščavo, kjer cvetejo same skrbi — —.«

Stari major se je zavzel:

»Milostiva, ali sanjam še — — ali pa me vlečete — —.«

Mlada gospodična se je iztegnila in udarila z nogo po divanu:

»Častniška beseda, gospod major — —!«

»Ali blaznite — —?!«

»Vsi smo priča — —!«

Samo stari prijatelj starega majorja, samski in osiveli stotnik, mu je pomagal iz obupne zadrege:

»Sinoči si obljubil gospodični polkovnik Molischevi in nam vsem, da nam boš danes razkazal barako.«

Ta trenutek je razveselil starega majorja, kakor da bi ga bil ločil od usiljene mu žene. In zopet se je čutil starega člana te vesele družbe, ki se je v glasnem smehu napotila navkreber proti baraki.

Z griča pa jih je gledala baraka, se ni ganila, pričakovala jih je, črna in nizka. Okoli nje so lazile črne sence, kakor so včeraj in bodo lazile jutri. K njim se je prismejljala gospoda, pozdravljala in pomilovala jih je na vse strani.

Toda nihče se ni zmenil zanjo: vsaka senca se ji je izognila, kakor sence druga drugi — —.

Nato je občudovala gospoda:

»Res, lepa baraka, gospod major!«

»In tako široka okna ima. Ta pa je zračna!«

»Tu notri jih bo lepo število. Kajne, gospod major?«

»Tristo.«

»Tristo!«

»In še bi jih utisnil, če bi jih imel.«

Ali bi ne bil en sam že preveč — —?!

»Tedad vstopite in oglejte si, gospoda — — jih je vabil stari major.

222 Semolič A., padel 1914 v Srbiji. — 223 Stepančič S. iz Temnice, padel 1918 ob Piavi. — Iz duhovnije Gorjansko: 224 Uršič Al., padel 1914 v Rusiji, 225 Štolfa Angel, umrl 1918 v bolnišnici v Stanjelu, 226 Terčon A., padel 1916 in junaško umrl na južnem Tirolskem, 227 Božič L., padel 1918 na južnem Tirolskem, 228 Petelin K., padel 1918 pri Piavi, 229 Colja Fr., padel 1915 v Puli, 230 Merkuža J., umrl 1918 v vojni bolnici v Ljubljani, 231 Lovrenčič Al., padel 1915 v Galiciji, 232 Lozej K., padel 1915 v Galiciji, 233 Suban A., padel 1918 na Tirolskem. — 234 Trampuž Fr. iz Kostanjevice, padel 1916 na Tirolskem. — 235 Lozej Avg. iz Gorjanskega, padel 1915 v Rusiji. — 236 Peršolja A. iz Smartnega v Brdih, padel 1917 pri Piavi. — 237 Bregantič Val. iz Smartnega v Brdih, padel 1917 v Opatjenselu. — 238 Podgornik Andr. iz Vrtovina, umrl vsled ran 1916 v ital. ujetništvu. — Iz duhovnije Vrhpolje: 239 Vrčon H., padel 1916 v Dornbergu, 240 Lavrenčič Fr., padel 1914 v Przemyslu, 241 Premru Fel., izginil 1914 v Galiciji, 242 Curk J., izginil 1915 pri Oslavju, 243 Ambrožič L., padel 1915 v Karpatih, 244 Božič J., padel 1915 v Bosni, 245 Lavrenčič M., padel 1915 pri Kolomeji, 246 Ferjančič Fr., umrl 118 kot ujetnik v Jekaterinoslavu v Rusiji, 247 Lozej A., umrl 1918 doma vsled vojnih naporov, 248 Raspor L., umrl vsled ran 1918 v Tridentu, 249 Kodelja Al., padel 1915 pri Kolomeji, 250 Kobol A., padel 1917 pri Dobrobdnu, 251 Kobol M., umrl 1918 v Beljaku vsled vojnih naporov, 252 Cuk I., umrl 1918 na Češkem za sušico, 253 Lavrenčič A., umrl 1918 za malarijo, katero je dobil ob Piavi.

V baraki je šumelo kakor v panju. Njen poveljnik je vstopil prvi in zarjovel:

»Habt-acht!«

»Vsi so umolknili — krotki, kakor dresirani levi. Ali je v takih možeh še kaj človeka — — v takih levih še kaj leva — —?!«

Stari major: »Prosim, milostive, kar vstopite!«

Milostive so obstale pred vhodom: iz barake jim je nekaj neprijetnega zadišalo — —.

Stari major: »Gospodične, prosim — —!«

Gospodične so tiščale nos in se obotavljale.

Prehiteli so jih gospodje, vstopili — in vihali se že nosove tudi ti. Vendar so vabili s stariim majorjem:

»Vstopite, vstopite!«

Milostive in gospodične so se opogumile in vstopile. A komaj so bile prestopile prag, jih je dušil že tak vzduh in smrad, da so se na mestu obrnile kakor izurjena kompanija na povelje starega majorja, in vzlikale:

»Pfuj — kako tu notri smrdi — —!«

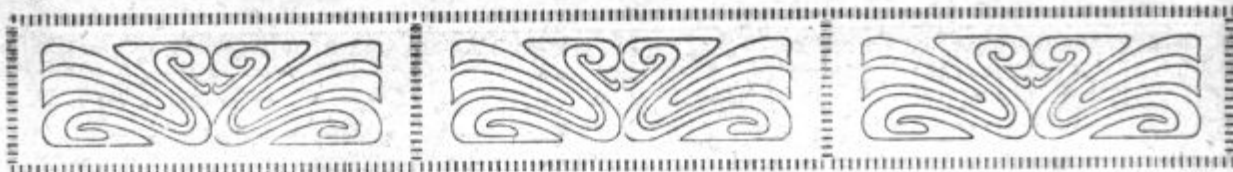
»Pfuj — kak smrad!«

»Pfuj — —!«

Milostive in gospodične so zbežale po griču navzdol, gospodje s stariim majorjem so jih pa lovili — —.

»O — gospoda, kam? Vam ne diši trpljenje — —?! Kaj neda, živa smrt smrdi — —!«

»Kar bežite! Čas vas že uloviti!«

Boljševiki in menjševiki.

Vse velike ideje, ki pretresajo svet, se močno odmevajo tudi v naprednem slovenskem narodu. Ni čuda, saj je slovenska dežela prag, ki loči dva največja naroda v Evropi: nemški in italijanski. Sedaj pretresa svet boljševiška ideja. Vsi boljševiški prepirci pljuskujejo tudi čez naš prag in vznemirjajo tudi naše ljudstvo.

Stališče krščanskih strank nasproti boljševizmu smo že v lanskem Koledarju označili. Rekli smo, da je komunizem sam na sebi — ako prezremo boljševiške nasilnosti in njih delo proti krščanstvu — nekaj idealnega, a da se v realnem življenju ne da za dolgo dobo vzdržati. Ruski boljševiki to dejansko priznavajo. Njih komunistična revolucija se polagoma ublažuje. Sedaj uvajajo v Rusiji evropski vladni sistem (Glej Critica so-

cialne str. 94 l. 1920: Reforme politiche ed economiche nella Russia dei Sovieti). Tudi v obrtnem oziru se obračajo na evropske sisteme. Že odpravljajo tvorniške delavske svete, ki so jih v začetku proglašali za socialistično posebnost in uvajajo po tvornicah vladne diktatorje, ki imajo pravico obsojati lenuhe in uporneže v smrt. Česar si kapitalistični sistem ni nikdar dovolil. Vlade sovjetrov so morale zapustiti svoje principe, ker se niso mogli vzdržati v praksi. Boljševiška vlada je priznala nekako tudi cerkev, ki je proti njej divjala. Istotako niso boljševiki povsod odpravili kapitalistične zasebne lasti.¹⁾ v čemer bi imelo biti bistvo boljševizma.²⁾ Boljševizem na Ruskem je torej le deloma udeležen novi sistem in prepričani smo, da se bo polagoma še to, kar so uvedli, tako

¹⁾ Poslanec F. Turati je imenoval v govoru, ki ga je imel dne 26. junija 1920 v parlamentu v Rimu tudi malo zasebno last, ki jo je uvedel boljševizem v Rusiji, antisocialno:

»Je boljševizem, kakor v Rusiji, ki ustvarja stvari, ki so najbolj antisoc. n. pr. malo zasebno last.«

²⁾ A. Schäffle pravi v knjigi Quintessenz des Sozialismus (1874), da je zmisel Proudhonovega izreka: »Lastnina je tatvina« ta, da je »kapital« tatvina ali, kakor se izraža Lassalle, da je kapital »tuja lastnina«. To tujo lastnino treba odpraviti in jo nadomestiti s pravo lastnino, ki bo imela svojo podlago in svoj izvor v delu. Po teh besedah je v socialističnem sistemu izključena kapitalistična last, opravičena pa bi bila last, ki bi imela izvor in podlago v delu.

Bodí dovoljeno opomniti, da je treba socialistični sistem (t. j. Marxov nauk) dobro razločevati od raznih sistemov, ki se tudi nazivajo socialistične, a niso čista voda. V tem oziru je mej socialističnimi pisatelji — pritlikavci samimi še veliko zmešnjav. Zato pa morajo biti krščansko-socialni pisatelji v tem oziru oprezni, temeljiti in natančni, da ne bomo pobijali nauk, ki jih socialisti ne uče oziroma da ne bomo pobijali nauk, ki so resnični, čeprav jih socialisti uče. Ob sedanji zmešnjavi pisateljev, ki drug od drugega prepisujejo, bi ne svetoval pisati o Marxu, če se nismo prej vestno prepričali,

da tako uči. Naj navedem zgled! Čital sem nedavno: »Teorija Marxova o vrednosti, češ da zgolj delo odločuje vrednost blaga, je zmotno, češ da vendar očitno, da soodločuje njegova porabnost. Dasi kritični socialisti sami to teorijo zametajo, vendar se je do zadnjega čutil njen vpliv na socialistične programe.« Tako piše pisatelj, ki je brez dvojbe imel dober namen, ki pa ni bral Marxa. Ko bi ga bil bral, bi dobro razločeval vrednost od veljave, menjavno vrednost od rabne vrednosti, blago od kapitala itd. Opozarjamo gosp. pisatelja, ki mu je brez dvojbe le do resnice. Na spis v »Času« l. 1915 zv. 5. str. 260: Najvažnejše vprašanje v sociologiji. Nihče ni bolj poudarjal porabnosti blaga ko Marx. V kritiki socialističnega programa iz l. 1875, v katerem je bilo čitati: »Delo je vir vsega bogastva in vse kulture«, se izraža Marx tako-le: »Delo ni vir vsega bogastva. Narava je istotako kakor delo vir rabne vrednosti.« Marxov nauk je, da je delo vir veljave ali menjavne vrednosti. To je vse kaj drugega. V tem oziru se Marxov nauk popolnoma ujema z naukom Leona XIII v okrožnici »Rerum novarum« z dne 15. maja 1891, kjer čitamo: Illud verisimum est, non aliunde quam ex opificio labore digni divitias civitatum: Necvirglijva resnica je, da se družajno bogastvo rodi le iz dela delavcev.« To isto so učili tudi sholastiki. Glej knjigo G. Ratzinger: Die Volkswirtschaft in ihren sitlichen Grundlagen str. 226.

254 Raspor L., umrl 1915 vsled legarja kot ujetnik v Kijevu, 255 Lavrenčič C., umrl 1914 na ruskem bojišču, 256 Čuk Fr., umrl 1919 doma za sušico, katero je dobil na Tirolskem, 257 Ferjančič A., umrl 1918 doma vsled bolezni, katero je dobil ob Pijavi. 258 Ambrožič J., izginil 1914 ob umiku pri Lvovu, 259 Kete R., umrl 1915 vsled ran v Pragi, 260 Kodelja J., umrl 1919 doma za sušico, katero je prinesel iz ruskega ujetništva, 261 Domenik I., padel 1915 v Karpatih. — Iz Sovodenj: 262 Češčut J., padel 1915 na Tirolskem, 263 Tomsič A., padel 1916 v Karpatih, 264 Petejan Fr., padel 1916 v Doberdobo, 265 Masten S., padel 1915 pri Doberdobo, 266 Tomsič A., umrl 1917 v Lionu na Francoskem, 267 Kovic J., padel 1918 pri Pijavi, 268 Češčut M., ozebel 1918 pri Asiagu in umrl, 269 Prinčič J., padel 1915 pri Nišu v Srbiji, 270 Cotič A., padel 1917 pri Asiagu. — Iz duhovnije Vipolže: 272 Školaris I., padel 1917 pri Tolminu, 273 Reja I., umrl 1918 vsled vojnih naporov, 274 Prinčič J., umrl 1918 za vojnimi posledicami, 275 Reja Josip, pogrešan od 1914 pri Pšemislu, 276 Klinec Josip, padel 1918 pri Pijavi, 277 Klinec Josip, padel v Pevmi, 278 Marinič J., ozebel in umrl 1915 na Ogrskem, 279 Podveršič J., padel 1917, 280 Jasnič A., pogrešan od 1915, 281 Skolaris E., padel 1917 v Rumuniji, 282 Zorzut J., umrl 1917 v Tione na Tirolskem. — Iz Kozane: 283 Prinčič Abd., umrl 1917 vsled vojnih naporov v Trstu, 284 Prinčič J., pogrešan od 1914 iz Galicije, 285 Rusjan Fr., padel se ne ve kje in keda, 286 Reja J., padel 1914 v Galiciji.

ublažilo, da ne bo o prvotnem radikalizmu niti sledu. Radi priznamo, da je revolucija v Rusiji rodila tudi dobre posledice, toda ruska država je žrtev revolucije. Kaj takega so zmožni le Slovani, ki telebajo iz ekstrema v ekstrem, da se smeje cel svet. Takega norega eksperimenta bi si drugi narode ne dovolili. Mi nočemo braniti carizma in njega zločinov, a tudi boljševizma in njega krutosti in nasilnosti ne moremo hvaliti.

Nič boljši od boljševikov niso menjševiki z ozirom na smoter, ki ga imajo pred očmi. Razlika med njimi je le ta, da hočejo boljševiki na mah uvesti komunizem, streti se silo sedanji sistem za

sejne lasti, dočim uče menjševiki (Bernsteinovci v Nemčiji, Turatovci v Italiji, revizionisti, minimalisti), da treba z različnimi reformami pripraviti ta obrat. Program, ki ga imajo menjševiki, je predložil Turati vodstvu parlamentarnega kluba socialističnih poslancev v Rimu meseca februarja t. l. in je v glavnem ta-le: 1. Socialisti ne smejo samo podirati in delati obstrukcije, ampak morajo tudi zidati in pripravljati z reformami pot do novega sistema, ki bo rabil v socialistični državi. 2. Likvidacija krivičnih mirovnih pogođeb v Versaillesu in St. German-u. Splošna razorožba in svobodno občevarje narodov. 3. Sanacija financ. Kon-

liskacija vojnih dobičkov. Davek na dediščine.²⁾ 4. Socializacija zemljišč in tvornic. Razlastitev veleposestev in odprava latifundijev. Racionalen napredek v poljedelstvu. 5. Ustanovitev delavskih svetov za obrt in industrijo. Ustanovitev stanovskega delavskega parlamenta. 6. Socializacija rudnikov. 7. Rešitev vprašanja glede stanovanj. 8. Obvezno zavarovanje za nezgode, za bolezen in starost. 9. Pobijanje analfabetizma. Razširjanje knjig in časopisov.

Ta Turatijev menjševiški program odklanjajo italijanski boljševiki z vso oostrostjo. Bombacci, voditelj ital. boljševikov, je Turati-ja takoj odločno zavrnil, češ, da socializem ni združljiv z meščanstvom in njega naredbami in da je sedaj že napočil historični moment, ko bo treba ves socialistični program na mah izvesti. **Ako bi hoteli realizirati menjševiški program, bi podrli boljševiški, ker bi se s tem delavsko ljudstvo zadovoljilo in umirilo, s čimer bi se odmaknili od revolucije.** — Menjševiške reforme treba tako razširiti, da bodo ne-le pripravljale boljševiško dobo, ampak da bodo lahko rabile v boljševiški državi in ta program treba takoj izvesti, ko nastopi trenotek. Tako je boljševizem le bolj radikalen kakor menjševizem, v smotru in v koncu pa se ujemata. Menjševiki hočejo biti bolj praktični, boljševiki pa bolj bojeviti in radikalni.

Da dobimo jasen pogled v novi komunistični sistem, naj podamo tu nekaj misli o nameravani socializaciji zemljiških posestev. (Glej: Critica sociale I. I. str. 37 v članku. La via al socialismo). Socializacija bo zadela v prvi vrsti velika posestva. Prbe se sedaj dežeje — zlasti v Italiji. — ki imajo le par posestnikov, vsi drugi so nametniki ali na koloni. Dosedanji lastniki bodo dobili odškodnino, ki jo bo na zadel progresiven davek na kapital. Razlašeno zemljišče bo družba upravljala deloma v celoti deloma pa je bo razdelila v dele. Gozdovi se bolje upravljajo v celoti, vinogradi pa v kosih. Tako se bodo upravljala snloh vsa zemljišča, ki več nesó, ako se ne razdele, v celoti kot skupna last, dočim se bodo oddajala druga zemljišča, ki se dajo bolje izkoristiti, ako so razdeljena. Posameznikom po določenih zaokroženih oddelkih. Za skupno last bodo potrebni razni uradi

²⁾ Menjševiki — Turatovci v Italiji pravijo, da socializem ni proti vsakemu dednemu pravu, ampak le proti kapitalističnemu dednemu pravu. Le kapitalistično dedno pravo, ki podpira brezdelnost in izsesavanje, je škodljivo. Pravično dedno pravo je koristno, ker vzpodbuja na delo, pridnost in varčnost. (Critica sociale, 1920 str. 199.) Tudi v tem oziru je torej potrebno, da socializem vsestranski poznamo, ako hočemo o njem soditi, ker so mnenja o njem različna.

in: upravni sveti. En del dohodkov bo za državni kmetijski zalog, drugo se porazdeli med okrajnim zalogom in mej delavci in uradniki, ki so imeli posla na zemljišču.

Kaj pa s tistimi zemljišči, ki jih bo treba razdeliti mej posameznike, ki se ne dajo upravljati skupno v celoti? V komunistični državi se ne bodo prodajala, ker se bo zasebna lastnina odpravila. Ali se bodo dajala v najem kolonom, ki bi se vsak čas lahko odslovili? Ta sistem ni priporočljiv, ker je znano, da smatrajo koloni zemljo za rračeljo, ki je ne ljubijo in ki jo vsled tega slabo obdelujejo. Socialisti menijo, da bi bila najboljša oblika **stalni dedni najemi.**¹⁾ V tem slučaju bo kolona mogla zagnati s posestva le taka nemarnost ali tak čin, ki bi se pred sodnijo mogel dokazati in ki bi po zakonu zahteval odstranitev takega kolona. Ta oblika kolonstva bi imela tudi to prednost, da bi se najemščina mogla preminjati po letinah.

Mali posestniki ²⁾ bi sicer ostali na svojem zemljišču, toda njih razmerje do države in do drugih stanov bi se moralo nanovo urediti. Tudi drugi imajo besedo glede zemlje in ne-le kmet. Po pravici se sme zahtevati, da mora kmetijstvo napredovati in da se morajo kmetje posluževati vseh modernih sredstev, da se pridelki izboljšajo in pomnože in da jih lahko tudi nekmetje dobe po nizkih cenah. Socialistična agrarna politika mora skrbeti, da dobimo mnogo pridelkov po ceni, dočim je agrarna politika do sedaj skrbela le za visoke cene poljskim pridelkom.

V ta namen bo treba — modrujejo socialisti dalje — določiti velikost posestev ter jih zaokrožiti. Urediti se mora vprašanje glede lova in pašnje na občinskem svetu. Hipoteke na zemljiščih bo treba omejiti. Zavarovanje za ogenj in točo, zavarovanje živine itd. mora postati obvezno. Zavarovanje za življenje se bo premenilo v zavarovanje za starost.

V vsakem okraju se bo ustanovil agrarni urad, v katerem bodo agrarni strokovnjaki, ki bodo vodili kmetovalce. Temu uradu bo pomagal svet kmetov iz okraja. Okrajni agrarni urad, ki mu bo pomagal svet kmetov tistega okraja, bo skrbel za poljedelske tečaje in za poskuševališča. V sporazumu s kmetiskim svetom bo dajal agrarni

¹⁾ O tem bi se dalo mnogo govoriti. Socialisti mislijo, da bi se l'ubezen do zemlje in do pridelka dela na zemljišču nič ne zmanjšala, ako bi se odpravila zasebna last in bi se uvedli dedni najemi.

²⁾ Male zasebne posesti imenuje Turati, kakor smo že povedali, antisocialne. Zato pa bi se po njegovem mnenju ne smeli ustvarjati iz veleposestev male zasebne posesti.

287 Mavrič Fr., padel 1915 ne ve se kje, 288 Tomšič J. (roj. v Ušjah pri Rubijah), padel 1915 pri Rubijah, 289 Jatončič K., umrl 1916 vsled ran v Kallvangu, 290 Dolmark Fr. pogrešan od 1914, 291 Prinčič J., pogrešan od 1914. — Iz duhovnije Sorica: 292 Gartner J., padel 1916 pri Solatvinu, 293 Grohar J., padel 1919 na Koroškem, 294 Gasser J., umrl 1916 vsled ran v Kallvangu, 295 Marcelj J., padel 1916 na Krasu, 296 Čufer A., padel 1915 na ruskem bojišču, 297 Thaler R., umrl 1918 vsled vojnih naporov, — 298 Krainer J. iz Divače, padel 1917 pri Motta di Livenza. — 299 Kleč Fil. iz Stržišča, padel 1915 na Koroškem. — Iz Orehka: 300 Abram Ivan, ubit 1919 doma, ko je hotel izprazniti granato, 301 ob istem času in na istem mestu je granata ubila tudi njegovega brata Antona Abram, 302 Freljh J., padel 1914 na severnem bojišču. — S Pečin: 303 Hvala P., ustreljen 1918 v Radgoni na Stajerskem (vsi vojaki nastanjeni v Radgoni, so bili določeni dan postavljeni v eno vrsto, in vsaki deseti je bil ustreljen, češ da niso hoteli več na bojišče), 304 Troha M., padel na severnem bojišču, 305 stud. iur. Laharnar J., padel 1915 na severnem bojišču. 306 Kosmač L. iz Zabrežca pri Trstu, umrl 1919 na tržaškem gradu. — Z Jesenice pri Cerknem: 307 Obid A., padel 1919 v Galiciji, 308 Obid A. (brat prejšnjega), umrl vsled ran 1915 v Badimpešti. — Iz duhovnije Osek: 309 Faganel A., umrl 1917 vsled vojnih naporov, 310 Faganel Fr. padel 1915 v Doberdobi, 311 Batič A., ubit po ročni granati 1917 v Renčah, 312 Gleščič V., padel 1916 pri mirenškem Gradu, 313 Terčič A., umrl 1919 vsled vojnih naporov, 314 Badalič R., padel 1917 na Kanalskem vrhu, 315 Cingerle Fr. umrl 1918 v ital. ujetništvu, 316 Hrovatin J., padel 1915 na Ruskem Poljskem, 317 Samoček A., umrl 1917 v rumunskem ujetništvu, 318 Ušaj A., umrl 1915 vsled ran v Trbižu,

urad kmetom obvezna navodila glede semen, umetnih gnojil, glede sadjarstva, živinorejstva, glede hlevov, glede krme, glede mleka itd.

Važna naloga nove uredbe bo v tem, da se bo odpravila privatna kupčija s poljskimi pridelki. Kmetje se bodo morali družiti v zadrage, ki bodo določale cene poljskim pridelkom in le tem zadrugam bodo smeli kmetje oddajati žito in sploh pridelke, ki jih bodo imeli za prodaj. Zadrage bodo oddajale žito državnim žitnicam, ki bodo imele svoje urade. V teh uradih bodo osebe, ki jih bodo na polovico volile kmetske zadrage, na polovico pa

konsumna društva. Iz teh žitnic bodo dobivali žito vsi drugi, ki ne bodo pridelovali lastnega žita in sicer po srednjih cenah, ako bodo morale te žitnice razen domačega žita kupovati tudi tuje blago po višjih cenah. Na ta način bo izginilo kapitalistično prekupčevalstvo in pa borza, ki dela na umeten način draginjno. Kakor z žitom bodo kmetje morali delati tudi z živino, z mlekom in drugimi pridelki.

Država bo podržavila hipotečne in zavarovalne banke in uredila njih razmerje do kmetskega ljudstva. Država bo lahko hipoteke odvezala ter

zahtevala rajši zemljiški davek, ki se bo ravnal po dohodkih in po rodovitnosti zemlje in ki bo za male posestnike majhen, za velike pa velik.

Tako bo v komunistični državi glede zemljišč in zemljiških dohodkov. Vse te naprave bi menjševiki že sedaj radi pripravljali z različnimi reformami, ki bi sicer ne bile še popolne v boljševiškem zmislju, a bi polagoma pripravile ljudstvo na novo dobo. Po mnenju boljševikov bi reforme menjševikov umirile ljudstvo in bi je tako indirektno odmaknile od revolucije oziroma od udeležitve celotnega programa.

anarhija.⁴⁾ Kjer je splošna in enaka volivna pravica, ukazujejo le tisti — delavci in kmetje, ki jih je po številu največ. Zato se poslužuje socializem le delavcev in kmetov in hoče z njimi doseči svoj cilj — komunizem. V Rusiji se je Lenin poslužil kmetov, ki jih je največ in ki so bili koloni. Številko kmetov je vse premagalo.

Da ni ljudski parlament, ki je izvoljen na podlagi splošne in enake volivne pravice, pravi parlament, slutijo sedaj tudi socialisti. V Nemčiji zahtevajo poleg ljudskega parlamenta še »zbornico dela«, v katero naj volijo stanovske organizacije.

Slovensko begunsko sirotišče v Steinklamu.

Prav ta spor mej boljševiki in menjševiki bo di krščanskim strankam v nauk in opomin. Nevarnost boljševizma proti vsemu svetu. Gorje, ki je zadelo Rusijo, zadene jutri laliko našo deželo. Ruska država je zdrobljena in ni upanja, da bi si kmalu spet pomagala, dokler se boljševizem ne ublaži. Boljševiki upajo, da bodo zavedno zatrli vse vojske, v resnici pa bodo razvneli nove vojske mej državljani in mej državami.

Kako naj bi nastopili proti boljševizmu? Dr. E. Stadtler piše v knjigi: »O boljševizmu in kako ga premagati« (Bolschewismus und seine Ueberwindung 1918), da je treba popolnoma preosnovati zastopstvo naroda. Doslej je imelo zastopstvo svojo podlago v atomih ljudstva potom splošne in enake volivne pravice, od sedaj naprej jo imej v organizirani družbi t. j. v stanovih družbe. Poleg proletariata morajo biti zastopani tudi drugi stanovi človeške družbe. Boj proti kapitalizmu ne sme voditi atomizirana ampak organsko urejena družba.

To je pametna beseda. Človeška družba je organizem in ne kup atomov! Zato pa ljudsko zastopstvo ne sme sloneti na teh atomih, ampak na stanovih, ki so člani družbe. Splošna in enaka volivna pravica je pravzaprav že boljševizem in

Splošna in enaka volivna pravica — tako modrujejo sedaj nekateri nemški menjševiki — je meščanska naredba, ki sloni na mrtvih številkah. Socializem mora to nedostatno naredbo spopolniti z ozirom na raznoličnost gospodarskih strok, z ozirom na aktivne stanove. Zbornica dela naj bi odločevala glede vseh postav, ki se tičejo gospodarskih in socialnih vprašanj. Vsako tako postavbo mora vlada predložiti najprej zbornici dela v odobritev, politična vprašanja pa najprej ljudskemu parlamentu. Zbornica dela naj bi imela pravico tudi sama predlagati nove postavbe, ki se tičejo socialnih in gospodarskih vprašanj.

Nemška vlada se je že meseca februarja t. l. toliko vdala, da je predložila ljudski zbornici načrt postavbe za ustanovitev svetov v tvornicah in delavnicah ter narodnega gospodarskega sveta (Reichswirtschaftsrat). Le-ta poslednji bo imel 200 poslancev in sicer za kmetijstvo 66, za obrt 66, za trgovino 12, za banke in zavarovalnice 30, za vlado 12 itd. Volitve bi se godile po stanovskih orga-

⁴⁾ Turati pravi, da je za socializem oziroma komunizem najbolj pripravno orožje: splošna in enaka volivna pravica. (Critica sociale, 1920 str. 255.)

319 Konič A., padel 1914 v Galiciji, 320 Živic Al., padel 1914 na ruskem bojišču, 321 Glešič Fr., umrl 1916 za ranami v bolnici, 322 Ušaj J. padel 1917 na Krasu, 323 Kosovel V., umrl 1916 v ruskem ujetništvu, 324 Smet A., padel 1918 v Italiji, 325 Badalič R., umrl 1914 vsled kolere v Galiciji, 326 Skomina V. iz Dornberga, padel 1914 v Karpatih. — 327 Budal J., iz St. Andreža pogrešan od 1914 iz Galicije. — 328 Sinkovec Fr. iz Idrijske Bele, umrl 1916 v ljubljanski bolnici. — Iz Lokavca: 329 Crnigoj Fr., padel 1916 na Tirolskem, 330 Slokar J., umrl 1916 v vojni bolnici v Lebringu, 331 Bolko Fr., padel 1914 v Srbiji. — Iz duhovnije Rihenberk: 332 Furlan A., ponesrečil 1917 v Kačohovivasi na Dolenjskem pri vojaškem transportu, 333 Ličen K., umrl 1919 doma vsled vojnih naporov, 334 Ličen K. umrl 1919 doma vsled vojnih naporov, 335 Robič A., padel 1914 v Galiciji (njegov brat Maks je padel 1917 pri Volčjidragi), 336 Strancar Fr., padel 1916 pri Kostanjevici, 337 Ličen Fr., umrl 1917 v Lienenfeldu, 338 Kodrič Alb., padel 1915 v Karpatih 339 Mihelj A., pogrešan od 1916 v Galiciji, 340 Zgonik R., padel 1916 v Hudemlogu, 341 Birsá Fr., padel 1917 pri Novem Sandecu v Galiciji, 342 Rojec A., umrl 1919 doma vsled vojnih naporov 343 Hebat Fr., umrl 1916 v Sardiniji, 344 Pavlica A., umrl 1918 v Tropavi v Šleziji, 345 Vidmar L., umrl 1918 vsled vojnih naporov, 346 Vidmar A., padel 1917 na Škabrjelu, 347 Škrbec A., padel 1915 pri Kolomeji, 348 Pečenko M., umrl 1919 kot ujetnik v Odesi, 349 Pečenko C., padel 1918 pri Pijavi, 350 Mrevlje Fr., pogrešan od 1914 iz Galicije.

nizacijah. Narodni gospodarski svet (zbornica dela) bo moral vsako postavbo gospodarskega ali socialnega značaja prej presoditi, preden bi se predložila ljudski zbornici in bo lahko tudi sam predlagal reforme.

Socialisti niso bili s tem načrtom zadovoljni, ker ne daje narodnemu svetu odločevalnega glasu, ampak le posvetovalni glas, a čisto gotovo je že danes, da dobimo z napredovanjem ljudstva povsem drugačne parlamente, ki ne bodo več samo ljudski ampak s t a n o v s k i. Splošna in enaka volilna pravica je zelo nedostatna in postane lahko prav tako absolutistična in kruta za nekatere stanove, kakor drugi absolutistični vladni sistemi.

Tudi italijanski menjševiki (Turatovci) zahtevajo stanovsko zbornico, kakor smo že omenili. Tako se kažejo na obzorju znamenja srednjeveških stanovskih organizacij, katere je pometa verska revolucija v šestnajstem stoletju in socialno-politična revolucija koncem osemnajstega in začetkom devetnajstega stoletja. Človeštvo se bo vrnilo spet k njej, čeprav ne k njeni tedanji obliki. Stare zastave teh organizacij, ki se sedaj hranijo le še po muzejih, bo treba nekoliko preurediti.

Pisec tega članka je pred petnajstimi leti pojasnjeval vprašanje o splošni in enaki volilni pravici s stališča, ki se je zdelo takrat marsikomu čudno. Naj navedemo tu glavne misli iz tistih člankov:

»Ali naj sprejmejo katoliške stranke v svoj program splošno in enako volilno pravico? O tem se mnogo govori in piše. Mnenja si nasprotujejo. Socialisti, ki hočejo s tem razpršiti človeško družbo v atome, so kajpada v tem edini...

V programu, ki ga je sprejel IV. splošni avstrijski delavski shod dne 29. in 30. junija 1901 na Dunaju, čitamo:

»Da se izvršijo vse zahteve, dobiti moramo zakonodajstvo, ki je bo prešinjalo socialno poznavanje in socialna zavednost glede dolžnosti. To je najvažnejši predpogoj! Da se doseže ta predpogoj,

Essad Paša,
albanski voditelj, ki je bil
umorjen v Parizu.

Gabriele d'Annunzio,
vladar na Reki.

zahtevamo, dokler se ne uredi človeška družba po stanovskih zadrugah in dokler ne začne izvrševati svojih političnih pravic po zadrugah zastopnikov, za vse moške državljane, ki uživajo v polnem obsegu državljske pravice, splošno, enako, tajno in direktno volilno pravico za vse zakonodajne zbornice in sicer od dopolnjenega 24. leta aktivno, od dopolnjenega 30. leta pa tudi pasivno volilno pravico.«

Tako program avstrijskega krščanskega delavstva. Iz njega je razvidno:

1. Da mu splošna in enaka volilna pravica ni cilj, ampak nekaj prehodnega: »dokler se ne uredi človeška družba po stanovskih zadrugah in dokler ne začne izvrševati svojih političnih pravic po stanovskih zastopnikih.«

2. Da smatra ureditev človeške družbe po stanovskih zadrugah in izvrševanje političnih pravic po stanovih kot podlago edine prave, razumne in naravne ureditve političnega življenja. Razume pa se samo o sebi, da morajo pri tem priti v poštev tudi drugi naravni momenti na pr. narodnost itd.

3. Da smatra splošno in enako volilno pravico kot pripravno pot in premišljeno taktiko, po kateri poderemo liberalno nenaravno, mehanično in krivično ureditev volilne pravice dovedši jo do vseh posledic, ki nujno izvirajo iz liberalizma ter

pridemo čim preje do prave, naravne in razumne rešitve tega vprašanja.

4. Da smatra izvajanje splošne in enake volilne pravice iz nedotakljivosti človeške volje in dosledno iz enakosti vseh ljudi kot sebi tuje omejujoč volilno pravico na moške državljane, ki uživajo v polnem obsegu državljske pravice in na dopolnjeno 24. leto oziroma na dopolnjeno 30. leto.

Zdi se nam, da je ta postavka v programu avstrijskega krščanskega delavstva vzeta iz programa delavskih društev v Nemčiji. Nimamo sicer pri rokah nobenega programa izvrstne krščansko-socialne organizacije v Nemčiji, a se nam zdi to verjetno, ker se nemški krščanski sociologi večinoma tako izražajo. Naj navedem le knjigo: »Soziale Frage und soziale Ordnung«, katero je spisal učeni Fr. Albert M. Weiss O. Pr., ki se v Nemčiji visoko ceni. Učeni krščanski sociolog, ki izpoveduje krščansko demokracijo, izraža se o tej zadevi približno tako-le: Po starem katoliškem in edino razumnem nauku niso posamezniki vsaki za se neposredni deli in edini udje celote, kakor so na pr. deli kake knjige posamezni listi, ki so vsi enaki, ampak posamezniki so združeni najprej med seboj v večja ali manja samostojna občestva. In še-le ta so združena v organsko celoto, kakor so mnogovrstni udje združeni v eno telo. Po protestantskem nauku je vsak posameznik drugemu enak in čisto neposredno zvezan s celoto, vsak posameznik sam svoj gospod, vsak za se svoj (Frelherr und Standesherr) in neposreden podanik Kristusove države. Kratko: Po protestantskem nauku je vsakdo samooblasten individualist. V tem zmislu si je tudi Rousseau mislil začetek človeške družbe. Po naravi so mu bili vsi enaki. Da se ustanovi država, zvežejo se posamezniki svojevoljno po pogodbi v občestvo. Vsak atom pomaga k ustanovitvi celote direktno in samostojno kot samooblasten individualist. Vsak posameznik ima do celote enako razmerje ko drugi, vsak posameznik občuje naravnost s celoto brez posredovanja kakega organskega stanu ali kake organske zveze. To misel Rousseau-evo je razširil mej ljudstvo Sieyes z raznimi poslanicami. Milijon državljanov, pravi Sieyes v njih, je mnogo več ko tisoč udov enega stanu. Vsak posameznik je le eno število, celota pa je svota vseh teh enakih števil. Da je oko bolj važno ko nohet, ni mogel Sieyes razumeti. Tega tudi ni hotela razumeti revolucija. Zato je vpeljala suffrage universal t. j. splošno, neomejeno, popolnoma enako volilno pravico kot edino pravi izraz vseobče enakosti. Od tod plebisciti, glasovanja in razsojevanja po večinah, kratko: Od tod vladanje po številkah, kot edini avtoriteti, pred katero se klanja novi duh. Zato je razbila revolucija staro zgodovinsko provincialno in sta-

351 Vidmar L., umrl v Gemoni, 352, 353, 354 trije bratje: Kerševan Alojzij, Anton in Andrej; prvi padel 1914 ob Drini v Bosni, drugi 1915 v Galiciji, tretji 1914 v Galiciji. — Iz duhovnije Trnovo pri Gorici: 355 Hvala Št., padel 1918 pri Pijavi, 356 Sušmelj Al., (roj. v Ravnici) padel 1917 na Škabrjelu 357 Sušmelj Al., ranjen na soškem bojišču, umrl 1917 v bolnici, 358 Sušmelj R., umrl za ranami 1918 v bolnici, 359 Štrosar E., pogrešan od 1915 iz Galicije, 360 Štrosar B. ponesrečil 1919 s šrapnelom, 361 Plesničar R., padel 1915 v Srbiji, 362 Hvala Fr., pogrešan od 1915 iz Karpatov, 363 Cej J., padel 1916 pri Doberdobi, 364 Rijavec A., padel 1915 pri Doberdobi, 365 Piculin J., pogrešan od 1916 iz Rumunije 366 Podgornik Amalija, ponesrečila z ročno granato 1917 nad Solkanom, 367 Plesničar R. padel 1914 v Galiciji, 368 Rijavec A., umrl vsled ran 1917 v bolnici, 369 Rijavec Leop., pogrešan od 1918, 370 Cej Fr., ponesrečil s smodnikom 1918, 371 Sušmelj Fr., zasut z mino 1918 na Tirolskem, 372 Plesničar Fr., umrl 1919 v bolnici, 373 Plesničar Fil., utonil 1917 v Crnem morju, 374 Plesničar R., umrl 1915 kot ruski ujetnik, 375 Volk Avg., pogrešan od 1914 iz Karpatov, 377 Hvala Fr., padel 1914 v Galiciji, 378 Hvala Avg. umrl 1915 v bolnici v Mariboru. — 379 Peršič Al. iz Sempasa, padel 1917 v Zilski dolini. — 380 Ušaj J. iz Vitovelj, padel 1918 na Tirolskem. — 381 Remec J. iz Sempasa, umrl 1918 v Kobaridu. — Iz Solkana: 382 Čičigoj Št., padel 1914 v Srbiji.

novsko ustavo na Francoskem, je vrgla vse razvaline, 25 milijonov po številu, v en koš, je potegnila potem enako število števil, ki iz njega in je napravila novo razdelitev v departements, okraje in občine. Da! Če so ljudje res vsi enaki, ni mogoče več govoriti o kakih avtoriteti, o kakih podrejenosti. Tu mora zavladati ljudska najvišja volja, tu mora zavladati splošna in enaka volilna pravica sè vsemi slabimi posledicami, tu mora zavladati glasovanje in razsojevanje po številkah, ki je tako kruto, ko absolutizem, ki je absolutizem v novi obliki. Liberalna šola je delo revolucije le nadaljevala, je povsod odpravila stanovsko naravno organizacijo, vpeljala mehanično razdelitev volilne pravice, proglasila svobodo in prosto tekmovanje (konkuren-

co) meneč, da bo na ta način pobratila človeštvo. In res je je pobratila! To pobratimstvo je socializem.

Tako približno Fr. Albert M. Weiss v knjigi: Soziale Frage und soziale Ordnung.

Čitatelj naj si blagovoljno sam napravi prozorne zaključke iz tega razmotrivanja.

Kako nam je soditi o splošni volilni pravici? Čitatelj naj loči pojem: splošna volilna pravica od pojmov: enaka volilna pravica ter splošna in enaka volilna pravica.

Volilna pravica je splošna, če jo ima vse ljudstvo. Razume pa se samo o sebi, da mora biti končno neka omejitev z ozirom na starost. To ne jemlje splošnosti. Navadno omejujejo aktivno volil-

no pravico na dopolnjeno 24. leto in pasivno pravico na dopolnjeno 30. leto.

Katoličanom je v tem oziru merodajna sodba sv. Tomaža akvinskega, ki sodi o vseh vprašanih z največjo gotovostjo in zanesljivostjo. On piše v Quaest. 105, art. 1.: »Dobra politična organizacija zahteva v vsaki državi in v vsakem narodu dve reči: Pred vsem naj imajo vsi državljani kak delež pri vladanju. To je sredstvo, da se ohrani mir v človeški družbi in da vse ljudstvo ustavo ljubi in jo brani. Drugi pogoj je dobra vladna ustanova in organizacija vladnih oblastij. Mnogo je načinov, po katerih se vlada, zlasti pa razločujemo monarhijo, če eden vlada po čednosti in aristokracijo t. j. oblast veljakov, če jih vlada nekaj malo po

Vaclav Klofač,
češki socialni politik.

Pavel Deschanel,

preds. Francije, ki je odstopil.

čednosti. Iz tega je razvidno, da je najboljša uredba v državi ali v narodu, v katerem je eden na krmilu, ki vse vlada po zakonu čednosti in kjer so pod njim zopet drugi voditelji poklicani, da vladajo po istem zakonu čednosti in sicer tako, da imajo vsi državljani pri vladanju kak delež v tem, da se ti voditelji volijo iz vsega ljudstva in da jih vse ljudstvo voli. V tem obstoji dobra državna uredba, ki mora biti deloma monarhija da eden načeluje, deloma aristokracija, da mnogi vladajo po čednosti, in deloma demokracija t. j. ljudovlada, da se voditelji volijo izmed ljudstva in da jih ljudstvo voli. To obliko je ustanovila postava starega zakona. Mojzes in njegovi nasledniki so vladali ljudem, o kakor samodržci, kar je bilo po načinu monarhije. Zraven Mojzesa pa je bilo izvoljenih dvainsedemdeset starejšin po čednosti, kakor beremo v V. knjigi Mojzesovi, 1, 15: »Vzel sem iz vaših rodov modrih in plemenitih mož in sem jih postavil poglavarje.« In to je bilo po načinu aristokracije! Po načinu demokracije pa je bilo, da so te može volili izmed vsega ljudstva, kakor beremo v II. knjigi Mojzesovi, 18, 21: »Odberi izmed vsega ljudstva zmožnih mož, ki se Boga boje, v katerih je resnica, in ki sovražijo lakomnost« in da jih je ljudstvo volilo, kakor beremo v V. knjigi Mojzesovi, 1, 13: »Izberite izmed sebe modrih in umnih mož, katerih obnašanje je skušeno v vaših rodovih, da vam jih postavim za po-

glavarje.« Iz vsega tega je jasno, da je Božja postava ustanovila najboljše obliko vladarstva.

Tako govori o splošni volilni pravici »temni srednji vek«, ki so ga otroci liberalne »luči« obsodili. Ako socialisti sedaj zahtevajo splošno volilno pravico, povejmo jim, da njihove zahteve niso nič novega, povejmo jim, da se vračajo k staremu, zavrženemu nauku srednjeveških sholastikov!

Pa segnimo še dalje, tje v »neprodirno temo« prvih stoletij sv. krščanske vere. Tako le govori sv. Avguštin v I. De libero arbitrio pogl. VI. § 14.: »Če je ljudstvo prav zmerno in resno, za občo korist zelo vneto, je prav, ako postava določi, da sme tako ljudstvo samo voliti poglavarje, ki naj upravljajo državo. Če se pa ljudstvo polagoma spridi, da prodaja glasove in izroča vlado hudobnim in zločinskim ljudem, je prav, ako se takemu ljudstvu odvzame oblast oddajati časti in se ta oblast omeji le na malo število krepostnih.«

Tako je katoličanom, katerim očitajo, da se držijo skozi vsa stoletja enega nauka — nazadnjaških sv. očetov in temnih srednjeveških filozofov — s tem začrtana pot. Sv. Tomaž in sv. Avguštin učita splošno aktivno in pasivno volilno pravico za vse krepostno ali čednostno ljudstvo. Edina njih zahteva je: Krepost ali čednost! Krepostnega ljudstva se pač ni treba bati! Ljudstvo ni nikdar škodilo sv. cerkvi, pač pa so jej škodili bogataši, graščaki, knezi in drugi despoti.

Volilno pravico treba torej raztegniti na vse krepostno ljudstvo. In to je, kar pomenijo besede, izražene na IV. splošnem delavskem shodu na Drnjamu, ki se glasijo: »Zahtevamo za vse moške državljane, ki uživajo v polnem obsegu državljanске pravice, volilno pravico.«

Liberalna ureditev volilne pravice je brez vsakega vzroka izključila milijone poštenega delavskega ljudstva od volilne pravice. Ako izvzamemo V. kurijo, ki je le pesek v oči, lahko rečemo, da nima v Avstriji nití polovica poštenega ljudstva volilne pravice. Na Češkem voli za državni zbor v skupini veleposestnikov 445 volilcev (sami poštenjaki!) in v drugih skupinah je volilcev 1,251.926. Na Tirolskem voli v skupini veleposesnikov okolu 200 volilcev in v kmetski skupini okolu 179.300 volilcev. Na Kranjskem voli za deželni zbor v skupini meš. okolu 4900 volilcev in v kmetski skupini okolu 40.000 volilcev. Isto razmerje je tudi na Gorškem in po drugih deželah. Vprašamo: Kje so drugi poštene državljani? Izključila jih je od volilne pravice liberalna mehanična uredba.

Ni čuda torej, da terja zdaj delavsko ljudstvo volilno pravico in sicer po vladajočih liberalnih načelih, izvedenih do skrajnih posledic: splošno in enako volilno pravico! Pri sedanji razdelitvi volilne pravice ne more ostati. Priti mora ali do

383-383 Valentin in Alojzij Jug, ubita z granatno bombo 1915 (ležiata na mrtvaškem odru), 384 Jug Iz., ubit z granato 1915 (leži na mrtvaškem odru), 385 Drašček J., padel 1915 v Galiciji, 386 Kancler A., padel 1915, 387 Bašin J., padel 1914 v Pšemislju, 388 Marušič J., padel 1915 v Sarajevem. — 389 Šinigoj Al., iz Dornberga, padel 1915 v Doberdovu. — 390 Kuret Fr. iz Zirov, padel 1918. — Iz duhovnije Povir: 391 Stok P., pogrešan od 1914, 392 Kariž J., padel 1917 v Italiji 392 Stok I., padel 1914 v Galiciji, 393 Grželj Fr., padel 1915 v Karpatih. — Iz Brestovice: 394 Kariž I., padel 1915 v Galiciji, 395 Žiberna Fr., utonil 1916 v Vipavi, 396 Žiberna J., pogrešan od 1918. — Iz duhovnije Povir: 397 Pelan A., padel 1915 naital. bojišču, 398 Mrevlje Fr., pogrešan od 1918, 399 Cerkvenik P., padel na italijanskem bojišču, 400 Komar J., pogrešan od leta 1914, 401 Kariž J., pogrešan od leta 1915 iz Galicije, 402 Stok Fr., pogrešan z italijanskega bojišča, 403 Jelušič I., pogrešan od 1914, 404 Kariž Fr., pogrešan od 1914, 405 Stok A., pogrešan od 1914 v Srbiji, 406 Masič I., padel 1915 v Galiciji, 407 Mahnič I., padel 1916 na Tirolskem, 408 Masič Fr., padel 1917 na Tirolskem. — Iz duhovnije Kobarid: 410 Manfreda A., pogrešan 1914 iz Rusije, 411 Gomišček J., umrl 1919 pri Turinu, 412 Rakušček I., padel 1917 v Karpatih, 413 Jakli J., padel 1914 v Galiciji.

splošne in enake volivne pravice ali pa do nove ureditve po stanovih. Liberalizem je razdružil stanovsko organizacijo in je odpravil izvrševanje političnih pravic po stanovskih zastopnikih, torej ne ostaja ljudstvu druge poti, ko splošna in enaka volilna pravica. Krščanske stranke pospešujejo ta naravni razvoj vladajočih načel z upanjem, da se odpravijo krivice in da pridemo čim prej do zaželenega cilja.

Kako nam je soditi o enaki volilni pravici? Tu smo spet pri važni točki. Socijalisti pravijo, da hodimo katoličani za njimi. Prej da so bili samo oni demokratje, a kmalu da so se začeli tudi katoličani imenovati krščanske demokrate, prej da so samo oni zahtevali splošno in enako volilno pravico, zdaj pa da jo zahtevajo tudi katoličani itd. —

Počasi! Kar se tiče izraza »krščanska demokracija« je znano, da so se mu upirali najodličnejši krščanski socijologi, ker ima izraz »demokracija« lahko tudi napačen pomen. Papež Leon XIII. je konečno poravnal prepire opredelivši pomen tega izraza tako-le: Krščanska demokracija je družabni red, v katerem uživa sleherni pravice, ki mu tičejo po meri hierarhičnega stališča, katero zavzema do celote, s pomočjo stanovske uredbe človeške družbe in s pomočjo stanovskih zastopov. V tem pomenu se izraz »krščanska demokracija« popolnoma krije z izrazom »družabni organizem« ki so ga rabili sholastiki in katoliški socijologi. Izraz »družabni organizem« pa je mnogo bolji ko izraz »demokracija«, ker pojasni na prvi pogled celo vprašanje. Človeška družba je organizem. Vsak ud ima v tem

organizmu odkazano mesto. Kakor so na človeškem telesu vsi udje potrebni — daši niso enaki — prav tako je tudi v človeški družbi. Vsak ud ima svoj poseben delokrog, svoje pravice in dolžnosti do drugih in do celote, vsak ud svoje meje. Celota mora skrbeti za vse ude, da se ohranijo v polnem pravu na svojem »hierarhičnem stališču«. Celoti je zdravje posameznih udov v korist, bolezen v škodo. Posamezni udje nimajo za celoto enake važnosti, oko je bolj važno ko nohet, vendar imajo vsi udje svojo opravičbo. Med posameznimi udi vlada največja raznoličnost, a nobe no nasprotstvo. Zdravje enega uda je zdravje drugim, bolezen enega uda je bolezen drugim. Vsak ud je tedaj popolnoma opravičen na svojem »hierarhičnem stališču!«

Madjarski vojaki streljajo srbske »upornike«.

Nespameten je torej klic socialnih demokratov: Vsi smo enaki! O enakosti ne more biti niti govora. Pač pa smo vsi enako opravičeni. Med udi vlada enaka opravičenost ali enakotežje. Vsi so enako opravičeni razvijati svoje zmožnosti, izpolnjevati svoje dolžnosti in uživati sadove poštenega dela. Sholastiki so govorili tako-le: Vsi imamo enake vrojene pravice. V tem obstoji prava enakost. Prava enakost ne zahteva, da bi vsi udje bili enaki, da bi vsi imeli enak stan, enako službo, enako oblast, enak vpliv, enake zmožnosti, enake moči itd., ampak zahteva le, da naj se vsem udom — čeprav mej seboj neenakim — na enak način zavaruje popolna prostost v izpolnjevanju dolžnosti in v razvijanju dušnih in telesnih zmožnosti. Izraz: enakost moramo torej zameniti z izrazom: enaka opravičenost ali enakotežje.

Krščanska demokracija je torej bistveno različna od socialne demokracije. Beseda je nova, a pomen je bil davno znan pod imenom: družabni organizem.

Iz tega razmotrivanja bode vsakemu jasno, kako je soditi o enaki in celo splošni in enaki volilni pravici. Če sprejmemo nauk socialnih demokratov, da smo vsi enaki, potem je splošna in enaka volilna pravica neizogibna posledica. Tega nauka pa ni mogoče sprejeti, ker ne odgovarja resnici. Izraz enakost je treba zameniti z izra-

zom: enaka opravičenost ali enakotežje, zato pa je treba tudi izraz: enaka volilna pravica zamenjati z izrazom: enakotežna volilna pravica, t. j. taka, ki vzdržuje med posameznimi udi in stanovi enako opravičenost in enakotežje. Naš cilj in ideal je: splošna in enakotežna volilna pravica. Ta izraz je tudi mnogo bolj »demokratski« ko izraz: Splošna in enaka volilna pravica.

Socijlisti se potegujejo le v besedah za splošno in enako volilno pravico, v dejanju pa kažejo nekaj drugega. V dejanju hočejo nadražiti sebi poslušno delavstvo proti drugim stanovom, ter jih premagati pri volitvah po večini. Prav s tem pa dokazujejo, da je splošna in enaka volilna pravica nekaj nenaravnega v družabnem organizmu. Da, če hočemo, da bo volilna pravica splošna, ne sme biti enaka, kajti enaka volilna pravica poudere splošnost!

V tem pogledu je zelo podučljiva statistika. Na 20 volilcev pride na Francoskem 10 kmetov, 4 delavci, 3 mali obrtniki in le 3 iz vseh drugih stanov.

Kakor se na prvi pogled vidi, bi na deželi odločevali izključno le kmetje, v mestih izključno le delavci in mali obrtniki. Vsi drugi stanovi v narodu bi ne bili zastopani.

Ta dokaz je očividni! Nič ne velja ugovor: Saj kmetje in delavci se dajo podučiti! Dobro! Ali podučijo jih po svoje lahko tudi naši nasprotniki. In vprašamo: Ali naj odločuje in naj nas vodi on, katerega treba šele podučiti?

V Rusiji je sedaj kmetov nad sto milijonov. Proti temu številu ne opravijo vsi drugi stanovi nič! Kmetje, bodisi nadraženi po agitatorjih, bodisi organizirani, bi odločevali v vsakem slučaju. Vsi drugi stanovi bi ne bil zastopani. To bi državi ne bilo v korist. Prava demokracija mora vsem udom in vsem stanovom zagotoviti enako opravičenost ali enakotežje. Vsak stan naj uživa pravice, ki mu tičejo po meri hierarhičnega stališča, katero zavzema do celote.

Naš cilj in ideal je torej splošna in enakotežna volilna pravica. Da se idealu približamo, potrebna je zakonito zavarovana stanovska uredba človeške družbe, potrebna so zastopstva po stanovih. Vsak stan naj bo zastopan, vsak naj sam odločuje po svojih zastopnikih o stanovskih zadevah. Skupne zadeve pa naj zastopniki vseh stanov skupno obravnavajo. Dokler se ne izvede stanovska organizacija, je vse drugo prizadevanje več ali manj negotovo. Razna prostovoljna društva in zlasti strokovna društva lahko mnogo pomagajo, a se ne bodo mogla dolgo vzdrževati. Le dvoje je mogoče: Ali naravna in po zakonih zavarovana stanovska organizacija, ali pa socialistična država po potu splošne in enake volilne pravice.*

*) Weiss: Soz. Frage II. 665.

413a Jakli Fr. padel 1916 na Ruskem, 414 Trampuž Fr. padel 1915 v Galiciji, 415 Komar J., pogrešan od 1918 pri Pijavi, 416 Cedromas A., padel 1918 pri Pijavi, 417 nadučitelj Gruntar A. M., pogrešan od 1915 iz Bukovine, 418 Jermol Fr., pogrešan od 1915 iz Bukovine, 419 učitelj Miklavčič Albin, padel leta 1914 v Galiciji, 420 Kurinčič J., pogrešan od leta 1917, 421 učitelj Ivančič J., padel leta 1914 v Galiciji, 422 Ivančič J. padel leta 1914 v Karpatih, 423 Jermol Fr. umrl leta 1918 v Gradcu, 424 Gruntar Fr., pogrešan od 1914 na Ruskem, 425 Bon K., padel 1918 pri Pijavi. 426 Kurinčič A., umrl 1916 za vojnimi posledicami v Gorici, 427 Volarič Ign., pogrešan od 1917 z vzhodnega bojišča, 428 Uršič Al., padel 1917 v Rumuniji, 429 Šlunder I., pogrešan od 1914 z ruskega bojišča, 430 Uršič Fr., umrl 1918 na morju, 431 Volarič Al., padel 1915 na Krasu, 432 Juretič J., padel 1915 na Krasu, 433 praporščak Miklavčič R. padel 1915 pri Gorici, 435 Afernik L., padel 1916 na vzhodnem bojišču, 436 Kranjec A., pogrešan od 1916 z ruskega bojišča, 437 Manfreda Avg., padel 1915 v Galiciji, 438 Kokole Al., padel 1916 v Galiciji, 439 Šturm Fr., padel 1915 na Krasu, 440 praporščak Gruntar Ig. Rud., padel 1915 pri Podgori 441 Čuk J., umrl 1917 vsled vojnih naporov pri Dunaju, 442 Kranjec C., padel 1917 pri Pijavi, 443 Fratnik Fr., padel 1915 na Tirolskem, 443b Perinčič V., pogrešan od 1917 iz Rusije. — Iz duhovnije Materija: 444 poročnik Debenjak H. iz Materije, umrl 1915 vsled vojnih naporov na Dunaju.

Prav to o stanovski organizaciji je izrazil papež Leon XIII v okrožnicah: Quod apostolici muneris z dne 28. dec. 1878, Rerum novarum z dne 15. maja 1891 in Graves de communi z dne 18. jan. 1901.

Če delujejo torej dandanes krščanske stranke za splošno in enako volilno pravico, ni s tem še rečeno, da jim je splošna in enaka volilna pravica cilj in ideal, ampak le nekaj prehodnega, kakor se izraža IV. avstrijski delavski shod: »Z a h t e v a m o za vse moške državljane, ki uživajo v polnem obsegu državljanke pravice, splošno, enako, tajno in direktno volilno pravico, dokler se ne uredi človeška družba po stanovskih zadrugah in dokler ne

začne izvrševati svojih političnih pravic po združnih zastopnikih.«

Tako smo pisali pred petnajstimi leti in da ni bilo napačno, dokazujejo dogodki, po katerih se človeška družba čedalje bolj razpršuje v atome, ki se mehanično zbirajo v zmyslu Marxovega klica: Proletarci celega sveta, združite se! Ta klic je bojni klic proletarskega absolutizma proti vsem drugim stanovom. Nasproti temu klicu postavimo pametno besedo: Stanovi, organizirajte se, da boste imeli poleg proletariata moč v državnem zastopstvu in da izvojujete organično, ne anarhistično zmago nad kapitalizmom.

Bodi torej naša naloga, da spet organiziramo človeško družbo, ki je razpršena v revolucionarne atome. Boljševiški vihar, ki je določen v Božji previdnosti se bliža.¹⁾ Bilo bi za naše razmere zelo dobro in uspešno, ko bi pred vsem konsolidirali kmetijske zveze in ustvarili kmetijske zbornice po vzgledu delavskih.²⁾ Splošna stanovska organizacija se sedaj ustvarja v Nemčiji, ki bo Nemčijo rešila boljševiškega poloma,³⁾ ako se utrdi. Da je to

¹⁾ Sistem se bo premenil, a naša naloga bodi, da iz tega sistema preženemo brezverskega duha, ki nas razgaja.

²⁾ Ljudska stranka v Italiji je na občnem zboru v Napolju začetkom aprila 1920. sklenila te-le programatične točke: 1. V nasprotju s socialisti, ki ne priznavajo pravice do zasebne lastnine, priznava ljudska stranka pravico, da si človek pravičnim putem pridobiva last, torej tudi zemljo. 2. Na drugi strani pa stranka tudi priznava, da se sme pravica do zasebne lasti omejevati in sicer, kolikor zasebna last škoduje splošni blaginji. Zato zahteva stranka, naj se zakonodajci prizna pravica do razlaščenja zasebnih zemljišč. 3. Razlaščenci se morajo primerno odškodovati. 4. Ustanove naj se kmetijske zbornice po vzgledu delavskih. **Kmetijske zbornice bodo uravnavale razmerje med delodajalci in delavci, branile delo v higienskem in socialnem pogledu, urejevale trge za kmetijske pridelke itd.**

³⁾ Ulej Critica Sociale 1920 št. 235 itd.

prava pot, priča boljševiško nasprotovanje, ki hoče imeti na vsak način po zgledu Rusije proletarško strahovlado.

Tudi menjševiških reform, ki so sposobne, da onemogočijo boljševizem, ne smemo zametati. — Opustiti ne smemo sploh nobenega sredstva, ki je pripravno, da z njim dosežemo brez absolutističnega boljševizma novo uredbo človeške družbe.

Pri vsem delu za organizacijo morajo krščanske stranke gledati, da bodo vedno na krščanskem stališču, s katerega morajo presoati ves družabni red. Družabni red ne sme nikdar nasprotovati višji načelom krščanstva, ampak mora krščanstvo podpirati in je pospeševati. Krščanstvo, ki je vrhu vseh državnih in sploh človeških ustanov, podpira vsa stremjenja narodov, ki merijo na izboljšanje gmotnega stanja in navnega reda — s pogojem, da je vse podrejeno višjemu cilju, ki ga ima po milosti Božji in po Odrašeniku človeški rod. Upoštevanje naravnih red je krščanstvo izvedlo v srednjem veku krasno stanovsko organizacijo, ki bi se bila lepo spopolnjevala, ko bi ne bila prišla verska in gospodarska revolucija, ki ni odpravila le nedostatkov, ampak pomela sploh vso naravno organizacijo in razbila človeško družbo v atome, k' naj se štejejo po številkah. Nočemo trditi, da je bila srednjeveška stanovska organizacija že popolna, a bila je naravna, dočim ni splošna in enaka vsiljena pravica niti naravna niti demokratska, ampak nenaravna, absolutistična, revolucionarna, boljševiška.

Dr. Egidij.

Drevesa romajo.

Nikdar še kakor to spomlad
ve jelke niste romale.
Al goni sila novih nad,
al jeza vas od doma le?

In mrki, temni bori vi,
ogrnjeni v mrakoten plašč,
kam tilhe vam gredó poti?
Kaj v molk se skrivate nalašč?

Ko jelka, bukev, breza, bor
smo ta in oni, jaz in ti:
počasi romamo navzgor —
doromati nam moči ni.

Pastúškin.

In jasnih bukev, belih brez
krdela spejo vsepovsod
in vsaka reber čezinčez
je zdaj zelena božja pot.

In jelka, bukev, breza, bor
vsak mili dan in vsako noč
počasi romajo navzgor —
doromati jim pa ni moč.

Dekleta s kitaro.

Kaj nam mari, kaj nam mari,
naj dežuje, naj sneži?
Me imamo pri kitarl
zmerom jasne, lepe dni.

Dolga zima naj le tare,
kogar hoče, nas ne bo.
Me smo zbrane krog kitaro,
ena brenka, tri pojó.

Naj le drugim gospodari
sivi, zéhavi dolgčas;
večnost sama pri kitarl
hipec bila bi za nas.

Pastúškin.

445 dr. Debenjak Fr., umrl 1914 v Gorici, 446 Benčič L., padel 1916 na Tirolskem, 447 Dobrila R., padel 1915 v Karpatih, 448 Babuder J., padel 1915 pri Temnici, 449 Dujmovič, padel 1915 v Galiciji 450 Maličkar P., umrl 1918 na poti iz ruskega ujetništva, 451 Ban J., padel 1916 na Tirolskem, 452 Križman A., pogrešan od 1918 iz Galicije, 453 Ban A., ponesrečil 1916 na Tirolskem, 454 Obersnel L., padel 1915 v Karpatih, 455 Jurca J., padel 1915 pri Sv. Mihaelu, 456 Gvardjančič A., umrl 1917 v Gradcu, 457 Ivančič J., pogrešan od 1915 iz Srbije. — Iz duhovnije Logje: 458 Čušin J., dobil strel v glavo in umrl 1917, 459 Rosič A., padel 1915 v Horodenki v Galiciji, 460 Rosič J., padel 1915 pri Gorici, 461 Dugan Fr., padel 1918 v Codroipu v Italiji, 462 Pelicon L. iz Sempasa, padel na italijanskem bojišču. — Iz Podgorja v Istri: 463 Grzetič J., padel 1916 na Rumunskem, 464 Poljak J., umrl za ranami 1917, dobljenimi na soškem bojišču. — 465 Marsetič J. iz Praproč, občina Dekani, padel 1914 v Galiciji. — 466 Praporščak Bevk P. iz Cerkuva, umrl 1915 v ruskem ujetništvu. — 476 Bitežnik V. iz Ravni, padel 1918 pri Pijavi. — Iz duhovnije Log: 468 Černuta Avg., padel 1915 v Galiciji, 469 Černuta J., padel 1914 v Galiciji, 470 Černuta Tom., padel 1916 v Galiciji, 471 Černuta Andr., padel 1917 na Škabrjelu 472 Černuta J., padel 1916 pri Asiagu, 473 Kovač A., umrl v ruskem ujetništvu, 474 Kenda A., padel 1916 v Soči na Vršiču, 475 Možina Andr., padel 1917 na Tirolskem, 476 Možina Iv., (dvojčka s prejšnjim), umrl v ruskem ujetništvu

100 GRUDEN:

V nabrežinskih kamnolomih.

Čuj -- pesem Kalabreža in Furlana
zveni iz kamna, poje trepetaje...
prisluhnil sem: — o, kriknil bi najraje
od Nabrežine daleč do Sestljana.

Bolj od škržakov suha in ožgana
telesa so, kar v solncu se jih majo:
sto rok se krčli, dviga na vse kraje,
ki so mrke, lica razorana.

Na glavi belo kapo iz papirja,
pod njo pa misli žalostne in mračne,
razpet in golorok ves teden terja

iz kamna kruha za otroke lačne —
v soboto le, ko stopi do oštirja,
mu v vinu utonejo skrbi oblačne.

Krompir.

(Pol za šalo, pol zares.)

Deželne brambovce smo imenovali nekaj v Gorici: »krompirjevce«. — Zakaj? — Bog ve! Morda zato, ker se nam je zdelo, ko smo slišali peti brambovski boben, kakor da poje:

»Od dneva do dneva vsak dan krompir...«

Tačas je vladala med nami slovenskimi dijaki in goriškimi fakini¹⁾ velika napetost. Diplomatski odnošaji med nami sicer niso bili pretrgani, ker smo se ob vsaki priliki pozdravljali s klofutami in zmerjanji ter bili v tem oziru v neprestanem stiku; a vendar je vse ozračje dihala neko sovražnost in nasprotstvo. Ko sem hodil v prvi ali drugi gimnaziji v šolo ter nosil pod pazduho toliko knjig, da bi bil, kdor bi me bil glédal od daleč, menil, da grem s harmoniko v koledo, — pa mi je mimogredoči fakincek zakričal v uho: »Montanjar! — Patata!« — Takrat nisem nič dalje razmišljal o teh vsakdanjih naslovih; braniti se pa tudi nisem mogel pod tovorom knjig drugače, kakor da sem mu za enkrat zabrusil v obraz protipsovko: »Cikorija!« Ko se pa dandanes spomnim na »montanjárja« in »patato«, mi je to važen zgodovinski podatek, iz kojega sklepam, da se je krompir poprej udomačil v hribih, nego v naravnem in kulturnem središču dežele, v Gorici, — »cikorija« in kava pa poprej v Gorici, nego v hribih. In uprav to je najbrž jezilo Goričane in njihove poulične glasnike, da so »zabiti« hribovci poprej iztaknili tisti »kruh ubogih«, katerega so pozneje tudi oni tako radi imeli, ker jih je marsikdaj obvaroval prehudega stiskanja pasov. —

Krompir se po vsej pravici imenuje: »kruh ubogih, ljudski živež«; a, kakor se ga ne brani ljudstvo, prav tako se ga ne brani tudi zgoranjih deset tisoč. Ko si bodo naši komunisti omislili zastavo, naj nikar ne pozabijo poleg drugih simboličnih znakov naslikati nanjo tudi krompir, — znak proletarcev. — Že dolgo časa se mučim z mislijo, da bi spesnil odo v čast krompirju, temu velikemu ljudskemu dobrotniku; a, odkar mi je

»Od dneva do dneva vsak dan krompir, vsak dan krompir, vsak dan krompir...«

Brambovski boben.

neki urednik očital, da so me Muze s Parnasa brcnile, mi ne gre, pa mi ne gre, dasi je prepolno srce . . ., pa ne krompirja, ampak dobrih namenov. — Ker nimam torej sam več dovolj prožnih misli in pesniškega vzleta, da bi zajahal Pegaza, prebrskal sem pesmi vseh pesnikov, kar sem jih mogel v sedanjih razmerah dobiti v roke, da bi našel primerno pesem ter jo postavil semkaj v proslavo — krompirja: a nisem mogel najti drugega, kakor edinole Prešernov stih:

»Kak' prideluje se krompir najbolji.«

Spomnil sem se sicer mimogrede na o. Marka Pohlirta in svitel žarek upanja je švignil skozi mojo dušo ob misli, da je oče Marko, ki je stlačil v svoje pesmi race, kapune, koštrune in teleta, vtaknil morda notri tudi kaj iz rastlinstva, n. pr. krompir; toda moj up je šel po vodi, in nisem jadriral za njim . . .

Ker torej s poezijo ne gre, ostanimo pri prozi. — Da se hribovci radi krompirja ne prevzamemo, moram odkritosrčno povedati in pribiti, da krompir ni naše gore list in tudi ne naših mest občan, temveč da se je priselil k nam iz toplejših krajev, — iz južne Amerike, in sicer še-le v 16. stoletju.

Ne smemo pa misliti, da je postal takoj, ko je prišel k nam, že — kruh ubogih in ljudski živež; — nikakor ne! Nekaterim je bil dobrodošel kot slaščica, delikatesa; drugim pa — nevaren prihajatelj in nebodigatreba, katerega so gledali nezaupno od strani, češ: »Kaj pa ta išče pri nas?!« — V Nemčiji je ostal prav dolgo neznan.²⁾ Ko so bile v 18. stoletju v velikem delu Nemčije slabe letine in vsled tega huda lakota in draginja, sta pruska kralja Friderik Viljem I. in Friderik II. začela gojiti sajenje krompirja. Toda kmetsko ljudstvo se je krčevito in z neverjetno trdovratnostjo upiralo tej novotariji in ljudska domišljija si je začela izmiš-

¹⁾ poulični pobalini.

²⁾ Hribovec — krompir!

¹⁾ Gl. brošuro: »Unsere Nahrungsmittel vor Gericht.« M. Dierks.

477 Vencelj Ferd., padel 1914 v Galiciji, 478 Vuk J., umrl 1918 v Albaniji, 479 Hrast Andr., padel 1914 v Srbiji, 480 Vencelj Gašp., padel 1916 pri Asiagu, 481 Valas Ferd., umrl 1916 v Beljaku, 482 Vencelj A., ustreljen 1918 v Radgoni na Stajerskem, (ustreljen je bil vsak deseti vojak, ker niso hoteli več na bojišče), 483 Vencelj M. (brat prejšnjega), umrl 1917 v Rumuniji. — Iz Lokovca: 484 obč. tajnik Leban Leop., umrl vsled kolere 1915 v Galiciji, 485 Bremec Al., padel 1915, 486 Pertot C., umrl 1918 na Češkem, 487 Pertot Jak. padel 1915 v Doberdobi, 488 Hvala Leop., padel 1916 na Tirolskem, 489 Bremec Fr. (roj. v Kalu), padel 1916, 490 Hvala Iv., padel 1918 na Tirolskem. — Iz duhovnije Planina pri Rakeku: 491 Lipič J., padel 1915 v Karpatih, 492 Škof J., padel 1918 na Tirolskem, 493 Dienstman Feliks, utonil 1917 v reki Savi blizu Zagorja, ko je neki transportni vlak ponesrečil, 494 Miklavc J., padel 1915 pri Doberdobi. — 495 Ogrizek Fr. iz Hruševja pri Postojni, padel 1917 v Rumuniji, 496 Rožič Iv. iz Imenja pri Kojskem, padel 1917 pod Sv. Goro. — 497 Jeklin J. iz Sv. Lucije, padel 1916 v Bukovini. — 498 Vrh J. iz Zabč, padel ne ve se kje. — 499 Boštjančič Jak. iz Podgrajpi II. Bistrici padel na ve se kje. — 500 Prosen J. iz Hu-tevega pri Postojni, padel ne ve se kje. — Iz duhovnije Komen: 501 Kosmina J., padel na soški fronti, 502 Du-gulin Fr., umrl 1919 v Siciliji, 503 Budal Al., padel 1918 pri Asiagu, 504 Budal Ant., padel 1915 na soškem bo-jišču, 505 Okretič Al., padel 1919 na Koroškem, 506 Jazbec Al., padel 1917 na Krnu, 507 učitelj Trčon Val., padel 1915 pri Gorici, 508 Stofla L., padel 1916 na ruskem bojišču,

ljati o ubogem nedolžnem krompirju strašne prav-lice, še hujše od onih o klerikalnem zmaju... Nekdo, ki je živel v onih časih, pripoveduje o tem marsikaj smešnega.

»Bil sem« — pravi — »kakih pet ali šest let star paglavec v prvih hlačkah. Bilo bi torej približno okrog leta 1743 ali 1744. Takrat so bili pri nas in daleč naokoli tako hudi časi in taka draginja, da jih je prav mnogo pomrlo za lakoto. Z dežele so prihajale množice ubogega ljudstva v Kolberg po žito, ki so ga imele voziti ladje v naše pristanišče, da bi nekoliko odpomogli stiski in pomanjkanju med ljudstvom. Svoje otročiče so vozili stariši kar v samokolnicah seboj. Vse ulice so

bile polne stradajočih. — Moja stara mati, pri kateri sem bil izrejen, je ukazala vsak dan nabrati na vrtu po več košev ohrovt, da ga je potem kuhala lonec za loncem lačnim gostom. Jaz sem pa rad in s ponosom prevzel nalogo, da sem jed polnil v majhne skledice ter delil stradajočim. Vsak je dobil zraven še mal odrezek kruha. Mladi in stari so mi pulili lonec kar iz rok, da moje stališče ni bilo lahko. Tudi drug drugemu so jemali jedi izpred ust. Ne morem povedati, kakšen vtis so napravili ti prizori na mojo otroško dušo.

»Leto potem je prejelo mesto Kolberg dar, ki je bil sicer kraljevski, ker je prihajal od kralja Friderika, — a do tačas v deželi popolnoma ne-

znani: — **velik tovorni voz krompirja se je pripeljal na mestni trg!** Boben je zapel z mogočnim, slovesnim glasom ter naznanjal posestnikom, naj se ob določeni uri zbero pred mestno hišo, ker se je Njegovo kraljevsko Veličanstvo namenilo skazati jim posebno milost in dobroto. Lahko si predstavljamo, kakšno vrvenje in ugibanje je nastalo med ljudmi, in to tem bolj, čim manj so slutili, kakšne milosti in dobrote bodo deležni.

»Ob določeni uri se je na trgu že vse trlo radoovednega ljudstva in kar zijali so od razočaranja, ko jim je klicar pokazal kraljevsko milost in dobroto — v podobi za pest debelega rjavega gomolja ter jim prebral natančen pouk, kako treba to čudno rjavo kepo saditi, gojiti, kuhati in pripravljati. — Pametneje bi bilo gotovo, ako bi bili dali vsakemu posestniku posebej s krompirjem vred tudi tiskano ali pisano navodilo o sajenju, obdelovanju in kuhanju krompirja; tako pa je rodila cela pridiga o krompirju med ljudmi le zmešnjavo, prerekanje, mržnjo in nezaupnost do nove viste poljskega sadeža.

»Smešno je bilo gledati, kaj so ljudje vse počenjali z ubogim krompirjem. Z vidno nezaupnostjo in opreznostjo so jemali gomolje v roke, jih potehtavali, če ni morda taka ruda, potresavali, če morda ne ropoče kaj notri, in, kdor je bil posebno pogumen, ga je tudi obliznil ali ugriznil, potem pa s strašnim obrazom izpljunil ter zabrusil, da se je zakotalil daleč po trgu. — Z glavo majaje je ponujal gomolje sosed sosedu, češ: **»Na, to je kraljevski dar!«** — Razrezavali so jih in metali odrezke psom, ki so jih tudi radovedno-ovohavali od vseh strani, potem jih pa prezirljivo pustili na tleh. Prav tako obsodbo so izrekle nad ubogim krompirjem mačke, kokoši in druge domače živali. S kratka: izmed ljudi in izmed živali se je čul le en glas: **»Proč ž njim! — Temu ne zaupamo ni svojih želodcev! — Kralj ga je poslal, kralj naj ga sam sadl in jé!«**

»Večina ljudstva je menila, da vzraste iz vsakega gomolja velikansko drevo, s katerega se potem, ko dozori, otresa ali klati krompir. Vse te reči so ljudje počenjali in obravnavali na trgu pred hišo svojih starišev, in rad ali nerad sem začel tudi jaz o tem razmišljati in se z ljudstvom vred čuditi, da ni imel kralj za nas boljšega daru.

»Med tem se je izvršila kraljeva volja. Razdelili so krompir med posestnike razmeroma po velikosti njihove posesti, vendar tako, da so tudi malčarji dobili precejšen delež. Sedaj je bilo pa treba začeti z nasajanjem in obdelovanjem. Tega pa skoro nihče ni prav razumel, ker je vsak ravno toliko ujel od klicarjevega pouka, da so potem drug drugega popolnoma zmešali, ko je vsak hotel vedeti le več in boljše. Ta ali oni se je tako razjezil, da je vrgel ves svoj delež kar na smetišče;

nekateri so nekaj sadili, pa tako, da so skazili vse skupaj. Drugi zopet so vtaknili tu pa tam kak gomolj v zemljo, a se niso potem nič več menili zanj, ampak samo čakali, da vzraste drevo, da je potem otresejo ali oklatijo. Moja stara mati in še nekateri drugi pa so mislili, da bo najmodrejša, če usujejo ves krompir na kup in ga potem zagrebejo z zemljo. Iz tega je vzrasla seveda strašna goščava vsa križem prepletena, — a malo sadu, in še ta droban kot orehi in lešniki. Še sedj si večkrat z naslodo ogledujem prostor v vrtu, kjer se je dobra stara mati nekđaj vadila v »umni« krompirjereji.

»Kmalu so zvedeli gospodje v mestnem svetu, da je med prejemniki krompirja mnogo takih navihancev, ki niso vsadili niti gomolja ne, ampak so se krompirja na razne načine iznebili. Zato so dali razglasiti, da bodeta v poletnih mesecih občinski in poljski čuvaj natančno pregledovala, kako so obdelane s krompirjem zasajene njive, in da bo vsak gospodar, pri katerem zapazita nemarnost, moral plačati za enkrat majhno denarno kazen. Ta razglas je povzročil zopet grozno neveljo in godrnjanje, in krompir je imel odtlej še več sovražnikov.

»Čez leto dni je kralj ponovil svoj dar. Zopet je priiskripal na mestni trg tovorni voz krompirja. Sedaj so pa postopala oblastva pametneje. S krompirjem so poslali tudi izkušenega moža, ki je dobro razumel obdelovanje krompirja in je ljudem pomagal pri sajenju in nadaljnjem gojenju. Tako se je novi sadež polagoma udomačil, in uprav k sreči prebivalstva, ker od takrat se ni lakota nikdar več tako splošno razširila.»

Močil bi se, kdor bi mislil, da bi se dalo živeti ob samem krompirju; saj ima komaj 20% škroba. Ako bi hoteli torej dobiti telesu potrebnih 400 gramov škroba, morali bi snesti 2 kg krompirja. — Najslabše pa je pri krompirju to, da mu skoro popolnoma manjka beljakovine, tako, da bi morali pojesti okrog 6 kg krompirja, da bi dobilo naše telo potrebne beljakovine. To bi pa čudno vplivalo na naš želodec, ki bi se vsled tega tako razširil, da bi bil znani Trebušnik v prevelikih skrbeh, ker bi dobil preveč tekmecev.

Kdor si lahko privoščiči krompirja poleg mesnine in močnatih jedij, naj ga le jé brez skrbi; kdor pa mora otepati kar samega »v oblicah«, brez zabele ali celo brez soli po trikrat na dan, naj se čuva, — če se more! V vojnem času smo se vadili sicer tudi v tem, a ni bilo ne prijetno, ne zdravo. — Zato ne smemo, ako nismo primorani, posnemati arskega župnika, bl. Janeza Vianej, ki si je skuhal krompir navadno za osem dni naprej. Vsak večer, ko je prišel iz cerkve, je vzel iz lonca, ki se ga je držala že plesnoba, par krompirjev, izpil nato kozarec vođe in večerja je bila konča.

509 Volčič Al., padel 1914 pri Grodeku, 510 Volčič A., padel 1915 pri Kolomeji, 511 Stolfa Fr., umrl 1916 v Radgoni, 512 Jurca Fr., padel na Tirolskem, 513 Rogelja Al., padel 1918 na Rumunskem, 514 Kosmina Al., pogrešan. — 515 Rosič Andr. iz Logji, utonil v potoku Bela 1. jan. 1919, ko je šel na dopust, — 516 Rosič J. iz Logji, sneženi plaz ga je odnesel in ž njim se 60 ruskih ujetnikov 1916 v Trenti pri Bovcu. — Iz duhovnije Počnikve: 517 Kofol Fr., ponesrečil pri vojaških vajah 1915 v Mariboru, 518 Lapajna Jak., padel 1917 na ital. bojišču, 519 Skok P., pogrešan od 1914 iz Galicije, 520 Božič Avg., umrl 1917 v rumunskem ujetništvu, 521 Kranjc J., pogrešan od 1917 s soškega bojišča, 522 Hvala J., padel 1916 na ital. bojišču, 523 Jermol Iv., padel 1915 v Galiciji, 524 Laharnar Andr., umrl 1918 na povratku z vojske, 525 Krivec Iv., padel 1915 v Srbiji, 526 Krivec Fr., izginil 1914 v Galiciji, 527 Bajt K., padel 1915 pri Doberdolu, 528 Kofol P., padel 1917 na Tirolskem, 529 Kranjc Fr., umrl 1916 v vojni bolnici, 530 Zarli L., izginil v ruskem ujetništvu (njegovo soprogo je abila ročna granata). — 531 Rejc A. iz Otaleža, padel 1917 na Škabrijelu. — Iz duhovnije Pregarje: 532 Bubnič R., padel 1917 južno od Gorice, 533 Parapat A., padel 1915 v Besarabiji, 534 Parapat M., padel 1918 na Tirolskem, 535 Zadnik Fr., padel 1918 na Tirolskem. — 536 Sovdat Iv. iz Ladra, umrl 1919 vsled rane na domu. — Iz duhovnije Breginj: 537 Kramar J., pogrešan iz Srbije, 538 Skolec Fr., pogrešan od 1914 iz Galicije, 539 Gruntar Fr., umrl 1914 na severnem bojišču, 540 Mazora J., umrl 1919 doma kot invalid.

na. — Otroci, ki vzrastejo večinoma ob samem krompirju, dobe pogostoma škrofeljne, imajo napihnen trebuh in so glistavi; če dorastejo, jih lovi in pobere rada jetika. — Najboljši krompir je pečen na žerjavici ali pod žerjavico. To smo skušali nekdanj pastirji. Jeseni mi je bilo največje veselje na paši, peči krompir. Neko leto se je udeleževala tega veselja z menoj tudi mlada junica, katero sem imel od cele črede najrajši. Tudi njej je pečen krompir tako ugajal, da mi ga je vselej, ko sem se oddaljil od ognja, s parklji izgrebla iz žerjavice in pojedla.

Prvi dan, — tega ne zabim nikdar — ko sem kot kaplan prišel s svojo lastno ekonomijo, mi je dal moj takratni predstojnik — **dvanajst krompirjev**. Ti so bili osnutek in temelj, na kojem se že triindvajset let gospodarsko razvijam. Obogatel nisem; a to lahko rečem: »kruha ubogih« montanjárju» mi manjkalo, dan na dan je bil na njegovi mizi in rad ga je videl, rad jedel in se pri tem vedno s spoštovanjem spominjal znamenitega dne, ko je postal samostojen gospodar — **z dvanajstim krompirji!**

Naš čas.

Čas naš hoče kruha ..
ustna suha
hočejo napoja —

in srce želelo bi pokoja ..;
pa so le besede .. le besede,
ki ne uteše nar. bede ..

Fran Tratnik.

Gregorčičeva proza.

Govor o želodcu, ki ga je govoril † S. Gregorčič na pustni večer v veseli družbi.

Odkrijte se mu! ker velik in mogočen gospod je, najimenitnejši pod širokim klobukom obnebia: celò kralji in cesarji mu morajo služiti. In tudi mi ga vsi po dvakrat, trikrat na dan spoštljivo povprašujemo: »Vaša gnada, kaj bi rada?« Vsi mu plačujemo vsak ogredni dan svoj dolžni davek. Kdo pa je ta imenitni gospod? Sicer imam prav dobro misel o modrosti in bistrumnosti vseh mojih poslušalcev, vendar nočem, da bi zavoljo prisilnega premišljevanja kaki mladici lasje osiveli, (kar bi bila večna škoda, ker bi jih morala potem črniti, ko bi se hotela še mlada zdeti), — tega nočem. — zato tej slavni družbi kar naravnost in po vseh pravihlikanega Slovence predstavim visokega gospoda, katerega imam v mislih. — Ta mogočni gospod so zlahtni gospod **trebuh!** O njem vam nocoj naredim postno pridigo v pustni obleki.

Od nekdanj je imela visoka gospoda to vse hvale vredno navado, da je sama sebi in svojim otrokom dajala po več imen, — tako je namreč »nobel«; ker so tudi gospod trebuh imeniten in plemenit gospod, kdo bi mu zameril, če si je tudi on nadel več imen in »titelec?« V krstnih bukvalah je tedaj zapisan za: »trebuh«, želodec, vamp!« Poslednjega imena pa (naj resnici za ljubo povem) si ni sam priložil, ampak obesili so mu ga poredni ljudje, ki ne prizaneso nikomur, naj bode zlahtnik ali prostak, svetnik ali posvetnjak. —

Če ga že hočemo kaj opisati, poglejmo nekoliko njegovo zunanjo postavo. Že v tem niso vsi trebuhu enaki: nahajamo namreč: male, srednje in velike trebuhe. Spodobiti se, da začnemo pri imenitnejših, pri večjih. Da se ne bo nikdo preveč zdel, naj že naprej povem, da pri nas ni nobeden izredil in opital trebuha, ki bi prestopil pošteno srednjo mero debelosti. Nahajajo se po svetu vse drugačni sodovi. Umrl je (bodi vam v zgled!) leta 1750 na Angleškem prvak vseh debeluhov Eduard Bright, ki je tehtal v svojem 29. letu celih 609 angleških funtov; v njegovo suknjico bi se bilo lahko oblekle sedem suhačev naše vrste in suknja

bi se tudi zapela; iz njegove suknje bi bil tedaj kak revež lahko naredil obleko celi pošteni družini. To vam je moral biti trebuh, da smem reči: kralj vseh trebuhov! In lepo rejeni Talstaff v Shakespeare-u se hvali, da (zavoljo prevelikega trebuha) že 20 let ni videl svojega kolena. Iz tega tedaj vsak lahko razvidi, da se naši debelci nimajo s čim hrupiti ter nas suhine zaničevati.

Najtolstejše trebuške izredé krčmarji, mesarji, pivopivci, lenuhi in žeruhi.

Mene bode gotovo vsak na prvi pogled obsodil za kaplana. Ker se tolstemu trebuhu tolika čast skazuje, zato ti, trebušček moj, rasti in širi se, da bode tvoj lastnik pri ljudeh kdaj za falmoštra spoštovan!

Ustvaril je pa Bog na tej čudni zemlji tudi take možake kostenjake, ki so podobni sedmerim medlim faraonovim kravam. — Požrle so 7 debelih krav, pa niso bile nič debelejše. Taka je tudi pri nas: redimo in gojimo trebuh kolikor hočemo; trebuh ostane vedno suh! Med tem ko se pri debelih daleč spredaj vozí, da ga komaj z rokami dosežejo, ter malce pogladijo ali pa na njem s prsti pobobnajo (kakor imajo nekateri navado), se nam suhačem nazaj umiče in pod rebra skriva, ali (kakor bi veseli menišek Vodnik rekel) »nam hodi pod rebra vasvat«. Okolu pasu nas je toliko, da bi človek lahko prstan raz roko snel pa bi ga za pas imel! —

Zdaj ko smo vnani razloček trebuhov nekoliko narisali, poglejmo še vanje. Ko bi bil jaz kak učen »dohtar«, popisal bi vam vsako kitico in žilico tega imenitnika. Učeni dohtarji imajo namreč navado, da človeško truplo razrezavajo (vsak me bo razumel, da ne svojega); to pa za to, da se učé notranjost človekovo na drobno poznati. Ker utegne pa to delo komu pobrati apetit, zlasti pa zato, ker tega sam ne znam, — naj se nikdo ne boji, da bom takoj živ ali ranien želodec razrezaval in popisaval. Raji se možko pomenimo o notranjih posebnostih in imenitnostih želodca. Pri imenitnih osebah (čitaj v listih: Hofmachten)

541 Školč Ant., umrl 1916 kot ujetnik v Kremoni, 542 Levkič J., pogrešan od 1914 s severnega bojišča, 543 Tonkli Al., umrl 1914 na severnem bojišču, 544 Skolc Fr., umrl 1918 na Češkem, 545 Šinigađa Al., umrl 1914 na severnem bojišču, 545a Mazora A., padel 1914 na severnem bojišču, 546 Lenkič J., umrl 1917 v ital. ujetništvu. — Iz duhovnije Libušnje: 546a vikarij Gregorčič S., umrl 1917 v bolnici v Ljubljani, zastrupljen po strupenih plinih, ko je šel ob bojišču previdovat, 547 Koren Fr., padel 1915 v Galiciji, 548 Koren Jan., padel 1915 v Karpatih, 549 Gabršček J., umrl 1917 v ruskem ujetništvu, 550 Sokol A., padel 1914 v Galiciji, 551 Faletič J., padel 1915 na Krnskem pogorju, 552 Skočir Fr., padel 1914 v Galiciji, 553 Skubin Fr., padel 1917 na Koroškem, 554 Volarič Fr., umrl vsled rane 1916 v Gradcu, 555 Skočir Bl., padel 1916 na Krnu, 556 Sivec J., padel 1916 pri Doberdobi, 557 Gregorčič A., padel 1914 v Karpatih, 558 Ivančič Fr., padel 1917 pri Huđem Logu na Krasu, 559 Rutar J., ranjen na Krnskem pogorju, umrl 1915 v Zagrebu, 560 Ivančič J., padel 1915 pri Horodenki v Galiciji. — Iz duhovnije Spodnja Idrija: 561 Poljanec A., umrl 1918 v bolnici v Trstu, 562 Kummer M., umrl 1914 v Debrecinu, 563 Zakelj J., umrl 1917 v ruskem ujetništvu, 564 Tratnik J., umrl 1916 v Buczaczu, 565 Jereb M., padel 1917 pri Asiagu, 566 Krapež Fr. (r. na Otlci), umrl 1914 v bolnici, 567 Močnik Al., padel 1915 na Tirolskem, 568 Balant Ant., padel 1915 pri Doberdobi, 569 Šinkovec Fr., umrl 1915 na Češkem, 570 Sedel Ferd., padel 1915 pri Mosciski v Galiciji.

imajo ljudje navado natanko paziti na vse njihovo obnašanje: kako hodijo in sedé, kako bedé in spé, kako nos vihajo, kihajo in dihajo! Spoznavam dobro in vém ceniti imenitnost vseh teh važnih opravkov, — na vse to pa pri gospodu želodcu vendar ne moremo gledati; ko bi hotel vse njegove muhe popisovati, bi mojemu natrganemu pljučnemu mehu sape zmanjkalo. Zato le nekatere važnejše stvari!

Najpoprej naj opomnim, da želodec zoper navado lene velike gospode nikoli ne spi. Priden delavec je, to se mu mora priznati. Ko bi ga smel brez zamere kaki reči primeriti, primeril bi ga najraje malnu, ki noč in dan melje. Premelje pa strašne reči. Koliko zemlja obrodi na polji, v vinogradih, po drevji! Koliko se v enem samem letu pridelata! (Rad bi hotel imeti pri roki statistične tabele vseh pridelkov!) Glejte, vse to se pokop-

lje v želodec! Želodec je danaidni sod brez dna, brezno brez konca! Denimo, da vsak človek zasuje v svoj malen na dan le 5 ali 6 funtov blaga (marsikomu se bi to zdelo premalo), tedaj zmellejo vsi človeški želodci na en sam dan kakih 5 ali 6 tisoč milijonov funtov jedi. Koliko znese to leto in dan?! Ko bi vse to znesel na en kup, pač mislim bi narastla precej visoka gora! Štel sem pa še le človeške želodce, kaj bi še le bilo, ko bi ložil v račun vse živalske želodce, kar jih leta po zraku, lazi in hodi po zemlji, plava v neizmerni globočini morja. To bi bilo strašno!

In vendar vsi ti želodci hočejo imeti hrane! Noč in dan človek napenja svoje oči, se trudi in poti. Zjutraj si komaj oči omaneš, že začuješ pri sosedu kovača-sajevca pokati s težkim kladivom na razbeljeno železo: »tike tak, ting tang!« da kar iskre švigajo in da ti po ušesih zvonijo; čev-

ljar — smolar bode s šilom in vlači dreto skozi kožo že davno pokopanih telet in volov, da naredi naši »Micki« lepe čreveljčke za praznik; krojač suče ostre škarje in tanko iglo ter celi rane stare, poguljene sukne, da ne bode radovedna srajca skozi odprta okna na rokavih kukala; kmet se žuli z motiko in drevesom, gospod dohtar praskalo po papirji s peresom in — vsi zakaj?? Eden ti poreče, da za družino, drugi da skrbi za stare dni, vsak ti jo kako obrne; ob kratkem pa se vse pové: Vsi se poté, da svoj trebuh redé!

Želodec je središče človekovo: »centrum hominis«, je rekel moj nekdanji učitelj, ki pa menda ni mislil, da je tako imenitno resnico izrekel. Sre-

želodec. Toda ta se bo še le izpolnila, ko pridejo za nesrečno Slovenijo boljši časi.

»Človek je, kar je«, učé nemški modrijani Büchner, Moleschote, Vogt i. dr., t. j.: vse človek postane le po jedi: vse njegove čednosti in slabosti, vso njegovo modrost in norost ima želodec na vesti, ker vse to izvira iz jedi. Če je to res, potem še-le je želodec korenjak! Ker pa »človek je, kar je«, tedaj bodo zanaprej dobre jedi — najboljše bukke; dobri kuharji in kuharice bodo najmodrejši učitelji in učiteljice; najbolj cenjeno orodje imajo zanaprej biti: kotli, lonci, kozice, noži in vilice, kuhalnice, burklje, grablje itd.; bukev v prihodnje ne bomo pisali drugih kot »kuharske

Slovensko sirotišče v Brucku ob Litvi l. 1918.

dišče človekovo, t. j. človeku glavna stvar! In to je želodec ljudem v resnici! Glava in srcé stojita vrh njega, pa človek ni srca ni glave tako zvesto ne sluša, kot želodec. Želodec je kralj v človeškem truplu: on veže vse naše misli, ves pogovor se vrti okolo — jedi! Otrok se zjutraj komaj iz slame ali iz listja izvalja, krmížljeve oči se mu niso še odprle, že napne male ustnice poljokaje: »Mama, lačen sem!« ali pa: »Kaj bomo za kosilo?« Prva skrb, skrb za želodec! Pa mislite, da so le otroci taki? Še več je odrastlih, ki vedno mislijo le na jed in pijačo, ki si še nebes ne morejo misliti brez vina in žganja, brez klobas in mesá. Veliko jih je, katerim je trebuh stric in ujec, nunec in nuna, oča in mati, ali celo — bog! Vsi poprašujemo zmeraj le to: »Kedaj bom jaz sit?« in samo o enem, ki se je bil menda prenajedel, sem slišal praviti, da je klical: »Kedaj bom jaz lačen!« Vsa skrb človekova — za želodec! —

»S trebuhom za kruhom«, je geslo ljudi! In res, marsikdo se povsod dobro počuti, kjer si more trebuh nasuti, »tam je moj dom, kjer kruha stradal ne bom«, tako slišim ljudstvo govoriti. Za kos kruha marsikdo um in srcé zataji! Trebuh je mož! — Marsikateri domorodec, domorodec — za

bukke«; bukvarnice in šole bodo — kuhinje in kleti! To je moj načrt prihodnje šole, kedar obveljá povsod načelo: »človek je, kar je!« V take šole menda ne bo treba nikogar siliti s šibo in palico, vsi jih bomo obiskovali dragovoljno. Država pa, ki ima dolžnost skrbeti za lepo izrejo podložnikov, nam bo morala dati takih učiteljev in šol, kakršne sem naštel. To se nam bo dobro godilo!

Želodec je imeniten, pa tudi siten gospod, ki potrpljenja ne pozna: Ob svojem času mu moraš dati zahtevani kos. Njemu je zastoj pridigati in ga z besedo tolažiti, ne dá ti miru, dokler mu želje ne izpolniš. Ene reči ne more trpeti: lakote! Post je njegov najhujši sovražnik, obložena miza — to je njegovo veselje! Ali kadar pomanjkanje ali pa cerkev post napovesta, takrat, takrat mu prihaja hudo! Takrat si poje žalostno pesem:

V adventu in v postí za mizo sedim, o joj!
Umiram slabosti, se stradat' učim, o joj!
Po črevih le grize, v trebuhu boli, o joj!
Ker prazne so mize, želodec medli! O joj!

Žal, veliko jih je, ki bi morali peti to pesem vsak dan. Stradajočih želodcev, ki živeža potrebujejo, pa ga nimajo, je na milijone na

Iz Velikega Repna: 571 Brana J., padel 1915 v Galiciji, 572 Brana Fr., padel 1915 v Galiciji isti popoldan, kakor njegov brat Jožef, 573 Purič Iv., padel 1916 pri Renčah, 574 Širca Iv. (s Cola), padel 1916, 575 Zvab Iv., padel 1915 za Sv. Goro. — 576 Macarol J. iz Križa pri Tomaju, padel 1917 na Sleme-planini pri Tolminu, 577 Reber A. iz Unca, padel v Galiciji. — Iz Barke: 578 Tominc Al., padel 1915 pri Črnovicah, 579 Tominc Iv., padel 1915 pri Dnjestru, 580 Kovačič Al., pogrešan od 1918, 581 Kovačič Iv., padel 1917 v Ravnici pri Sv. Gori, 582 Kovačič Jos., pogrešan od 1916. — Iz duhovnije Trebič: 583 Kralj Lovr., umrl 1917 na Koroškem, 584 Čuk Em., umrl 1915 v Ljubljani vsled ran, katere je dobil pri Soči, 585 Čuk Er., padel 1915 v Galiciji, 586 Kralj J., umrl 1917 v tržaški bolnici, 587 Kralj M., utonil 1918 v morju, ko je parnik zadel ob mino in se potopil, 588 Čuk J., umrl 1917 na Češkem. — Iz duhovnije Dutovlje: 589 Suc C., padel 1916 na Ruskem, 590 Žerjal Fr. (r. v Kosovelah), umrl 1918 na Stajerskem, 591 Bandelj Fr., padel 1917 na Tiroiskem, 592 Zvab V., pogrešan od 1915 z ruskega bojišča, 593 Žerjal Al. (r. v Kosovelah), pogrešan od 1914 iz Galicije, 594 Kovačič Fr. (r. na Lokvici), padel 1914 na Ruskem, 595 Ščuka Iv., umrl vsled ran 1915 v Komnu, 596 Zvab Iv., padel 1915 v Galiciji, 597 Rebec V., padel 1915 v Galiciji, 598 Rebec Iv., pogrešan iz Galicije od pričetka vojske. — Iz duhovnije Gradno: 599 Širk C., umrl 1920, 600 Drnovšček Fr., pogrešan od 1917, 601 Gasparin Ang., umrl 1916 na Dunaju. — Iz duhovnije Bazovica: 602 Gojča J., pogrešan od 1918 iz Rusije.

tem svetu! Koliko jih je, ki jim ne ostaja drugega ko vohati, kadar bogatini cvrejo in pečejo, ki zoper lakoto nimajo drugega pripomočka, ko ta, da pas za več jamic stisnejo! Ah, ko mi to na misel pride, mi dobra volja neha in smeh usahne! Po mestih, kjer je največ presitežev, je tudi največ stradalcev. Kako jim pomagati? To je veliko vprašanje — vprašanje želodca, — učeniljudje mu pravijo **socialno vprašanje**. So druga vprašanja tudi važna, ali najprvo je gotovo vprašanje želodca — ali socialno. Kadar se bo to vzajemno reševalo, takrat bo na zemlji strah in groza kakor nikdar poprej; reševalo pa se bode z ognjem in mečem, to je gotovo, ker ga ljudje nočejo rešiti s srcem — s krščansko ljubeznijo!

Želodec je situ gospod. Kako dobro bi bilo na zemlji, ko bi želodca ne bilo! Ne bilo bi treba ne kopati ne orati, ne sejati ne žeti. Vse se trudi, da želod-

cu služi. Ko bi želodca ne bilo, hé to bi hotel videti, koliko pridnih rok bi še bilo na svetu? Če se lenuh še kedaj dela pritakne, kedo ga k temu prisili? Želodec, ki mu kruli in cvili! Ko bi želodca ne bilo, kako lepo bi se dalo v senci ležati brez skrbi, kaj bo drevi in jutri! Ko bi želodca ne bilo, potem bi ne bilo ne bogatinov ne siromakov, vsi bi bili enaki, ker bi nobeden drugega ne potreboval. Ko bi želodca ne bilo, ne bi bilo treba ne kuharjev ne kuharic, ne kupovalcev ne prodajalcev, ne soldov ne soldatov ne advokatov. Vlado bi večni mir; ne bi se niti trgali niti pravdali za vsako jajce, ki ga naša kokoš na sosedovem hramu iznese! Nehale bi tatvine, goljufije in sloparije, — začel bi zlati čas! O, ko bi želodca ne bilo!

Kaj pomaga?! Tega sitneža ne odpravi noben deželni niti državni zbor! Ko bi bilo to mogoče,

pri tej priči zložim prošnjo in stavim, da jo vsak podpiše!

So pa vsakovrstni želodci; zmerni želodci in požrešni želodci. Požrešen želodec bi jaz primeril mlinarjevemu mehu, katerega mlinar z moko nasuje, povrhu pa še s palico natlači; toda med tla-

Lenin,
ruski boljševiški samo-
oblastnik.

Bela Kun,
ubegli ogrski boljševiški
samooblastnik

čenjem lahko meh pokne; tako tudi nezmeren želodec, ne da bi ravno počil, ali po noči take presiteže rada mora tlačiti. moré jih težke sanje o roparjih in sovražnikih, ko so jim ravno za petami,

katerim pa ni moči uteči; presitega človeka po noči lahko malce doleti (t. j. zadene mrtvoud) in zjutra se več ne zbudi.

Nahajajo se izbirčni želodci, ki iščejo sapnih oblizkov, sladkih prigrizkov, kakor blede mestni gospodiči; nasproti pa tudi še živé poštení zadovoljni želodci, ki se držé stare postave: »Naj bo slama ali šeno, da je le polno črevo!«

So dobri in slabi želodci. Slab želodec je slab minister v državi, slab gospod v hiši; družina se pri tem ne opita, in udje se pri onem ne očebele. Dober želodec je pa velika sreča za človeka, on vse shrusta in zmelje. Moj dragi Boris je o tem tako zagodel:

Kdor hoče na sveti veselo živeti
On mora dober želodec imeti,
Želodec dober in slabo srce.
Oboje dobro — to skupaj ne gré.

Dober želodec imeti je res lepa reč, ali dober želodec imeti pa nič za usta, — to je hudó; zato želim vsem dober želodec pa zraven kaj za prigrizek — in tako: dober tek! pazljivi čestiti poslušalci, k mastnemu puranu, ki so nam ga vrla mamka spekli na praznik presnetega Kurenta, patrona vseh trebušnikov. Amen.

Nova zvona.

Pred vojno so peli zvonovi trljé,
med vojno so sneli jih tujl možjé,
razbili, odvedli, prellili tako,
da smrt na ljudi izgrmevali so.

In kakor da prišel poslednji je dan,
bobneli, hrumeli so v plodno ravan,
zvoniku so lino zasuli k nogám,
do tal so cerkveni porušili hrám.

Zanašali niso Bogu, ne ljudém,
ne hišam, ne polju, ne tihim grobém;
pregnali Boga so, pregnali ljudi,
v poljé iz grobov so metali kosti.

Ni kamna na kamnu, drevesa nikjer,
po jarkih potika se človek — zver;
ponosen tu prej se mu dvigal je krov,
zdaj pušča in groblja je delež njegov.

Grmenje potihne. Zamišljenih čel
vrnó se izgnanci iz tujih dežel.
In rijejo v grobljo — iz golih desak
med jarki se dvigne vasica barak.

Pred vojno so peli zvonovi trljé,
po vojni ne dohrepni jih srcé:
pomlad je v deželi in vélika noč,
zvoniti je treba — zvoniti ni moč.

A tam za barakami, tam za vasjó
vse polje izstrelkov je praznih polnó.
In pridejo fantje, odpeljejo trí,
obesijo jih sredi nove vasi.

Pred vojno so peli zvonovi trljé —
tri zvona zdaj sredi barak zaječé;
zvoniti je treba, zvoniti je moč:
tri žalostna zvona za vélika noč.

In prvo se zvono v poljé razlihti:
»Kdo v njive sejal je prebele kosti?
Kdo gozd je oklestil do črne prsti,
pripravil velike gavranje gosti?«

In drugo se zvono razlega v ravan:
»Globoko je z jarki zdaj svet razoran,
s človeškimi trupli gostó nasejan —
le kakšna bo žetev čez leto in dan?«

In tretje se zvono oglašá bolnó:
»Zvonovi-topovi nebó in zemljó
z grozničavo zono presunili so —
kakó se je bosta otresla, kakó?«

Pastúškin.

V album . . .

Okoli sebe poglej:
v solncu stojiš
in se smejiš,
ker srečno mladost živiš.. —
Nalovi si žarkov,
v dušo jih skrij

in zvezde visokih si vzorov
prižgi..
pa v sebi imela boš solnce in zvezde — celo nebó
in le okoli sebe samó
— revno zemljó..

Fran Tratnik.

603 Umek Fr., umrl 1918 na Tirolskem, 604 Marc Fr., umrl za ranami 1915 v Prešovem v Galiciji, 605 Žagar Andr., pogrešan z italijanskega bojišča, 606 Grčič J., padel 1918 na Grapi (Tirolsko), 607 Mijač Fr. (iz Lokve pri Divači), padel 1917 v Dol. Trebuši, 608 Ražem S., umrl 1916 v Taškentu v Rusiji, 609 Križmančič Mat., padel 1917 na Fajtovem hribu, 610 Križmančič Mat., umrl 1916 v Galiciji. — 611 Kozlan J. iz Bertokov, umrl 1918 v Trstu. — 612 Bažec J., Crnikal, umrl 1917 1917 pri Gorici. — 613 Rošeto I. iz Farancana, umrl 1915 v Galiciji. — 614 Goljevščik J. iz Škofij, umrl 1917 v Meranu. — 615 Mendica J. iz Kopra, umrl 1915 v Košicah, — 616 Cendek J. iz Jelovic, umrl 1915 na Ogrskem. — 617 Novel N. iz Sermuna, ponesrečil 1914 na morju vsled viharja. — 618 Tedesco I. iz Farmane, umrl 1914 v Galiciji. — Iz duhovnije Rakek: 619 Meden K., padel 1916 na ital. bojišču, 620 Gabrejna J., padel 1914 na južnem bojišču, 621 Urbas J., padel 1915 pri Klopkovu, 622 Jernejčič J., padel 1917 pri Tolminu, 623 Slabe M., padel 1915 na Tirolskem, 623a Petrič Fr., padel 1915 na ital. bojišču, 624 Meden Iv., padel 1917 na ital. bojišču, 625 Meden Ant., padel 1916 na ital. bojišču, 626 Gabrenja Al., padel 1916 na ital. bojišču, 627 Beričič Andr., padel 1914 pri Grodeku, 628 Bajt Iv., padel 1915 v Karpatih, 629 Bajt M., umrl 1914 v Miškolcu, 630 Mlinar J., umrl 1915 na Ogrskem. — Iz duhovnije Marijcelje: 631 dijak Grebenjak A., padel v Karpatih, 632 Bajt Fr., padel ne ve se kje, 633 Paravan St., padel ne ve se kje.

Kuharsko in nadzorno osobje begunskega taborišča v Vagni I. 1917.

Za ta in oni svet.

1.

Zrakoplovec.

Cim više se dviga zrakoplovec, tem večje postaja njegovo obzorje na vse strani. Malenkostne razlike pa, ki ločijo gore in doline, polja in travnike, gozde in pašnike, izginjajo njegovim očem čedalje bolj. On vidi v nebotičnih višinah le celoto širne pokrajine in se je veseli...

Tako se človek v idealnih višinah ne bavi z malenkostmi, ki nas ločijo. Cim bolj se dvigamo v nadzemske višine, tem bolj ljubimo celoto in enoto in preziramo ter zaničujemo malenkosti, ki nas ločijo rodeč zdražbe in prepire...

2.

Bodi pokoren!

Glej, vse reči na svetu imajo svoje meje in brzde: Solnce, mesec in zvezde se drže točno svojih potov in gorje, ko bi kdaj krenile od svoje smeri; morje, reke in potoki se drže svojih bregov in gorje, ko prestopijo meje; ogenj in elektrika sta človeku v neizmerno korist, a gorje, ko se izvijeta človeku iz oblasti; živali so človeku dobre, dokler so mu pokorne in rastline rode stoteren sad, stoječ nepremično na svojem mestu...

Uči se od narave biti v mejah in brzdah modre pokorščine, ako hočeš biti človeški družbi koristen.

3.

Ne podpihuj!

»Če v iskro popihaš, se vname ogenj, toda če vanjo pljuneš, ugasne. To in ono prihaja iz ust.« (Cerkvene bukve 28, 14.)

Koliko preprirov, zdražb in vojsk bi lahko zabranili, ko bi včasih z zaničevanjem le pljunili na malenkosti, ki nas razdvajajo. Podpihovanje rodi iz malenkosti velike prepire, zdražbe in vojske, toda hladna in resnična beseda jih poravna rodeč ljubezen in mir. To in ono prihaja iz ust.

4.

Vihar.

Ko otrese vihar spomladi zelenje in cvetje na tla, je ljudje pohodijo.

Tako se z zaničevanjem pohodi zelenje in cvetje zlate mladosti, ko je vihar strasti otrese.

5.

Najdba sv. križa.

Ko najdeš na potu svojega življenja križe in težave, ne toži! Glej, krščanstvo praznuje mej največjimi prazniki najdbo sv. križa. Najdba križev in težav ti bodi veselo znamenje vstajenja in življenja, ti bodi zastava zmage in slave.

6.

Dekleta, gojite cvetice!

Vse narodne pesmi slavijo naša dekleta, ki si v gredicah goje krasne cvetke in si zraven pojo prekrasne narodne pesmi. Ko deklica neha z gojitvijo cvetok in z lepim petjem, je po narodni pesmi znamenje, da je pozabila Boga, da je umrla lepota njene duše, da je umrla njena nedolžnost. Še slabše znamenje je, če deklica nima smisla za cvetje in petje.

Dekleta, bodi vam to v opomin! Naj na vašem vrtu nikdar ne usahne lepo cvetje in naj v vaših ustih nikdar ne utihne prekrasna narodna pesemca, ker je to gotovo znamenje, da niste še pozabile Boga. Naj se vam nikdar ne zgodi, kar pravi pesem:

Sinoči je pela
ko slavček ljubo,
zakaj pa je danes
rosno nje oko?

Sinoči cvetoča,
rudeča ko kri,
zakaj pa jej danes
obrazek bleđi?

Imela je vrtec,
oj vrtec krasan,
ko davi je vstala,
bil cvet je obran...

7.

Zastonj sije solnce, zastonj pada dež...

Ako kmet pridno ne dela, mu zastonj sije solnce in zastonj pada dež. Kdor pridno ne dela, ne bo videl zlatih sadov na svoji njivi.

Prav tako nam zastonj sije solnce milosti božje in nam zastonj pada rosa blagoslova božjega, ako pridno ne sodelujemo. Kdor ne dela in se ne trudi, kdor se ne premaguje in žrtvuje, ne bo videl večnih sadov in uspehov svojega življenja.

634 Bernik A., padel 1918 pri Piavi, 635 Blažič J., padel ne ve se kje, 636 Mugerli Alb., padel ne ve se kje, 637 Tinta Ant., padel na Tirolskem, 638 Melink R., padel 1915 v Galiciji. — Iz duhovnije Sv. Križ pri Trstu: 699 Sulčič Ivana, ubita 1917 po granati, 700 Košuta M., padel 1915 v Galiciji, 701 Sulčič Kr., umrl 1917, 702 Verginela Avg., umrl 1915, 703 Ukmar Jak., umrl 1916 v Radgoni, 704 Košuta R., pogrešan od 1914, 705 Sedmak Fr., umrl 1918 na Dunaju, 706 Martinuč J. (roj. v Renčah), umrl 1920 v Rusiji, 707 Gruden M., se pogreša od začetka vojne, 708 Tence Al., umrl vsled ran 1914 v Trstu, 709 Bezin V., umrl 1916 v Srbiji, 710 Furlan J., umrl 1915 v Ljubljani, 711 Milič J. (r. v Mal. Repniču), padel 1915 v Galiciji, 712 Sulčič Kr., padel 1917 pri Piavi, 713 Bogatec Al., umrl vsled malarije 1918 v Sežani, 714 Sirk Krist, umrl 1916 v Rusiji. — 717 Pavlin A. iz Potokov, umrl 1918 v Rusiji. — 718 Zaber J. iz Potokov, padel 1915 na Javorčku pri Bovcu. — 719 Humar Fr. iz Sempasa, padel 1915 na Sv. Mihaelu. — Iz duhovnije Ajdovščina: 720 Kalin Fr., padel 1917 na Krasu, 721 Durn J. (r. na Gradišču pri Vipavi), umrl 1917 v Rumuniji, 722 Prosen Ant., padel 1917 v Svetem na Krasu. — Iz duhovnije Cerovo: 723 Nikolavčič A., umrl vsled ran 1915 v Galiciji, 724 Melink A., pogrešan, 725 Korsič J., padel 1915 v Galiciji, 726 Peršolja M., padel 1916 na Rumunskem. — Iz duhovnije Podbrdo: 727 Bizjak L., padel 1917 na Vršiču.

8.

Kako se v grobu počiva...

Po dolgih letih sem prišel v domačijo in krenil na domače pokopališče, kjer spe moji rojaki. Poprašal sem po grobu dobre Marijanice, ki se mi je bila živo vtisnila v spomin. Bila je tako skrbna in pridna, da je ni bilo daleč na okolu tako pridne, skrbne in dobre. Kolikorkrat sem jo srečal in nagovoril: »Kam, teta Marijanica? Zakaj toliko tekate in se ubijate,« pa mi je vselej odgovorila: »Sedaj je čas za delo, počivali bomo v grobu po smrti, kolikor bomo hoteli«....

Pokažejo mi v travi nizek kamen z njenim napisom. Na grobu pa je raste lep nageljček, rdeč kot kri. »Kdo pa je ta lep nageljček vsadil?« — Oglasi se mala unukinja tete Marijanice, ki lej je bilo tudi ime Marijanica in pravi: »Tata ga je vsadil, mi ga zalivamo in skrbimo zanj, ker je tata rekel: Pokojna mama nas je sè svojo krvjo vzgo-

Mirovna konferenca v St. Remu.

1. Angleški ministrski predsednik Loyd George. 2. Angleški minister za zunanje zadeve Lord Curzon. 3. Bivši francoski ministrski predsednik Millerand. 4. Bivši italijanski ministrski predsednik Nitti. 5. Bivši italijanski minister za zunanje zadeve Scialoja. 6. Japonski pooblaščenec Mutsu.

jila in nam se svojo kryjo zapustila lepo premože-
nje, zato naj ima na grobu nageljček, rdeč kot kri.«

Pokleknil sem v travo k nizkemu kamenu in
vzdihnil:

Blagor mu, ki se spočije,
v črni zemlji v Bogu spi!
Lepše solnce njemu sije,
lepša zarja rumeni,

9.

REKA.

Vse reke teko v morje.
Pregovor.

Ko v tvoje valovje, o reka, strmim,
od tvojih vodá se modrosti učim:
Kako se poganjaš se silo naprej
in trno porivaš do morja se mej! —
Ko piva se kapljica v gorah rodi,
se likratí ji želja po morju zbudi.
Vsi toki, ki tebi v naročje lijò,
vsi v morje brezkončno hitijo s tebo.
Pač mnogo prekrasnega vidiš sveta
in mnog se ti óbráz na bregu smehlja
in mnogo pozdravlja cvetočih te lic
in v stran te izvablja sirenski njih klic,
a ti se ne meniš deroč le naprej,
nevzdržno porivaš do morja se mej! —
Ah, tudi jezove ti stavijo v bran;
že ustavljaš se, tiho obračaš se v stran!
Gorje ti, že čujem kolesja ropot —
kaj zmislí napredni človeški se rod!
Kako se ti viješ okolu koles,
kako se premetaš razježeno črez
in strašne, ognjene vzbujáš moči,
da vas se in mesto ob tebi iskri,
a slednjič jim uboga mučenka zbežiš,
vsa kalna, ko ujókana dalje hitiš! —

V ognjene oklepe te živo love,
da dvigajo od jeze se tvoje vode,
da dirjaš kot besna, razparjena vsa
črez širne planjave do kraja sveta
godneč ves napredek človeški s sebo
z nevzdržno veliko, železno močjó,
a v sili tej rajši se v hlap razpustiš,
da v dežju svobodno spet v morje bežiš.
Za morje brezkončno vse kaplje žive,
le v morju se umirijo tvoje želje.....

Ko v tvoje valovje, o reka, strmim,
od tvojih vodá se modrosti učim:
Jaz tudi v brezkončnost obračam oči,
naprej se poganjam pogumno vse dni.
Tako si učila me prvega dne,
ko milost prejel sem iz **krstne vode**. —
Pač mnogo prekrasnega vidiš sveta
in mnog se mi obraz ob cesti smehlja,
a hod moj gre dalje, le dalje vsikdar,
zmotiti ne more nobena me stvar:
Ko tvoje me **vođe skrivnostne krope**,
skušnjave sovražne pred máno beže. —
Ah, tisoč težav nam postavljajo v bran,
da s poti bi ravne nas spravili v stran!
Sovražniki kleti srdito prete
in vklepajo kruto nam pridne roke,
a treba je, bratje, pogumno naprej
sè silo nevzdržno do večnosti mej!
Nikdar ne omahne poguma mi moč,
jaz tebe, o reka, posnemljem pojoč.
Mej gromom in bliskom le dalje hitim,
na konec, na konec dospeti želim,
kjer zadnjič **kropila** boš moje telo,
kjer v večnost brezkončno se vrata odpro.

Dr. Egidi.

Skupina idrijskih in cerkljanskih Orlov iz l. 1910.

728 Debeljak M., umrl 1915 v Miškolcu, 729 Laharnar Ant., padel 1916 pri Gorici, 730 Gatej L., umrl 1916 v vojni bolnici, 731 Kovač M., padel 1917 pri Fossalta, 732 Kogoj A., padel 1915 v Galiciji, 733 Dakskobler A., umrl v Tridentu, 734 Trojer Fr., zasul ga je plaz 1917 na Vršču, 735 Valentinčič A., umrl za ranami 1916 na Ogrskem (njegov oče Martin je umrl 1917 pri Asiagu, medtem ko je doma zažigalna bomba, vržena iz zrakoplova zažgala domačo hišo, ob kateri priliki je bila zažgana tudi zapadna stran Trtnika), 736 Drole Iv., padel 1916 v Novi Vasi na Krasu, 737 Beguš Fr., umrl 1914 v Sarajevu, 738 Dakskobler Val., umrl kot vojni ujetnik 1919 v Trstu, 739 Bizjak Fr., padel 1915 pri Pšemislju, 740 Kusterle Andr., umrl vsled vojnih naporov 1918 doma na dopustu, 741 Kusterle P., umrl 1918 na Opčinah, 742 Bizjak L., padel 1916 v Gorici, 743 Prezelj N., umrl 1920 v ital. ujetništvu, 744 Bizjak A., umrl 1914 v Budimpešti, — 745 Trpin Iv. iz Podsabotina, padel 1916 na Krasu. — 746 Frančeškin Andr., iz Sel na Krasu, sneženi plaz ga je odnesel 1916 na Tirolskem. — 747 Rotar I. iz Št. Petra na Krasu, padel 1917 v Doberdolu. — Iz duhovnije Hrušica: 748 Mihalič I., pogrešan z ruskega bojišča, 749 Gerželj Andr., pogrešan z ital. bojišča, 750 Ukovič R., ustreljen 1918 v Radgoni (ustreljen je bil vsak deseti vojak, češ, da niso hoteli več na bojišče), 751 Gustinčič A., pogrešan z ital. bojišča pri Piavi, 752 Ukovič J., padel 1915 na Tirolskem, 753 Dodič A., padel 1915 na Ruskem, 754 Gustinčič J., pogrešan od 1917 z ruskega bojišča. — Iz duhovnije Medana: 755 Pulec K., padel 1917 na ital. bojišču, 756 Srebernič A., umrl vsled vojnih naporov 1920 doma, 757 Simčič Al., pogrešan od pričetka vojne, 758 Simčič Fr., pogrešan od pričetka vojne. — 759 Koren Fr. iz Budanj, umrl vsled vojnih naporov 1915.

Begunska pesem.

Dan na dan
lega molk teman
na mesto in vas,
dan na dan
pada bič strašan
po nas!
Iz temnih razvalin,
odurno se režečih
vstaja dom svetla,
pa le za gospoda.
Za nas so barake,
za nas so mrzli podzemljski rovi
in skalne dupline.

—:—

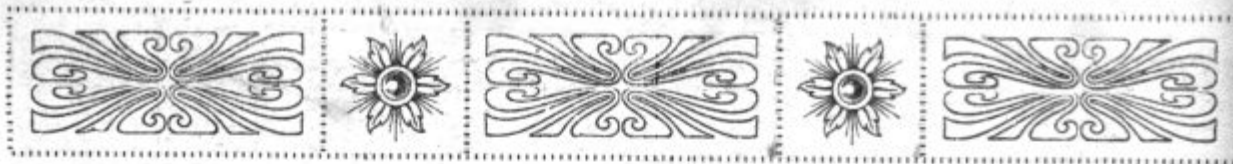
Videl sem brez domovine
na zemlji svoji,
temne, ugasle ljudi:
kakor zveri
pod zemljo bivajo.
Mimo hodi gospoda
v svili na ples in na pir.
Tam iz črnih jam
pa težke molitve prihajajo,
kakor kletev vstajajo
in krič v nebó. —
Kaj te je strah, o brate,
te povesti?
O, da bi čutil ti njih bolesti,

bolesti onih, ki živi mrjó
tam pod zemljo
na lastnih tleh!

—:—

Dan na dan
lega molk teman
na mesto in vas,
dan na dan
pada bič strašan
po nas.

Ciril Drekonja.

Nekaj malega o tamburicah.

Spisal Vinko Vodopivec.

Tamburice so naše narodno glasbilo. Iz sosedne Hrvatske smo jih dobili in po naših izobraževalnih društvih so se razširile po vsej Sloveniji. Prvotno je tamburica služila le poedincem, ki so na nji spremljali svoje junaške pesmi. Tamburaški zbori, po sestavi kakor jo sedaj poznamo, so pa proizvod novejšje dobe. Milutin pl. Farkaš je začetnik tamburaškega zboru v sedanji sestavi. Za vlogel je služil Farkašu moderni orkester. Tudi Ruši so iz svojih narodnih glasbil balalajke in domre sestavili orkester, zelo podoben našemu tamburaškemu zboru.

Sestavljeni so tamburaški zbori navadno iz sledečih glasbil: (Glej slike na str. 62.)

1.) **Bisernica** (slika a), najmanjši instrument, podoben prav majhnim goslim, ima 4 strune, po dve in dve skupaj vse štiri strune enako uglasene namreč »d«. Obsega nekaj malega čez dve oktavi, namreč od d' do e'''. — Spada med transponujoče instrumente. Njena igra namreč se glasi oktavo više kakor je pisano. V zboru igra bisernica navadno melodijo v višji oktavi.

2.) **Kontrašica** (slika b) je ravno takšna kot bisernica, samo da je za spoznanje večji. V zboru spremlja kontrašica bisernico v tercah ali sekstah.

3.) **Brač prvi** (slika c). Ta je glavni instrument celega zboru. Precej večji je od bisernice ter podoben mandolini z zelo dolgim vratom. Ima 4 strune, po dve in dve skupaj, vse štiri enako uglasene na d. Obseg od d do e''. V zboru vodi melodijo.

Omenjeni trije instrumenti imajo na vratu razdeljeno lestvico potom kovinastih zarez, tako da imamo na prvih dveh strunah sledeče glasove: d, dis (es), f, fis (ges), g, a, h, c, d, e, fis (ges), g, a, h, c, d, e. Na zadnjih dveh strunah pa glasove: d, dis (es), f, fis (ges), g, gis (as), ais (b), cis (des), dis (es), f, gis (as), ais (b), cis (des), dis (es). — Na peti, deveti in dvanajsti stopnici so vtisnjene bele točke radi lažjega pregleda.

4.) **Brač II.** (slika d) je za spoznanje večji od brača I. Ima 4 strune, kojih prvi dve ste uglaseni na d, a drugi dve kvinto niže na g. Obseg od g do d''. V zboru spremlja brač I. v tercah ali sekstah.

5.) **Brač III.** (slika e) je malo večji od brača II. pa ravno tako uglasen. V zboru ima več samostojnosti kakor brač II., spremlja melodijo kontrapunktično ali odgovarja isteje v posnemajočih figurah. Škoda, da je ta instrument pri tamburaških zborih večinoma tako šibko zastopan, da ne pride do veljave.

Brač II. in brač III. imata na vratu hromatično razdeljeno lestvico. In sicer imamo na prvih dveh strunah glasove hromatično od d do d''. Na drugih dveh strunah pa od g do d.

Na navedenih instrumentih proizvajamo glasove z trzanjem ali drsanjem. V ta namen nam služi trzalica iz celuloida ali pa košček črešnjevega luba.

Trzamo pa vse cele in polovične note, nadalje četrtinke, vezane osminke in vezane šestnajstinke zlasti v počasnem tempu. Samo udarjamo pa nevezane osminke in šestnajstinke, pa tudi četrtinke če so zaznamljene s »staccato«.

Teh pet navedenih instrumentov rabimo za melodijo ali napev, imenujemo jih primaše to je prve glasove.

Ostanejo nam še trije instrumenti za spremljanje, ktere imenujemo sekundaše to je druge glasove. Ti so:

6.) **Bugarija I.** Ta instrument je zelo podoben gitari. Ima 4 strune, ki so uglasene v akordu h, d, g g. Prvi dve struni (g g) ste obe enako uglaseni.

7.) **Bugarija II.** Precej večja je od bugarije I. Ima štiri strune uglasene v akordu g, h, d d. Prvi dve struni ste tudi tukaj enaki (d d).

8.) **Berde ali bas** — ima 4 strune. Prvi dve ste uglaseni v oktavih na glas d D. Drugi dve struni ste istotako uglaseni v oktavih kvinto niže na glas g G. — Berde ima na vratu hromatično razdeljeno lestvico. Na prvih dveh strunah od G do Cis (v oktavih). Na drugih dveh strunah od D do d (v oktavih). — Berde je podlaga celega zboru, glasi se oktavo niže kot je pisano. Bugarije spremljajo igranje primašev v akordih navadno tako, da prvo četrtinko udari berde, druge četrtinke pa udarjajo bugarije. Berde in bugarije navadno ne trzajo ampak samo udarjajo.

760 Hvalič Fr. iz Podgore, padel 1916 na Tirolskem. — Z Vogerskega: 761 Beltram J., pogrešan od 1918 iz Albanije, 762 Žižmund J., umrl 1915 v ruskeñ ujetništvu, 763 Vodopivec J., umrl 1914 na Ogrskem, 764 Gorjan J., padel 1914 v Galiciji, 765 Žižmund Al., padel 1914 v Srbiji, 766 Gregorič Alf., umrl na Ogrskem, 767 Žižmund, padel 1915 na Oslavju, 768 Jarc Ant., umrl 1919 doma, ko se je vrnil iz ujetništva, 769 Gregorič Flor., ranjen v ruskem bojišču, umrl 1915 na Moravskem, 770 Jarc Ang., padel 1918 na Tirolskem, 771 Fornazarič Ant., padel 1918 na Tirolskem. — Iz duhovnije Tomaj: 775 Šonc Mir., padel 1915 na Krasu, 776 Gorup K., padel 1918 na Tirolskem, 777 Fabjan Vinc., padel 1914 v Srbiji, 778 Šonc Fr., umrl 1916 na Tirolskem. — Iz duhovnije Gabrovica: 780 Kozmič Al., pogrešan od 1916, 781 Lulin J., umrl 1915 doma na dopustu, 782 Colja Leop., pogrešan od 1915, 783 Colja Jos., pogrešan od 1916, 784 Colja Al., umrl 1917 v Ljubljani. — Iz duhovnije Dornberg: 785 Rojic Andr., padel 1914 v Srbiji, 786 Cottič J., padel pri Št. Martinu na Krasu, 787 Rijavec C., padel 1915 v Galiciji, 788 Bric J., umrl 1915 v Rusiji, 789 Berce Iv. R., umrl najbrže 1914 v Galiciji, 790 Šinigoj J., padel 1915 pri Varšavi, 791 Šinigoj Iv., pogrešan od 1916 pri Kostanjevici na Krasu, 792 Čotar J., je zmanjkal 1915, 793 Cottič Št., padel 1915 v Srbiji. — Iz Marijinega Celja: 794 Grebenjak Fr., padel 1915 v Galiciji, 795 Kralj Ang., padel 1915 v Galiciji.

Večji zbori imajo tudi še druge inštrumente n. pr. **kontrabrač I.** in **kontrabrač II.** Prvi je enak braču I. samo s tem razločkom, da je precej večji in da je uglašen za oktavo niže. Drugi je enak braču II., samo da je večji in tudi oktavo niže uglašen. Lep in mogočen instrument je tudi **bugarija III.**, ki je veliko večja od bugarije II. in uglašena kakor bogarija II. a za oktavo niže.

Zadnji trije navedeni inštrumenti spadajo med transponujoče inštrumente. Njihova igra se namreč glasi eno oktavo niže kakor je pisano.

Nekteri večji zbori imajo tudi mali berde ali **Celovió**, ki je veliko manjši kakor navadni berde, toda tudi veliko bolj gibčen. Zato ima v zboru večkrat samostojno melodijo ali samospjev. Celovič je različno uglašen. Nekteri so ravno tako uglašeni kakor veliki berde, drugi kvarto više, namreč C c — G g. — Potemtakem imajo tambu-

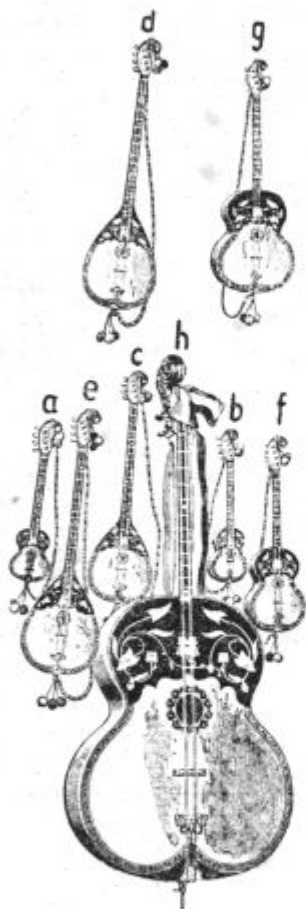
raški zbori po osem do dvanajst različnih inštrumentov.

Škoda, da se to naše narodno glasbilo še ni tako razširilo in ukoreninilo, kakor zasluži. Res so sedaj neprikladne razmere — a vedno ne bo tako. Potruditi se moramo, da ta naš narodni instrument razširimo kar le možno. To je naša last, dediščina naših očetov, zato jo moramo ljubiti. V zadnjem času se je za nesrečo razširila harmonika med naše ljudstvo. To je tuje blago in naši slovanski naravi neprikladno. Harmonika ubija v ljudstvu vsak čut do prave narodne glasbe. Harmonika kvari ljudstvu tudi ves dobri okus, ki mu je prirojen. Ni je večje zapreke za narodno glasbo kot tuja vlačuga-harmonika. Da bo ta spis imel tudi nekaj praktične vrednosti, naj navedem nekaj najnavadnejših akordov za bugarije. Ker v teh časih nimamo nobene druge take knjige, upam, da bodo ti akordi marsikateremu tamburašu

dobrodošli. Radi pomanjkanja prostora poskušajmo si pomagati s številkami.

Ako vzamemo bugarijo v roko, vidimo, da ima na vratu več zarez ali stopnic. Vsaka stopnica zviša vse strune za pol glasu.

Če potegnemo z prstom ali s trzalico po praznih strunah bugarije I., tedaj se nam oglasi akord v G-dur to je glasovi: h, d, g g. Prazne strune zaznamujemo z znakom — 0.

Ako rabimo kak drug akord, n. pr. dominantni akord od G-dur (to je G7 po Farkašu), moramo pritisniti zadnjo struno (h) na prvi stopnici, srednjo struno (d) udarimo prazno in prvi dve struni (g g) pritisnemo na drugi stopnici. S številkami bi zapisali to tako-le: 1, 0, 2. Razložimo to še enkrat: Prva številka (1) pomeni, da je treba pritisniti zadnjo, to je najdebelejšo struno na prvi stopnici. Srednje znamenje (0) pomeni, da je treba srednjo struno udariti prazno. Tretja številka (2) pomeni, da je treba prvi dve struni pritisniti na drugi stopnici.

Vzemimo še en drug akord, n. pr. D. dur. Tega bi označili za bugarijo I. tako-le: 3, 4, 2. Leva

številka (3) pomeni, da je treba zadnjo struno (to je najdebelejšo) pritisniti s prstom na tretji stopnici. Srednja številka (4) pomeni, da je treba srednjo struno pritisniti na četrti stopnici. Tretja številka (2) pomeni, da je treba obe prvi struni pritisniti na drugi stopnici.

Ako sedaj s trzalico potegnemo čez vse strune bugarije prve — se nam oglasi akord d, fis, a — to je akord D-dur. Na enak način lahko izrazimo vsak akord s številkami.

Sledi tukaj 42 najnavadnejših akordov po Farkaševem sistemu, in sicer najprej **akordi za bugarijo I.**

G-dur = 0, 0, 0. — G7 = 1, 0, 2. — C-dur = 1, 2, 0. — C7 = 3, 3, 0. — D-dur = 3, 4, 2. — D7 = 2, 2, 0. — A-dur = 2, 2, 2. — A7 = 0, 0, 1. — E-dur = 0, 2, 1. — E7 = 0, 1, 2. — H-dur = 4, 4, 4. — H7 = 2, 2, 3. — Fis-dur = 2, 4, 3. — Fis7 = 2, 3, 1. — F-dur = 1, 3, 2. — F7 = 1, 2, 3. — B-dur = 3, 3, 3. — B7 = 1, 1, 2. — Es-dur = 4, 5, 3. — Es7 = 3, 3, 3. — As-dur = 1, 1, 1. — As7 = 2, 1, 0. — Des-dur = 2, 3, 1. — Des7 = 1, 1, 1. — Zvečane (alterirane) akorde označujemo s klicajem. (!) G! = 2, 2, 3. — C! = 1, 1, 2. — F! = 3, 3, 1. — D! = 3, 3, 4. — Mol-akorde označujemo z malimi črkami a mol = 1, 2, 2. — e mol = 0, 2, 0. — h mol = 3, 4, 4. — fis mol = 2, 4, 2. — cis mol = 2, 2, 1. — gis mol = 0, 1, 1. — dis mol = 4, 4, 3. — d mol = 3, 3, 2. — g mol = 3, 5, 3. — c mol = 1, 1, 0. — f mol = 1, 3, 1. — b mol = 2, 3, 3. — es mol = 4, 4, 3. — as mol = 0, 1, 1. — Dominantni mol-akordi (septimni akordi) so enaki dominantnim dur-akordom enakega imena.

Akordi za bugarijo II.

G-dur = 0, 0, 0. — G7 = 2, 1, 0. — C-dur = 0, 1, 2. — C7 = 0, 0, 3. — D-dur = 2, 3, 4. — D7 = 2, 2, 5. — A-dur = 2, 2, 2. — A7 = 1, 3, 2. — E-dur = 1, 0, 2. — E7 = 2, 0, 1. — H-dur = 4, 4, 4. — H7 = 3, 2, 2. — Fis-dur = 3, 2, 4. — Fis7 = 1, 2, 3. — F-dur = 2, 1, 3. — F7 = 3, 1, 2. — B-dur = 3, 3, 3. — B7 = 2, 1, 1. — Es-dur = 3, 4, 5. — E7 = 3, 3, 3. — ali pa tudi 1, 3, 3. — A-dur = 1, 1, 1. — A7 = 0, 2, 1. — Des-dur = 1, 2, 3. — Des7 = 1, 1, 1. — Alterirane akorde označujemo s klicajem (!). — G! = 0, 2, 2. — C! = 2, 4, 4. — D! = 4, 3, 3. — F! = 1, 3, 3. — Mol-akorde označujemo z malimi črkami: a-mol = 2, 1, 2. — c-mol = 0, 0, 2. — h-mol = 4, 3, 4. — fis-mol = 2, 2, 4. — cis-mol = 1, 2, 2. — gis-mol = 1, 0, 1. — dis-mol = 3, 4, 4. — d-mol = 2, 3, 3. — g-mol = 3, 3, 5. — c-mol = 0, 1, 1. — f-mol = 1, 1, 3. — b-mol = 3, 2, 3. — es-mol = 3, 4, 4. — as-mol = 1, 0, 1. — Dominantni mol-akordi so enaki dominantnim (septimnim) durakordom enakega imena.

796 Bajt Al., padel 1915 v Galiciji. — Iz Branice: 797 Stemberger Fr., padel 1915 v Galiciji, 798 Kodrè Ant padel 1915 v Galiciji. — 799 Tratnik Seb. s Št. Viške umrl za ranami v Kremsu pri Dunaju. — Iz duhovnije zetič Ant., padel 1915 na Krasu, 803 Zaletel Mih., umrl 1916 na Tirolskem. — Iz duhovnije Drežnica: 805 Uršič Ant., padel 1917 na Ruskem pogorju, 806 Gregorčič J., umrl 1917 v Gradcu, 807 Rakovšček Al., umrl vsled ran 1916 v Košicah, 808 Sivec J., padel 1918 na Tirolskem, 809a) Berginc Fr., umrl vsled ran 1916, 809 Koren Iv., umrl vsled ran 1918, 810 Gregorčič Al., pogrešan od 1914, 811 Koren Ig., padel 1917 na Sv. Gori, 812 Skubir Ant., umrl vsled ozeblin, ki jih je dobil v Karpatih 1915 v Ljubljani, 813 Kutin Al., umrl 1917 na Dunaju, 814 Korinčič Al., padel 1918 pri Rajblju, 815a) Ivančič Al., padel 1918 ob Piavi, 815b) Koren Mat., umrl 1915 v Pragi. — Iz duhovnije Štomaz: 816 Bratina K., padel 1915 v Galiciji, 816a) Makovec Leop., padel 1916 na soškem bojišču, 817 Bratina Ant., umrl 1917 v Ajdovščini, 818 Črnigoj Čr., padel 1915 v Galiciji, 819 Valič M. padel 1915 na soškem bojišču. — 820 Klanjšček J. iz Števerjana, padel na Sv. Mihaelu. — 821 Tušar Ant. iz Cerkna, padel 1916 na Tirolskem. — 822 Terčič Fr. iz Podsobotina, umrl 1916 v Gradcu. — 823 Fikfak Ant. iz Podsobotina, padel 1916 pri Doberdobu. — 824 Štrukelj Fel., padel 1914 v Galiciji.

Pri dominantnih akordih sem se držal stare (Farkaševe) označbe, to je, za dominantni akord G-dur sem rabil označbo G7 itd. Pripomniti pa je treba, da dosedanja označba dominantnih akordov v tamburaških partiturah ni pravilna, ker n. pr. G7 pomeni v tamburaških partiturah dominantni akord v G-dur; v resnici pa, po nauku harmonijoslovja in generalbasa, pomeni G7 čisto nekaj drugega.

Glasbeno naobražene tamburaše je to dejstvo vedno hodlo v oči. Primerjaj o tem razne članke v listu »Tamburica« (izdaja Janko Stjepušin v Sisku) iz leta 1913—1914, zlasti članke profesorja Milana Stahuljaka in kapelnika Spasoje Tomiča. List »Tamburica« se je pridružil mnenju teh mero-dajnih člankarjev in v novejših tamburaških partiturah, ki so izšle kot priloga temu listu, so bili dominantni akordi označeni pravilno po nauku harmonijoslovja, torej namesto G7 so sedaj pisali

D7. Toda iz tega je nastala strašna kolobocija, ker nekateri bugarijaši so ta D7 brali kot dominantni akord od G-dur (po novem), drugi so brali (po starem) kot dominantni akord od D-dur.

List se je zmešnjave ustrašil in začel pisati zopet po stari praksi. Škoda, da je list vsled svetovne vojske prenehal izhajati, predno so se pojmi izbistrili. Ali list sedaj izhaja, mi ni znano. Pisec tega članka je tudi hotel poseči v ta boj in poslati »Tamburici« razpravo o tem vprašanju; pa ni prišlo do tega, ker je bil list prej ustavljen. Glavna misel omenjene razprave je bila sledeča: Stara označba (Farkaševa) je nepravilna in bi se morala opustiti. Nova označba (natanko po harmonijoslovju) bi pa sedaj, ko je že toliko partitur tiskanih in ko so skoro vsi bugarijaši vajeni le Farkaševe (stare) označbe — začela na skoro nepremagljive težkoče.

Najbolje bi pač bilo, ko bi se vsaka označba s črkami opustila in bi se akordi za bugarije pisali v notah kakor pri drugih orkestrih. Pa tudi na drug način bi se dalo pomagati tej težkoči, namreč, če bi se namesto tiste nesrečne sedmice (G7, D7, C7, itd.) ki je vse te jeze kriva, uvedlo za dominantne akorde kako drugo označbo, n. pr. križec, torej: $G7 = G +$ in $C7 = C +$. Ta križec je že sam nekoliko sedmici podoben. S tem bi bila rešena čast harmonijoslovja in tudi pri bugarijaših bi ne bilo nobene zmešnjave, ker bi vsi kmalu razumeli, da pomeni križec isto kar prej sedmica.

Ohranimo to glasbilo, ker je naša narodna last in že radi tega neprecenljive vrednosti. Godbe na pihala ali celo na lok zamoremo le malokje

nastanoviti, a tamburaski zbor se da pač v vsakem večjem in nekoliko probujenem kraju z lahkoto ustanoviti. Pomislimo, da tudi preprosto ljudstvo potrebuje instrumentalne glasbe, saj je instrumentalna glasba izšla iz ljudstva samega. Dajmo torej ljudstvu v izpopolnjeni obliki nazaj, kar je bilo že prej njegova last.

(Kdor se hoče še natančneje poučiti o tamburicah, temu priporočamo izvrstno Farkaševo knjigo: *Kratka uput u tamburanje po kajdah (notah)*. Osmo izdaja iz leta 1911. Dobiva se pri tvrdki Janko Stjepušin, tovarna tamburic, Sisak, Sadjarska ulica št. 58, Hrvatska. Pri istej tvrdki se dobivajo tudi razni komadi za tamburaške zборе in sploh vse tamburaške potrebščine).

Čudovita rešitev malega trimesečnega otroka.

Dne 24. maja 1917 okoli 5. ure zjutraj so začele padati granate na Sv. Križ ob morju. Prva

3-mesečni Angel Stefančič iz Sv. Križu pri Trstu čudovito rešen smrti.

Ivan, Bruna in Gizela Stefančič iz Sv. Križu pri Trstu, ubiti dne 24. maja 1917 po granati.

je zadela in razrušila hišo Ivana Stefančiča, posestnika h. št. 167. Oče je bil tedaj na fronti. Mati

Ivana je ravnokar vstala in nekaj delala pred hišo; štirje otroci Ivan, Bruna, Gizela in Angel so pa še spančkali v sobi. Kar počí granata in razdene hišo. Mati, hudo ranjena, je bila prenesena v sosedno hišo, kjer jo je domači župnik Andrej Furlan previdel sè vsemi tolažili sv. vere. Ljudje so mislili, da so vsi štirje otroci v ruševinah zgubili življenje. Pa glej čudo! Najmlajši trimesečni Angel je ležal 10 metrov daleč od ruševin popolnoma zdrav in nedotaknjen na tleh. Pritisk zraka, provzročen po razpoku granate, ga je dvignil iz posteljice in njegov angel varuh ga je skozi razpadajoče zidovje prenesel na varno.

Trije so žal ostali mrtvi med ruševinami in bili pokopani na domačem pokopališču, kjer stoji naslonjen ob kapeli lep spominik sè skupino mrtvih otročičev, katerih najstariši, Ivan, je imel še-le 5 let. Mati Ivana je po nekajih mesecih dobro ozdravela; mali Angel pa raste in je zmeraj bolj krepak in priden v veselje starišem. Ta kratek opis v Koledarju pa bodi v trajen spominik na čudovito rešitev malega Angela Stefančiča.

IGO GRUDEN:

Pri Mohorinknih.

Ognjišče — bajni čar kraškega doma:
dve buči v zglavniku, klopi ob steni,
možje domači v dimu potopljeni,
nad molkom dremlje stara mati hroma.

Izpod žerjavice puhti aroma,
v nji zakopan krompir napol pečeni,
na stolu fovč in kruha hlebec ržení —
molčé iz roke v roko buča roma.

Čez okno rdeča, rožnata zavesa,
in izza nje otrok oči sanjave
strmijo v noč, kjer burja drevje stresa.

Le stari oče trd in svoje glave
(že davno umrl je, Bog mu daj nebesa!)
sam zase prede misli godrnjave...

825 Hvala Št., pogrešan od 1914. 826 Hvala Leop., pogrešan od 1916. — 827 Šauli J. iz Loma, umrl vsled vojnih naporov 1919 v Ljubljani. — Iz duhovnije Grgar: 828 Milest Št., umrl vsled vojnih naporov 1915 v Ljubljani, 829 Filipič Alf., padel 1914 pri reki Drini, 830 Bolzar Cir., padel 1915 v Klavžah pri Bovcu, 831 Leban Iv., pogrešan od 1915, 832 Pavlin Leop., padel 1918 v Albaniji (njegov brat Anton je padel 1918 pri Piavi), 833 Pavlin Ant., padel 1918 pri Piavi, 834 Rijavic Al., padel 1915 v Rusiji, 835 Rijavec Št., padel 1917 pri Asiagu, 836 Štrukelj Avg., padel 1915 v Rusiji, 837 Doljak Št., pogrešan od 1916, 838 Černe Iv., padel ne ve se kje in kedaj. — 839 Učitelj Terčon Val. iz Mavhini, padel 1915 pri Gorici. — S Kneže: 840 Sturm Št., padel 1916 na Rumunskem, 841 Debeljak Ant., padel 1916 na Ruskem Poljskem. — 842 Červ Lov. iz Hudejužne, padel 1916 na ital. bojišču. — 843 Volk Em. z Gradišča nad Renčami, padel 1916 na Krasu. — Iz duhovnije Gorenja Tribuša: 844 Lango Just., umrl 1917 v Lincu, 845 Jan Fr. (r. v Dol. Trebuši), pogrešan od 1914 v Galiciji, 846 Bratuž Dion., pogrešan od 1914 iz Srbije, 847 Eržen Lud., padel 1916 pri Bovcu, 848 Ličar Leop., padel 1914 v Galiciji, 849 Vončina Št., pogrešan od 1918 iz Albanije, 850 Šuligoj Fr., pogrešan od 1918 z ital. bojišča, 851 Mrak Tom., pogrešan od 1915 iz Rusije, 852 Ogrič Flor., umrl 1919 v ital. ujetništvu, 853 Brezavšček Fr., umrl 1914 v Srbiji, 854 Podobnik J. (r. v Vojskem), umrl 1915 v Kolomeji, 855 Podgornik M., padel 1917 v Galiciji. — 856 Lakovič Andr. iz Doberdoba, padel 1917 v Ajdovščini, zadet z bombo iz letala.

Tolmin.

Ob nogah Krnu, Kuku in Škrbini
se lesketajo v solncu rjavi krov;
na eno stran Tolminke so bregovi,
na drugi Soča teče po ravnini.

Kje so sezidani na desetini,
kje so gradù in dvora zdaj zidovi,
gastaldí,^{*)} valpti, davkarji sirovi,
Manzoni, Attemsi in Coronini?

*) Opomba: »Gastaldi« (oskrbniki) so bili poglavarjevi uslužbenci in so pobirali desetino.

»Davkarji« so imeli svoje pomagače in ti zopet svoje namestnike, tako, da je kar mrgolelo davkarjev, ki so ljudstvo neusmiljeno odirali.

Manzoni, Attemsi in Coronini so bili takozvani »grajski varuhi«, ki so stanovali v gradu na

Ostal je rod, ki je redil jih z žutji,
ostali Munihí so in Kobalí,
Lahajnarji, Gradnikl in Kragulji.

O puntarji so dobro, dobro znali:
kdor za svobódo in svoj rod umira
gradove vse in ječe vse podira.

A. Gradnik.

Koglovem robu. Imeli so dolžnost braniti Tolmin pred sovražniki. Ravnali so kruto s podložniki, ljubili lov in borenje, pa tudi ropanje.

Ivan Gradnik, Gregor Kobal, Lovrenc Kragulj, Martin Munih in Andrej Lahajnar so bili načelniki tolminskega »punta« in obglavljeni 20. in 23. aprila 1714 na Travniku v Gorici.

Zemljepisne premembe v Evropi vsled svetovne vojne.

Spisal dr. F. r. Kos.

Kdo bi si bil mislil leta 1914., ko je mogočna Avstrija napovedala mali Srbiji vojno, da bo ta trajala več kakor štiri leta in da bo njena posledica ta, da se Srbija jako poveča, Avstrija pa razkosa! Velike so premembe, katere je napravila svetovna vojna med ljudmi. Kako se je živelo pred vojno in kako se živi dandanes! Za male novce je človek pred vojno dobil marsikaj, za kar je treba sedaj plačati precejšnje svote. Koliko ljudi je bilo v vojni ubitih in ranjenih! Koliko jih je umrlo vsled bolezní, katere sta jim povzročili trpljenje in neredno življenje!

Tudi v političnih zadevah so se vsled vojne dogodile velike premembe. Trije najmočnejši cesarji so bili odstranjeni, eden izmed njih je mrtev, dva pa lahko preiščljiva o minljivosti na svetu. Tiste države, ki so bile premagane, so izgubile mnogo pokrajin ter bile obsolene, da plačajo zmagovalcem veliko odškodnino. Med premagane države spadajo Avstro-Ogrska, Nemčija, Bolgarija in Turško.

Marsikdo se je v šolah učil v urah, ki so bile določene za zemljepis, o avstro-ogrski monarhiji in njenih deželah. Učil se je, da monarhija obsega čez 670.000 km² ter ima kakih 50 milijonov prebivalcev. Sestavljena je iz Avstrije, ki meri 300.000 km² ter šteje 28 milijonov prebivalcev, potem iz Ogrske s Hrvatskim in Slavonskim, ki obsega 322.000 km² ter ima 20 milijonov prebivalcev, in pa iz Bosne in Hercegovine, ki merita 51.000 km² ter imate skoraj dva milijona prebivalcev. Znano nam je, da je ta monarhija segala na jugozahodu do Jadranskega morja. Njena obal se je razprostirala od Gradeža do Kotora. Na zahodu je segala monarhija do Bodenskega jezera, na severu do Krkonošev in gorenje Visle, na vzhodu pa do erdeljskih Karpatov. V tej monarhiji je prebivalo devet narodov, a le Nemci in Madjari so imeli vse pravice, ostali narodi so bili v svojih pravicah jako prikrajšani. Nekaterim so se po posameznih pokrajinah odrekale še celo ljudske šole v narodnem jeziku.

Kaj je sedaj s prej opisano monarhijo? Razpadla je. Od prejšnje monarhije ste ostali dve majhni državi, Avstrija in Ogrska.

Sedanja Avstrija obstoji iz Avstrije pod Anižo in nad Anižo, Solnograške, severne Tirolske, Vorarlberške, severne Stajerske in severozahodne Koroške. Vsled plebiscita, ki je bil ugoden Nemcem, bi morala jugovzhodna Koroška priti pod Avstrijo. Avstrija ima tudi dobiti kos Ogrske okoli Šonronja. Ta država je osemkrat manjša, kot prejšnja monarhija ter ima tudi osemkrat manj prebivalcev. Meri okoli 70.000 km² ter ima šest milijonov prebivalcev, izmed katerih stanuje ena tretjina na Dunaju, kjer ni niiv in travnikov, na katerih bi se dalo kaj pridelati. Ostali na tudi ne morejo posebno veliko nažeti in nakositi, ker je njih zemlja preveč gorata, in tako je Avstrija navezana na dobro voljo svojih sosedov, ki naj bi jo varovali pogina vsled lakote. Sedanja Avstrija sega od Nežiderskega jezera do Bodenskega, je tedaj precej dolga, a posebno v zahodnem delu jako ozka. Prebivalstvo je nemško, le na Koroškem inžno od Beljaka in v Ziljski dolini prebivajo Slovenci.

Ogrska meri sedaj kakih 80.000 km² ter ima kakih sedem milijonov prebivalcev. Pred vojno je segala na severu in vzhodu do Karpatov, na jugu pa do Donave in Drave. Sedaj nima več takih naravnih mej kajti na severu nekdanje Ogrske stanojoči Slovaki in Rusini so prišli pod Češko, vzhodni del Ogrske z Erdeliskim so dobili Romuni, nekateri deli inžne Ogrske so se na splošno z Jugoslavijo. Ti deli so Medmurje, to je zemlja med Muro in Dravo severno od Varaždina, potem Prekmurje, to je zemlja severno od Mure skoraj do Rabe, dalje Baranja med Dravo in Donavo južno od Mohača, Bačka med Donavo in Tiso do Subotice ter jugozahodni Banat med Tiso in Donavo. Vzhodni Banat z mestom Temešvarom so dobili Romuni. Da ima priti zemlja okoli Nežiderskega jezera pod Avstrijo, se je že omenilo. Prebivalci sedanje Ogrske so večinoma Madjari.

Velik del nekdanje Avstro-ogrške monarhije sestavlja sedaj Jugoslavijo ali državo Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ta država ima več pokrajin. Te so: Srbija z Macedonijo, ki sega od Donave in Save pri Belgradu proti jugu do Ohridskega in Doiranskega jezera, Vojvodina, ki obsega jugoslo-

Iz duhovnije Gorenjpolje: 857 Stanič Iv., padel 1914 v Srbiji, 858 Zimic J., padel 1915 v Galiciji, 859 Drnovšček Iv., umrl 1914 v Galiciji, 860 Medvešček Al., umrl 1918 v Radgoni, 861 Blažič J., padel 1916, 862 Gorjanc Iv., padel 1915 v Karpatih, 863 Goljevšček Iv., umrl 1915 v Nišu, 864 Mavrč Mih., umrl 1918, 865 Rahotina Jos., umrl 1918 v Gorici, 866 Gabrijelčič Jos., padel 1917 na Škabrjelu, 867 Valentinčič Fr., umrl 1918 na Tirolskem, 867a Zimic Mih., umrl 1916 v Zagrebu. — Iz Vrhpolja: 868 Ferluga Iv., padel 1917 na Tirolskem, 869 Bernetič Kr., umrl 1917 v Brnu, 870 Bernetič Iv., umrl 1918 v Vidmu. — 871 Kumar Ig. iz Šmartnega, pogrešan od 1915. — 872 Sivec Iv. iz Tolmina, padel 1917 v Srbiji. — Iz Tomaja: 873 Cerne Fr., umrl 1917 na Ogrskem, 874 Gorup J., ponesrečil 1916 na Tirolskem. — 875 Kurinčič Fr. iz Kobarida, umrl 1916 v Radgoni. — 876 Čuik Fr. iz Kobarida, padel 1917. — 878 Štoka Iv. iz Tomaja, padel 1914 v Galiciji, 879 Vran Iv. iz Kazelj, padel 1917 v Rumuniji. — Iz Sel pri Volčah: 881 Uršič Iv., ponesrečil z ročno granato 1918 na Dobljarju, 882 Uršič J., padel 1914 v Galiciji. — Iz Šmartnega: 883 Kristančič Fr., pogrešan od 1916, 884 Kristančič Al., pogrešan od 1916 iz Galicije, 885 Kristančič Iv., pogrešan od pričetka vojne. — Iz duhovnije Avče: 886 Kovačič Marija, zadeta s kroglo iz puške 1916 na domu, 887 Zbogar Mih., umrl 1919 v Mariboru, 888 Zbogar Cir. (brat prejšnjega), umrl za ranami 1915 v Italiji, 889 Kovačič K., padel 1915 v Tamanovicah.

venski del Banata, Bačke in Baranje, Bosna s Hercegovino, Črna gora, Dalmacija, kolikor je sedaj ni zasedene, Hrvatska s Slavonijo ter Slovenija, obsegajoča Kranjsko, južno Štajersko s Prekmurjem ter nekatere dele Koroškega. Vse te pokrajine merijo kakih 260.000 km² ter imajo kakih 13 milijonov prebivalcev. Od teh je en milijon Slovencev, drugi so večinoma Srbohrvatje. Ta država je po velikosti nekoliko manjša kot Italija, ki je merila pred vojno 286.000 km². V Jugoslaviji se pridelava na leto toliko žita in vina, da se lahko izvažata. Posebno veliko žita se dobiva v Banatu. Razvita je živinoreja po vsej državi. Po goratih krajih je mnogo lesa, katerega izvažajo v Italijo, na Grško in v Egipt. Po nekaterih krajih se dobiva premog.

Češkoslovenska država obsega Češko, Moravsko, Šlezijo razen njenega vzhodnega dela med Olšo in Bialo, nekdanje severno Ogrsko, kjer

prebivajo Slovaki in Rusini, ter majhen kos nekdanje pruske Šlezije severno od Opave. Ta država meri kakih 130.000 km² ter ima kakih 15 milijonov ljudi. Večina prebivalcev so Čehi, potem je dva milijona Slovkov, pol milijona Rusinov, kake tri milijone Nemcev ter nekoliko Madjarov. Država sega na Češkem do Krkonošev, Rudnih gor in Šumave. Na vzhodu delajo Karpati mejo med to državo in Poljsko. Češkoslovenska država je jako bogata, ker ima mnogo premoga, železa in drugih kovin ter cvetočo industrijo.

Severovzhodno od Češkoslovenske je dandanes **Poljsko**. K tistemu delu Poljskega, ki je bil pred vojno pod rusko oblastjo, se je priklopila Galicija z majhnim delom Šlezije med Olšo in Bialo. Od Nemčije so odtrgali Poznansko, vzhodno prusko Šlezijo in pa precejšnji del Zahodne Pruske ter te pokrajine spojili s Poljskim. Ob izlivu zahodnega rokava reke Visle, kjer je mesto

Gdansk, so ustanovili majhno republiko, ki ni zarisna od Nemčije. Kako veliko je Poljsko in koliko prebivalcev ima, sedaj še ne moremo vedeti, ker njene meje proti Rusiji še niso trdne. Prebivalci po Poljskem so večinoma Poljaki, med katerimi pa živi tudi mnogo Židov. Po nekdanjih nemških pokrajinah je posebno po mestih veliko Nemcev. Po vzhodnih straneh, kakor po vzhodni

di Bukovina in Besarabija ste sedaj v romunski oblasti; vendar je treba opomniti, da meja med Romunsko in Rusko do sedaj še ni potrjena. V sedanji Romunski prebivajo razen Romunov tudi Madjari in Nemci, posebno na Erdeljskem, Rusini po Bukovini in Besarabiji ter Bolgari po Besarabiji in Dobrudži. Romunska izvažajo žito, živino in petroleje.

Zemljevid nove Evrope.

Galiciji prebivajo Rusini. Poljska pridelava vsako leto mnogo žita in pridedi veliko živine. V Galiciji dobivajo mnogo soli in petroleja.

Romunska je obsegala pred vojno zemljo med erdeljskimi Karpati, Donavo in Prutom ter Dobrudžo med doleno Donavo in Črnim morjem. Po vojni je pa še pridobila vse Erdeljsko in pa sosednje dele Ogrskega. Temešvar in Arad sta dandanes na Romunskem, ne pa na Ogrskem. Tu-

En del nekdanje Avstrije je dobila Italija, namreč južno in srednje Tirolsko ter Kanalsko dolino na Koroškem. Na ta način sega Italija dandanes do Brennerja. Po južnem Tirolskem prebivajo Italijani, po srednjem Tirolskem Nemci, po Kanalski dolini pa Slovenci in Nemci.

Po končani svetovni vojni je Italija zasedla Goriško, Trst, Istro, del Notranjskega in severno Dalmacijo. Do sedaj se Jugoslavija in Italija še

890 Jakopič Franciška, zažgana z vojaškim bencinom v Avčah in umrla vsled opeklin 1917 na Bledu, (njen oče Peter je bil ranjen v nogo in umrl v ljubljanski bolnici), 891 Šuligoj J., umrl 1919 v Ljubljani, 893 Madon J., padel 1917 v Renčah. — 894 Baudaž Št. iz Ovšjega, pogrešan od 1917. — 895 Testen Iv. iz Mešnjaka, padel v Galiciji. — 896 Praporščak jurist Koruza J. iz Gaberij, padel 1915 v Galiciji. — 897 Semolič R. iz Brestovice, padel 1913 pri Piavi. — Iz duhovnije Sežana: 898 Škrinjar Leop., padel 1915 v Galiciji, 899 Hreščak Leop., pogrešan od 1914, 900 Miklavc Iv., pogrešan od 1916, 901 Brcar Ant., padel 1916 pri Podgori, 902 Renčelj Mih., padel 1918 na ital. bojišču, 903 Pirjevec Mat., pogrešan od 1917, 904 Pirjevec Ab., umrl 1919 v ital. ujetništvu, 905 Selovin Andr., umrl vsled vojnih naporov 1918 v tržaški bolnici, 906 Kocjan Leop., padel 1917 pri Doberdolu. — Iz Doline: 907 Stranj Iv., padel 1916 na Tirolskem, 908 Stranj Iv., padel 1915 na ital. bojišču. — 909 Šimac Andr. iz Breginja, pogrešan od 1915. — Iz duhovnije Gorenje Kanomlje: 910 Kogoj Jan., umrl 1917 v Rumuniji, 911 Kogej Val., umrl 1916 v Radgoni, 912 Rovtar J., padel 1915 ne ve se kje, 913 Reven Jer., padel 1916 na ital. bojišču, 914 Bajt Jak., padel 1917 na ital. bojišču. — Iz občine Materija: 915 Segulin Ant., padel 1915 v Ukrajini, 916 Segulin J., padel 1915 v Karpatih. — 917 Škočir Ant. z Vrsnega, padel 1915 v Galiciji. — Žižmund Jos. iz Gorice, ubit po granati 1915. — Žižmund Alojzija iz Gorice, ubita po granati 1915. — 920 Šfiligoj Iv. iz Solkana, padel 1914 v Srbiji. — 921 Štucin Ig. iz Jageršč, padel 1916 na Krasu.

niste pogodili. V teh krajih prebivajo Slovenci in Hrvatje, Italijani žive po primorskih mestih in po Furlaniji.

Tako smo našli več držav, katere so si pridobile razne pokrajine nekdanje Avstro-ogrske monarhije.

Severno od avstro-ogrske monarhije se je pred vojno razproširalo Nemško cesarstvo, katero je merilo 540.000 km² ter imelo 66 milijonov prebivalcev. Po vojni je iz cesarstva nastala republika, ki pa je morala nekatere pokrajine odstopiti sosednjim državam. Alzacijo in Loreno, kateri merite 14.000 km² ter imate skoraj dva milijona prebivalcev, so dobili Francozi, severni Šlezvig je vsled plebiscita prišel pod Dansko, na vzhodu Nemčije so pa Poljaki dobili Poznansko, del Zahodne Pruske in vzhodni del Šlezije. Večina Vzhodne Pruske spada še vedno k Nemčiji, a ni več

naravnost ž njo združena, ker jo loči od nje kakih sto km. široki pas zahodno od dolence Visle.

Janez Glolitti,
italijanski ministrski predsed.

Nikolaj Horty,
predsed. ogrske republike.

Ta pas, po katerem žive Kašubi, ki govore neko poljsko narečje, veže Poljsko z morjem. Zahodno

od tega pasu pri jezuru Leba živeči Slovenci so ostali v Nemški republiki, istotako tudi ob Sprovi bivajoči Lužičani.

Nemška država je imela pred vojno obširne kolonije v Afriki in na avstralskih otokih. V Afriki je imela nekoliko južno od ravnika Nemško Vzhodno Afriko, potem severno od reke Oranž Nemško Jugozahodno Afriko, severovzhodno od Guinejskega zaliva pokrajino Kamerun, v Zgornji Guineji pa dežele Togo. Vse te zemlje, ki so bile petkrat večje od prejšnje Nemčije, je ta izgubila;

Franc Kenda, iz Staregasela, ki je zgubil desno roko pri Sv. Martinu na Krasu.

Kamerun so dobili Francozi, drugo pa Angleži. Nemške otoke v Velikem oceanu in pa mesto Kiaučou na Kitajskem so si prisvojili Japonci.

Bolgarsko je segalo pred vojno pri Dede Agaču do Egejskega morja. Mirovna konferenca je pa od Bolgarske odcepila Zahodno Rumelijo z mestom Dede Agačem ter jo prisodila Grški, Strumico in njeno okolico na jugozahodni strani Bolgarske pa prepustila Jugoslaviji. Ta je dobila od Bolgarske tudi mesto Caribrod, ki leži med Nišem in Sofijo.

Turško cesarstvo je obsegalo pred vojno v Evropi glavno mesto Carigrad ter Vzhodno Rumelijo (Tracijo) z mestom Odrinom, v Aziji pa Malo Azijo, Armenijo, Sirijo, Palestino, Mezopotamijo, Babilonijo in zahodni del Arabije. Vsled vojne je Turčija izgubila večino naštetih pokrajin; ostala jej je le Mala Azija, a še ta ne vsa. Armenija ima postati samostojna. Tracijo je dobila Grška, Sirijo Francija, Mezopotamijo in Babilonijo pa Angleška. V Palestini se ima usta-

noviti Židovska država pod pokroviteljstvom Angleške.

Grško kraljestvo se je po vojni povečalo. Omenil sem že, da si je pridobilo med Egejskim in Črnim morjem Zahodno in Vzhodno Rumelijo in pa mesto Odrin. V Aziji si je prisvojilo mesto Smirno in še nekoliko drugih krajev. Nekateri otoki v Egejskem morju, ki so bili prej turški, so prišli sedaj pod grško oblast.

Rusija je obsegala pred vojno vso vzhodno Evropo in vso severno Azijo. Bila je štiriintriidesetkrat večja kot avstroogrška monarhija ter štela 160 milijonov prebivalcev. V tej bogati državi so boljševiki dobili v roke vso oblast ter znali tako gospodariti, da so se nekateri deli, kakor Poljska in Finska, ločili od države, tam pa, kjer boljševiki še vladajo, je pa prišlo v teku dveh let tako daleč, da so razen boljševiških voditeljev postali vsi enakopremožni, kajti vsi morajo stradati in v zimskem času prezebati. Mnogo jih je vsled lakote in mraza pomrlo.

Rusija se je prva tri leta hrabro vojskovala na strani svojih zaveznikov. Ko pa so se boljševiki polastili oblasti, so se začele take zmede po Rusiji, da jih še sedaj ni konec. Boljševiki se morajo na zapadu vojskovati s Poljaki, na jugu z Ukrajinci in blizu Črnega morja z generalom Vrangelom. Kako se bodo tam razmere razvzvale, ni mogoče prerokovati. Eno se pa lahko reče, da je človeški egoizem močnejši, kakor vse komunistične teorije in da boljševiška vlada nima prihodnosti.

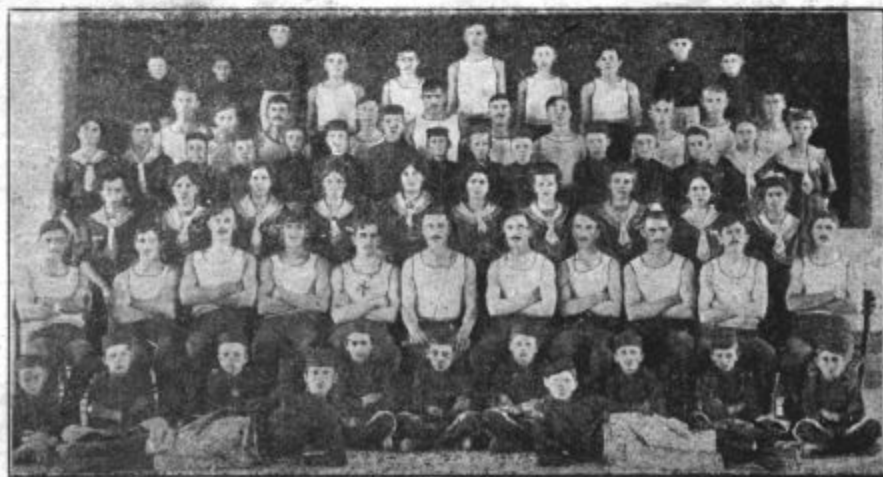
Pred vojno so bile pokrajine na vzhodni strani Baltiškega morja združene z Rusijo. Po teh pokrajinah žive Litovci, Latiši, Esti in Finci. Dandanes imajo Litovci svojo državo, istotako tudi Finci. Ker pa meje teh držav še niso določene, se ne more reči, kako velike so. Tudi ukrajinska republika še nima določenih mej. Kako nestalne so še tam razmere, kaže nam mesto Kijev, ki prav pogostoma menja svoje gospode. Kolikokrat so že tu vladali boljševiki ter bili zopet pregnani, potem Poljaki ali pa Ukrajinci.

O Italiji sem že povedal, kaj je dobila v Evropi, prav tako tudi o Francoskem. Omenil sem, da je Angleški pripadlo mnogo pokrajin v Afriki in Aziji. Tudi Belgija je dobila nekoliko zemelj v Afriki.

Po drugih evropskih državah, ki se niso udeleževale svetovne vojne ali pa le v neznatni meri, se niso dogodile nobene teritorialne premembe. Te države so Špansko in Portugalsko na Pirenejskem polotoku, Švedsko in Norveško na Skandinavskem polotoku, Holandsko ob Severnem morju in republika Švica med Francosko, Italijo, Nemčijo in Avstrijo.

922 Praporščak Miklavič R. iz Kobarida, umrl 1915 v Prvačini, potem ko so mu odrezali obe nogi. — 923 Vuk V. iz Mirna, ubit po granati 1919 v miremskem župnišču. — 924 Ivančič Jos. iz Kobarida, padel. — Iz duhovnije Rodešice: 925 Cenčič Leon., umrl 1917 v Gradcu, 926 Cenčič P., umrl 1917 na Ruskem. — 927 Mahnič K. iz Gorenj pri Povirju, pogrešan od 1914. — 928 Filipič Alf. iz Ravnice, padel 1914 v Srbiji. — 929 Poberaj J. iz Solkana, padel 1917 pri Asiagu. — Z Grahovega: 930 Šterling Ant., padel 1915 v Galiciji, 931 Sorli Jer., padel 1918 v Motta di Livenza, 932 Florjančič Iv., pogrešan od početka vojne. — 933 Živec Lud. iz Skopega, umrl 1915 v Nišu. — Iz tolminske fare: 934 Sovdat Andr., padel 1916 na Krasu, 935 Lenar Ant., padel 1915 v Galiciji, 936 Si-vec Ant., umrl 1918 v Rusiji, 938 Bajt Iv., padel 1914 pri Grodeku, 939 Kavčič Jak., padel 1914 v Srbiji, 940 Kavčič Iv., pogrešan od 1916 iz Karpatov, 941 Lenar Jos., padel 1914 v Karpatih, 942 Muznik Al., padel 1915 na Oslavju, 943 Kavčič Iv., pogrešan od 1914 iz Karpatov, 944 Kavčič Jos., umrl vsled vojnih naporov 1915 na Dunaju, 945 Kavčič Mih., umrl vsled vojnih naporov 1918 na Ogrskem, 946 Golja Andr., padel 1916 v Bači pri Sv. Luciji, 947 Kovačič Andr., umrl vsled dobljenih ran 1918 na Proseku, 948 Kavčič Tom., umrl vsled vojnih naporov 1918 na Dunaju, 949 Leban Al., izginil 1916 s Krasa, 950 Brešan Mih., umrl za vojnimi posledicami v Ljubljani, 951 Dobravec Andr., padel 1917, 952 Gabersčik Iv., pogrešan od 1917 iz Rumunije, 953 Rutar Andr., umrl vsled ran 1918 v Vidmu, 954 Kutin Andr., umrl vsled vojnih naporov 1917 doma.

Skupina „Prvaškega Sokola“ izpred vojne dobe.

Dodatno pojasnilo k zemljevidu.

Vojna je spremenila popolnoma zemljevid Evrope. L. 1914 je bilo v Evropi 26 držav, danes jih je 35. Naše bralce utegnejo zanimati statistični podatki, ki jih hočemo tu navesti, iz katerih je razvidno, koliko površine in prebivalcev so imele posamezne države pred vojsko in koliko je imajo po vojski.

Pred vojsko:

	kvadr. kilom.	prebivalcev
Rusija (evropska)	5.860.000	148.000.000
Nemčija	541.000	64.000.000
Avstro-Ogrska	676.000	50.000.000
Angleško	314.000	46.000.000
Francija	536.000	38.000.000
Italija	286.700	35.000.000
Špansko	497.000	20.000.000
Belgija	29.500	7.600.000
Rumunija	139.000	7.600.000
Nizozemska	14.200	6.700.000
Švedsko	448.000	5.000.000
Portugalsko	89.000	5.500.000
Bulgarija	115.000	4.800.000
Grško	120.000	4.700.000
Šrbija	87.300	4.700.000
Švica	41.300	3.800.000
Dansko	40.400	2.800.000
Norveško	323.000	2.400.000
Turčija (evropska)	27.000	1.440.000
Albanija	28.000	850.000
Črnagora	14.180	435.000
Luksenburg	2.600	260.000
Monaco	22	23.000
San Marino	61	11.650
Lichtenstein	159	8.300
Andora	452	5.200

Po vojski:

	kvadr. kilom.	prebivalcev
Rusija (evropska)	4.200.000	74.000.000
Nemčija	455.000	60.000.000
Angleško	314.000	46.000.000
Francosko	551.000	40.000.000
Italija	308.000	38.000.000
Ukrajina	600.000	35.000.000
Poljsko	490.000	34.000.000
Špansko	497.000	20.000.000
Češko-slovenska rep.	132.000	15.000.000
Rumunija	290.000	15.000.000
Jugoslavija	262.000	13.000.000
Ogrsko	93.000	8.000.000
Belgija	30.400	7.700.000
Nizozemsko	34.000	6.700.000
Avstrija	77.400	6.700.000
Švedsko	248.000	5.800.000
Grško	55.000	5.700.000
Portugalsko	89.000	5.500.000
Bulgarija	102.000	4.300.000
Švica	41.300	3.800.000
Finsko	377.000	3.300.000
Dansko	43.000	3.000.000
Norveško	323.000	2.400.000
Litvansko	48.000	1.900.000
Letško	57.000	1.300.000
Estonska	42.000	1.200.000
Turčija (evropska)	3.400	1.200.000
Krim	29.000	950.000
Albanija	26.000	800.000
Grško	2.900	750.000
Luksenburg	2.600	260.000
Liechtenstein	159	83.000
Monaco	22	23.000
San Marino	61	11.600
Andora	452	5.200

Pesem narodu.

Narod moj, narod naš
 hodí po krvavi poti.
 Oče moj... Oče naš...
 pošlješ mu Veroniko naproti?
 Hrepenenja naša vsa
 romajo skoz domovino,
 nosijo ti, narod, srca vsa
 vžgan obraz z vso tvojo bolečino.

Fran Tratnik.

Pesem v podobi.

V globoki temi raskop je utonil,
 kot padel bi v grob...:
 obzorju se tesnemu uklonil,
 skalovje so tla mu in stena in strop...:
 zašlo mu je solnce, pogled je v očeh mu umrl --
 in svet se nad njim je zaprl...
 Življenje mu grob je; — da skleše bodočnost,
 je sebi izvolil noči in napor,
 potomcem da pota pokaže navzgor...

Fran Tratnik.

V viharju..

Vihar je zadivjal:
 gorje ti, bela breza!
 Breza deviška se je priklonila...
 s krono se tál doteknila...
 s krono zemljó poljubila:
 Sam Bog me je dal —
 in ti me ne boš izruval!

Fran Tratnik.

V senci...

Veje košate
 branijo solncu do trate...
 Vetrca dih,
 lističa nih:
 žarek, zdaj prostor je zate!
 Težka vsakdanjost
 je senca življenja...
 Pesmice stih
 božja je misel
 zdaj duše bogate...

Fran Tratnik.

955 Kaučič Fr., padel 1917 na ital bojišču, 956 Čuječ Jak., padel v Galiciji, 957 Jermol Ant., padel 1915 v Karpatih, 958 Gabersčik Iv., umrl vsled vojnih naporov 1916 na Štajerskem, 959 Košuta Iv., umrl 1914 v Vinkovcih, 960 Janež Ant., umrl 1918 v Tolminu, 961 Tuta Ant., umrl vsled vojnih naporov 1917 v Gradcu, 962 Leban P., padel 1915 v Podgori, 963 Gabersčik Jak., umrl vsled vojnih naporov 1916 na Štajerskem, 964 Janež Fr., padel 1914 v Srbiji, 965 Gabersčik Andr., umrl v vojni bolnici, 966 Golja Al., padel 1917 na Mrzlem Vrhu, 967 Kanalec Mih., pogrešan od 1916, 968 Kovačič Jos., padel ne ve se kje, 969 Kutin Ant., umrl vsled vojnih naporov 1919 v Kromerizu, 970 Jelinčič Iv., pogrešan od 1914, 971 Kavčič Andr., umrl 1915 v Lvovu, 972 Janež Ant., padel 1916, 973 Leban Andr., padel 1917, 974 Jelinčič Iv., pogrešan od 1914, 975 Leban Fr., padel 1917 nad Renčami, 976 Kaučič Fr., padel 1918, 977 Kuk Iv., padel 1918, 978 Kenda Andr., padel 1916, 979 Leban Andr., umrl 1915 v Slavoniji, 980 Kragelj Iv., padel 1914 v Galiciji, 981 Čujec Iv., umrl 1918 v Gorici, 982 Mrak Iv., padel 1916, 983 Čujec Mat., padel 1918 na Tirolskem, 984 Melinc Andr., padel 1916, 985 Klinkon Ant., padel 1917 na Tirolskem, 986 Skočir Mih., umrl vsled vojnih naporov 1916 v Inomstu.

V nočni tišini...

Vsa svitla je noč nocoj...
je v čaru ves baldahin,
lije z nebá pokoj...
»Ti ne počivaš, moj sin?«
»Zvezde me drámijo...«
niso mi trudne oči,
ustna šepečejo...

• duša do zvezd hrepeni...
Mači molitev zapné šepetá...
angela varuha vabi...
Pride... že duša igra
sredi se lastnih zvezdá...

Fran Tratnik

Dr. Ante Trumbić,
suzanji minister države S. H. S.

Prof. Masaryk,
predsed. češko-slovenske republike.

Rajmund Poincaré,
bivši francoski predsednik.

Venicelos,
grški ministrski predsednik.

Narodno - politične drobtinice.

1. Ustava ali konstitucija.

Da bi se mogla narodna volja čim pravilneje vršiti, treba da jo izrečejo narodni zastopniki ali narodni predstavniki. Zato je potrebna **ustava** t. j. zakon, ki odreja obliko države, njene volje, njene organe in njih oblast nasproti pojedincem.

Država, ki ima svojo ustavo, se zove **ustavna država**.

V ustavni državi je vlada zavoljo **naroda**, a ne **narod** zavoljo vlade. Ako vlada ne vrši **volje narodove**, ima narod ne samo pravico, ampak sve-

„Narodni Dom“ v Trstu, zažgan po fašistih dne 13. julija 1920.

to dolžnost, da tako vlado odpravi in poveri oblast v roke njim, ki znajo in hočejo spolniti narodno voljo.

Ustavna država je osnovana na **Pravici, Svobodi in Dobrodelstvu**, iz česar izhaja, da morejo v nji vsi državljani biti na poti napredka, sreče in blagostanja. Zaradi tega se ne samo ne sme postavljati na pot njih svobodnemu napredovanju, ampak še več, oblast je dolžna, da jači njih dušo, svobodo in inicijativo s plemenitim delom in vzgledom.

V ustavni zemlji mora oblast ščititi človeška in državljanska prava. V **največjem in najmanjšem organu oblasti se ne sme izražati samovolja, temveč narodna volja**.

Kakor žrtvuje sleherni državljani od svojih pravic, da izpolni **državljanke dolžnosti**, tako je tudi sleherni državni organ dolžan, da podvrže svojo voljo **narodni volji**, kateri služi.

2. Država in oblast.

Oblast (vlada) je skupina ljudi (uradnikov), ki zastopajo državo, katere pooblaščenici so. Vlada se torej razlikuje od države in mora biti državni podrejena. V ustavni državi so tri glavne oblasti, ki so vsaka zase avtonomne. Te oblasti so:

1. zakonodajna (legislativna), 2. izvrševalna (eksekutivna), 3. sodna oblast (justica).

Zakonodajna oblast ustanavlja pravila, postavlja zakone, katerih se mora vsak držati.

Izvrševalna oblast izvršuje te zakone in po njih upravlja državo.

Sodna oblast rešuje spore, vodi tožbe in izreka, na temelju izdanih zakonov, kazni.

Vse te oblasti sestavljajo **eno oblast**, ki v resnici pripada narodu. Ta oblast se zove **suvereniteta naroda**. (Razume se, da ima ta suvereniteta podlago in meje v naravnih in Božjih zakonih.)

3. Narodni napredek.

Napredek naroda se ne izraža samo na enem polju, ampak na vseh poljih njegove delavnosti. Napredek obstoji v dviganju čim največjega števila pojedincev na čim najvišjo stopnjo moralne (poštenja) umstvene (znanja) in materialne (imovitost) višine. Obdelovati samo eno polje ne pomeni napredovati. Resnica, prvo polje (moralno) je eno od glavnih, kajti kakor pravi Gustav Le Bon: »Napredek naroda se meri po stopnji njegove moralne višine«. Ako hoče narod, da bo napreden, mora kakor tudi pojediniec v skladu (harmonično) razvijati vse svoje sposobnosti duše: Treba je, da je moralno jak. Če je moralno jak, je vsposoben da postane v materialnem in umstvenem pogledu silen. Moralna sila ustvarja razumno voljo, ki je v stanu doseči znanje in bogastvo. Moralna sila ima še več vpliva na skupno delo, kakor na delo pojedinca, zato je vsakemu narodu neobhodno potrebna. — Moralna sila ustvarja pravo slovo, moralna sila širi prosveto, pridobivanje in varčnost. Znanje in denar so sredstva, a ne cilj narodnega napredka. Narod, ki hoče napredovati, ne sme nikdar omahovati, ampak s trdnimi koraki stopati po poti Pravice in Resnice, vršeč svoje moralne dolžnosti.

987 Marinčič Al. iz Fabra pri Zagorju na Krasu, padel pri Gorici. — 988 Maver Fr. iz Fabra pri Zagorju na Krasu, padel 1918 pri Piavi. — Iz duhovnije Livek: 989 Hrast Andr., umrl vsled vojnih naporov 1918. na Tirolskem, 990 Šekli Sim., umrl vsled vojnih naporov 1919 doma, 991 Koren P., umrl 1919 v ital. ujetništvu. — 992 Pagón Jos. z Bukovega, umrl 1917 v Rusiji v Nižnem Novgorodu. — 993 Jankovič Jos. iz Rožič v Istri, padel 1915 pri Doberdolu. — 994 Muha Iv. iz Brestovice pri Materiji, umrl vsled vojnih naporov 1919 doma. — 995 Mikulič Iv. iz Povžan pri Materiji, padel 1916 pri Asiagu. — 996 Učitelj Trebše Rih. iz Otaleža, padel 1914 v Galiciji. — 997 Pipan Ant., umrl 1915 v Taškentu v Aziji. — Z Opčin: 998 Daneu Ern., umrl vsled ran, dobljenih 1916 pri Kolomeji, 999 Tavčar Vikt., padel 1915, 1000 Daneu Lud., padel 1915, 1001 Sosič Iv., padel 1918. — Iz Staregasela: 1002 Hrast Fr., padel 1915 v Galiciji, 1003 Praporščak Škočir Fr., padel 1915 v Galiciji, 1004 Urbančič Iv., padel 1914 v Srbiji, 1005 Kenda Iv., padel 1914 v Galiciji. — 1006 Zorč Fr. iz Soče, padel 1916 pri Gorici. — 1007 Kraševac K. iz Medane, padel 1916 na Krasu. — 1008 Kos Jos. iz Gabrij na Vipavskem, padel 1917, 1009 Nanut Milka iz St. Andreža, ubita po granati 1915 v Gorici. — 1010 Leban Marija iz St. Andreža, ubita po granati 1915 v Gorici. — 1011 Posega Fr. iz Malega Ubeljskega, padel na Ruskem. — 1012 Simič Iv. z Brezja, padel na ruskem bojišču. — 1013 Mahnič Lad. Grahovega Brda pri Sežani, umrl vsled ozeblin 1915 na Solnograškem. — 1014 Ivančič Fr. iz Sele, padel 1917 pri Hudem logu na Krasu. — 1015 Carli Leop. s Slapa pri Idriji, padel 1918 pri Piavi. — Iz Ravni pri Cerknem: 1016 Straus Andr., padel 1916 na Koroškem, 1017 Obid Jer., padel 1915 pri »Kastelik vrhu«. — 1018 Poročnik Rutar Jos. iz Gorice, padel 1915 pri Doberdolu.

4. Ljubezen do domovine.

Ljubezen do domovine je edno naših najglobljih čustev. V njem je vtkana **ljubezen do zemlje**, na kateri smo se rodili. S to ljubeznijo je spojena ljubezen do njih, ki so se rodili na isti grudi: **ljubezen do naših rojakov**. Za narode, ki so še na nižji stopnji, je ta ljubezen omejena, ona je toliko kolikor objema njihovo pleme. Ali to ni ljubezen do domovine (patrijotizem), ampak **plemenska** ali **pokrajinska** ljubezen (provincijalizem). Katere vezi odločujejo obstanek naši domovini? Skupni jezik, običaji, zastava, zgodovinske tradicije in pri narodih z lastno vlado **skupna vlada**.

Ali pred vsem tvori domovino **skupni duh**, **skupna duša**, **skupno ime** in **skupni jezik**, ki obsegajo vse one elemente, ki dajejo moč domovini.

Ljubezen do domovine je ukoreninjena v našem srcu. Srce deluje na razum in voljo in ustvarja v patrijotizmu edno naših najsvetejših **dolžnosti**. Ta dolžnost nam zapoveduje, naj sleherni dela in izpolnjuje to, kar je v občo korist, ker če delamo v občo korist, tedaj delamo tudi za svojo lastno korist. V občini sreči je obsežna tudi naša lastna sreča. Naši ideali morajo biti vrezani v **idealu domovine**, brez katerega ne more noben narod napredovati, niti dolgo obstajati.

5. Narodna prosveta.

Napredek naroda se ne da zamisliti brez narodne prosvete t. j. brez prosvetnih ustanov, ki so v duhu tistega naroda, čigar napredku služijo. Vcepljati n. pr. tujo prosveto v dušo slovenskega

naroda, ne bi pomenilo prosvetiti svoj narod, ampak nasprotno uničevati v njegovi duši vse tiste pridobitve, zrastle iz pokolenj, po zakonu nasledstva. Vbrizgavati v narodno dušo tujo prosveto, pomeni rušiti osnovo napredku in zidati trhlo moralno stavbo brez temelja, v kateri se vrline družijo z napakami. Odtod prihaja, da v takem narodu zavladava **nemoralnost**, t. j. bolešno stanje, v katerem se, ki izgubi moč razločevati dobro od zla, postane od nepoštenja. Zato čuvajmo se **nenarodne prosvete in nenarodne vzgoje**. Imejmo vselej pred očmi narodno dušo, ki je dobila svojo stalno obliko. Izpopolnjujmo to obliko in po nji gradimo nove plasti, a ne uničujmo je, s tujimi snovmi. Zi-

dajmo stavbo naše narodne duše s širjenjem zdrave prosvete v duhu naroda.

Naše narodne ustanove so: Slovenske sole, pevski, telovadna, bralna in izobraževalna društva, družba sv. Cirila in Metoda, delavska društva, ženske organizacije, podporna društva, abstinenčna društva itd. Delajmo na to, da se te ustanove okrepijo v narodnem duhu. Razen tega širimo prosveto s **pismenostjo**, z ustanavljanjem **narodnih knjižnic in s samoizobrazbo**. Na ta način bomo dali narodu nepremagljivo moč, da pojde po poti pravega napredka in prave civilizacije.

Janko Maierhofer, župnik - infanterist.

Janko Maierhofer, je bil pred vojsko župnik v Pokrčah pri Celovcu. Četrty dan po mobilizaciji leta 1914. sta ga že gnala »kot prvega« dva orožnika-tigra s svetlima bajonetoma v ječo, češ: Vi ste vpili »Hoch Serbien!« in »Vi ste izsiljevali iz fantov-vojakov prisege, da na Srbe ne bodo streljali.« Deset tednov je bil potem v preiskovalnem zaporu v Celovcu in v Gradcu. Eškorta iz Celovca v Gradec je bil pravcati križev pot. Brez obravnave so ga potem sicer izpustili, a vrgli mu potem na glavo obtožnico zaradi »razžaljenja« Njegova Veličanstva Franca Jožefa I., glasečo se nič manj in nič več kot na besede: Cesarja moramo umoriti!? — Senat peterih sodnikov in »prisege« tridesetih prič so tlačile vkup njegovo obsodbo: eno leto težke ječe, poostrene z enim trdim ležiščem v mesecu. Trajale so obravnave, preiskave, sodbe in rekurzi eno celo leto. Dne 10. novembra l. 1915. bi moral iti v ječo.

Da bi zmešal štreine zlobnim nasprotnikom, je pa vložil na senat prošnjo, naj bi mu odložili kazen na čas po vojni, zato pa da gre prostovoljno na fronto. Predsednik senata je zagotovil ustmeno ugodno rešitev. Vojaške oblasti so prošnjo za sprejem mej vojne kurate odbile, kakor tudi prošnjo za priznanje enoletnega prostovoljstva. Zahtevale so vrhutega, naj se odpove vsem predprav-

cam duhovskega stanu ter hkrati duhovski službi, kar je tudi storil z dovoljenjem svojega škofa.

Tako so ga kot navadnega državljana potrdili pri naboru za deželnoobrambnega infanterista k Lir. 4. h kadru v Leoben. Namesto v ječo je šel isti dan k vojakom. Zavoljo tega so pa zagnali Všenemei zopet grozen krik in vik in — čez en mesec so ga gnali od regimenta v ječo v Graec. Junija leta 1916. so ga pa zopet azentirali in predstavili h kadru v Leoben, odkoder je šel z 23. maršbataljonom na soško fronto. Osmo in deveto soško bitko je prestal srečno v prvih postojankah. V strašni zimi 1916-17 je bil na Fajtovem hribu. Priznali so mu tudi malo srebrno, bronasto kolajno in Karlov križec. Po enajsti soški ofenzivi so ga spet postavili h kadru v Leoben. Od papeža je dobil sedaj spet popolno rehabilitacijo za duhovniško službo.

Veliki Dr. Krek, ljubljanski škof in Dr. Korošec so ga potem rešili vseh vezi vojaškega barabstva in ker je koroška deželna vlada izjavila, da mu ne dovoli nobene javne službe na Koroškem, mu je predobri ljubljanski škof podelil provizuro župnije Planina pri Vipavi, kjer je še sedaj.

J. Maierhofer,
župnik-infanterist.

1019 Poročnik in inženir
pri gor. dež. odboru Fr.
Pazdera, padel 1915
v Galiciji.

Skupina beguncev z Goriškega v Bruku [ob] Litvi.
Inteligenca s pevskim ženskim zborom.

MAT. PRIMOŽIČ, dež. sod. svetnik.

Pravda za motenje posesti.

Dandanes je vse drago, ali najdražja reč je pravdjanje. Kajti to ne provzroča le ogromnih stroškov, nego neti tudi jezo in sovraštvo. Kedor hoče narodu dobro, naj ga torej po možnosti odvrta od vsakega pravdjanja.

So sicer slučajji, v katerih je tudi pravda potrebna: v takih slučajjih je pa svetovati osobito gospodrijem na deželi, naj poskusijo vsa sredstva, ki bi utegnila dovesti do mirne poravnave predno se spuste v pravdo. — Goriška dežela je vsled vojne najbolj trpela. Vojni dogodki so spremenili po mnogih krajih površje zemlje. Tu so se vršili boji neprenehoma od leta 1915 dalje do premirja. Naravno je torej da so pustili za seboj tudi hude in vidne znake. Zginile so poprej cvetoče vasi, da bi danes nihče ne rekel, da so tam bivali ljudje. Iz griča je nastala ravan, iz dolnice grič, iz niive travnik, iz travnika pušča, iz gozda pašnik itd. Sploh so krajji, v katerih se človek ne more več spoznati.

Ni čudo torej, da se prav lahko zgodi, da gospodar ne spozna več svojega lastnega sveta, da je v zmoti gledč svojih mejnikov, ki so se ali popolnoma izgubili ali postali nevidni. In tu tiči nevarnost, zapeljivost za tožbarenje.

Naš pridni kmet je sicer takoj začel odpravljati sledove opustošenosti, odstranjevati žice, poravnnavati odprtine v zemlji, zasipati jarke, prekopavati njive itd. Pri delu se pa prav lahko zgodi, da prekorači nevede ali tudi namenoma meje svojega zemljišča in da poseže na sosedovo. — Njegov sosed je vsled tega po konci! On ne dovoli, da bi mu kedo kratil posest. In ako ne poseže tu vmes kak razumnik pomirjevalno, nastane draga pravda, ki bo stala morda stokrat več nego je vreden svet, za katerega je nastal spor. Konec pravde pa zaboli navadno obe stranki, kajti tudi oni, ki pravdo vdobi, jo bo moral predrago plačati. Poleg tega mu ostane pa še jeza in sovraštvo. Zato svarimo in opominjamo naše ljudstvo: Opustite pravdjanje, ako ni prav neobhodno potrebno!

Tu hočemo navesti nekaj slučajjev, v katerih kdo lahko doseže svoje poštene pravice brez stroškov ali vsaj z malenkostnimi stroški.

Posestne pravde so po našem zakonu različne.

Po največ poznano je med ljudstvom motenje posesti.

Motenje posesti provzroči, kedor s kakršnimkoli dejanjem poseže v tujo dejansko posest. Ali je ta dejanska posest opravičena in poštena ali ne, se ne vpraša. Tudi če sem prišel po nepošteni poti v posest kakega sveta ali kake služnostne pravice, je dovo., da jo sedaj dejanski izvršujem in nihče me ne sme motiti v izvrševanju posesti ali v služnostni pravici. Takemu motenju se ubranim s tožbo radi motenja posesti, katero moram vložiti najkasneje v 30 dneh, od kar sem doznal za motenje, ker mi drugače ta pravica zastari.

Pri košnji seže sosed s koso nevedoma ali namenoma na sosedovo senožet, pa mu le-ta zabrani dalje kositi — to je motenje posesti; pri kopanju ali oranju prekorači kdo nevedoma ali namenoma mejnike; ko orje, stopijo voli ali konji na sosedovo njivo, ker jih drugače ne more obrniti, pa ga sosed ustavi, češ, da nima te pravice — evo motenje posesti; ko izvaža kdo svoje pridelke, drva ali listje s svojega sveta domu, krene po krajši in morda lepši poti, ki vodi po sosedovem svetu, namesto da bi vozil po stari, daljši in morda grši poti, katero je prej rabil, pa ga sosed ustavi, češ, da tam nima pravice do poti — to je motenje posesti; na svojem dvorišču je vedno brez ovire obračal voz, pa kar čez noč je tu ovira; sosed mu je na areč založil prostor z drvimi ali s kako drugo stvarjo; on pa, nebodi len, odstrani drva ali to kar mu zavira obračanje voza in motenje posesti je tu. Takih in sličnih slučajev bi lahko našteali neštivilno. Naravno človeško je, da si nihče, tudi kdor je mirne krvi, ne pusti kar tako posegati v lastne pravice in da bo vsakdo skušal braniti je, kakor ve in zna. Tu pa je treba previdnosti, da ne zabredemo v stroške in škodo.

Predpisi II. novele k obč. drž. zak. od 22/7/15 št. 208 drž. zak. so v obče še premalo znani in upoštevani med našim ljudstvom. Ta cesarska naredba je bila izdana uprav z ozirom na mnogobrojnost poškodovanih ali popolnoma pokvarjenih in izginulih mejnikov in prav take poškodbe bi

utegnile provzročiti sedaj po vojni med kmeti prepire in pravde. Zato smatram za potrebno in koristno, da priobčim to naredbo na tem mestu.

Ta naredba predpisuje: V slučaju, da so mejniki med dvema zemljiščema tako poškodovani, da se ne morejo več spoznati ali ako so mejniki v resnici nevidni ali sporni, imata dotična lastnika zemljišč pravico zahtevati, da se mejniki sodno obnovè ali popravijo. V takem slučaju se povabita oba sosedu na sodnijo k nesporni razpravi. Ako bi ne prišel kdo povabljenih, se uredijo in postavijo vkljub temu mejniki.

Ako so mejniki v resnici nevidni ali sporni, uredi sodnik na mestu po zadnjem mirnem posestnem stanju, in ako se to stanje ne da ugotoviti, razdeli sodnik sporno površje po svoji pošteni razsodnosti.

Ako ni kdo zadovoljen s tako razdelitvijo, ima pravico, če presega sporno površje vrednost 100 L, uveljaviti svoje pravice pravnim potom; ako ne presega vrednosti 100 L, ostane pri sodnikovi razdelitvi.

Stroški za to postopanje so malenkostni, ker se vse vrši navadno brez odvetniškega zastopstva. Ako si vzame kaka stranka odvetnika, ga mora sama plačati. Kar je stroškov (pot strankam in pričam, sodnikova komisija in kolki) se razdelé tako, da jih trpita sosedu v razmerju svoje mejne črte. Vsi stroški pa padejo na predlagatelja, ako se na razpravi ugotovi, da ni bila obnovitev ali poprava mejnikov sploh potrebna, ker ni bila meja sporna ali ker so bili mejniki še vidni ali tudi ako so bili drugi udeleženci izvensodno pripravljeni sporazumno urediti meje.

Ako je pa kdo provzročil to postopanje z motenjem mirne posesti sosedove, se mu lahko narpitjo vsi stroški ali del stroškov.

Tako navedena naredba. Kaj vidimo v njej? V njej vidimo določbe, ki prenašajo vsako motenje posesti zaradi mejnikov s **spornega** polja na **nesporno**, to se pravi z drugimi besedami, da je s to naredbo nekako odpravljeno vsako pravičanje zaradi motenja posesti v sporih radi mejnikov. Tudi sodnik mora to upoštevati, ter mora tožbe vložene radi motenja posesti, kadar uvidi iz njih ali kadar uvidi na razpravi, da gre le za ureditev poškodovanih ali vže nevidnih mejnikov, zavrniti radi nepristojnosti, ali pa uvesti takoj nesporno postopanje v zmislu zgoraj navedene ces. naredbe. — Pa tudi drugo skupino pravnih za motenje posesti, kadar namreč ne gre za spore radi mejnikov, ampak za kako drugo motenje posesti kakor n. pr.: zapiranje poti, nakladanje drv ali drugih

predmetov na tuj prostor, odstranitev drugih ovir na lastnem, tujem ali spornem prostoru i. t. d. je treba po možnosti opuščati, kajti razsodbe odnosno končni sklepi v pravnih radi motenja posesti, nimajo v obče, naj se končajo tako ali tako, nika-ke praktične vrednosti. Taka razsodba odnosno takšen končni sklep ne odloči namreč še prav nič o pravici sami. Taka odločba ustanovi le, je li pravdajoča se stranka v zadnji mirni in dejanski posesti dotičnega spornega predmeta ali ni in ali se je z dejanjem (zapiranjem poti, nakladanjem drv i. t. d.) motila zadnja dejanska posest ali ne in v slučaju da se je motila, da se mora motilec zdržati vsakega nadaljnega dejanja in končno da mora propadla stranka plačati vse pravdne stroške.

Ta odločba ustanovi torej le nekaj začasnega, nič definitivnega, ne izreče, ali pritiče tožeci stranki pravica, ki jo hoče dobiti s tožbo ali ne. To pravico namreč do zapiranja poti, do nakladanja drv i. t. d. mora šele ugotoviti z drugo, redno pravdo, ki se ji pravi posestna ali lastninska pravda. Še-le razsodba v tej pravdi ugotovi končno, komu pritiče v resnici sporna posestna pravica. V tej pravdi se ugotovi tudi, katere stranke posest je poštena in pravična. Ta tožba ne zastari v 30 dneh kakor ona za motenje posesti, nego še-le v 30 letih.

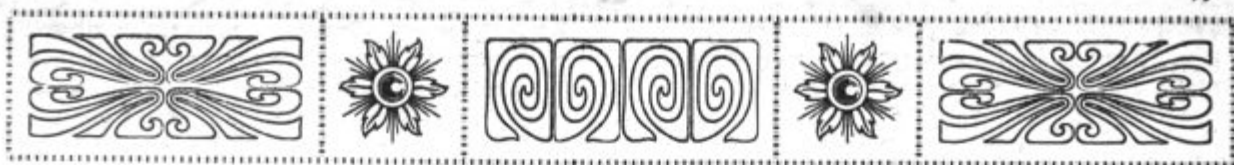
So sicer tudi slučajji, v katerih je tožba za motenje posesti umestna in potrebna, a to so le redki slučajji.

Ako ti kdo neopravičeno ustavi voz sena na poljski poti, po kateri navadno voziš in je nevarnost, da se seno tam vsled vremena pokvari; ako ti kdo neopravičeno zapre vhod v hišo ali izhod iz hiše ali dvorišča, da ne moreš ne noter ne ven; ako ti kdo neopravičeno zabrani napajališče, ki si je do sedaj rabil in nimaš drugega, je sodnikova pomoč nujno potrebna, ker bi drugače moral trpeti preveliko škodo. Ako je v takih slučajjih torej zahteva opravičena, odpravi sodnik takoj zapreko, a to, kakor je zgoraj rečeno, le začasno.

Drugače pa je vsaka tožba za motenje posesti odveč in se s tem nasprotniku le nagaja in provzroča stroške ali nevarnost pa je tudi, da si narpiti stroške nagajivec sam sebi.

Zato proč s tožbami radi motenja posesti!

Ako se ti zdi, da ti kdo dela krivico, pokliči ga najprej mirno na odgovor in ako se ne moreta sama med seboj poravnati, izberjta si vsak svoje-ga moža, ki naj razsodita spor. Tako si prihranita oba mnogo stroškov in jeze.

Just Ušaj, dež. uradnik.

Kako napravimo dober sadjevec.

Vsled ovir, ki so nastale po vojni naši sadni trgovini, primorani smo iskati načina, kako bi bolje izkoristili naš sadni pridelek. S tem so občutno prizadeti zlasti naši hribovci, ki so ob bogatih sadnih letinah prodajali svojo moštno sadje na Nemško in njim so posebno namenjene te vrste!

Visoke vinske cene marsikomu ne dopuščajo, da bi si često privoščil kozarec dobrega vina. Vsled tega iščejo — zlasti oni, ki sami vina ne pridelujejo, utehe žalibog v žganih pijačah. V to svrhu se po naših hribovih skuha mnogo sadja in to ne le češpelj, ampak tudi jabolk in hrušk za napravo žganja. Težko je človeku pri srcu, ko spomladi gleda v praznični in snežnobeli odeji cvetoče sadno drevo in ako pomisli, da bo morda njega sad vsled nespametne uporabe doprinesel človeštvu toliko gorja. Ker je v obče znano, da je uživanje žganja strup za človeški rod, potrebno je zmanjšati uporabo sadja za napravo žganih pijač in rajši obrniti skrb v pridelovanje dobrega in zdravega sadjevca. Da pa pri nas ni sadjevec nič kaj na dobrem glasu, krivda je v tem, da ga ne znajo delati in da ga držé večinoma v pokvarjenih sodih. Drugod po svetu, kjer sadjevec skrbno pripravljajo in negujejo, imajo to pijačo v velikih čišlih; posebno se odlikujejo v tem pogledu visokomikani Švicarji in tudi Francozi, ki poleg svojega najvišjega svetovnega vinskega pridelka, pridelujejo največ sadjevca. Celo razvajeni Parižani, ki poleti kaj radi posečujejo Normandijo, kjer na Francoskem največ sadjevca pridelujejo, vedó ceniti dobroto te zdrave pijače, ki jo tudi v zdravilne svrhe uživajo. Tu hočem na kratko opisati, kako se v teh deželah sadjevec prideluje.

Kakovost upotrebljenega sadja ima največji vpliv na dobroto sadjevca. Zato mora biti sadje popolnoma zrelo in zdravo. Zrelo sadje vsebuje od 8-17% sladkorja, in 77-88% vode. Ostalo so čreslovina, beljakovina, škrob in druge mineralne snovi. Ker je iz navedenih številk razvidno, kako različna je kakovost sadja, moramo pri izberi in mešanju sadja za napravo mošta upoštevati sledeče lastnosti:

Sladka jabolka dajejo radi pomanjkanja kisline in čreslovine prazen in nestanovitni mošt, ki se nikdar ne učisti.

Kisla jabolka dajejo kisel in radi pomanjkanja sladkorja tudi slab mošt.

Notranjščina vsled vojske porušene cerkve sv. Martina v Sovodnjah.

Trpka jabolka in trpke hruške pa dajejo sicer sibeke mošt, ali silno čist, ker je čreslovina ona snov, ki vpliva na to, da se mošt hitro čisti.

Ako hočemo dobiti dober sadjevec, moramo te tri vrste sadja pomešati tako, da vzamemo eno tretjino sladkih, eno tretjino kislih in eno tretjino

trpkih jabolk, ali še bolje hrušk. Iz 100 kg tako pomešanega sadja, dobimo proprečno 30—35 l. sadjevca.

Sadje naj se bere zrelo in sicer tako, da razpostremo pod drevesom nekoliko slame, sadje otresemo in vsako toliko časa pobereemo, da ne bi se pri padanju tolkel plod od plod. Klatenje s palicami naj se opusti, ker se ne samo potolče sad ampak tudi poškoduje drevo. Ko smo sadje obrall, pustimo, naj v suhi shrambi največ 14 dni leži na kupih. To ležanje v kupih ima namen, da sadje vsled dihanja speni nekoliko vode, spremeni škrob v sladkor in da dobi boljšo aromo (okus). Pri tem seveda ne smemo pozabiti večkrat prepričati se, da-li nam sadje ne gnije. To ležanje je samo pri jesenskem sadju umestno in koristno; poletno sadje je najbolje takoj uporabiti.

Za mečkanje sadja služe najbolje svojemu namenu železni sadni mlini, ker pa teh naprav nimamo, si moramo z lesenimi batmi pomoči. Na Štajerskem, Koroškem in Solnograškem imajo zato naročita korita, v katerih valjajo mlinski kamen semtertja. Mehko sadje treba bolj na debelo, trdo sadje pa bolj na drobno zmečkat.

Ko je sadje zmečkano, ga navadno — to je tudi najbolje — takoj v stiskalnici otisnemo (sprešamo); le ako smo uporabljaj za napravo mošta plemenito namizno sadje, pustimo mošt, naj 36 ur na drozgi leži, kajti s tem dobi boljšo aromo.

Mečkanje in prešanje sadjevca nam je radi pomanjkanja potrebnih strojev najbolj težavno delo. Ker so ti neobhodno potrebni stroji jako dragi, bi bilo potrebno, da bi se združnim potom nabavljali in potem skupno rabili. Lahko bi jih nabavili tudi veliki posetniki in jih potem drugim za plačilo posojali. V to svrhu so tudi tovarne izdelale take vozove, na katerih je stiskalnica in mlin. Umljivo je, da bi taka naprava najbolje služila svojemu namenu.

Prešen nalijemo oprešani mošt v sode, se moramo prepričati ali je posoda zdrava ali ne. Ako je sod plesniv, ga moramo odpreti, s krtačo brez vode odrgniti, nato z mrzlo vodo dobro oprati in zapreti. Ko je sod zaprt ga še z vročo vodo, ka-

teri smo pridejali nekoliko sode, z valjanjem dobro očistimo. Konečno ga še v več vodah oplahnemo in ko se je osušil, vlijemo vanj 1 l olja, in ga potem dobro zvaljamo. Ko je olje par dni v njem stalo ga izcedimo in sod ponovno z gorko vodo operemo. Tudi ako sod ni pokvarjen, ga moramo pred uporabo v več vodah oprati. Da se nam posoda ne bode kvarila, je najbolje, da jo, kadar je prazna, vsaki drugi mesec z enim zrezkom zažveplamo.

Ko smo mošt v sode nalili, počne vreti. To vrenje, katero povzročujejo nevidljive glivice, ni nič drugega kot razpad sladkorja v alkohol (špirit) in v ogljenčevo kislino, ki izhaja iz mošta v mehurčkih. Ker potrebujejo glivice za to vrenje toplote, je treba skrbeti, da bode klet dovolj topla. Početna toplota od 12° C glivicam najbolj ugaja. Nato moramo jako gledati, ker vrenje mošta vpliva pozneje na kakovost in stanovitnost sadjevca. Ako mošt poploluoma ni prevrel, t. j. ako je ostal še sladek, se nam ne bode nikdar dobro sčistil in ta sladkor, kateri je v sadjevcu ostal, daje povod mnogim boleznim sadjevca.

Ko vidimo, da se vrenje bliža koncu, je umestno, da mošt dobro premešamo, ker s tem tako pospešimo vrenje sladkorja.

Po dokončanem vrenju, odtočimo sadjevec takoj. Pustiti sadjevec še dalje na drozju je neumestno, ker drozje vpliva slabo na sadjevec. Ker pa sadjevec pri pretakanju izgublja ogljenčevo kislino in postaja bolj prazen, naj se ne pretaka nikdar brez potrebe več kot enkrat.

Pri nadaljnjem postopanju s sadjevcem, moramo gledati, da sod zalivamo in da ga hranimo v hladni kleti. Tudi moramo skrbeti, da je veja brez uporabe vsake cunje vedno dobro zaprta. S tem ga ohranimo mnogih boleznim in pokvar, katere so najbolj razširjene in znane imenom kan, cik in birska. Hladna klet, čista posoda in skrbnost so najboljša sredstva proti vsem boleznim, napakam in pokvaram sadjevca.

Ako se bodo naši sadjerejci pri napravi sadjevca poprijeli navedenih navodil, bode ta pijača kmalu zadobila ugled in se razširila v naši deželi.

Za kratek čas.

Saljiv sv. Oče.

Nekdaj so kardinali skušali izvoliti bolj bolehnega kardinala za papeža, da bi kmalu bil drug naslednik. Sikst V. (iz kmetijskega rodu, a zelo nadarjen) je bil jako bolehen, k tlom upognen, in je govoril le o svoji prihodnji smrti. Ko so ga pa izvelili za papeža, je začel hoditi ravno kot sveča. Ko so se mu čudili, jim je to pojasnil rekoč: »Pred izvolitvijo smo hodili upogneni, ker smo ključke sv. Petra iskali na zemlji; ko smo jih našli, hodimo pokonci, kakor se nam spodobl.«

Čuden kapelnik.

Nekemu kapelniku ni bil nikdar »forte« zadošči močan, »piano« pa nikdar dosti tih. Pri poskušnji neke opere so morali hornisti 3krat ponavljati neke takte. Nikdar ni bilo zadosti »piano«. Naveličali so se in pri četrti poskušnji so se oglašili sami flauti. Hornisti so imeli godala na ustih, pa niso nič pihali. »Bravo«, pravi kapelnik, »sedaj je bilo »pianissimo«.

Konec svetovne vojske?

Ze v lanskem Koledarju smo pisali o koncu svetovne vojske. Žal, da se v tem letu nismo prav nič približali pravemu koncu. Vprašanje se zamotava. Gospoda, ki o tem odločujejo, se zbirajo in posvetujejo na raznih krajih, a tvarina je tako ogromna, da je ne morejo završiti. Poleg tega so možje, ki se zbirajo na posvete, sami nacionalisti, ki se hočejo igrati z osodo ubogih narodov. Zdi se, kakor da bi mirovna konferenca vozila po nemirnem morju. Valovi jo zanašajo sedaj sem sedaj tja. V začetku so bili zbrani v **Parizu**, potem jih je vihar zanesel v **London**, od koder so poslali dne 14. jan. 1920 delegati Anglije in Francije nekak **ultimat Jugoslaviji**, po katerem bi Reka bila italijanska ter zvezana z Italijo po ozkem pasu, ki bi ga omejevalo s te strani morje, z one pa cesta poleg morja. Po tem načrtu bi bila skoraj vsa Istra italijanska, skoraj do železnice ki vodi iz St. Petra v Reko. Ako bi Jugoslavija ne marala sprejeti tega načrta, naj ve, da ne ostane drugega ko **londonski pakt**. Jugoslavija je v uljudni obliki odgovorila dne 28. jan. 1920, da ultimata ne sprejme. Hkrati pa je dne 10. febr. 1920 proti temu ultimatu ostro nastopil tudi Wilson, ki noče dovoliti, da bi z malimi narodi tako postopali. Anglija in Francija ste Wilsonu brž odgovorili ter se opravičili. Tako je to vprašanje spet ostalo nerešeno.

Za delegate mirovne konference je mej tem nastala neprijetna presenetba: Meseca marca 1920 so **uporne nemške baltiške čete** prikorakale v Berlin, zapodile staro vlado ter izvolile novo. Namen je bil, da bi se uvedla spet monarhija, kar pa se je ponesrečilo, ker je večina drugega vojaštva bila zvesta prejšnji vladi. Tako se je stari vladi posrečilo premagati položaj ter ostati na krmlju.

Italija je začetkom marca 1920 predlagala **revizijo mirovne pogodbe z Ogrsko**, ker bi bila rada videla, da bi Jugoslavija odstopila nekaj rodovitnih krajev Ogrski. Konferenca je ta predlog odbila.

Čolnič mirovne konference je meseca aprila zanesel vihar v Italijo v **San Remo**, toda le za nekaj dni.

Dne 9. maja so se italijanski in jugoslovenski delegati zbrali v **Palanži** ob jezeru Lago Mag-

giore. Razgovor je trajal le en dan, kajti italijansko ministrstvo Nitti je moralo odstopiti in tako se je moral tudi minister za zunanje posle Scialoja, ki je bil voditelj italijanske delegacije v Palanži, podati v Rim.

Delegati entente so se v juniju zbrali v **Boulogni sur Mer**, a so se spet razšli, ne da bi bili kaj pametnega storili. Kmalu nato so se zbrali v **Bruxelles-u** z istim uspehom. Ti dve konferenci pa ste imeli biti le pripravljavni za daljšo konferenco v **Spa** meseca julija. V mestu Spa so morali avstrijski Nemci podpisati sangermansko mirovno pogodbo. Prav tako je morala tu sprejeti Nemčija vse trde pogoje glede obdajanja premoega Franciji. Italija je na tej konferenci dobila skoraj vse avstrijsko brodovje.

Največ preglavic napralja ententi **boljševiška Rusija**. Proti njej so poslali v ogenj že itak izmučeni poljski narod. Vnela se je vojska mej bratskima narodoma. Poljaki, ki so v začetku zmagovali in prodirali, so bili meseca junija in julija strašno tepeni, da so morali zaprositi za premirje. Rusi so jim ugodili in so določili za dan 30. julija prvi skupni sestanek v Baranovicah. Ruska vojska pa je mej tem naglo napredovala proti Lvovu in proti Varšavi. Ko so prišli delegati skupaj v Baranovicah, so Rusi izjavili, da se hočejo pogajati ne-le za premirje, ampak za **mir**. Poljski delegati so se morali podati v Varšavo, da bi dobili v ta namen od vlade pooblastilo. Mej tem je ententa sklicala konferenco v London, kamor so imeli priti tudi ruski delegati, da bi se pogovorili glede miru s Poljsko in o drugih rečeh, ki tičejo Rusijo. Toda te konference niti ni bilo, ker je Rusija izjavila, da bo o miru s Poljsko sama odločala. Ker je Francija zahtevala odločen nastop proti Rusiji je prišlo v ententi do malega nesporazuma mej Anglijo in Francijo. Francija je napravila še drug korak, da je generala Vrangela, naslednika Denikina, priznala za južno Rusijo in se tako postavila v očitno nasprotje z boljševiki. Mej tem so se ruski in poljski delegati zbrali sredi avgusta v **Minsku** k mirovni konferenci. Komaj pa se je konferenca začela, se je vojna sreča pred Varšavo očitno obrnila na stran poljske vojske, ki je zajela okolu 60.000 ruskih vojakov. Boljševiki so se začeli naglo umikati, da so Poljaki spet za-

sedli Brest-Litovsk. Poljski delegati so vsled teh uspehov in ker niso imeli pravih pooblastil od poljske vlade in ž njo tudi ne prave zveze, odšli iz Minska. Konec meseca septembra pa so se ruski delegati spet zbrali k mirovni konferenci, a ne več v Minsku, ampak v **Rigi**. Tu so sklenili in podpisali dne 12. okt. 1920 premirno pogodbo. Na podlagi tega dogovora so se dne 18. okt. o polnoči sovražnosti ustavile. S tem pa ni še končala vojska Rusije proti Vrangelu. Hkrati so izbruhnile na mnogih krajih velike Rusije vstaje proti boljševikom, ki drže državo v kruti in brutalni oblasti. Uprli so se tudi mornarji baltiškega brodovja. Na jugu pa so začeli Francozi se svojim brodovjem napadati. Tako se vedno bolj kaže, da je boljševizem za Rusijo največja nesreča. Res, prežalostna osoda velikega naroda, ki je še nedavno bil velesila v Evropi in Aziji! Slovani, sluge narodom!

Jugoslavijo je zadel dne 10. oktobra t. l. hud polom **na Koroškem**. V pasu A, kjer bivajo po večini Slovenci, je pri plebiscitu zmagala Nemška Avstrija. Slovensko socialistično delavstvo je glasovalo proti Jugoslaviji. Tudi mnogo drugega slovenskega ljudstva je glasovalo proti, kar dokazuje, da priprava za plebiscit ni bila v redu.

Dne 2. novembra 1920 je **Wilsonova stranka v Ameriki propadla pri volitvah**. Zmagala je republikanska lista Hardingova. Izvoljeni volilni možje bodo začetkom januarja 1921 izvolili predsednika in podpredsednika Zedinjenih držav. Odločitev pa je že gotova. Harding bo predsednik in naslednik Wilsonov. Wilson stopi s tem s pozorišča svetovne vojske, pariške konference in Zveze narodov.

Pogajanja jugoslovenskih in italijanskih delegatov so se spet pričela v Sv. Margariti Ligurski dne 8. novembra.

Tu so podpisali dne 12. nov. 1920 delegati: Giolitti, ministrski predsednik, Sforza, minister za zunanje reči in Bonomi, vojni minister z italijanske strani in Vesnić, ministrski predsednik, Trumbić, minister za zunanje reči in Stojanović, finančni minister, z jugoslovenske strani pogodbo, ki ima določati razmerje mej obema državama. Meja bi bila ta-le: Od hriba Peči (na Gorenjskem) do hriba Jalovca, od tod ob razvodju Save in Soče do Triglava, Bohinja, do vzhodnega obronka Porezta, do zapadnega obronka Blegaša **tako, da ostane vas Davče Jugoslaviji, vas Nova-ke pa Italiji**; dalje ob vzhodnem obronku hriba Bevk tako, da ostanejo vasi Leskovica, Kopačnica in Sovodenj Jugoslaviji, oba prelaza pod Loniščem pa Italiji; dalje do zapadne strani vasi Hotedršice tako, da dobi kraje Javorjev Dol, Ži-

ri, Opale, Hlevišče, Rovte in Hotedršico Jugoslavija, Prapetno Brdo, Vresnik, Vrednik, Zavrtec in Medvodje Brdo pa Italija; dalje do vasi Zelše ob vozni cesti Hotedršica-Planina tako, da ostanejo vasi Planina, Unec, Zelše in Rakek v Jugoslaviji; dalje do Čabranske ob vzhodnih obronkih Javornika tako, da ostanejo kraji Dolenja vas, Dolenje Jezero in Otok Jugoslaviji; dalje ob vzhodnih obronkih Bičke gore in Pleče gore tako, da bo Leskova dolina v Italiji in istotako Čabronska z vožno cesto vred, katera se vije na vzhodnih obronkih; dalje od Čabronske do Griže, vzhodno od hriba Trstenika in jugovzhodno od Suhove, dalje južno od Zidovja, nato vzhodno od Griže tako, da bo Klana in Breza v Italiji, a Studeno v Jugoslaviji; dalje od Griže do meje reške države čez vožno cesto Rupa-Kastav približno na pol poti med Jušiči in Spinčiči tako, da ostane vasi Mizerji in Trinajstiči Jugoslaviji, dalje do vozne ceste Matulje-Kastav na prelazu vzhodno od Matulj in slednjič na cesti Reka-Kastav od severne meje reške države in sicer ob severnem robu vasi Rubeši na razpotju pri Tomtičih okoli 500 m od kastavskega trojnega razpotja.

Zadar in njegovo ozemlje (davčne občine Arbanasi, Cerno, Bocagnazzo in del davčne občine Dicio) ostane Italiji. Istotako dobi Italija otoke Crez, Lošinj, Lastovo in Pelagruž. Vse druge otoke in kraje v Dalmaciji dobi Jugoslavija.

Reška država bo imela te-le meje: Na severu črta južno od Kastva in cesta od sv. Matije na Reko tako, da bodo vasi Sarđoči severno od Hostov v Jugoslaviji, a v reški državi vsa cesta severno od železnice v Matulje; na zapadu črta od Matulj do morja pri Preluki tako, da bo postaja in vas Matulje v Italiji.

Po celi Jugoslaviji je vsled tega nastal velik vihar. Težave, v katerih se nahaja sedaj Jugoslavija, so velike. To je bilo pričakovati, ker je vsak začetek težaven. Tudi druge države so imele v prvem začetku veliko težav, a so se prav v teh težavah okrepile in utrdile.

Zveza narodov, ki je Wilsonova osnova, je začela sicer delovati, a vse kaže, da ne bo imela nobenega uspeha, ker ni v njej pravega duha. Da se kolikor mogoče preprečijo vojske, mora narode in Zvezo narodov prešiniti **nov duh**. V tem imajo socialisti prav. Ta novi duh pa ni komunistični duh »neskončno dobrega človečanstva«, kakor mislijo socialisti, ampak krščanski duh. Izganjati hudiča se samim človečanstvom brez krščanstva se pravi, izganjati ga z Belcebubom. Miru nam ne more zagotoviti niti orožje niti komunizem, ampak obnovljeni krščanski duh v narodih.

Dr. Egidij.

Žrtve svetovne vojske.

83

Kraj	Štev. duš pred vojno	Število				
		vpletkanih v vojno	padih vojakov	pogrešanih	padih civilistov	umrlih vsled begunstva
Ajdovščina	976	146	18	.	2	.
Avber p. Tomaj	560	116	13	.	2	.
Bate p. Grgar	1006	300	28	14	33	21
Banjšice p. Grgar	975	191	31	.	11	14
Biljana p. Dobrovo	953	120	24	.	.	15
Bazovica pri Trstu	1669	320	28	17	.	.
Batuje p. Črniče	910	203	30	.	4	.
Bovec	1800	200	40	.	7	150
Borjana p. Kobarid	600	85	5	.	.	.
Barkovlje pri Trstu	4000	?	?	.	.	.
Breginj	725	133	12	8	4	1
Branica p. Stanjel	400	95	11	.	.	.
Brestovica p. Tržič	1164	?	33	.	19	252
Bukovo p. Cerkno	830	176	13	7	1	.
Cerkno	2845	504	82	16	5	.
Cerovo p. Št. Ferjan	1100	169	28	.	4	23
Cepovan	1200	230	38	.	5	8
Čezsoča p. Bovec	685	60	10	.	.	45
Črniče	1426	204	16	.	7	34
Deskle p. Plave	1100	225	34	.	4	100
Dornberg	2320	580	80	.	3	5
Divača	600	30	8	.	.	.
Drežnica	1000	152	35	.	8	69
Fojana p. Dobrovo	500	86	11	.	.	2
Gorenjepolje p. Kanal	900	140	28	.	12	70
Grgar	1230	301	49	.	33	19
Grahovo	853	151	13	9	.	.
Gabrovica p. Komen	530	80	10	.	.	14
Gradišče p. Prvačina	682	136	20	.	1	12
Gradno p. Kojsko	835	144	28	8	2	20
Gorijsko p. Komen	1050	189	34	.	5	18
Gročana p. Kozina	465	94	15	.	.	.
Idrija	6001	400	54	.	.	.
» Spodnja	2831	446	39	.	.	.
Idrija ob Bači p. Sv. Lucija	480	78	6	6	2	.
Jageršče p. Cerkno	330	49	4	4	.	.
Jamlje p. Tržič	320	64	13	.	.	90
Katinara pri Trstu	2600	?	48	10	.	3
Kazlje p. Sežana	310	65	16	.	.	.
Komen	2700	626	63	.	14	25
Kopriva p. Dutovlje	370	89
Kobljeglava Stanjel	504	107	19	.	.	21
Kožbana p. Dolenje	500	75	9	.	3	.
Kozana	1020	150	23	.	.	62
Kontovelj p. Prosek	958	200	18	.	2	.
Kostanjevica p. Komen	980	192	28	.	3	58
Kamno p. Kobarid	458	70	9	.	4	44
Kronberg p. Solkan	1500	147	34	.	9	27
Kač p. Avče	1260	294	39	.	10	37
Kred p. Robič	590	122	13	.	1	.
Kanal, Gorenjavas, Loga, Bodrež, Morsko in Idrija	2403	.	62	.	28	114
Lokovec p. Cepovan	1340	317	48	.	5	22
Lokev pri Divači	1273	227	28	.	.	.
Livek	620	127	29	.	.	30
Lokve p. Trnovo	570	123	16	.	.	11
Lom p. Sv. Lucija	1050	220	32	.	7	10
Logje p. Breginj	720	80	28	.	1	.
Libušnje Kobarid	1282	?	50	.	13	124
Lokavec pri Ajdovščini	1060	186	25	.	.	.
Log pri Bovec	680	87	17	.	.	1
Mavhinje p. Nabrežina	720	252	18	.	19	5
Medana p. Dobrovo	1025	135	32	.	2	3
Novaki p. Cerkno	1070	157	43	.	.	.

Kraj	Štev. duš pred vojno	Število				
		vpletkanih v vojno	padih vojakov	pogrešanih	padih civilistov	umrlih vsled begunstva
Nemški Rut p. Grahovo	500	84	7	.	.	1
Opčine pri Trstu	2760	360	42	.	2	5
Osek p. Šempas	1018	350	35	.	4	28
Otlica p. Ajdovščina	1900	710	35	.	.	.
Otalež p. Cerkno	1200	160	26	.	.	.
Orehok p. Cerkno	364	84	19	.	.	.
Obloke p. Hudajužna	389	83	12	5	.	.
Ponikve p. Slap	500	109	20	.	7	1
Podsobotin p. Pevma	401	49	9	.	4	37
Pliskavica p. Komen	180	20	.	.	.	5
Podmelec	1950	309	33	.	4	.
Pečine p. Slap	340	67	20	.	1	.
Podbrdo	1250	?	37	.	.	.
Prvačina	1300	250	30	.	4	11
Povir in Štorje p. Sežana	1900	250	21	12	.	.
Police p. Cerkno	254	42	5	.	.	.
Plave	350	54	14	.	.	30
Ravne p. Cerkno	270	45	12	.	.	.
Repentabor p. Opčine	968	199	30	.	.	.
Roče p. Slap ob Idriji	546	94	16	6	3	.
Renče	1900	400	60	.	12	50
Ravnica - Voglarji	780	168	34	.	16	15
Solkani p. Trnovo pri Gorici	3000	600	58	.	20	40
Soča	721	30	14	.	.	10
Sedlo p. Breginj	972	170	.	.	32	3
Staroselo p. Kobarid	325	59	7	4	1	1
Trst	?	?	?	?	?	?
Sv. Križ pri Trstu	1880	420	40	.	5	.
Stržišče	600	112	9	.	.	.
Sežana	1892	367	34	5	1	.
Skopo-Krajinavas p. Dutovlje	550	122	17	.	2	5
Sovodnje	1400	320	49	.	14	99
Škedenj	9000	?	50	.	11	?
Šmarje	1300	240	40	.	.	.
Šebrelje p. Slap	802	140	40	.	.	.
Št. Andrež	2000	300	60	.	20	40
Šempolaj p. Nabrežina	890	165	20	.	17	5
Škrbina (z oddelki Rubije - Mihalji)	560	82	12	.	.	16
Št. Peter pri Gorici	1712	400	24	.	10	12
Št. Lovrenc p. Dobrovo	600	120	19	.	3	1
Štomaz p. S. Križ-Cesta	500	89	16	.	.	.
Št. Viškagora p. Slap	1220	242	34	12	.	.
Št. Maver p. Pevma	375	73	9	4	5	31
Tolmin	3800	400	84	49	30	100
Trenta p. Soča	360	50	8	.	.	.
Trebič p. Opčine	850	206	30	.	.	.
Trnovo pri Gorici	680	142	23	.	3	14
Temnica-Lipa p. Komen	300	54	9	.	.	10
Tribuša Dol. p. Slap	730	138	27	.	.	.
» Gor. p. Slap	750	180	28	.	.	.
Temnica p. Komen	520	116	13	.	5	31
Vel. Zablje p. Cesta	450	155	5	.	.	.
Vojsko p. Idrija	800	160	26	30	.	.
Vedrijan p. Kojsko	400	80	2	14	.	.
Vipolže p. Kozana	600	87	21	.	5	20
Vatvolje p. Vrem. Britof	428	84	16	.	.	.
Vel. Dol p. Komen	550	120	21	0	1	.
Vojščica p. Komen	412	92	13	.	1	16
Zapotok p. Kanal	287	44	12	.	1	18
Zgonik p. Prosek	920	194	24	.	.	.

Begunske podpore.

Civilni generalni komisariat je razglasil glede beguncev in begunske podpore to-le:

1. Od 2. okt. 1920 dalje so za vrnitev beguncev v domačijo vse občine Julijske Benečije odprte, tudi tiste, ki so do sedaj bile zaprte.

Z 31. decembrom 1920 se vstavijo vse begunske podpore, ki so se plačevale v zmislu postave z dne 31. dec. 1917 B. L. I. štv. 15 in drugih odlokov, ki so se izdali pozneje. Tudi drugo kakršno koli vzdrževanje beguncev se s tem dnevom vstavi in vstavi se hkrati tudi izplačevanje podpor za minuli čas.

2. Vsem beguncem, ki uživajo begunsko podporo in so pristojni v to pokrajino, se bo dovolila prosta vožnja in še posebna podpora v znesku, ki bo enak dvakratni mesečni begunski podpori, ako se vrnejo v domači kraj.

3. V prvi polovici l. 1921 se bodo plačevale begunske podpore le izjemoma kot miloščina tistim, za katere se dokaže, da ne morejo drugače živeti, bodisi da so se vrstile v domačo občino ali ne.

4. Te podpore ne bodo mogle dobivati osebe, ki so dobile že predujme na račun vojne odškodnine.

5. Izjemne begunske podpore bodo delili okrajni civilni komisarji beguncem svojega okraja v mejah, ki jih bo določil generalni civilni komisariat s tem, da jim bo dal na razpolago določno svoto, ki je ne bodo smeli prekoračiti. Okrajni civilni komisarji bodo morali pošiljati generalnemu komisariatu vsaki mesec podrobne račune o izdanih podporah.

Alkoholizem.

Jedna arabska priča o pijanstvu.

Jedna narodna pripovedka v Araba kaže ovo: Jednoga dana pojavi se zlodej v najstrašnijem obliku čovjeku: »Ti moraš umrijeti«, reče zlodej »ali ja ću te ostaviti da živiš ako ispuniš jedan od ova tri uslova: ili da ubiješ svoga rođenog oca, ili da tučeš svoju sestru, ili da piješ vina i da se opiješ.« — Šta ću da radim?« pomisli jadni čovjek. »Da ubijem svog rođenog oca? Ne, nikako to ne mogu učiniti! Da tučem sestru svoju, to bi bilo gadno i podlo. Ali to ću onda da pijem vina.« I što je rekao to je i učinio. Ali, kad se podnapijo i nije ništa znao za sebe, onda je tukao sestru i ubio svoga oca.

Alkoholna pića nose više žrtava nego rat, kuga i glad ujedno. Gledston.

Od rakije kuća poplakuje.

Nar. poslovice.

Pivari oduzimaju hleb narodu i pretvaraju ga v otrov. Č. Davin.

Blesava djeca od pijana oca.

Nar. poslovice.

Vino i strasti našoj plahoj čudi družu hudi.

I. St. Popić.

Prva narodna čitanka. Sarajevo l. 1909.

Vojni odmevi.

JOSIP JURCA.

Pregnanec.

(1917.)

O domovina, ti si kakor vino,
ki sladko se po žilah nam razleže
in dušo zdravi, polni jo z vedrino;
in kakor kruh si, ki ga mati reže
z ljubečo roko in očesom rosnim,
ker manjša se in tanjša v časih teže.
Poznam te, dom; ti s čelom boš ponosnim
krvavo slovel v svojih slavni delih
in kljuoval viharjem nezposnim.
Bog ve, če doživim še dni veselih,
da pil te bom ko sladko kupo vina?
Sedaj si lek gorjup in bridek kelih,
do vrha polen grenkega pelina.

JOSIP JURCA.

Jetnik.

(1917.)

(Iz ruskega.)

Za oknom zamreženim revež sedim.
S perutni po kletki mahaje pod njim
mlad oreč, pod nebom svobodnim vzgojen,
požira otožno svoj žalostni plen.
Ne gre mu — in žalostno v okno strmi
moj bedni tovariš in meni se zdi,
da kliče me krik in me vabi pogled,
ko hotel bi reči: Daj, zlétna v svet!
Za ptičjo svobodo! Zdaj, bratec, je čas!
Le tja, kjer gori gor zasneženih kras,
le tja, kjer sinji morja sinjega pas,
le tja, kjer le veter se šeta — in jaz!

Aleksander Sjergjejevič Puškin.

Vojna odškodnina.

Glavno vprašanje za nas je, kako dobiti odškodnino za vojno škodo. Vsakdo naj se torej potruži, da napravi prošnjo in jo opremi se vsemi listinami, ki se zahtevajo.

V tem oziru je finančno ravnateljstvo v Trstu razglasilo ta-le navodila:

Pravico do vojne odškodnine imajo italijanski podaniki (regnicoli) in bivši avstrijski državljani, ki so bili rojeni in so pristojni v kaki občini na Primorskem ali Tridentinskem. Tisti, ki so bili tu rojeni in so tu pristojni, imajo pravico do odškodnine po zakonu, ako so zadobili domovinsko pravico pred 24. majem 1915. in sicer ne morda vsled kake službe.

Skupina slovenskih invalidov, ki so izgubili po eno roko.

Drugi si bodo pridobili to pravico s tem, da se ob svojem času in na določen način odločijo za italijansko državljanstvo ali pa bodo te pravice deležni na podlagi mednarodnih pogodb, ki se utegnejo skleniti z drugimi državami.

Vojno odškodnino bodo dobili le tisti, ki so izgubili imetje ali trpeli škodo vsled neposrednih vojnih činov. V pošteb bo prišlo le tisto imetje, ki se je nahajalo na bojišču in na ozemlju, ki je bilo izpraznjeno. Odškodnino za vse druge slučaje deli komisija za podpiranje beguncev (Trst, ul. Teatro.)

Naznanitev škod se mora predložiti na posebnih predpisanih obrazcih. Za vsako vrsto blaga (hiše, premičnine in zemljišča) so predpisani posebni obrazci. Za vsako občino bo treba napraviti posebno naznanitev.

Vsaki naznanitvi škode naj prizadeti dostavi-jo v izvorniku ali v legaliziranem prepisu te-le listine: 1. Krstni list. 2. Potrdilo o prebivanju pred vojsko in družinski list, ako prosimo za pohoštvo. 3. Domovnico, v kateri so pa že tudi navadno vsi podatki o rojstvu, prebivanju in o družinskih razmerah, da ni treba za to posebnih listin (1., 2. in 3).

Ko prosimo odškodnino za hišo in zemljišče, moramo priložiti še posestno polo in zemljejnizni izpisek. Vsaki naznanitvi je treba priložiti tudi agotovitev škode. Škodo na premičninah dokažemo s štirimi pričami, ki pa ne smejo biti ako le mogoče v sorodstvu z naznanilcem. Izjavo teh štirih prič mora potrditi županstvo tiste občine, kjer je bila škoda napravljena.

Italijanski državljani morajo priložiti vsaki naznanitvi tudi še 1. Potrdilo o italijanskem državljanstvu in 2. kazensko spričevalo. Vse te listine so proste kolka. Isto velja tudi o legaliziranih prepisih.

Prošnji naj se priloži sodnijska ugotovitev škode, dalje načrt, po katerem hočemo škodo popraviti, popis predmetov in ugotovitev vrednosti po cenah pred vojsko. Od ugotovljene škode treba odšteti škodo vsled starosti.

Vsako naj se potruži, da vse natančno opiše in vse tudi dokaže. Tako sestavljene prošnje je treba predložiti davčnemu uradu pristojnega civilnega komisariata, v katerem se nahaja kraj, kjer je škoda nastala. Dobro je, če dobimo uradno potrdilo prejema. Kdor bi bil že naredil prošnjo, pa ne na obrazcih, kakor jih izdaja deželni odbor ali tem podobnih, naj prošnjo ponovi. Ako ni pridejal predpisanih listin, naj to stori.

Ugotovitev škode bo v področju finančnih oblastev, a konečni obračun odškodnin bo v rokah posebnih komisij, ki se bodo imenovala za vsak okraj. Po ugotovitvi škode se bo finančna oblast lahko pogodila z oškodovancem glede visokosti odškodnine. To pogodbo pa bo morala potrditi pristojna odškodninska komisija, ki bo tudi določala odškodnino v slučajih, ko bi se finančna oblast ne mogla pogoditi z oškodovanci.

Važno je vedeti, da prosijo lahko oškodovanci za predujme na račun odškodnine bodisi pri

finančnih uradih (največ 10.000 Lit.) bodisi pri bankah, ki so za to posebno pooblašene (n. pr. hipotečna banka v Gorici) in ki dajejo posojila,

Millerand,
predsednik francoske republike.

ki niso omejena na najvišjo svoto 10.000 Lit. —
Prošnje in vse listine morajo biti v tem slučaju

v dveh izvodih. Predložiti jih je treba davkarji, ki obdrži en izvod, drugi izvod predložimo banki, ki nam ima dati predujem.

Društva, ki so trpela škodo, naj priložijo potrdilo civilnega komisariata, da je njih obstoj zakonit. V tem potrdilu naj se navedejo imenoma tudi osebe, ki društvo zastopajo in zanje listine podpisujejo. Zato je velike važnosti, da prijavimo glavarstvu oziroma komisariatu o pravem času imena odbornikov, ki so bili izvoljeni na občnem zboru. Na podlagi teh prijav izdajejo komisariati omenjena potrdila. Potrebno je tudi, da priložimo domovnice članov društvenega vodstva, ako hočemo dobiti predujem in pa en legaliziran iztis društvenih pravil.

Posamezniki, ki imajo v kakem kraju domovinsko pravico samo vsled službe, si morajo preskrbeti domovnico tudi iz kraja, kjer imajo domovinsko pravico vsled rojstva in pristojnosti staršev.

Dr. Egidij.

Za kratek čas.

Vinski trgovec.

Trgovec, ki je vedno umetno vino pripravljaj in prodajal, je zbolel. Na smrtni postelji jame sina učiti. »Saj veš, moj sin, kako sem te učil, kako sva delala. Tako delaj vino, včasih iz tropin in špirta. Spomladi pa iz drozja i. t. d. Če pa prav ne moreš naprej, vedi, da tudi iz grozolja se napravi prav dobro vino, za slučaj, da ne moreš drugače izhajati.

Odvetniki — škarje.

Dva odvetnika nasprotnih strank, ki sta se hudo kregala pred sodiščem, sta si po obravnavi prijateljski podala roke. Ena stranka je to videla in se začudila. Smeje mu to odvetnik pojasni: »Mi advokati smo podobni škarjam, zdi se, da se ureže-

jo, če jih stisnejo, a stisnejo le onega, ki pride vmes!«

Naš Janez.

Karl: »Ah, mama, kaj sem videl! V mlin sem šel in sem videl osla — tako velikega kakor je naš Janez!

Lizika: »Ne, ne! Ni res, mamica, da pretirava Karlek? Saj takó velikega osla, kakor je naš Janez, ga ni na svetu!«

V sodnji.

Pred sodiščem so se mladi pisarji nekemu kmetiču posmehovali. »Sedite, očka,« so dejali, pa ni bilo klopi ne stola. »Tu je« — pravi kmetič — »tako kot v našem skednju; ni klopi ne stolov, pač pa veliko cepcev!«

Jos. Krasjanin.

Drobtine.

Mere.

Podlaga za vse mere je meter.

Meter je 10.000.000ski del kvadranta jednega meridijana. Jeden kubični decimeter vode (ob 4° C.) je jeden liter in je težek za jeden kilogram.

Mere za dolžine.

Kilometer = 1000 metrov	km.
Meter	m.
Decimeter = 0:1 m	dm.
Centimeter = 0:01 m	cm.
Millimeter = 0:001 m	mm.

Mere za prostor.

Kubični meter	m ³
„ decimeter	dm ³
„ centimeter	cm ³
„ milimeter	mm ³

Mere za težine.

Tona = 1000 kg	t
Meterski cent = 100 kg	q
Kilogram = 1000 g	kg
Dekagram = 10 g	dg
Gram (1 kubični centimeter vode)	g

Mere za površine.

Kvadratni kilometer	km ²
Hektar = 100 arov	ha.
Ar = 100 m ²	a.
Kvadratni meter	m ²
Kvadratni decimeter	dm ²
Kvadratni centimeter	cm ²
Kvadratni milimeter	mm ²

Mere za tekočine.

Hektoliter = 100 l	hl
Dekaliter = 10 l	dal
Liter	l
Deciliter	dl
Centiliter	cl
mililiter	ml

Površina zemlje.

Površina zemlje = 509,950,000 km² in sicer steje kopno nekaj preko četrtine = 144,110,600 km² voda pa tri četrtine = 365,839,400 km².

Veliki ocean = 175,000,000 km². Največja globina 9430 m. Atlantski ocean = 89,860,000 km², največja globina 8500 m. Indijski ocean = 74,890,000 km², največja globina 6300 m. Sev. in juž. led. ocean = 26,089,400 km², največja globina 4840 m.

Evropa = 9,777,253 km². Prebivalcev = 403,000,000, na 1 km² = 41.

Azija = 44,219,430 km². Prebivalcev = 864,000,000, na 1 km² 20.

Afrika = 29,846,035 km². Prebivalcev = 145,000,000, na 1 km² = 5.

Amerika = 38,570,234 km². Prebivalcev 147,000,000. Na 1 km² = 4.

Avstralija in Polinezija = 8,941,802 km². Prebivalcev 6,000,000. Na 1 km² = 0.7.

Polarne zemlje = 12,744,846 km². Prebivalcev 90,000. Na 1 km² = —.

Prebivalstvo.

Vseh ljudi na zemlji je 1560 milijonov in sicer sredozemskega plemena 830 milijonov, mongolskega plemena 560 milijonov, črnega plemena 80 milijonov, malajskega plemena 20 milijonov, ameriškega plemena 10 milijonov, mešanega plemena 60 milijonov.

Od 830 milijonov sredozemskega plemena je: 1. Indoevropskega plemena 780 mil. 2. Semitskega plemena 30 mil. 3. Kamitskega (Berberi, Kabili, Mávri, Kopti, Somali itd.) 20 milijonov.

Indoevropejci (780 milijonov):**I. Arjanci.**

Germani: 1. Nemcev = 75 milijonov. 2. Angležev = 120 milijonov. 3. Škandinavcev (Svedov, Norvežanov, Dancev) = 10 milijonov. 4. Holandcev = 7 milijonov. 5. Flemov (Belgija) = 3 milijone.

Slovani: Rusov = 103 milijone. — Poljakov = 20 milijonov. — Srbov, Hrvatov in Slovencev = 11.5 milijonov. — Čeho - Slovencev = 10 milijonov. — Bulgarov = 5.3 milijonov. — Lužiskih Srbov = 0.3 milijonov.

Romani: Francozov = 46 milijonov. — Špancev = 45 milijonov. — Portugalcev = 15 milijonov. — Italijanov = 34 milijonov. — Rumunov = 10 milijonov.

Keltov (Irci, Sev. Amerikanci, Bretanji) = 9 milijonov. — Grkov = 5 milijonov. — Letov in Litvancev = 4 milijone. — Arnavtov = 1 milijon.

II. Indoiranci.

Irancev (Perzijanci, Kurdi, Afganci, Kavkazci) 20 milijonov. — Indov (v prednji Indiji) 236 milijonov. —

Razne brzine.

V eni sekundi preteče: 1. Brzovlak z največjo hitrostjo, ki je dopuščena, 22 m. 2. Zvok glasu 330 m. 3. Zemlja na svojem potu okolu solnca 30,800 m. 4. Svetloba 300.000.000 m. 5. Električna 400.000.000 m.

Sejmi v bližnjem ozemlju.**NA PRIMORSKEM.**

Ajdovščina: 10. marca, križev petek, 24. junija in 15. okt. — Oglej: 26. do 28. marca, 11. do 13. julija, 19. do 21. decembra. — Sv. Anton poleg Kopra: ponedelj. po sv. Antonu P., 20. oktobra. — Boljunec: 24. dan vsakega meseca in 1. septembra. — Bovec: 20. in 21. marca, 20. in 30. sept. — Breginj: prvi četrtek aprila in prvi četrtek oktobra. — Brezovica: 28. aprila, 3. jul. in 17. okt. —

Buje v Istri: 17. jan. in 8. sept. — Buzet v Istri: ponedelj. po sv. imenu Marijinem. — Cerkno: Sredpostni ponedeljek, 23. aprila, 14. septembra, 4. novembra. — Červinjan: ponedelj. po sv. Martinu, tri dni. — Cres (Cherso): 1. do 8. avgusta. — Devin: 24. junija. — Divača: 26. dan vsakega meseca. — Dekani: 9. marca, 9. junija, 9. sept., 9. dec. — Dolina: 4. julija. — Dornberg: 15. sept. — Cerovo: 25. apr., 16. maja, 26. jun., 12. jul., 16. avg. — Gorica: vsak drugi in zadnji četrtek v

mesecu, 16. marca 8 dni, 24. avgusta 14 dni, 1. oktobra 8 dni in ponedeljek po sv. Andreju 14 dni. — Dutovlje: 3. februarja in 1. avgusta. — Gradiška: 25. marca, 1. in 25. okt. — Herpelje: vsak drugi dan v mesecu. — Hrastovlje: na praznik sv. 3 kraljev. — Kanal: 22. septembra in ponedeljek pred sv. Martinom. — Krmin: 25. junija in 4. sept. po 3 dni, vsak 1. pond. v mesecu živ. trg. — Kastav: 22. maja, pond. po ned. rožnega v. in 13. dec. — Klana v Istri: na dan sv. Roka 16. avg. in na dan sv. Jeronima 30. sept. — Kojsko pri Gorici: v pondelj. po sv. Jurju in v ponedelj. po posveč. cerkva. — Krk (Veglija) v Istri: 10. avg. — Kobarid: 9. marca, 13. junija, dan po roj. M. D. in pondelj. po zahvalni ned. — Komen: 20. marca in 10. nov. — Koper v Istri: 21. septembra in 21. okt. — Sv. Križ: ponedeljek po sv. Reš. Tel. in 14. sept. — Kubed v Istri: drugi pondelj. po rož. ned. in pondelj. po sv. Mart. — Labin (Albona): 30. jun. in 7. okt. — Lokev: vel. pondelj. in 9. nov. — Monfalcone (Tržič): 20. marca in 6. dec. po 2 dni. — Moščenice: 3. febr. in 29. nov. — Muje: 7., 8. in 9. oktobra. — Nabrežina: 5. aprila, 17. sept. in 27. okt. — Novi grad (Kastelnovo) v Istri: 16. aprila, 28. jun. in 27. nov. — Osp: zad. nedeljo junija in prvo nedeljo novembra. — Pazin (Pisino) v Istri: 2. avgusta. — Piran v Istri: 24. aprila in 15. sept. po dva dni. — Poreč (Parenzo) v Istri: 21. nov. — Povirje: ponedeljek po sv. Antonu Pad. in po sv. Frančišku Ks. — Pröseki: na god sv. Martina, 11. nov. (ako je ta dan nedelja, dan poprej). — Renče: 6. sept. — Rifenberg: vel. torek, 4. jul., kv. sob. v sept., 21. dec. (če je 4. jul. ali 21. dec. nedelja, je sejem prihodnji dan). — Ročinj na Kanalskem: 30. nov. — Rovinj v Istri: 11. do 20. nov. — Sežana: v pondelj. po 17. jan., 3. maja, 14. sept., 2. nov. in vsaki 12. dan meseca. — Slivje: 15. aprila in 26. sept. — Stanjel na Krasu: 7. januarja, 21. maja, 30. junija, 22. avg. — Suta pri sv. Tihju: 11. jul., 1. sept. in 10. okt. — Šmarje: v teden po jes. kvatrah, 3. febr. in 22. nov. — Šmarje pri Kopru: v pondelj. po prvi nedelji mes. okt. — Trst: 1. (večji) teden po jesen. kvatrah in 2. prvi teden v novembru, razun praznikov. — Tolmin: 15. aprila, 21. sept. in ponedelj. po sv. Miklavžu. — Turjak, monfalcon. kant.: 20. aprila, 10. okt. in 9. dec. po 2 dni. — Vodnjan:

10. avgusta in 13. decembra. — Volosko v Istri: 16. maja.

NA KRANJSKEM.

Na Bitnjah: dan sv. Ane 26. julija; v Črnem vrhu: sv. Jurija dan, in ponedeljek po Malem Šmarnu; v Ilirski Bistrici: prvi ponedeljek meseca junija, ponedeljek po sv. Juriju, prvi ponedeljek po Malem Šmarnu in ponedeljek po sv. Martinu; v Idriji: v sredo velikega tedna, 16. maja, dan sv. Janeza, 15. septembra, 15. okt. sv. Terezije dan, 16. nov. in dan sv. Barbare; v Spod. Idriji: sv. Roka dan; v Jelšanah: 1. aprila; v Ložu 15. marca; v Premu: pond. po sv. Gregoriju, pond. pred Malim Šmarnom in pond. po sv. Uršuli; v Planini: sv. Jurija dan, 12. julija, sv. Roka dan in sv. Andreja dan; v Postojni: pond. po Vnebohodu, sv. Luka dan, 24. avgusta in 3. decembra; v Rakitni: pond. pred sv. Gregorijem, četrtek po sv. Juriju, sv. Madarda dan, in pond. pred sv. Sim. in Judo; v Senožečah: 11. marca, 11. aprila, 11. maja, četrtek po bink., 11. junija, 12. julija, 11. avgusta, pond. po kvat. nedelji, 11. septembra, in 11. okt.; v Sorici sv. Luka dan (za živino); na Slapu pri Vipavi v pond. velikega tedna, 22. novembra in sv. Lucije dan; v Šturjah: 1. februarja; v St. Petru na Notranjskem: 17. marca, 18. aprila (za kram., govedo in konje), pond. po sv. Reš. Tel., 9. avg. in četrtek po nedelji rožnega venca; v Št. Vidu pri Vipavi, 14. marca; sv. Vida dan in 20. nov.; v Trnovem: pond. po sv. 3 kraljih; 24. junija, pond. po sv. Petru in Pavlu in 19. okt.; na Uncu: prvi pond. marca (za živino in blago); v Vrhpolju pri Vipavi: 22. januarja, sv. Primoža dan; v Vipavi: pustni ponedeljek, prvi pond. septembra, in dan sv. Sim. in Judo; v Vrh (Idrijski okr.): pond. po 3. ned. po Vel. noči, 27. julija in 9. sept.; v Zagorju: 10. marca, torek po bink., 17. septembra in kvat. pond. pred Božičem.

NA KOROŠKEM.

Naborjet: pondelj. pred vsemi Svet. — Pontabelj: 30. jun. in 16. okt. — Trbiž: prvo soboto meseca aprila, 30. jun., 16. okt. in prvo soboto meseca oktobra. — Ukve: Zad. pondelj. mes. marca in septembra.

Opomba: Čitatelje prosimo, naj nam naznanijo netočnosti glede sejmov.

Kako se jabolka dolgo ohranijo.

Nekateri svetujejo:

1. Jabolka naj se položijo v sodove in zasujejo s suhim peskom, da se eno drugega ne dotika. Tako se ohranijo jabolka do kresa.

2. Dobra, zrela jabolka naj se položijo posamezno eno od drugega v zaprto shrambo, v kateri se zakuri z odrezki od trt, da se močno kadí. To

kajenje se ponovi 4 do 5 dni. Jabolka se lepo osuše in so obdana z nekako solno mrenico. Potem naj se spravijo med rezanico (zrezano slamo) ali žagovino v sode ali zaboje, ki se pokrijejo. — Taka jabolka se hranijo celo leto. Kdor ne mara jabolk okajati, naj jih vsaj spravi med rezanico ali žagovino.

Poštarne določbe.

V našem ozemlju, v Italiji in v prometu z Italijo:

1. **Za navadna pisma** za vsakih 15 gr (gramov) ali urezek stane 25 st., v mestnem prometu za vsakih 15 gr ali ulomek 15 st., za nepravilna pisma ima plačati nastavljenec dvakratno pristojbino. Teža pisem je neomejena.

2. **Pristojbina zalepkam je jednaka pristojbini za pisma:** 25 oziroma 15 st.

3. **Pristojbina dopisnicam** (navadnih-uradnih izdaj) je 15 st., v mestnem prometu 10 st. Dopisnice s plačanim odgovorom stanejo dvakrat toliko in sicer 30 oziroma 20 st.

4. **Za dopisnice zasebnega proizvoda** (ne smejo biti večje in težje od uradno izdanih) plačamo jednake pristojbine; — a za razglednice z izrazi voščil, zahval, sožalj, ki ne presegajo pet besed (ne gledé na podpis pošiljatelja, datuma ali letnice) se plača 10 st. in v mestnem prometu 5 st. — Dopisnice — razglednice s samim podpisom pošiljatelja in letnico 5 st. tudi v izvenmestnem prometu.

5. **Za posetnice in obvestila** rojstva, poroke, smrti itd. je plačati 10 st., v mestnem prometu 5 stotink.

6. **Za vzorce** do prvih 100 gr 20 st., a za vsakih nadaljnjih 50 gr 10 st. Najvišja dovoljena teža vzorcem je 350 gr. Vzorci ne smejo biti obteženi s povzajem više od 10 Lir.

8. Tiskovine:

a) Za vračljive tiskovine (časopise) odposlane od izdajatelja potom tekočega računa (in to za najmanj 500 iztisov), za vsakih 50 g ali ulomek 5 st.

b) Za vračljive in nevračljive tiskovine odposlane iz druge roke, za vsakih 50 g ali ulomek = 5 st.

c) Za knjige in sešitke poslane od izdajatelja s prilepljenimi znamkami v obliki, ki je v predpisih označena, za vsakih 50 g ali ulomek (tehtaje poedin zavitek) 5 st. Teža za tiskovine, ki niso periodične, ne sme presegati 2 kg.

Za izkaze knjižnih naročil in za izvlečke računov, ki jih pošiljajo uprave časopisov posameznikom, se plača 5 st.

Za vzorce, rokopise in tiskovine navedene pristojbine veljajo tudi v mestnem prometu.

9. **Za priporočena pisma** v zasedenem ozemlju kakor tudi v prometu z Italijo je plačati poleg navadne pristojbine 30 st., v mestnem prometu 15 st.

10. **Za povratnice**, katere zahtevamo pri priporočenih pismih, — je plačati 25 st.

11. **Za ekspresne pisemske pošiljatve** je doplačati 50 st.

12. Za poštno ležeče (poste restante) naslovljene pošiljatve je doplačati 10 st. Ako ni plačal odpošiljatelj, mora plačati naslovljenec 20 st.

13. **Povzetja** so dovoljena sedaj v zasednem ozemlju in v Italijo.

14. V prometu z drugimi državami veljajo še pristojbine prejšnje mednarodne poštarne pogodbe (navadno pismo 25 st. — dopisnica 10 st. itd.)

15. **Poštarne nakaznice** (vaglia postale) stane 3 st. Izpolniti jo mora pošiljatelj. Poštarne nakaznice pošiljamo sedaj lahko v Julijsko Benečijo, na Trentinsko in v Italijo, na pošte Zadar, Šibenik in Korčula v Dalmaciji. Najvišji znesek jedne nakaznice je 1000 lir.

Za navadne nakaznice plačamo poleg osnovne pristojbine 20 st. — še 5 st. za vsakih 50 lir (ali ulomek). Tako stane n. pr. nakaznica do polnih 50 lir 25 st., do polnih 100 lir 30 st., do polnih 1000 lir 1 liro 20 st. Za ekspresne nakaznice doplačamo 50 st., za brzovjavne nakaznice plačamo stalno pristojbine 2 L, za vsako od odpošiljatelja dodano besedo 20 cent. več.

Nakaznice iz notranjosti kraljestva so izplačljive ob priložitvi poštarne uradu tekom meseca, ko so bile vplačane in naslednjega meseca.

II. V brzovjavnem prometu od uradov novih dežel do uradov kraljestva in kolonij je določeno: Za navadne brzovjavke za vsako besedo 20 st. z najmanj 8 besedami. Za nujne brzovjavke za vsako besedo 60 st. z najmanj 8 besedami.

Telefon: Pristojbine za pogovore po telefonu (za prve tri minute) L. 1.50 za daljavo, ki ne presega 100 km., L. 3.— za daljavo od 101—200 km., L. 4.50 za daljavo od 201—400 km., L. 6.— za večje daljave.

Za daljave, ki ne presegajo 30 km., sme biti tarifa manjša od 1.50 L.

Določbe za vozno pošto.

1. **Denarna pisma** (lettere assicurate)*se odpošiljajo v navadnih zavitkih z navedeno vrednostjo v lirah in morajo biti 5krat zapečateni. — Razen naslova na prvi strani moramo napisati na zadnji strani tudi naslov pošiljatelja. Denarna

pisma so dovoljena za sedaj v zasedenem ozemlju, v Italijo in v vse inozemstvo razen Nemčije, Avstrije, Jugoslavije, Bolgarske in Turčije.

Pristojbine za denarna pisma so iste kakor za priporočena. Vrhu tega je plačati zavarovalni-

ne navedene vrednosti za vsakih 100 lir ali ulomek 15 cent. (najmanj 30 cent.), n. pr. denarno pismo iz Gorice v Trst z navedeno vrednostjo 900 lir in 20 gr težko stane $50 + 30 + 135 = 2 \text{ L } 15 \text{ st.}$

2. **Zavojevki** (paketi) samo do 5 kg se pošiljajo v Julijsko Benečijo, na Trentinsko in v Italijo. Zavojevke, katere pošiljamo v Italijo z navedeno vrednostjo (tudi z malim zneskom) moramo zapečatiti, drugače jih pošta zavrne. Pristojbine zavojem so:

Za vsak zavoj do 3 kg 2 L., od 3 kg do 5 kg

3 L., med sosednjimi na železniški progi ležečimi poštami od 5 do 10 kg 5 L., in če navedemo vrednost vsebine za vsakih 100 lir ali ulomek = 13 st. (najmanj 30 st.) — Vsaki pošiljatelj preskrbimo in izpolnimo poštno spremnico, ki stane 12 st. Priporočajo se primerni ovitki in različni naslovi.

S povzajem pošiljamo zavoje lahko po zaseđenem ozemlju in v Italijo. Povzetna pristojbina je 30 st. Za ekspresne pakete v Jul. Benečijo in na Trentinsko 1 L.

Davčni upravitelj Franc Sirk.

Davki.

Kakor znano, plačujemo davke vsi. Tekom vojne so se davki izpremenili oziroma žvišali. Davki so raznovrstni in jih plačujemo neposredno ali posredno. Zato se imenujejo neposredni in posredni davki. Prvi se delijo na (realne) davke od nepremičnin in (personalne) osebne davke. Drugi so: pristojbine od uradnih dejanj in pravnih poslov, kolki za vloge in listine, odredbine, užitnina za meso in vino (mošt), carina in drugi.

A) Realni davki so:

- 1) Zemljiški davek, ki se odmerja letno z 22,7% oziroma 19,3% in z 80% vojno doklado in 2% od čistega dohodka, povzetega iz posestnih pol.
- 2) Hišno razredni davek, ki se odmerja letno na podlagi hišnih seznamov od onih (kmetskih) hiš na deželi, koje lastniki oziroma njih koloni sami rabijo. Na novo zidane ali dozidane hiše so proste tega davka (ne doklad), če zato pravočasno zaprosijo.
- 3) Hišnonajemninski davek, koji se odmerja na podlagi ugotovljene najemnine, povzete iz predloženih napovedb (fasij) od hiš (poslopij), ki so dane v najem. Ta davek se pobira tudi od onih hiš, v mestih in krajih, ki jih lastniki sami rabijo, ako je več ko polovica hiš v tem mestu ali kraju danih v najem. Davek znaša za Trst in Gorico 26 $\frac{2}{3}$ % od najemnine po odbitku 15% stroškov za vzdrževanje in amortizacijo, za druge kraje 20% od najemnine po odbitku 30% označenih stroškov. Za mala stanovanja je sedaj drugo davčno merilo. Za nove hiše se ta davek (ne doklada) 12 let ne plačuje, če se zato pravočasno vložijo prošnja, odmerja se pa za to dobo takozvani 5% davek.

B) Personalni davki so:

- 1) Občni pridobitni davek, katerega plačujejo pridobitna podjetja, obrtniki, trgovci in druge osebe, ki izvršujejo kak prost poklic. Davek odmerja na podlagi društvenega prispevka (kontingenta) za to imenovana komisija. Na podlagi podanih izjav dotičnih oseb in uradnih poizvedb,

se uvrstijo v posamezne razrede pridobitne. Takih razredov pridobitne je štiri. Za one osebe, koje komaj začnejo kupčevati, izvrševati kako obrt, upravljati kako pridobitno podjetje ali kak posel na dobiček, kakor tudi za krošnjarske in popotne obrti, ki niso uvrščene v kak razred pridobitne, odmerja ta davek z vojno doklado davčna oblast.

- 2) Posebni pridobitni davek z vojno doklado plačujejo podjetja, podvržena javnemu obračunu, to so akcijska društva, banke, zavarovalnice, železnice, pridobitne in gospodarske zadrage, hranilnice i. t. d.
- 3) Dohodnino plačujejo one osebe, kojih letni prijemki in dohodki presegajo 1600 lir letno (glej: ključ!)
- 4) Rentnina ali prihodnina se plačuje 2% oziroma 1 $\frac{1}{2}$ s 100% vojno doklado to je 4% ozir.3% od kosmatih dohodkov od premoženja in drugih prihodkov, ki niso vže drugače obdačeni, od naraslih obresti za naložene, posojene ali vkupljene glavnice. Hranilnice, pridobitne in gospodarske zadrage plačujejo 3% od obresti hranilnih vlog. Za obrtne zakupščine (najemščine) se plačuje 3% s 100% vojno doklado.
- 5) Davek na vojne dobičke so dolžne plačati one osebe, koje so obogatele med vojno.
- 6) Plačarino plačujejo nameščenci in uradniki, kojih letni prijemki znašajo:

6.400 do	8.000	lir	. . .	0 $\frac{4}{10}$
8.000	9.000	„	. . .	0 $\frac{8}{10}$
9.000	10.000	„	. . .	1 $\frac{2}{10}$
10.000	12.000	„	. . .	1 $\frac{6}{10}$
12.000	14.000	„	. . .	2 $\frac{0}{10}$
14.000	16.000	„	. . .	3 $\frac{0}{10}$
16.000	20.000	„	. . .	4 $\frac{0}{10}$
20.000	30.000	„	. . .	5 $\frac{0}{10}$
30.000	in	čez	. . .	6 $\frac{0}{10}$

Na davke pod A in B (izvzemši dohodnino) se odmerjajo in pobirajo tudi odstotne doklade za samoupravne skupščine (korporacije) t. j. deželni odbor, občine i. t. d.

Davčni upravitelj Franc Sirk.

Pregled o pristojbinah.

Pregled o pristojbinah od pravnih poslov, listin, spisov, uradnih dejanj in vlog po zakonu od 9/2. 1850 št. 50 drž. zak., od 13./12. 1862. št. 89 drž. zak., od 18./6. 1901 št. 74 drž. zak., po odredbi od 10./10. 1910 št. 186 1901 drž. zak., po odredbi 15./9. 1915 št. 278 drž. zak., po odredbi 28./8. 1916 št. 281 drž. zak. in po odloku najvišjega poveljstva kraljevske italijanske vojske od 10./4. 1919 št. 8849, objavljenem v št. 93. in št. 153 uradnega lista »Gazzetta Ufficiale del Regno«, je ljudstvu zelo potreben. Vsak dan se kaže, kako nujno je treba, da vemo, kako se pravilno kolkujejo vloge (prošnje) in listine, da se izognemo slabim posledicam. Na vloge se prilepi predpisani kolek na prvo stran od zgoraj (če ni taka vloga kolka prosta) in ni treba, da ga popišemo, ker udari dotični urad nanj uradni pečat. Prilepljeni kolek na listino pa je treba popisati, tako da gre prva vrsta pisave čez spodnji del kolka. Kaznivo je prilepljati predpisani kolek na vže spisano listino. Taka lista se smatra po predpisih za nekolkovano.

Pri davčnih uradih so sedaj na razpolago tudi uradno kolkovani papirji. (Carta filigranata e bollata).

Tariina postavka	Kolek L
------------------	---------

L.

7 Listine o sposobnostni preizkušnji, diplomi, dopustnice (obrtne licence) krošnjarski list, listine o meščanstvu (državljanstvu), mojstrska pravica, za prvo polo	3.15
Orožni list za samokres ali pištolo	32.55
Orožni list za puško letno	26.25

II.

12 Potrdilo oklica za vsako polo	2.10

III.

17 Izpisek, posnetek iz javnih knjig za vsako polo	3.15

IV.

20 Priloge pridejane nesodnijskim vlogam, za vsako polo	0.50
25 Zakupne (najemne) pogodbe po določeni ceni za celo dobo, ki ostane v veljavi t. j. od razmnožene zakupnine. (najemnine) po lestvici II.	

VI.

32 Odstopno pismo od terjatve za dolg po vrednosti odplačila po lestvi II.	

VII.

36 Zadolžnice od posojila po lestvi II.	

Tariina postavka

Kolek L

VIII.

- 40 **Službene pogodbe** (podelitev službe)
- za začasno namestitev od trikratnih letnih prijemkov po lestvi III.
 - za stalno namestitev od desetkratnih letnih prijemkov po lestvi III.
 - za začasno podelitev službe pomočnikom od trikratnih letnih prijemkov po lestvi II.
- Državni uradniki plačajo odredbine (takse) in so prosti te pristojbine.

IX.

Za sodnijske vloge velja posebna pristojbina po odredbi 15./9. 1915. št. 279. drž. zak.

Sodnijski vloge za vpis lastninske, zastavne ali služnostne pravice v zemljiško knjigo.

a) če vrednost pravice ne presega 100 L za vsako polo	1.05
b) če vrednost pravice presega 100 L do 200 L za prvo polo	2.10
c) če vrednost pravice presega 200 L do 500 L za prvo polo	3.15
č) če vrednost pravice presega 500 L do 1000 L za prvo polo	4.20
f) če vrednost pravice presega 1000 L	5.25
- Če vrednost pravice ni cenljiva in v vseh slučajih, v kojih se prosi vpis znanbe za prvo polo
	3.15

Ako se prosi vpis v javne knjige različnih zemljejknjižnih uradov z eno vlogo, je treba kolkovati to vlogo na navadni način tolikokrat, kolikor je takih uradov.

X.

43 Vloge (nesodnijske) zasebnikov podane oblastim, uradom in javnim zavodom od vsake pole	2.10

XI.

- Prošnje za dovoljenje izvrševanja obrti** v krajih (mestih) s 10.000 do 50.000 prebivalci za prvo polo
s 5000 do 10.000 prebivalci	6.30
za vse druge kraje	4.20
posebej pa za uradno dovoljenje	3.15
- (Glej tarifno postavko 7.)

XII.

Prošnje za prireditve veselje, predstav in dr. z vstopnino in prošnja, da sme

Tarifna postavka	Kolek L
kdo imeti odprto gostilno (krčmo) po policijski uri za prvo polo	3.15
XIII.	
Nesodnijske pritožbe (utoki) proti odločbi nižje instance na višjo od prve pole	2.10
XIV.	
44 Vloge proti odmeri pristožbin so kolka proste	
Pritožbe proti odločbi na take vloge:	
a) če pristožbina ne presega 100 L za vsako polo	0.50
b) če presega 100 L za vsako polo	1.05
XV.	
Naznanilo za odpis davkov radi škode povzročene po toči na pridelkih je kolka prosto.	
XVI.	
45 Vknjižba lastninske pravice na podlagi listin, od kojih so bile vže odmerjene pristožbine, je prosta pristožbin.	
XVII.	
Vknjižba zastavne pravice,	
a) če presega vknjižena vrednost 200 L ¹ / ₂ %, 50% doklada od redne pristožbine in in 5% doklada na celo pristožbino	
b) če ne presega 200 L, je prosta pristožbin.	
Predloge za take vknjižbe je kolkovati v zmislu odredbe 15./9. 1915. št. 279. drž. zak. (Glej sodnijske vloge.)	
XVIII.	
47 Nenavadno prijemno potrdilo (pobotnice) se kolkuje po vrednosti sprejetega predmeta (zneska) po lestvi II.	
Prijemno potrdilo (pobotnice) za izplačane sodne depozite, če ni po lestvici II. manjša pristožbina, za vsako polo	2.10
XIX.	
48 Pobotnice za zneske manjše ko 4 L so kolka proste.	
Pobotnice duhovnikov ali cerkvenih oskrbništev za zneske sprejete za sv. maše so kolka proste.	
XX.	
59 Trgovske in obrtne knjige je treba predložiti finančni oblasti (davčnemu uradu), preden začnemo v nje pisati, da se odmeri pristožbina (kolek) in sicer:	
a) od glavne knjige, knjige za tekoči račun (conto corrente) in plačilne knjige	

Tarifna postavka	Kolek L
(saldoconto) za vsako polo od 5040 cm ² po	0.50
b) za vse druge knjige t. j. za dnevnik, priročnico (straco), štacunsko knjigo blagajniško knjigo, knjigo prvih zapiskov, računsko (fakturano) knjigo, prodajno knjigo, magacinsko knjigo, inventar, bilančno knjigo, izvzemši knjigo za pisemske prepise, za vsako polo od 2640 cm ² po	0.10
ad a) in b) 5% doklada od 1 L dalje.	
Na prvi strani knjige je treba vpisati določbo, ime lastnika, širokost, visokost in število strani. Knjigo je treba prevrtati in skoz potegniti trdno nit.	
XXI.	
61 Hipotečni zapis po vrednosti obveznosti po lestvi II.	
XXII.	
65 Kupne pogodbe	
a) glede nepremičnin za vsako polo	2.10
b) glede premičnin od vredn. po lestvi III.	
Od pravnega opravila (glede nepremičnin) se odmeri tudi odstotna pristožbina in 25% doklada od redne pristožbine po zak. 18./6. 1901 št. 74. drž. zak. in odredbe 28./8. 1916 št. 281 drž. zak. in 5% doklada na celo odmerjeno pristožbino.	
XXIII.	
73 Izpisek iz matice (matrike) (krstni list, poročni list, in mrtvaški list) za vsako polo	2.10
Če v enem izpisku potrdimo dva ali več krstnih, poročnih in mrtvaških slučajev, je treba toliko kolkov po L 2.10 kolikor je slučajev.	
XXIV.	
79 Zapisniki, nadomestujoči vloge (prošnje) se kolkujejo po tarifni postavki 43, vsi drugi kakor pravne listine.	
XXV.	
Prijemna potrdila ali pobotnice (navadne), note, računi in fakture, četudi niso podpisane	
a) izdane v razmerju med zasebniki (privatniki) če presega znesek	
L 5 in ne 10	5 st.
L 10 in ne 100	10 st.
L 100 in ne 1.000	20 st.
L 1.000 in ne 5.000	30 st.
L 5.000 in ne 10.000	40 st.
L 10.000 ali več	50 st.
in za nedoločene svote	

Tarifna postavka	Kolek L
b) izdane od javnih uradov ali uprav i. d., če presega znesek	
L 5 in ne 100	10 st.
L 100 in ne 1.000	20 st.
L 1.000 in ne 5.000	30 st.
L 5.000 in ne 10.000	40 st.
L 10.000 ali več	50 st.

in za nedoločene svote.

XXVI.

Odlok najvišjega poveljstva kraljevske italijanske vojske od 19./4. 1919 števil. 8849:

Računi gostilničarjev, krčmarjev, kavarnarjev in javnih trgovin in društev, izdani za zaužite jedi in pijače v njih prostorih v vrednosti ene ali več L se kolkujejo vsak posebej po 5 stotink. To velja za občine, ki imajo do 25.000 prebivalcev. V občinah, ki imajo nad 25.000 prebivalcev, se kolkujejo računi z 10 st. Za same pijače se pristojbine ne plačujejo.

Izdajanje kolkovanih računov je obvezno. Prestopek se kaznuje. Vsak tak račun s kolkom mora nositi pečat davčnega urada. Zato mora vsak krčmar, gostilničar in dr., da se izogne kazni, predložiti davčnemu uradu kolkovane račune v predpisanem številu t. j. najmanj 4000 računov vsake 3 mesece v prvem obrtnem razredu, 2400 v drugem, 500 v tretjem in 200 računov v društvih in klubih. Davčni urad udari nanje uradni pečat. Kolki se kupijo pri davčnem uradu, kjer se dobi odstotni popust. Vsak račun mora imeti natančen naslov izdajatelja. »Gazzetta Ufficiale« 28./6. 1919 N. 153.

XXVII.

83 Plačani (saldirani) računi za sodnijsko rabo ali mesto pobotnic predloženi javnim blagajnam se kolkujejo kakor pobotnice po lestvi II.

XXVIII.

85 Potne listine izdane za dninarje in delavce po 0.50

za vse druge osebe po 3.15

86 Potni listi, ki so izdani le za osem-dnevno veljavo so kolka prosti

XXIX.

91 Darilne pogodbe:

a) med živimi za polo 2.10

Tarifna postavka	Kolek L
b) za slučaj smrti za prvo polo	3.15
Od pravnega opravila se odmeri pristojbina po zak. 18./6. 1901 št. 74. drž. zak. in odredbi 15./9. 1915 št. 278. drž. zak. ter 5% doklada na celo pristojbino.	

XXX.

96 Ustanovno pismo za vsako polo 2.10

XXXI.

97 Menjalne pogodbe

a) za menjene premičnine od vrednosti po lestvi III.

b) za menjene nepremičnine od vsake pole 2.10

Za pravno opravilo ad b) se odmeri pristojbina po zak. 18./6. 1901 št. 74. drž. zak. s 25% in 5% doklado.

XXXII.

99 Izročilne pogodbe od vsake pole 2.10

Od pravnega opravila se odmerijo odstotne pristojbine.

XXXIII.

100 Prevodi, sestavljeni po zapriseženih tolmačih od prve pole 3.15

XXXIV.

101 Oporoka in kodicil za prvo polo 3.15

XXXV.

105 Poravnave: (nesodnijske)

a) če predmet ni cenljiv od vsake pole 2.10

b) če vsebuje listina prenos lastninske pravice od ene osebe na drugo za vsako polo 2.10

in za poravnavo samo se odmeri pristojbina po zak. 18./6. 1901 št. 74. drž. zak.

c) v vseh drugih slučajih od vrednosti po lestvi II.

XXXVI.

106 Pristojbinski namestek (ekvivalent, pristojbina) se odmeri:

a) od nepremičnin po vrednosti 3%

Ad a) in b) se odmeri tudi 50% doklada od redne pristojbine po odredbi 28./8. 1916 št. 281. drž. zak. in 5% doklada od cele pristojbine.

Pristojbinski namestek plačujejo cerkve, beneficiji, samostani, deželni odbori, občine, društva in druge formalno konstituirane juridične osebe od premoženja, ki ga imajo v posesti čez 10 let in sicer $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{7}$ in $\frac{1}{10}$ vsa-

Tarifna postavka Kolek L

kega leta. Priznanice (napovedi) se izpolnijo ter se pošljejo na urad za odmero pristojbin v Trstu. Tiskovine se dobe pri vsakem davčnem uradu. Odredba 10./10. 1910 št. 186 drž. zak.

XXXVII.

111 Pooblastila od vsake pole 2.10

XXXVIII.

116 Izpričevala (svedočbe) izdana

- a) od vladnih oblasti ali uradov za prvo polo 3.15
 b) od drugih oblasti, uradov ali privatnih oseb za vsako polo 2.10
 c) izdana za pomočnike, dninarje in druge takega stanu za vsako polo 0.50

Šolska izpričevala učnih zavodov se kolkujejo za vsak semester in za vsako polo po 0.50

XXXIX.

Menični ugovor (protest)

- a) sestavljen po notarjih, če menični svota znaša L 50 za vsako polo 30 stotink

Črez L 50 do 100 za vsako polo 1 L 05 st.

Črez L 100 do 500 za vsako polo 2 L 10 st.

Črez L 500 do 2.000 za vsako polo 3 L 15 st.

za višjo svoto in vsako polo 5 L 25 st.

Vsaka pola protestnega registra mora biti kolkovana z 1 L 05 stotink.

- b) sestavljen po sodišču do zneska 400 L 8.40
 črez 400 L 12.60

XL.

Prošnjo za dovoljenje javne tombole (kolkovano z 2.10 L) in načrt igre (kolkovano s 0.50 L) je treba vložiti potom pristojnega civilnega komisarijata na urad V. v Trstu.

Igre na javno tombolo je treba javiti pravočasno davčnemu uradu, da odmeri pristojbine na licu mesta. Odredba 28./8. 1916 št. 281. drž. zak.

Banke (posojilnice) plačujejo za izplačane obresti od denarja sprejetega na tekoči račun 4% pristojbine in 5% doklado.

XLI.

Po lestvici I. plačujejo pristojbine pridobitne in gospodarske zadruge od deležev, ki se po pravih vlagajo in izplačujejo ter od deležev dobička, zak. 21./5. 1873 št. 87. drž. zak.

Po lestvici II. se plačujejo pristojbine od zakupnih pogodb, odstopnih pisem, zadolžnic, začasnih službenih pogodb, pobotnic, hipotečnih zapisov, poravnav itd.

Po lestvici III. se plačujejo pristojbine od službenih pogodb, kupnih, menjalnih in dobavnih pogodb itd.

Lestvica (skala) I.				Lestvica (skala) II.				Lestvica (skala) III.						
Podlaga odmere			Pristojbina (kolek)		Podlaga odmere			Pristojbina (kolek)		Podlaga odmere			Pristojbina (kolek)	
			L.	st.				L.	st.				L.	st.
	Do	100 L.	—	10		Do	40 L.	—	20		Do	20 L.	—	20
Črez	100	150	—	20	Črez	40	80	—	40	Črez	20	40	—	40
"	150	300	—	40	"	80	120	—	60	"	40	60	—	60
"	300	600	—	80	"	120	200	1	05	"	60	100	1	05
"	600	900	1	25	"	200	400	2	10	"	100	200	2	10
"	900	1.200	1	65	"	400	600	3	15	"	200	300	3	15
"	1.200	1.500	2	10	"	600	800	4	20	"	300	400	4	20
"	1.500	1.800	2	50	"	800	1.600	8	40	"	400	800	8	40
"	1.800	2.400	3	35	"	1.600	2.400	12	60	"	800	1.200	12	60
"	2.400	3.000	4	20	"	2.400	3.200	16	80	"	1.200	1.600	16	80
"	3.000	4.500	6	30	"	3.200	4.000	21	—	"	1.600	2.000	21	—
"	4.500	6.000	8	40	"	4.000	4.800	25	20	"	2.000	2.400	25	20
"	6.000	9.000	12	60	"	4.800	6.400	33	60	"	2.400	3.200	33	60
"	9.000	12.000	16	80	"	6.400	8.000	42	—	"	3.200	4.000	42	—
"	12.000	15.000	21	—	"	8.000	9.600	50	40	"	4.000	4.800	50	40
"	15.000	18.000	25	20	"	9.600	11.200	58	80	"	4.800	5.600	58	80
"	13.000	21.000	29	40	"	11.200	12.800	67	20	"	5.600	6.400	67	20
"	21.000	24.000	33	60	"	12.800	14.400	75	60	"	6.400	7.200	75	60
"	24.000	27.000	37	80	"	14.400	16.000	84	—	"	7.200	8.000	84	—
"	27.000	30.000	42	—	"	16.000	17.600	92	40	"	8.000	8.800	92	40
itd. od vsakih 3000 L.					itd. od vsakih 1.600 L.					itd. od vsakih 800 L.				
4 L. 20 pristojbine več.					8 L. 40 pristojbine več.					8 L. 40 pristojbine več.				

XLII.

Na papir tiskane ali ročno pisane oglase, ko so javnosti izpostavljeni, je treba kolkovati in na kolek natiskati (napisati) dan razglasitve:

Podlaga odmere	Oglasi na sploh		Ilustrirani oglasi s podobami glede javnih predstav	
	namenjeni da se razpostavijo			
	za en dan	za več dni	za en dan	za več dni
za vsako polo v izmeri do 25 dm^2	5 st.	10 st.	10 st.	20 st.
" " " " 70 dm^2	10 "	20 "	20 "	40 "
" " " " 1 m^2	20 "	40 "	40 "	60 "
" " " " nad 1 m^2	30 "	60 "	60 "	1 L 25 st.

Oglasi ki niso tiskani na papirju, ampak na drugi podlagi n. pr. na zidu, lesu itd.	Oglasi na privezanih balonih in ožarjeni oglasi
za prostor, ki ne presega 25 dm^2	za prostor, ki ne presega 25 dm^2
50 st.	1 L 05
za prostor, ki ne presega 50 dm^2	za prostor, ki ne presega 50 dm^2
1 L 05	2 L 10
za prostor, ki presega 50 dm^2	za prostor, ki presega 50 dm^2
2 L 10	4 L 20

Pristojbina je letna in velja samo za leto, v katerem je bila plačana in ne znaša v prvem slučaju več ko 105 L, v drugem slučaju več ko 210 L.

XLIII.

Pristojbine za menice plačljive tekom šestih mesecev:

Podlaga odmere za menice	Pristojbina (kolek)				Skupaj	
	stalni		postopni			
	L.	st.	L.	st.	L.	st.
Do 100 L	—	10	—	10	—	20
Črez 100 "	—	10	—	20	—	30
" 200 "	—	10	—	30	—	40
" 300 "	—	10	—	40	—	50
" 400 "	—	10	—	50	—	60
" 500 "	—	10	—	60	—	70
" 600 "	—	10	—	70	—	80
" 700 "	—	10	—	80	—	90
" 800 "	—	10	—	95	1	05
" 900 "	—	10	1	05	1	15
" 1.000 "	—	10	1	55	1	65
" 1.500 "	—	10	2	10	2	20
" 2.000 "	—	10	2	60	2	70
" 2.500 "	—	10	3	15	3	25
" 3.000 "	—	10	3	65	3	75
" 3.500 "	—	10	4	20	4	30
" 4.000 "	—	10	4	70	4	80
" 4.500 "	—	10	5	25	5	35
" 5.000 "	—	10	6	30	6	40
" 6.000 "	—	10	7	35	7	45
" 7.000 "	—	10	8	40	8	50
" 8.000 "	—	10	9	45	9	55
" 9.000 "	—	10	10	50	10	60

itd. za vsakih 1000 lir eno lico 5 st. več zaven stalne pristojbine 10 st. in postopne pristojbine 10 lir 5 st.

Za menice plačljive po šestih mesecih 10 st. in dvojno goriznačeno postopno pristojbino.

Za menice so v rabi posebni kolki, koji se lahko kupijo pri vsakem davčnem uradu. Kolkovane

menice se predložijo davčnemu uradu, da udari nanje pečat in datum. Uradne menice in kolki se dobijo pri vsaki davkariji in v vsaki trafiki.

XLIV.

Vstopnice za gledališča, veselice, kinematografe in plese morajo biti kolkovane. Kolkovane vstopnice se dobijo pri davčnih uradih.

Vstopnice za gledališča in druge prostore, kjer so javne predstave in veselice:

Opombe	Skupni davek za prodajo		Pristopek za dobrodelnost 15 ^o / ₁₀		Pristojbina (kolek), ki je zaznamljena na vstopnici	
	L.	st.	L.	st.	L.	st.
1) V tej svoti je vštet tudi že davek.	03	05			03	05
	30	60	20	40	10	20
2) V tej svoti je vštet davek.	05	40	65	80	40	60
	40	2	20	1	60	25
	85	4	10	2	50	2
	60	1	80	1	60	25
	85	2	60	1	25	50
	60	4	10	2	50	2
	1	40	80	1	60	25
	2	85	60	1	25	50
	4	60	10	2	50	2
	12	1	80	1	60	25
	12	2	60	1	25	50
	12	4	40	2	50	2
	12	4	10	3	75	3
	12	12	40	5	75	3
	12	12	7	5	25	5

XLV.

Urarji in juvelirji morajo plačevati pristojbine od prodanih dragocenosti.

Z odlokom generalnega civilnega komisarijata za Julijsko Benečijo od 20. aprila 1920 se kolkovna pristojbina na javno prodajo dragocenosti, na katere se nanaša priloga G naredbe najvišje komande kr. vojske od 17. junija 1919 in razglas ravnateljstva od 15. avgusta 1919 šteje. II-491/2 ex 1919, spreminja počeniš s 1. junijem 1920 kakor sledi:

Za lože in druge posebne prostore

Do	15 st. ¹⁾	50 st. ²⁾
Do 3 L	—	—
do 5 "	—	—
do 10 "	—	—
do 20 "	—	—
do 29 " dalje	—	—

Pristojbina se odmerja od prodajne cene vsakega predmeta ter znaša za vsakih 100 lir prodajne cene

A) lir 10 s 5% doklado pri javni prodaji posode, namiznih in srebrnih predmetov kakor tudi ur, kedar cena presega lir 25;

B) lir 15 s 5% doklado pri javni prodaji biserov, perl, draguljev, posode in namiznih stvari iz zlata ter vsakega drugega predmeta iz dragocenih kovin, tudi ur, kedar cena presega lir 25.

Pristojbine prosta je prodaja

a) predmetov zastavljenih pri javnih zastavljalnica;

b) zlatih in srebrnih predmetov, ki ne presega cene od lir 25;

c) poročnih prstanov iz preprostega zlatega kroga brez okraskov s perlami ali dragimi kameni katerekoli vrste.

Zasebni lastnik dragocenosti ne plača pristojbine, naj jih proda komurkoli, ravno tako tudi ne proizvajalec takih predmetov, če jih proda osebam, ki trgujejo z njimi, to je onim, ki so na ozemlju, za katero velja ta pristojbina, vpisani v uradnih listinah kakor trgovci z dragocenimi predmeti.

XLVI.

Pristojbine (koliki) se morajo plačati tudi za zavilke parfumov in zdravilnih specijalitev.

Pristojbina za vsako stvar znaša: ako je cena (brez pristojbine) višja od 20 stot. a ne višja od 50 stot. L. —.05, ako je cena (brez pristojbine) višja od 50 stot. za vsako liro ali pa del lire L. —.10 in 5% doklade za vsako liro.

V to svrhu morajo biti vsi predmeti, ki stanejo več kot 20 stot., v posodicah oziroma pokriti s zavojem, in morajo imeti od zunaj napovedano ceno (po kateri se prodajajo občinstvu), ki odgovarja plačani pristojbini.

Pristojbina se poravna po navadi s tem, da se prilepijo na zavojih in posodicah kolkovani listki, katere prodaja finančna uprava; v posebnih slučajih se poravna pristojbina potom abonamenta.

Pristojbino nosijo vedno kupci.

XLVII.

Kolkovna pristojbina na vino in likerje v steklenicah in drugih posodah.

I. Vina in likerji, ki so podvrženi pristojbini.

Od 1. decembra 1919 dalje je podvržena kolkovni pristojbini vsaka steklenica oziroma druga posoda, v kateri je šampanjec ali drugo šumeče vino, maršala, vermouthe ali likerji, tudi ako vse-

bujajo le-ti alkohola manj kot 21% celotne vsebine, bodisi domačega ali pa tujega izvora, tudi ako se gori navedena vina in likerji vporabljajo v terapeutične svrhe, (seveda v kolikor ne spadajo že med one, od katerih se plača kolkovno pristojbino na špecijalitetna zdravila).

Pristojbina se plača toliko od izdelkov ki so določeni za konsum v prodajališčih, kakor tudi od izdelkov, ki so določeni za prevoz.

Pristojbina se ne plača le za »šampanjec«, ampak tudi za šumeča vina »vrste šampanjec« in sicer šumeča vina v posodah, ki so zaprte z zamaškom in kovinsko žico.

Pristojbini so podvrženi likerji vseh vrst in kakršne-koli alkoholne moči, bodisi da vsebujejo sladkor ali pa tudi ne, tedaj tudi konjak, rum, whisky, grapa, žganje in podobne pijače, sploh vse žgane pijače bodisi s sladkorjem ali z aromo.

Pristojbina na vina gori navedenih vrst in na likerje se plača tudi od steklenic, ki nimajo etikete, kapsule, ali kake druge znamke vseh vrst ali s kakšnimkoli napisom, kakor tudi od drugih posod, na primer od velikih steklenic (flaškonov, damižán), malih in velikih sodov.

II. Visokost pristojbine.

Za steklenice in druge posode, ki ne držijo več kot en liter, je pristojbina v razmerju s prodajno ceno (t. j. s ceno brez pristojbine) in sicer znaša:

Cena vina ali likerja . . . do	1 L.	L. —.05
„ „ „ „ več kot	1 „ do 2 L. „	—10
„ „ „ „	2 „ „ 3 „ „	—15
„ „ „ „	3 „ „ 4 „ „	—20
„ „ „ „	4 „ „ 5 „ „	—25
„ „ „ „	5 „ „ 10 „ „	—50
„ „ „ „	10 „ „ 20 „ „	1.05
„ „ „ „	20 „ „ 25 „ „	1.55
„ „ „ „	25 „ „ 30 „ „	2.10
„ „ „ „	30 „ „ 35 „ „	2.60
„ „ „ „	35 „ „ 40 „ „	3.15
„ „ „ „	40 „ „ 50 „ „	4.20
„ „ „ „	50 „ „	5.25

Za steklenice in posode, ki držijo več kot liter (vštevši damižane) velja osnovna cena v smislu gornje tarife za en liter; za vsako tako posodo se izračuna skupna pristojbina na ta način, da se pristojbinski znesek, ki odgovarja ceni enega litra množi s številom litrov, ki drži posoda. Na vsaki steklenici ali posodi, ki ne drži več kot en liter, mora biti navedena cena, po kateri se prodaja; seveda mora cena odgovarjati plačani pristojbini. Za steklenice ali posode, ki držijo več kot en liter (vštevši damižane), se mora zunaj navesti število litrov in prodajno ceno v razmerju z litri.

Dohodnina (osebna) z vojno doklado in drugimi dokladi

Stopnja	Letni dohodki v lirah		Letni davek					
			za osebe samega stanu ali (vdovec) vdovec brez otrok		za poročene brez otrok ali vdovec (vdovec) z enim otrokom		za poročene z enim ali več otroci	
	nad	do	L	st.	L	st.	L	st.
1	1600	1700	13	60	13	60	13	60
2	1700	1800	15	20	15	20	15	20
3	1800	1900	17	.	17	.	17	.
4	1900	2000	18	70	18	70	18	70
5	2000	2200	20	40	20	40	20	40
6	2200	2400	24	40	24	40	24	40
7	2400	2600	4	27	31	35	28	50
8	2600	2800	28	50	35	86	32	60
			4	89				
9	2800	3000	32	60	40	37	36	70
			5	50				
10	3000	3200	36	70	51	61	46	92
			53	96				
11	3200	3400	59	37	56	80	51	63
12	3400	3600	64	80	61	98	56	35
13	3600	3800	72	86	69	70	63	36
14	3800	4000	81	06	77	54	70	49
15	4000	4400	91	91	87	92	79	92
16	4400	4800	105	13	100	57	91	42
17	4800	5200	119	02	113	85	103	50
18	5200	5600	138	68	132	66	120	60
19	5600	6000	155	24	148	50	135	.
20	6000	6600	175	26	167	64	152	40
21	6600	7200	200	78	192	06	174	60
22	7200	7800	235	75	225	50	205	.

Stopnja	Letni dohodki v lirah		Letni davek					
			za osebe samega stanu ali (vdovec) vdovec brez otrok		za poročene brez otrok ali vdovec (vdovec) z enim otrokom		za poročene z enim ali več otroci	
	nad	do	L	st.	L	st.	L	st.
23	7800	8400	265	21	253	69	230	62
24	8400	9200	297	56	284	62	258	75
25	9200	10.000	336	37	321	75	292	50
26	10.000	11.000	408	13	390	39	354	90
27	11.000	12.000	461	95	441	87	401	70
28	12.000	13.000	520	26	497	64	452	40
29	13.000	14.000	578	56	553	41	503	10
30	14.000	15.000	664	47	635	58	577	80
31	15.000	16.000	728	12	696	46	633	15
32	16.000	17.000	791	77	757	35	688	50
33	17.000	18.000	856	98	819	72	745	20
34	18.000	19.000	926	84	886	54	805	95
35	19.000	20.000	998	26	954	85	868	05
36	20.000	22.000	1136	66	1087	24	988	40
37	22.000	24.000	1276	73	1221	22	1110	20
38	24.000	26.000	1426	46	1364	44	1240	40
39	26.000	28.000	1630	81	1559	91	1418	10
40	28.000	30.000	1785	89	1708	24	1552	95
41	30.000	32.000	1949	31	1864	55	1695	05
42	32.000	34.000	2185	57	2090	55	1900	50
43	34.000	36.000	2354	62	2252	25	2047	50
44	36.000	38.000	2523	67	2413	95	2194	50
45	38.000	40.000	2692	72	2575	65	2341	50
46	40.000	44.000	3039	16	2907	02	2642	75

Završitev koledarja.

Po stari navadi
Pretekkel je čas;
Po stari navadi
Izkliknem na glas:

»Slovenkam zahtevam
Slovenske možč,
Ki imajo zvésto
In vroče srcé!«

»Slovcem naj bode
Jedinost in mir,
Ker gad nad vse gade
Je v hiši prepirl!«

»Naródu želim pa
Poštenih pravic,
In sebi — dva soda
Srebrnih šestíc!«

Lévslik.

Tiskovne napake: Str. 14. Črtaj dne 7. dec. križec, ker ta dan ni ne vilje ne posta. — Str. 45. V zadnji vrsti v prvem stebriču mesto: ki so mrke, lica razorana čitaj: oči so mrke, lica razorana. — Str. 72. V šesti vrsti v prvem stebriču mesto: koliko je imajo čitaj: koliko jih imajo. — Str. 83. V 23. vrsti v drugem stebriču mesto: Solkan p. Trnovo pri Gorici čitaj: Solkan pri Gorici.

Vsebina.

	Stran
1. Koledar	2
2. Palim junakom	15
3. O prekmurskih Slovencih	16
4. Vizija. Pesem	20
5. Usmiljenki. Pesem	20
6. Veliki petek. Pesem	20
7. Simonu Gregorčiču. Pesem	21
8. Spomini na Zagreb	22
9. Ob doberdobskem jezeru. Pesem	27
10. Smrad	28
11. Boljševiki in menjševiki	32
12. Drevesa romajo. Pesem	44
13. Dekleta s kitaro. Pesem	44
14. V nabrežinskih kamnolomih. Pesem	45

	Stran
15. Krompir	46
16. Naš čas. Pesem	49
17. Gregorčičeva proza	50
18. Nova zvona. Pesem	54
19. V album. Pesem.	54
20. Za ta in oni svet	56
21. Begunska pesem	59
22. Nekaj malega o tamburicah	60
23. Čudovita rešitev malega trimesečnega otroka	64
24. Pri Mohorinknih. Pesem	64
25. Tolmin. Pesem	65
26. Zemljepisne premenbe v Evropi vsled svetovne vojske	66

	Stran		Stran
27. Dodatno pojasnilo k zemljevidu	72	40. Begunske podpore	84
28. Pesem narodu	72	41. Alkoholizem	84
29. Pesem v podobi	72	42. Pregnanec	84
30. V viharju. Pesem	72	43. Jetnik	84
31. V senci. Pesem	72	44. Vojna odškodnina	85
32. V nočni tišini. Pesem	73	45. Drobtine	86
33. Narodno-politične drobtinice	74	46. Sejmi v bližnjem ozemlju	87
34. Janko Maierhofer, župnik-infanterist	76	47. Poštne določbe	89
35. Pravda za motenje posesti	77	48. Davki	90
36. Kako napravimo dober sadjevec	79	49. Pregled o pristojbinah	91
37. Za kratek čas	80, 86	50. Završitev Koledarja	97
38. Konec svetovne vojske	81	51. Inserati	98
39. Žrtve svetovne vojske	83		

Dobroznana trgovina

in velika izbira šivalnih strojev za krojače, šivilje in čevljarje ter dvokoles **iz najboljših nemških tovarn** in vsi zraven spadajoči predmeti. — Lastna mehanična delavnica.

Priporoča se:

Tvrška Franc Saunig, Gorica

Via Carducci št. 25 (prej Gosposka ulica) blizu Korna.

Zaloga ur, zlatnine in lastna delavnica

Alozij Povh,

sodni izvedenec

TRST, Piazza Garibaldi 3 (prej trg Barriera).

Telefon 3—28.

Svoji k svojim!

J. ŠTOKA - TRST, ulica Milano št. 37.

Knjigarna in trgovina s papirjem in vsemi pisarniškimi potrebščinami.

se uljudno priporoča sl. občinskim in župnim uradom, gg. trgovcem, uglednemu učiteljstvu in sploh vsemu slavnemu občinstvu v mestu, okolici in na deželi.

NA DROBNO.

NA DEBELO.

„MLADIKA“

list za pouk in zabavo, ki bo z novim letom 1921 izhajal dvakrat na mesec, je edini slovenski list, ki prinaša zanimive povesti, pesmi, igre itd. iz peres domačih pisateljev in pesnikov. Z novim letom bo izhajal list na boljšem papirju in bo prinašal raznovrstne narbožne in druge slike. — Naročila sprejema

Knjigarna Kat. Tisk. Društva, v Gorici, Via Carducci št. 2.

Goriška zveza gospodarskih zadrug in društev v Gorici,

registrovana zadruga z omejeno zavezo

v Gorici, Corso Verdi št. 32, I. nadstropje,

uraduje vsak delavnik od 8. do 14. ure;

stranke se sprejemajo le do poldneva.

Goriška vinska klet
Orazietti Angelini & C.
Gorica, v Montovi hiši

pri zalogi drv Plesničar
Riva Corno št. 8,
priporoča svojo zalogo
domačega vina.

STAVBENIK
I. NIBRANT

Solkan št. 245

prevzema stavbena dela pod ugodnimi pogoji. — Opozarja sl. županstva, cerkvene urade in zasebnike, da prevzema zgradbe celih občin, cerkva, šol itd.

Velika zaloga stavbenega lesa
vsake vrste in množine. Cene ugodne.

„Centralna posojilnica“

— GORICA —

Corso Verdi 32, I. nadstr.

posluje redno vsaki dan od 8. do 12.

in od 3. do 5. ure popoldne.

Ob sobotah popoldne, ob nedeljah

in praznikih je urad zaprt.

Ivan Vuga

krojaški mojster v Solkanu št. 55
v lastni hiši

naznanja, da je otvoril svojo krojaško
delavnico in trgovino z manu-
fakturnim blagom.

Priporoča se svojim cenj. odjemalcem
na deželi.

Cene stalne! Izdelek strokovnjaški.

Dobroznan domač steklar

ANTON KOREN

V GORICI,
Gospodarska ulica št. 4

Velika zaloga steklenic, kozarcev, krožnikov, skled, petrolejk, šalic,
zrcal, nožev, vilic, stekel, naloženih porcelanastih predmetov, sploh
vseh steklenih in porcelanastih izdelkov.

Bogata izbira okvirjev za podobe od preprostih do najnovejših.

Lastna steklarska delavnica. — Postrežba poštena.

JOS. KERŠEVANI

v Gorici, Piazza Duomo šte. 4 (desno.)

Največja zaloga dvokoles, šivalnih strojev, lovskih pušk, samokresov, streliva. Zaloga kmetijskih strojev: slamoreznic, plugov, stiskalnic, bran itd. iz najboljših čeških tovarov.

Lastna delavnica in popravilnica.

☛ Cene najnižje. ☛

Karol Bonnes v Gorici

v Semeniški ulici,

dobroznan tapetnik in dekorater.

Priporoča se zlasti novoporočencem za izdelovanje blazin, štramacev, divanov, naslonjačev itd.

Cene najnižje. ☛

☛ Delo lepo in trajno. ☛

Klobučar

L. Larise v Gorici

Piazza Duomo št. 2.

Bogata zaloga navadnih in najfinjših klobukov, mehkih in trdih, kap in slamnikov.

Cene nizke.

☛ Postrežba točna. ☛

Ant. Ed. Roeper, Gorica, Corso G. Verdi 40.

Največja zaloga v celi deželi:

Pisalnih, računskih, razmnoževalnih in drugih strojev.

Sobna oprava za urade, železne varnostne blagajne, godala, mandolini, glasovirji, gramofonj, plošče, muzikalije svetovnih glasbenikov in vsi posamezni kosi zgoraj navedenih godal. Starinske umetnosti.

Zastopstvo šivalnih strojev najboljše svetovne trdke Gritzner.

☛ Dvokolesa in motociklete. ☛

UGLAŠUJE GLASOVIRJE, POPAVLJA VSAKOVRSNA GODALA.

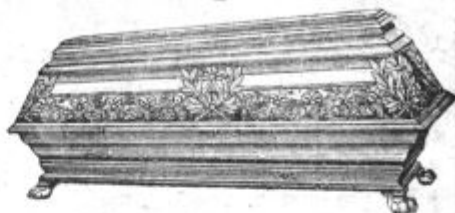
Zahtevajte ponudbe, ker s tem mnogo prihranite.

RUZICKA & RIESSNER, v Gorici

Nunska nlica 19 (nasproti Belemn Zajcn.)

Velika zaloga mrtvaških rakev, vencev, trakov, umetnih cvetlic za cerkve, novomašnike, neveste, birmance itd.

Zaloga oblek za mrliče, okraskov za rakeve, voščenenih sveč, zlatih črk.

Cene brez konkurence.

KOTLAR

PETER MORETTI

v Gorici, Via Caserma št. 3.

Zaloga vsakovrstnih kotlov za vodnjake in za svinjake, najmodernejši žgalni kotli za žganje, bakrene pokrovke in vse bakrene kuhinjske potrebščine.

Cene najnižje. Cene najnižje.

Alberto Vittori

v GORICI, Via Teatro št. 10.

Bogata zaloga vsakovrstne lončevine in kuhinjske posode na drobno in na debelo. Lonci in skleda iz aluminija, iz kositra, železja in jekla.

BLAGO NAJBOLJŠE.
: CENE NAJNIŽJE :

Humar & Turel

zaloga stavbenega in drugega lesu

v Gorici, Tržaška cesta
:- št. 8 :-

se priporoča rojakom v mestu in na deželi.

Les suh in trden. Cene zelo nizke.

Ivan Logar v Gorici

na Travniku št. 18.

Staroznana papirnica in knjigarna z lastno knjigovoznico in kartonažno tovarno. Bogata izbira pokrajinskih in umetnih razglednic.

Tovarna šolskih zvezkov itd.
Na drobno! Na debelo!

Izprašani kovaški mojster

HENRIK VOUK — V GORICI, —

Via Ascoli št. 7—10.

Izdeluje kočije, kolesje, težke tovarne in navadne vozove, dvokolnice in vsa v kovaško stroko spadajoča dela. --- Kova: konje in voli.

Delo trdno. **Cene zmerne.**

Za obilna naročila se toplo priporoča rojakom v mestu in na deželi.

V. BOMBIG - GORICA

na Travniku št. 14.

Zaloga stavbenega železja in okovja, orodje za stavbenike in druge rokodelce, železa za kovače, cina, železnih in pocinjenih plošč, železnih verig, žice, medenih kljuk, pip, žebelj in sploh vseh v železninarsko stroko spadajočih predmetov. **Sesalke, ekonomični štedilniki in tehtnice.**

Zaloga vseh kmetijskih strojev. — Velika izbira kuhinjskih potrebščin, svetilk, lovskih predmetov, mišnikov itd. itd.

Cene ugodne.

Cene ugodne.

Gostilna pri Krancu v Gorici, na Senenem trgu.

Domača gostilna z izvrstnim domačim belim in črnim vinom in izborno kuhinjo.

Postrežba točna. Snaga uzorna.

Na razpolago so konjski hlevi z velikim dvoriščem.

Za obilen obisk se priporoča rojakom v mestu in na deželi

Lojzka Kranc, gostilničarka

Fotograf JORDAN OBLAK

ulica 24. maja šte. 16 v GORICI,

prej Ateljé Weiss, blizu kapucinske cerkve ima na novo urejen ateljé, izdeluje vsakovrstne moderne slike in povečuje vsako sliko do naravne velikosti. Izdeluje slike na porcelan za spomenike na grobovih. **Po naročilu prihaja fotografirati tudi na dom.**

Goriška ljudska posojilnica

vpisana zadruga z omejenim jamstvom v Gorici

posljuje v lastni hiši, Corso Verdi št. 37, pritličje desno, vsaki dan dopoldne razun nedelj in praznikov.

Sprejema hranilne vloge ter jih obrestuje od 1. julija t. l. po čistih 4 $\frac{1}{2}$ %.

Večje stalne hranilne vloge pa po dogovoru. Dovoljuje posojila na vknjižbo in poroštvo, pod ugodnimi pogoji.

Alojzij Bonnes

autoriziran inštalater za vodovode, za plinove in električne napeljave, za telefone in klosete, kopališča itd.

v Gorici, Via Seminario 8.

Prodaja električne žarnice in druge predmete po zelo nizkih cenah.

:-: „Goriška Straža“ :-:

politični tednik vseh Slovencev živečih v mejah italijanskega kraljevstva. Oprimite se tega priljubljenega glasila, ki je in bo kašipot v novem življenju in pod novimi razmerami.

„Goriška Straža“ v vsako slovensko hišo!
Upravišтво v Gorici, ulica Vetturini št. 9.

CELOLETNA NAROČNINA L. 12.

Novo pogrebno podjetje

TELEFON 14-02. Trst, Corso V. E. III. 47 TELEFON 14-02.

OSKRBUJE POGREBE VSEH RAZREDOV, PREVOZ
MRLIČEV ZA VSE KRAJE, PRODAJA MRTVAŠKIH
PREDMETOV, VSAKE VRSTE VENCE, POSEBNO
VELIKA IZBIRA KOVINASTIH IN LESENIH KRST.

Deležnik in opravitelj **H. STIBIEL.**

Nabožna umetnost - Dober tisk.

Henrik Toffoletto & Co

Svete posode: TRST Knjigarna:
ul. G. Rossini 26 Trg C. Goldoni.

Svete posode - Mašne oprave - Kipi -
Popolne oprave za cerkve - Zastave -
Bandere - Nabožni predmeti - Vosek -
Kadilo - Knjige za duhovnike - Povesti
- Romani - Mladiuske igre itd.

Kavarna
„ADRIATICO“
v Gorici,
na Travniki tik cerkve Sv. Ignacija.

Postreza z izvrstno kavo in likerji.
Dnevno najnovejši časopisi. - Bilijard,
šah, tarok itd.

Za obilen obisk se priporočata
Nordig - Pečenko, lastnika.

GOSTILNA PRI BELEM ZAJCU V GORICI.

Shajališče okoličanov in meščanov. Postrežba s svežimi
domaćimi mrzlimi in gorkimi jedili ter z izvrstnim vipav-
cem, bricem in s črnino.

Za obilen obisk se priporoča

Jos. Molar, restavrater.

JADRANSKA BANKA

Delniška glavnica: K 30,000.000.

Rezerve: K 10,000.000.

Belgrad, Celje, Dubrovnik, Dunaj, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor,
Metković, Opatija, Sarajevo, Split, Šibenik, TRST, Zadar, Zagreb.

Opravlja vse v bančno stroko spadajoče posle. — SPREJEMA VLOGE na hranilne
knjižice ter jih obrestuje po $3\frac{1}{2}\%$ a v bancogiro prometu po 8% . — Vloge, ki
se imajo dvigniti samo proti predhodni odpovedi, sprejema po posebno ugodnih
pogojih, ki se pogodijo od slučaja do slučaja. Daje v najem varnostne predale (safes).

Bančni prostori v Trstu se nahajajo: ulica Cassa di Risparmio, ul. S. Nicolò.
Telefon: št. 1463, 1793, 2676. — Blagajna posluje od 9. do 13.

Trgovina z oljnim in jedlilnim
oljem in z drugimi jestvinami

R. NARDIN,

Gorica, ulica Sv. Ivana št. 10

se priporoča cenj. občinstvu iz mesta
in dežele.

Blago najboljše vrste in po zmer-
nih cenah. Postrežba točna.

Franc Delchin v Gorici,

Gosposka ulica št. 20.

Trgovina z drobnino in z igračkami
na drobno in na debelo.

VELIKA IZBIRA OKRASKOV ZA
BOŽIČNA DREVESCA.

:- Cene brez konkurence! :-

KNJIGARNA

Kat. Tisk. Društva v Gorici,

Gosposka ulica št. 2 (v Montovi hiši.)

Zaloga papirja in pisarniških potrebščin,
šolskih zvezkov, molitvenikov in vsako-
vrstnih nabožnih, znanstvenih in zabavnih
knjig. --- Prodaja tiskovine za cerkvene in
županske urade. Velika zaloga razglednic
in nabožnih podob.

Na drobno! Na debelo!

Goriška livarna jekla in klju-
čavničarska mehanična delavnica

Ivan Prinzig

v GORICI, Via Municipio št. 9 in
Via Casale št. 13,

uliva vsakovrstno kolesje, plošče itd.
iz jekla, prevzema stavbena ključav-
ničarska dela.

Delo trdno. Cene zmerne.

Just Vuga & C.º

največja trgovina z izgotovljenimi oblekami

V GORICI, CORSO VERDI 38, (v znanih prostorih bivše
trdke J. MEDVED.)

Najmoderneje obleke za gospode in gospe, dečke in deklice, kožuhovine, boa, površne
jope in jopice, svilene in baržunaste obleke. — Elegantne moške suknje, kožuhi itd. itd.

OBLEKE NAPRAVLJENE PO NAJMODERNEJŠI PARIŠKI MODI.

Cene zmerne. Lastna salonska krojačnica. Postrežba točna.

Zlatar in srebrar Franc Leban

v Gorici
Via Teatro št. 9.

Izdeluje in popravlja vse
cerkvene zlate in srebrne
predmete: monštrance,
kelihe, ciborije itd.

Pozlatuje in posrebruje.
Priporoča se preč. cerkve-
nim predstojništvom.

Staroznana goriška - - - - -
- - - - - knjigarna in papirnica

E. WOKULAT

Corso Vittorio Emanuele III. št. 9.
(na vogalu ulice Barzellini.)

Zaloga vseh pisarniških in fotografskih
potrebščin, APARATI KODAK po tovar-
niških cenah. — Bogata zaloga drobnine.
Prodaja slovenske, italijanske, nemške
in francoske časopise.

PODRUŽNICA

Ljubljanske Kreditne Banke v Gorici

Corso Verdi (Trgovski Dom)

obrestuje vloge po najvišji dnevni obrestni meri,
na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru.

Nakup in prodaja vsakovrstnega
tujega denarja.

Posreduje vplačevanje in izpla-
čevanje z Jugoslavijo in z vsem
inozemstvom.

Velika zaloga manufakture

NA DEBELO!

NA DROBNO!

RUGER VENUTI

Corso G. Verdi št. 15 - GORICA - Corso G. Verdi št. 15

Bogata zaloga volne, tkanine, bombaževine za gospode in
gospe, velika zaloga platna, perila vsake vrste. Svila, žamet,
perkal, batist, šifon, kreton itd. Tepihi, linoleum, preproge,
lana. Lana iz kržine. Volna in žima za štramace, sploh vse
blago za neveste.

Cene zelo ugodne!

Cene zelo ugodne!

==== Največja manufakturna trgovina v Gorici. ====

2 2 2 2 2

5 5 5 5 5

Alojzij Bratuž

Solkan št. 310.

Trgovina se bavi z mešanim blagom na drobno in na debelo. Za obilen obisk od strani domačinov in rojakov iz hribov se toplo priporoča

Alojzij Bratuž,
trговец.

Staroznana gostilna
„Al Bon Furlan“
Josip Šfiligoj v Gorici

ulica Sv. Ivana št. 14

Izvrstno vipavsko, briško belo in črno vino. Tuja vina. — Gorka jedila ob vsakem času. — Postrežba najboljša. Prenosišča. Prosteri novi! — Oprava snažna.

Trgovina šivalnih strojev, dvokoles, slamoreznic, stiskalnic, plugov in gramofonov

ELIJA ČUK,

sodno zapriseženi izvedenec
Gorica, Stolni trg št. 9, na levo
priporoča svojo zalogo slavnemu občinstvu, zagotavlja najtočnejšo postrežbo po konkurenčnih cenah. — Sprejema vsa v njegovo stroko spadajoča popravila. V zalogi ima vedno vse nadomestne dele za šivalne stroje, dvokolesa itd. od proizvodov vseh boljših tovarov. Popravila se točno in ceno izvršujejo. E. ČUK.

Ivan Kacin

Gorica, ulica Sv. Antona št. 24.

Izdeluje vsakovrstne **HARMONIJE** po amerškem sistemu, prenavlja in uglašuje cerkvene orgle, glasovirje, vijoline itd. V zalogi ima vedno violine, kitare, mandoline, strune, piščalke za orgle itd.

Vse po primernih cenah.

Staroznana trgovina s klobuki

JOS. FON

v Semeniški ulici (Via Seminario).

Bogata izber navadnih in najfinejših klobukov za dečke in odrasle, mehkih in trdih, slamenikov in kap.

Domača solidna tvrdka.

Tapetnik in dekorater Marij Mučič

izdeluje vsakovrstne divane, otomane, fotelje, zavese za sobe in salone itd. po naročilu. — Vložke (šušte) in blazine. Predeluje vse v njegovo stroko spadajoče predmete točno in solidno. — Priporoča se novoporočencem. — Naročila z dežele se izvrše hitro.

Gorica, ulica 24. maja
(poprej Tre Rè) št. 18.

Trgovina z galanterijo
in igračkami

G. CULOT ml.
Gorica, v Raštelu šte. 2

Razne žoge,
original „SCRUM“

5 5 5 5 5

2 2 2 2 2

OSKAR PASCUL & C.

V TRGOVSKEM DOMU GORICA V RAŠTELU ŠT. 10.

KRASNA IN BOGATA TRGOVINA Z MANUFAKTURNIM IN
MODNIM BLAGOM VSEH VRST. ZALOGA IZGOTOVLJENIH
OBLEK. — LASTNA KROJAČNICA.

Na drobno.

Na debelo.

VUK JURIJ

v Raštelu šte. 32, podružnica na Kornu.

Velika zaloga usnja in čevljev, čevljarskih potrebščin.

Na debelo!

Na drobno!

Cene tako nizke, da se ne boji konkurence.

Poskusite!

OPEKARNA DEŠKEGA SEMENIŠČA

V DOMBRAVI PRI VOLČJIDRAGI

se priporoča v korist razdrtemu velepotreb-
nemu zavodu.

BRATA ANTON IN IVAN GUADALUPI

v Gorici, Via S. Giovanni šte. 5.

Velika zaloga domačih in italijanskih **vin**, izvrstnega klantija, barbera.
Sicilijanska črna in bela vina. Zaloga izvrstnih in najfinejših likerjev,
vermoutha, žganja itd. na **debelo** in na **drobno**.

Ravnotam se nahaja gostilna z izborno kuhinjo, ki streže z naj-
boljšo pijačo in najboljšimi jedili.

Na debelo! ➔

➔ Na drobno!

KUŠTRIN & MARMOLJA

Gospoka ulica št. 25. -o- GORICA -o- Gospoka ulica št. 25.

➔ **Velika zaloga kolonijalnega blaga.** ➔

Blago vedno sveže z bok velikega prometa. :: Pošilja po železnici.

Trgovci na deželi dobe znaten popust.
oo DOMAČA SOLIDNA TVRDKA. oo

KLEMENT MUNIH

ključavničar v Gorici, ulica Sv. Antona 12

Prevzema stavbarska dela. Izdeluje štedilnike, železne ograje. Ključavnice, ključe, sploh vse v ključavničarsko stroko spadajoča dela.

➔ **Delo solidno trdno.** ➔ ➔ **Cene zmerne.** ➔

AVGUST PALUDETTO

V GORICI, ŠOLSKA ULICA ŠT. 6

≡ (poprej Filip Struchel, Via S. Chiara). ≡

Trgovina z manufakturnim blagom, perilom, majami. Lastna krojačnica z izgotovljenimi oblekami za gospode in dečke.

Vsaka konkurenca je izključena.

Società Servizi Automobilistici Ing. Ribì & C.' :: Gorica

Automobilne proge.

Vozi po vseh bivših bojiščih. ➔

Urniki in proračuni vožnjam se na zahtevo pošiljajo brezplačno.

Zastavljalnica in ž njo združena hranilnica

ustanovljena po grafu Thurnu v GORICI v lastni hiši Via G. Carducci št. 2

ODDELEK: ZASTAVLJALNICA posluje, z ozirom da niso še popravljene prostori po vojni porušeni, za sedaj samo z izdajanjem (reševanjem) pred vojno zastavljenih dragocenosti.

ODDELEK: HRANILNICA sprejema vloge na hranilne knjižice ter jih obrestuje po čistih 4⁰/₀ letnih obrestih, ki se pripišejo vsakega pol leta, t. j. 1. I. in 1. VII. h glavnici; nadalje dovoljuje in izplačuje posojila na vknjižbo proti letnemu 5¹/₂⁰/₀ obrestovanju, daje nadalje predujme na pupilarno varne vrednostne listine proti 5¹/₂⁰/₀ letnemu obrestovanju.

Ravnateljstvo.

Star in dobroznan Hotel pri Treh Kronah

s konjskimi hlevi in garažami za automobile. — Domača kuhinja, domača in italijanska bela in črna vina. — Dvorana za zborovanja in zbirališča. — Sobe za tujce.

☛ Cene zmerne. ☛

☛ Postrežba točna. ☛

Lastnica Eliza vd. Trobitz.

VELIKA ZALOGA STAVBNEGA IN DRUGEGA
LESA IN DRV ZA KURIVO

VALENTIN RUDOLF

V GORICI, VIA TRIESTE ŠTEV. 8.

Domača solidna tvrdka.

Papirnica

Ant. Pertot, Gorica

VIA MUNICIPIO 4,
CORSO G. VERDI 37

prodaja šolske zvezke na drobno in na debelo, pisarniške potrebščine, umetoe in pokrajinske razglednice. Tovarna za raztriranje, knjigovoznica, kartonaža itd.

Anton Chiaruttini

Gorica, Corso G. Verdi 21
trgovina z navadnimi in finimi vini,
z vinskim in navadnim kisom,
vermouthom, maršalo, likerji.

Kolonijalni pridelki - droži - živila.
Milo, sveče kemični pridelki, žganje,
alkohol itd.

Pozor!

Pozor!

Prvovrstna manufakturna trgovina
JOSIP DEL PIERO - Gorica

Gospoška ulica (Via Carducci) št. 8

Ustanovljena leta 1874.

Bogata izber domačega in tujega blaga za
obleke za gospode in gospe.

Posebnost: Perilo za neveste, razno-
vrstno izdelovljeno perilo, blazine, preproge
lahke in težke, odeje, zavese, tapeti, itd.

Cene stalne.

Cene stalne.

BAZAR!!!

Na Verdijevem Tekališču
št. 13 v Gorici.

Bogata zaloga galanterijskega blaga, papirja,
dišav, toaletnega mila, steklenih in glinastih
posod, bogata izber razglednic, edina zaloga
papirja „**ABADIE**“.

Prodaja na debelo in na drobno.
Cene brez konkurence.

Leopold Zakraisek.

ANDREJ GOLJA

v Gorici na Travniku
št. 22.

Zaloga vsakovrstnih kuhinjskih
lesnih izdelkov, kakor: škafov,
orn, sit, rešet, stolic, solnic,
pletениh košev, jerbasov, sejal-
nikov itd.

Velika zaloga

porcelanastih in zemlja-
tih izdelkov, kakor: lon-
cev, skled, kozarcev,
buč, petrolejk, itd. —

Cene zelo nizke.

TRGOVINA Bruno Saunig - Gorica

Via Carducci št. 5 (Gosp. ulica)

priporoča svojo zalogo vsako-
vrstnega **usnja** za čevljarje
in sedlarje ter vse v te stroke
spadajoče orodje in potrebščine,
mazila, ličila, vrvice, trake, gu-
: maste podpetnike itd. itd. :

Gonilni pasovi v vseh merah po
naročilu.

Izgotovljeni čevlji dom. izdelka.
Sveče za cerkve, pogrebe in do-
mačo rabo vseh velikosti.

Cene zmerno.

Postrežba točna in solidna.

**Na debelo
in drobno.**

Preprodajalec
dobé primeren
popust.

Felberbaum & Rolich

preje: Hedžet & Koritnik,

:-: Gorica, Corso Verdi št. 7, vogal Šolske ulice. :-:

Trgovina manufakturnega in modnega blaga, specialiteta moških in damskih oblek,
velika izbira moškega in ženskega perila, vse potrebščine za neveste, kakor tudi za birmance.

Na drobno

Na debelo

— P. n. lastnika se priporočata slavnemu občinstvu na deželi in v mestu. —

CAFFÈ „SPORT“

LIKERJI svetovnoznane distilerije

Borghetti & Marconi iz Ankone

Splošna zastopstva
GINO GIONCHETTI, GORICA
0000 Via Scuole šte. 5. 0000

Zaloga
pri gospodu **EGIDIJU MAREGA**
Sv. Lucija pri Tolminu.

Klement Louvier

ur ar in pozlatar v Gorici
Semeniška ulica št. 4.

Velika izber žepnih ur, zlatih, pozlačenih, srebrnih in nikeljnatih ur iz najboljših švicarskih tovarov. Zlati in srebrni okraski, priveski, verižice, poročni obročki, prstani itd.

Cene nizke. — Se prevzemajo vsakovrstna popravila z enoletnim jamstvom.

Tvrdba Ivan Corgnolan

ustanovljena l. 1863

v Gorici, v Raštelu št. 21.

Bogata zaloga najboljšega usnja in podplatov ter vseh čevljarških potrebščin, na drobno in na debelo.

Postreže najboljše. Cene nizke.

Inžener Karol Fachini

podružnica v Gorici, na Travniku 20 v prostorih bivše knjigarne Paternolli.

Velika zaloga strojev, potrebščin za kovače in ključavničarje. Žage, sesalke za vodo in za vino, pipe za vodo in za štedilnike, železne in gumijeve cevi. Olje za stroje in za električne motorje. Tehnične, uteži in vsakovrstne mere. — Prodaja špage in vrvi iz videmske vrvarnice.

VID ROJIC

krojač v Gorici, via Formica 30.

Izvršuje vsakovrstne obleke po najmodernejših krojih točno in po zmernih cenah. Posebno se priporoča prečastiti duhovščini za izdelovanje talarjev, sukenj in salonskih oblek.

ANTON FANIN

v Gorici, Gosposka ulica (Via Carducci) šte. 19.

Velika zaloga kramarskega blaga, pristnih idrijskih čipk, pletenih na roko. — Zaloga okraskov za ženske obleke, kravat, trakov, gumbov, zaponk, modrcev, jop in drugih pletenin.

Izključno zastopstvo z zalogo umetnih cvetic svetovnoznane češke tovarne Jožef Heine.

CENE BREZ KONKURENCE.

ZOBOZDRAVNIŠKI ATELJÉ

Dr. J. Bačar in V. C. Hansen

zobotehnik ulica 24 Maggio
(prej ulica Tre Rè) šte. 9
(v bližini kapucinske cerkve)

ordinirata od 8 $\frac{1}{2}$ do 6 ure ● ob nedeljah od 9. do 1. ure.

Brezbolestno izdiranje in plombiranje zobov.
Umetni zobje po najnovejši tehniki. =====

G. Temil - Gorica, Via G. Carducci 1

— (nasproti Montu) —

Brusar in nožar.

V delavnici so nameščeni delavci specialisti za omenjena dela kakor tudi za popraviljanje vseh operacijskih predmetov i. t. d.

Prodaja tudi
toaletne predmete.

TEOD. HRIBAR nasl.

v Gorici, Corso Verdi 32, v hiši „CENTRALNE POSOJILNICE“.

Bogata zaloga najboljšega manufakturnega blaga, perila,
 ----- preprog, zaves, tepihov. -----
 Neveste najdejo tu celotno opremo, ki jim je potrebna.

Staroznana gostilna s prenočišči „PRI RAJHU“ na Kornu v Gorici.

Toči izvrstna domača črna in bela vina. — Kuhinja izborna. — Sobe in prenočišča čista, postelje snažne.
 Za obilen obisk se priporoča
Josip Droč, gostilničar.

Kmetijski stroji, kakor:
 stiskalnice,
 slamoreznice,
 plugi, brane
 iz najboljših

čeških tovarov ima v zalogi
M. BREZIGAR in sin
 v Gorici, Gosposka ulica (Via Carducci) št. 19 na dvorišču.

Čevljarska zadruga v Mirnu pri Gorici

izdeluje

usnjene čevlje za zimo

lične in trpežne, za vsak stan in starost od najbolj priproste do najfinejše vrste, kakor tudi izvrstne usnjene gamaše in gumijeve galoše, iz samo dobrega usnja brez vsake druge primesi.

Sprejemajo se naročila na malo in veliko. Ceniki se razpošiljajo na pismeno zahtevo.

ČEVLJE PRODAJA NA DROBNO:

v Gorici, lastna prodajalna v hiši „Centralne posojilnice“, Corso Verdi št. 32.

v Trstu, lastna prodaj. Via Rettori,
 v Vipavi, trgovina A. Beltram. ::

GOSTILNA

Josip in Pavla Kamenšček

v GORICI na KORNU št. 8

streže z izbornim belim briškim, vipavskim in črnim vinom. — Kuhinja domača. — Gorka jedila ob vsakem času na razpolago. — Snaga vzorna. — Prenočišče za tužce. — Sobe in postelje snažne.

::: Zbirališče rojakov iz Gorice in iz naših hribov. :::

BRATA SUTTNER

Gorica — v Raštelu št. 7 — Gorica

trgovina z železnino, stavbnim okovjem, traverzami, z vsakovrstnimi žebliji, cevmi za peči, železnimi pečmi. — Železo za okovje iz najboljših livarn. — Verige za voli, vozove, žica za vinograde.

Stavbeniki, kovaški in ključavničarski mojstri dobe v naši trgovini najboljšo postrežbo.

ANDREJ MAVRIČ

velika manufakturna trgovina in trgovina
z izgotovljenimi oblekami

v GORICI, Gosposka ulica števil. 11

v prostorih bivše znane trgovine Ivančič & Kurinčič.

Nova trgovina, ki je bogato založena z vsakovrstnim manufakturnim blagom, s perilom, s krasnim ženskim forštajnom, flanelo, perkalom, batistom, kretonom itd. Zaloga izgotovljenih možkih in deških oblek, sukenj, površnikov itd.

Kar ni v zalogi, izvrši tvrdka takoj po meri.

Lastna krojaška delavnica.

Pridite, pogledjte in poskusite!

GIONCHETTI GINO

— V GORICI —

Via Scuole šte. 5.

Velika zaloga vina, likerjev in
vsakovrstnega kolorijalnega blaga.

Cene konkurenčne.

G. Pagnaco & C.ⁱ

trgovina z vinom na debelo
v Gorici, Corso Vitt. Emanuele št. 38.

Velika izbor briških, vipavskih, istrskih, dalma-
tinskih in italijanskih vin.
Žganje, vermouth, maršala, finejša vina in
likerji v steklenicah.

Cene zelo nizke, tako da se lastnik zbok
bogate zaloge ne boji konkurence.

Papirnica in knjigoveznica Josip Cumar - Gorica

pred nadškofijo (Via Arcivescovado).

Bogata zaloga vsakovrstnega pisemskega in
drugega papirja, vseh pisarniških potrebščin,
črnila, svinčnikov, peres, ravnil, pilnikov,
šolskih zvezkov itd. Knjige najznamenitejših
italijanskih in slovenskih pisateljev.

Lastna knjigoveznica.

Cene brez konkurence.

Artur De Rossi

v Gorici

Corso Gius. Verdi št. 1.

Zastopništva

**z veliko zalogo manufakturnega
blaga na debelo in na drobno.**
Blago najboljše. — Cene skrajno nizke.

Velika in bogato oprem-
ljena sedlarska delavnica
in trgovina s sedlarskimi
in usnjarskimi potrebšči-
nami

TOMASETTI & POLICARDO

v Gorici, Corso Verdi

Nove krasne vprege, teži in
lahki komati, vajeti po meri,
velika zaloga krasnih potnih
torb, kovčegov, nagobčnikov za
pse, nogometnih žog.
Delo natančno po na-
ročilih.

Komati se izdelujejo po meri.

Delo precizno in lepo.

Cene konkurenčne.

Fanny Drašček

GORICA

VIA RASTELLO šte. 1.

Trgovina s kolonijalnim in mešanim
blagom na drobno in na debelo. —
Dobra moka bela in koruzna, fižol,
ječmen itd. — Blago sveže. - - -

Priporoča se za obilen obisk.

Postrežba dobra.

Cene zmerne.

VELIKA ZALOGA NA DROBNO IN NA DEBELO !

Prodaja po tako nizkih cenah, da se
ne boji konkurence.

Zaloga vsakovrstnih klobukov, manufakturnega, konfekcijskega, modnega in drobnega blaga, kinča (lišpa), čipk, itd.
— in vseh v to stroko spadajočih predmetov. —

Tvrđka M. Krainer

v Gorici, Via Rastello št. 34 in 37.

Splošnoznana gostilna
„pri Maksu“
v Gorici,
vogal ulice S. Giovanni
in Via Corta.

Najboljša kuhinja, ki postreže
z mrzlimi in gorkimi jedili ob
vsakem času.

Samo pristna domača vina.

Shajališče meščanov in deželanov.

Brajnik Andrej
— sedlar —

v Gorici, na trgu Sv. Antona
starega št. 11.

Zaloga konjske vprege, komatov, uzd,
vajetov, potnih torb, kovčegov, nagobčnikov
za pse. Lastna sedlarska delavnica.
Kar ni v zalogi, izvrši točno po meri.

Prva domača eksportna trrdka vin
Evgen Rajer :: Gorica

Šolska ulica šte. 8.

☛ Priporoča se rojakom

Zaloga domačih vin,
žganja, likerjev, itd.

Največja zaloga pohištva v Gorici
Anton Breščak,

Gosposka ulica št. 14 (Via Carducci).

Najelegantnejša sobna oprava, zrcala,
omare, posteljniki, mize, stolice, itd.

Domači in dunajski izdelki.

☛ **GENE ZMERNE.** ☛

Trgovina izgotovljenih oblek
Ivan Kumar

Gorica — na Travniku št. 7 — Gorica

Zgoraj imenovana trdka obvešča svoje cenj. odjemalce, da ima v zalogi manufakturno blago vsake vrste najtinejše in preprosto, kakor tudi **IZGOTOVLJENE OBLEKE**, suknje, površne jope in nepremočljive plašče, za vse letne čase. — Kar se v zalogi ne nahaja, preskrbi takoj po meri, kajti trdka ima veliko lastno krojaško delavnico in izgotavlja moške obleke po najmodernejših krojih po zmerni ceni.

Za obilen obisk se priporoča cenj. občinstvu in č. duhovščini v mestu in na deželi, udani

IVAN KUMAR,

trgovec in krojač na Travniku št. 7.

Rihard pl. Stabile

v Gorici, Via Carducci
 (poprej Gosposka ulica) št. 18

Bogata zaloga vsakovrstnega
 zrnja in moke
 na drobno in na debelo.

Zaloga VINA
 na debelo.

Postrežba vsestransko poštena.

Mihael Kozman

Gorica, v Raštelu
 št. 27.

Občeznana trgovina s kuhinjskimi potrebščinami vsake vrste. V zalogi so: Rešeta, škafi, orne, brente, sita, solnice, lesene žlice, pipe, stolice, nečke, sejalniki, koši, jerbasi itd. Zaloga vinskih sodov, kadi, glinastih posod in steklenih predmetov.

Zaloga krogel za kroglanje iz
 najtršega lesu.

Postrežba solidna. - Cene nizke.

MAKS PETROVČIČ

VIA S. GIOVANNI 14. —o— V GORICI —o— VIA S. GIOVANNI 14.

VELIKA ZALOGA

stavnega lesa, desk in drv za kurivo. Bogata izber tramov vsake mere.

Les suh in trpežen.   Cene brez konkurence.

Zaloga vipavskega, istrskega, **VINA**
briškega, dalmatinskega
in italijanskega

in vsakovrstnega **žganja in špirta**

 (tudi na drobno),

vermoutha in maršale **NA DEBELO.**

 CENE BREZ KONKURENCE.

L. FOGAR **dediči.**

— Solkanska cesta. —

Horvat Jos.

PRODAJALNA KLOBUKOV

na debelo in drobno **GORICA**, Via Caserma šte. 15.